

086532573

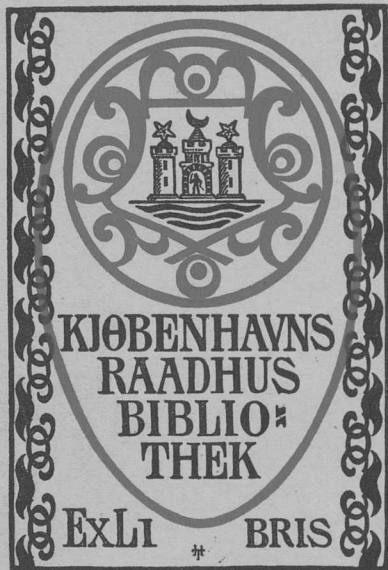

101 KØBENHAVNS
KOMMUNES
BIBLIOTEKER

99.4 Etlar, Carit Et

RHB

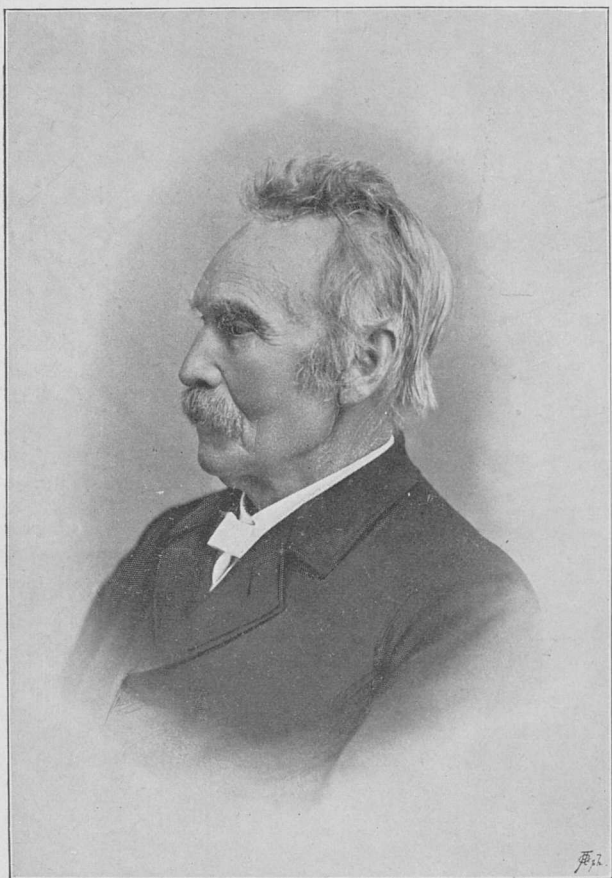
99.4 Et

99.4 Etlas, Carit Et

CARIT ETLARS

M I N D E R

Carl Brosbøll

CARIT ETLARS
M I N D E R

FORTALTE AF HAM SELV

— — — — —
I BIOGRAFISK RAMME

AF

HANS HUSTRU

KJØBENHAVN
DET NORDISKE FORLAG

BOGFØRLAGET
ERNST BOJESEN

1896

99.4

Et

TIL MINE MANGE VENNER
I DET DANSKE FOLK
PAA MIN
OTTIAARIGE FØDSELSDAG.

CARIT ETLAR

Denne Bog har oprindelig
bestemt til først at komme
• frem efter min død. Men
Jann. besøget mig til at lade
den sin Lykt ved min først-
jædslymæssigt. Fødselsdag.
Den er for mig af min
Gjæst.

Carl Brosbøll

*Hvis det er lykkedes i denne Bog
at skildre Hovedtræk af Carit Etlars
Personlighed og Liv, da bringes herved
Forfatteren, Hr. Otto Borchsenius,
en hjertelig Tak, idet hans energiske
Opmuntring og Interesse gav Mod til
at begynde dette Værk.*

Ærbødigst

Forfatteren.

INDHOLD.

	Side
Indledning.....	1
Det umulige Dampskib.....	7
Frederik den Syvende i Fredericia.....	20
En Aften i Sønderho.....	38
En Daab paa Ahlheden.....	52
Jerichaus Paaskeaften.....	58
Streng Dage.....	69
Tre Universitetsafhandlinger.....	81
Den første Forestilling.....	88
Dramatisk Virksomhed.....	102
Lidt om St. St. Blicher.....	111
Lidt om Carl Bagger.....	120
Lidt om Hertzog.....	127
Om P. L. Møller.....	136
Fra Frederiksberg Allee 1848.....	150
Hvorledes Salomon Baadsmænd og Gjøngenhøvdingen blev til....	160
Manddomsaarene.....	167
Lidt Charakteristik.....	181
Reiseerindringer.....	187
Gamle Venner mødes.....	203
Hvorledes Carit Etlar tog Afsked fra Bibliotheket.....	213
Fra Corsika.....	224

Indledning.

I Aaret 1815 boede der i Solgaden i Fredericia et nygift Par. Manden hed Jørgen Christian Brosbøll. Som lille Dreng var han kommen til Varde med sin Fader, en gammel Mand, der nu levede i Sønnens Huus, og om hvem der fortæltes, at han svag og sengeliggende i sit firsindstyvende Aar blev ført til Fredericia, hvor en omhyggelig Pleie bragte det saa vidt, at han stod op ved Hjælp af to Krykker. Lidt efter lidt lagde han først den ene Stok, saa den anden, og opnaaede den høie Alder af 102 Aar og nogle Maaneder. Samme Mand var i sin Tid et mekanisk Snille og skal have konstrueret et Kirkeuhr, som trak sig selv op.

Sønnen Jørgen Christian blev som Dreng optaget hos den rige Kjøbmand Schultz i Varde, og oplærtes til Handelen. Han artede sig vel og blev senere Schultzes høire Haand.

Nu havde han altsaa bosat sig i Fredericia, hvor han grundlagde en større Tobaksfabrik, en Kartefabrik og drev tillige en Kjøbmandshandel, hvori der handledes med alt muligt under Solen. Brosbøll var en driftig og energisk Mand, der snart vandt en anerkjendt Stilling blandt Byens

Borgere og modtog flere kommunale Tillidsposter: Brand-inspektør, Uddeler af Legater o. s. v.

Hans Hustru var den syttenaarige Ursula Margrethe Svendsen, Datter af en norsk Præst. Hendes Fader og Moder døde, da hun var lille. En rig Tante, Fru Hostrup fra Helsingør, tog hende og hendes Søster med til sit Hjem, hvori de forbleve. Den ene Søster ægtede en Pastor Svendsen i Krummerup, Ursula blev den nogle og trediveaarige Jørgen Brosbølls Hustru. Dette Par skildres som karakteristisk og kjærnesundt, fuldblods Typer for hin Tids kraftige Kjøbstadsfolk.

I Aaret 1816 og ikke 1820, som der feilagtig staaer i Erslevs Forfatterlexikon, fødtes Jørgen Brosbølls ældste Søn, der i Daaben fik Navnet Johan Carl Christian. Han efterfulgtes af en Søster og tre Brødre.

Der er ikke meget at berette om Carls første Leveaar.

En af hans første Erindringer fra Hjemmet er, at der paa Væggen i Storstuen hang et Billede af Ole Svendsen Bakke, den tapre Klokker paa Id, der blev berømt som Partigjænger i den store nordiske Krig under Karl den Tolvtes Indfald i Norge, og om hvis kjække Bedrifter der ofte fortaltes i Brosbølls Hjem. Formeentlig er Ole Svendsen Bakke Forfader til den norske Præstedatter Ursula Svendsen og saaledes i dobbelt Forstand Stamfader til vor danske «Gjøngenhøvding», idet Duften af den tapre Klokkers Bedrifter saa at sige aflagredes i dette Hjem, og indsugedes af den opvoxende Børneflokk, der begjærlig lyttede til Fortællinger om hans listige Baghold, hvorfra Fjenden blev nedskudt, snart om hans Forklædninger, medens han udspiedede Fjenden, eller om hans modige Overfald paa Svensken i de dybe Skove.

Der fortælles, at Drengen Carl pleiede at krybe op i Sofaen for ganske rolig paa sine Knæ at ligge og betragte Billedet. En Aften sagde han meget rørt, da han blev kommanderet i Seng:

«Jeg lover Dig, Du Mand fra Id,
jeg skal Dig ligne med al min Flid.»

Søren Tyvkjær, Familiens gamle Karl, bidrog sit til at fylde Drengens første Forestillingskreds med en Mængde Folkeeventyr og overtroiske Fortællinger, medens Mørket faldt over Tobaksfabrikens Loft, hvor Drengene tidlig bleve satte i Arbeide af den energiske Fader. Hans Princip var «at give Børnene noget ind at voxe sig store og stærke efter» og at opdrage dem i Tarvelighed til Arbeide, «for saa,» mente han, «kommer det Øvrige nok af sig selv.»

«Jeg har min Fader at takke for meget,» siger Carl Brosbøll. «Først og fremmest var han Mand fra Top til Taa, med stærk Følelse af personlig Værdighed, i Besiddelse af en beundringsværdig Handlekraft. Endnu seer jeg op til ham som til et lysende Exempel. Han lod mig arbeide, saa min Haand er krum derefter; men han havde Ret: en bedre Skole end det praktiske Arbeide gives ikke.»

Om denne Søren Tyvkjær var der mange Fortællinger at berette; hans Udtryk og eiendommelige Sprog vendinger have senere fundet Anvendelse i Digterens Arbeider. Hans Historier ere hovedsagelig gjengivne i Carit Etlars Værker «Sungebok» og «Sagn og Eventyr». Søren var en seende Mand, som fast troede paa en overnaturlig Verden omkring sig og bibragte Børnene Troen paa den samme, meget imod Faderens Villie. Han var aldeles forsikret om at have seet Troidene flytte med alle deres Redskaber en Aften, han

drev Kvæget hjem, og de havde nikket og smilet til ham. — Hver Nat gjorde Søren en Vagtronde gennem Fabriken, og en af Drengene var da tilsagt af Faderen til at gaa foran med en tændt Lygte.

«Det giver Courage og Opmærksomhed,» meente Jørgen Christian.

Drengene bleve kaldte op af deres varme Senge, og saa gik det fra Sted til Sted, uhyggeligt og langsomt i den bidende Vinterkulde. Søren var lutter elskværdig Agtpaa-givenhed overfor Nisserne, bredte Halm for dem o. s. v. For at forebygge disse Nattevandringer, fandt Carl paa at stille en stor Kasse i Nærheden af Døren, ovenpaa denne et Stillads af Tønder, der ved Hjælp af en skræatstillet Stige stødte den hele Opstabling omkuld, naar Døren gik op. Med en ubeskrivelig Larm, der aldrig syntes at tage Ende, rullede Tønderne ned ad det skraa Loft. Søren stod bleg og rystende og forbød Carl at gaae ind til Trold-tøiet. Faderen kom til; efter denne Nat ophævede han Drengenes Nattevandring, for at unddrage dem Sørens over-troiske Paavirkning.

Den gamle Farfader var en gudfrygtig og gudhengiven Mand. Carl Brosbøll har fortalt, hvor høitideligt det var, naar den hvidhaarede, ærværdig udseende Kæmpeskikkelse reiste sig ved Bordenden og frembar Bordbønnen. Han kaldte hver Aften Sønnen Carl ind til sig, for at høre hans Aftenbøn.

«Du skal takke for, hvad Du har faaet, men ikke bede om mere,» formanede den Gamle.

Carl var Bedstefaderens Yndling; han gav ham det betegnende Navn «Solbarnet». Til andre Tider fortalte den gamle Mand om Heden og Taterne, for hvilke han

nærede en særegen Kjærlighed. Han fortalte med den billedrige Farvepragt, med en tungsindig, sælsom Veltalenhed, som er egen for Naturmennesket, der har tilbragt sit Liv ude paa de store Vidder. Denne Kjærlighed til Naturen udøste Farfaderen for den lyttende Dreng, medens Bylivet og Menneskenes travle Færden, der nu omgav Oldingen, kun aflokkede ham et Smil, en overlegen Hovedrysten.

Til alt dette dannede Faderens kraftige Livssyn og Moderens kjærnefriske og djærve Natur en sund Mod-sætning.

Naar saa Dagens Arbeide var endt, eller naar det paa nogen Maade lod sig gjøre, tyede Drengen til Leiebibliothekets Bøger, hvor Cooper og Walter Scott udgjorde hans Yndlinge. Med disse søgte han om Helligdagene ned til Stranden, paa hvis yderste Pynt, Skandseodden, han havde opført en Eremithytte af Steen og Tang. Her laa han og læste og drømte, saae Maagerne kredse over Havet, var yderst tilfreds, naar en lille Storm oprørte Naturen, mellem Marehalm og Gyvel, hvilke sidste voxer i sjælden Frødig-hed paa Fredericias Bastioner.

Oppe paa Fabrikenes øverste Loft, hvor der fra Glamhullet var en vid Udsigt, indrettede han sig med Maatter et lignende Fristed. Her tilbragte han Vinterfritimer, beskjæftiget paa samme Viis. Som tiaars Dreng forfattede han sine første Dramaer, historiske, overordentlig romantiske: «Tells Skud», «Gravstøtten» o. s. v. Et af disse opbevares i Cand. J. Collins righoldige Autografsamling.

Saa gik det til andre Tider afsted ind over Hederne, som dengang vesterpaa strakte sig i det Endeløse og paa-tvang Drengen dens store Syner, Ensomhed og Fred, medens Faderen paa Forretningsreiser langsomt kjørte frem gennem

de sandede Spor, der ofte førte ind i Taternes Verden og ud mellem Vesterhavets hærdede Fiskere. Her lærte han et righoldigt og eiendommeligt Folkeliv at kjende, som blev af stor Betydning for hans Udvikling, befrugtede Drengens Fantasi og gjorde ham til de Forfulgtes og Forladtes Talsmand. I Fredericias Skole blev hans opvakte og fædrelandsbegeistrede Sind stærkt paavirket af Grundtvigs og Oehlen-schlägers patriotiske Digtning.

Carl Brosbølls Fædrestad var i det Hele i religiøs Henseende en stærkt vækket By, idet den var Fristad for de forskjellige Troessecter, som paa den Tid endnu ikke tillodes offentlig Gudsdyrkelse i det øvrige Rige. Der fandtes luthersk, reformeert og katholsk Kirke foruden Synagogen. Secternes forskjelligartede Kirkeceremonier, der alle vakte den iagttagende Drengs Interesse og Fantasi, bidrog til at styrke hans religiøse Følelse og omgive den med en mystisk Nimbus.

Udsprungen af disse handlekraftige og romantiske Forhold voxede Drengen sig stor og stærk med udprægede personlige Eiendommeligheder, i nøie Slægtskab med sit Fødeland. Barndommens klangfulde Urmelodier vedbleve senere at lyde for ham, de lærte ham at sætte sig selv og andre ind i en Verden, hvori der er godt at være.

Det umulige Dampskib.

I Aaret 1827 blomstrede i Fredericia, som i Rigets øvrige Byer, en kjærnesund, karakteristisk Borgerstand, Type for et nu svundet Kjøbstadsliv. Hjemmet var Hjem for disse Mennesker, Manden var Patriark i sit eget Huus, den Person, der styrede det Hele, en Konge i sit lille Rige. For hans Befaling bøiede alle sig; hans Raad bleve fulgte. Et kraftigt Folkefærd, der beredte en sund Jordbund for den kommende Slægt, som opdrog deres Sønner til Mænd, Døtrene til ægte Kvinder og gav alt udenfor deres Virkekreds, Politik og Videnskab, en god Dag.

En Sommeraften skinnede Solen ned over Lillebælt og kastede sit Guldskjær hen over de smaa Bølger, fulgte dem et Stykke og lyste over dem som en kjærlig Moder, der siger Farvel til sine Omgivelser. Myggene summede, og Svalerne skreg i det samme friske Sprog som nu. Fra tysk Kirke ringede Kirkeklokken. Udefra Fælledene kom en laset Hyrdedreng hoppende ned ad Gaden, blaa om Munden af Blaabær, og arbeidede med Iver paa en stor Skralde. Drengen blev fulgt af en lang Række Køer og Kalve; enhver især vidste at finde og standse ved sin Port og hæve et gjentaget

Brøl, der skulde sige: «Her er jeg! hvor blive I af, der skal lukke mig ind?»

Oppe i Solgaden kom Huusbeboerne som sædvanlig lidt efter lidt ud af deres Døre efter endt Dagværk og toge Plads paa Bænkene, der vare anbragte for hver Mands Huus. Døren til det ene Hjørnested gik op, og en mægtig Person kom til Syne. Han blev staaende og saae sig om. Det var Jørgen Christian Brosbøll, en af Byens anseete Mænd. Han var en høi og kraftig bygget Mand, et Hoved høiere end de fleste Andre. Hans Haar var mørkt og krøllet, hans Træk dybe og karakteristiske, en skarp, kroget Næse, lynende Øine og brunlig Hudfarve.

Jørgen Christian traadte altsaa med Værdighed ud af sin Huusdør og trykkede Voxdugskaskjetten fast paa Hovedet. Kaskjetten var omgivet med en Guldsnor, der for Beskueren betød det samme som Respekt for Brandvæsenets Høvding, en Bestalling, der af Jørgen Christian ansaaes for uhyre vigtig.

«God Aften, Brandinspektør,» lød det ovre fra Gjenboens Steenbænk, hvorpaa der sad en ældre Mand, klædt i en slidt Frakke. Paa Hovedet bar han en strikket, blaastribet Bomuldshue, der endte i en Spids og Spidsen i en Dusk. Han havde længe siddet og seet sig om til de andre tre Hjørnehuse, som om han ventede Nogen.

Brandinspektøren nikkede over til Gjenboen og drog en mægtig Fyrtønde op af Lommen, slog Ild og tændte sin Merskumspibe.

Manden derovre lagde sit Hoved med den blaastribede Hue tilbage mod Muren og stirrede betænksom op i Luften, hvilken lagttagelse endte med, at han trak paa Skulderen og skottede over til Gjenboen.

«Naa, hvad siger saa Veiret imorgen, Jens Sindberg?» spurgte Jørgen Christian.

Sindberg stod op og kiggede om Hjørnet, hvorfra Himlen viste sig i vid Udstrækning over Byens Huse. Efter lidt Betænkning skød han Huen tilbage og sagde, som om han læste op af en Bog:

«Svalen flyver lavt, det seer mig noget dvask og muggent ud. Det bliver Taage i Morgen tidlig; men henimod Middag springer hun om i Nordvest med klart Veir o. s. v.»

Jens Sindberg var overmaade klog; der var ikke den Ting i Byen, uden at han jo vidste Besked derom. Slog hans Spaadomme ikke altid til, rystede han misbilligende paa Hovedet og sagde: «Det skulde nu alligevel have været Taage, som jeg meente.»

«Vi skal kjøre Hø hjem imorgen og maa have godt Veir dertil,» bemærkede Jørgen Christian og blæste store Tobaksskyer fra sig.

«Hvad er det for et Spektakel oppe i Gaden? Drengene slaaes vist. Carl er bestemt paa Færde deroppe.»

«Det kan nok ligne ham. Han blev skikket op til Glückstadt med Assurancepolicen. I Stedet for at besørge sit Ærinde er han vel nu i Klammeri.»

«Ja, Liv er der i ham. Forleden saae jeg ham komme hjem efter en voldsom Bataille med Salomon Natans den lange Søn. Han var blodig om Næsen og havde vist faaet morderlig Klaps. Men det er godt at prøve sig frem. Hvad har I ellers tænkt at gjøre ham til, naar han kommer til Skjelsaar og Alder?»

«Ja, Gud veed det. Jeg faaer aldrig nogen Fornøielse af ham. Læse, læse, det er hans Bestilling. Forgangen Søndag listede jeg mig efter ham for at see, hvordan han

slog bag ud med sine Ugepenge. I maa vide, jeg giver hver af Drengene to Skilling om Ugen; de kan fornøie sig derfor eller spare dem sammen, som de selv vil. Gjæt, hvor jeg fandt ham.»

«Oppe paa Husmønningen?»

«Aa nei, ude paa Skandseodden, saa nær mod Søen, som man kan komme. Der har han samlet de største Steen sammen, bygget sig en Eremithytte, hvor der ellers aldrig kommer Nogen, tækket den med Tang, og der sad han indenfor, med en af Walter Scotts Historiebøger opslaaet paa Skjødets. Stormen peb hen over Søen, og han sad og læste, eller han sang, saa Gud maa forbarme sig. Heldigviis var der Ingen tilstede, som kunde høre den Musik.»

«Ja, forleden var I vist ikke rigtig gode Venner,» bemærkede Jens Sindberg og tog Piben af Munden for at faae Lyd til en hjertelig Latter.

«Hvorfor troer I det?» spurgte Brandinspektøren.

«Jeres Vinduer stode aabne, og indenfor hørte jeg en hørøstet Stemme, som skjældte og smældte.»

«Der var vel Grund til det. Forgangen kommer den Reisende fra Slick & Eckmann i Bremen for at sælge mig nogle Fade Virginieblade. Jeg pleier da gjerne, naar Handelen er sluttet, — at sige til min Tilfredshed, — at traktere ham med lidt Frokost, ægte Portviin og Tvebakker med Smør paa. Carl var tilstede for at skrive Handelen og Betingelserne op. Saa siger jeg til Drengen, før den Fremmede kommer: «Naar jeg nu ogsaa byder Dig et Stykke til Frokost, saa svarer Du Nei Tak. Du kan da forstaa, at Tvebak med hollandsk Ost paa ikke er for Dig, din Slughals.» Hvad skeer? Den tyske Fuldmægtig kom, og Frokosten blev

baaret ind. Carls Øine vege ikke fra Fadet. Saa siger jeg for Skams Skyld:

«Skal Du ikke ogsaa have Dig lidt Frokost, min Dreng?»

«Jo Tak,» svarer han koldblodigt og tager to af de allerbedste Stykker, uden at see i Veiret, medens han spiste. I kan tro, jeg gav ham et Par Øine.»

«Ikke et lille Stykke endnu, kjære Carl?» spurgte jeg, da han havde spist.

«Jo Tak,» svarer Knægten og tog sig to Stykker til og spiste og spiste, bestandig med Øinene mod Gulvet. Kan I tænke Jer, hvad Fyren senere gav til Undskyldning, Jens Sindberg?»

«Han var vel sulten?»

«Nei, han svarede blot, da jeg trak ham ind i Kammeret og spurgte, hvor han turde vove at bære sig saadan ad: «Jeg vidste jo, jeg fik Bask for den første Portion, hvorfor skulde jeg saa ikke være frimodig og tage den anden?» — Hvad der skal blive af ham, maa Gud vide. Til Handelen har han ingen Lyst, heller ikke til Fabriken; deroppe sidder han og faaer Mestersvenden, Søren Tyvkjær, til at dovne og fortælle gamle Historier og Viser af de allerældste, i Stedet for at arbeide. Nytte gjør han ikke for to Skilling, al den Stund han gaaer med Hovedet fuldt af Riddere og Røvere og Spøgelsehistorier, dem han laver Komedier af, som Mutter og jeg maa ned og see Børnene spille i Tørvehuset. Drengene have været henne og see det tyske Skuespillerselskab Becker, som agerer i Høirups Lade. I Aftes havde de lavet Coulisser af Tørvene, sat Lygter i Række foran, uglet sig ud som Riddere, og saa sloge de saa drabelig løs paa hverandre, i Carls Skuespil, til det blev Alvor, og de laae i en

Klynge mellem de væltede Tørvestabler. — Jeg har det forresten, Skriveriet, her i Lommen. Det hedder «Tells Skud» og er ikke saa tosset endda. Nu skal I høre.»

«Aa nei, lad mig være fri; jeg forstaaer mig ikke paa den Slags.»

«Det er ubegribeligt, hvor Knægten har det fra.» — Med uforstyrret Ro bladede Jørgen Christian i Heftet og læste op: «Det er Nat. Klosterbrødrene ere samlede til Raadslagning mod Geszler. Naar Hornene give Gjenklang mellem Schweitz's Klipper, forenes Hyrderne og den fornemste Adel til vort ulykkelige Fædrelands Frelse. Tre Slag lyder paa Klosterporten.

«Wer da?»

«Freunde des Landes!» —

«Ja, det er mærkværdigt Tøieri,» ytrede Jens Sindberg og rystede paa Hovedet.

«Der hændte ellers Carl noget mærkeligt forgangen. Jeg sendte ham silde paa Aftenen ned til Johannes Holst, for at tilsige ham at møde hos mig; men Drengen gjør en Afstikker ind paa Kirkegaarden, da han saae, at Klokkeren endnu var derinde. Medens de gaaer og snakker sammen, griber Klokkeren ham i Armen og trækker ham til Side fra Midtergangen, og de saae da begge To, ganske tydeligt i Tusmørket, Kirkelaagen gaae op og en sortklædt Ligskare komme ind derigjennem, bærende en Kiste, paa hvis Bagsmække der staaer et Navn at læse. — Toget forsvandt i Kirken.

«Hvem var det?» spørger Carl.

Siple rystede over hele Kroppen og slog Kors for sig.

«Der stod Palle Lund paa Kisten,» hviskede han.

«Men Palle er jo ikke død,» siger Carl.

«Han vil dø en af Dagene,» svarer Klokkeren; «saa dan et Ligtog har jeg ofte seet herude mellem Gravene. Det skal aldrig slaa feil, at vi kort efter komme til at kaste Kule for den, hvis Navn staaer paa Kisten.»

Carl kommer hjem og fortæller, hvad han saae. Palle Lund døde for tre Dage siden. — Der bliver aldrig noget af den Dreng.»

Jens Sindberg rystede atter eftertænksomt paa Hovedet.

«Der er meget besynderligt til i Verden,» sagde han omsider; «men den Historie er for Resten ikke mere ubegribelig, end hvad de fortæller om det Skib derovre i Kjøbenhavn, det gaaer ved Røg og Damp, eller hvad det nu er, og som kommer her til os imorgen.»

«Det er Sludder og Overtro altsammen.»

«Jeg har læst derom i Riber Avis. «Caledonia» har jo allerede fartet længe ovre i Øresund.»

«Det er i alle Tilfælde en brandfarlig Historie at faae ind i vor Havn, saa nær under Fæstningen. Det er mig, som har med Ild og Lys at bestille, saa jeg maa vel bedst forstaa mig paa den Sag; man er da ikke Brandinspektør for ingen Ting. Hvad skal disse nymodens, livsfarlige Indretninger til? Handel og Samkvem har jo bestandig gaaet overmaade vel uden dem. Varerne komme og gaae som de skal, op gennem Holsten. Jeg sender hver fjortende Dag 2000 Pund Tobak ned til Varde og kjører selv besindigt gennem Hederne uden Sparkement og Ildsfare.»

Samtalen blev afbrudt, idet en lille Mand kom ilende op fra Havnen. Han bar en Tommestok i Haanden, den han slog ud med, efter en dyb Hilsen, som gjaldt Brandinspektøren.

«God Aften, Mads Therkelsen,» sagde Jørgen Christian.
«Hvad har I paa jeres Samvittighed? I kommer saa ilsomt.»

«Brandmajoren har vel hørt, hvad de fortæller nede ved Havnen? Imorgen kommer Dampskibet «Dania» hertil. Henrik Møller har maattet gjøre Plads ved Bolværket for det, og vore tre Politibetjente ere ordrede til at møde for at holde Styr paa den Mængde, der vist vil styrte ned for at see Skibet komme brusende og susende gennem den vilde Sø, dreven frem af Damp og den gloende Ild op af Skorstenen.»

«I kan være rolig, min gode Brandmester,» sagde Jørgen Christian med et spottende Smil, «her kommer intet Dampskib ind i vor Havn i Morgen. Det har ikke noget at sige; men naar den Byfoged skikker sine Politibetjente ud, kan vi gjerne lade tolv Mand af Brandkorpset tilsige at stille udenfor Toldboden med Brandskilte paa. Det er Jer, der staaer for Tur, vil I sørge for, at det skeer. Og dermed Gud befalet.»

Den lille Mand gik, og Jørgen Christian fulgte hans Exempel. Efter at have reist sig blev han et Øieblik staaende og smilede over til Gjenboen.

«Jeg skal derned og see det komme i Morgen,» sagde Jens Sindberg.

«I faaer ingen Ting at see. Et Fartøi kan bevæges ved Hjælp af Seil og Vind, men hverken ved Ild eller Damp. Jeg holder med Brandmajoren, han er en akkurat Mand,» bemærkede en tredie Nabo, Gjørtler Grønning, der havde været et taust og opmærksomt Vidne til denne lærerige Samtale.

«Det kommer alligevel. Skal vi vædde?»

«Hvorom?»

«Om jeres brune Kalv. Jeg sætter min den sorte imod.»

«Lad gaa. Jørgen Christian er Vidne. God Nat, Hr. Brandinspektør.»

Dermed gik de ind, hver til sit, og skød Skod for Gadedøren.

Næste Dag var der megen Bevægelse i Byen. Alle talte om det ventede Skib. Jørgen Christians gamle Fader rystede paa Hovedet, lukkede sig inde i sin Stue og læste i Bibelen. Efter Middag bevægede store Skarer sig gennem Gaderne og drog ned til Stranden. Henad Volden, der vendte ud mod Søen, laa Familierne med Børn og Venner, leirede i Græsset og stirrede ud mod Havet, hvorfra Skibet skulde komme.

Da Solen sank bag den vestre Vold, aabnedes Brandinspektørens Dør. Jørgen Christian, fulgt af Hustru og fire lange Drengene i sribet Linnedstøi, kom tilsyne og gik ned mod Stranden. Han var denne Dag klædt i Uniform, blaa Kjole med rød Krave og røde Opslag, en Guldsnor om Kaskjetten og Kaarde med forgyldt Hæfte ved Siden. Der hvilede et bestemt og høitideligt Udtryk over ham. Han hilste koldt, gik nogle Skridt foran Familien og holdt ikke af, at Sønnen undervejs kom med Spørgsmaal og Bemærkninger. Raadstueklokken slog, og Øieblikket nærmede sig.

Veien foran Havnen var sort af Mennesker, blandt hvilke Byens tre gamle Politibetjente idag spillede en vigtig Rolle.

«Inte trænge paa! — tilbage — tilbage! — Hr. Mads Bødker med Familie kan gjerne blive.»

Udenfor Toldbodbygningen stod efter Bestemmelse de tilsagte tolv Brandmænd opstillede med store blankpolerede

Brandskilte paa Brystet. Jørgen Christian bar ogsaa sit Skilt, lidt mindre end de Andres, forgyldt og pyntet med Kong Frederik den Sjettes Navnetræk af ciceleret Sølv, en Gave og Udmærkelse fra Korpset til Løn for den store Foræring af en to og fyrretyve Alen lang Hampeslange, som Brandinspektøren havde bekostet og skjænket Byen, da Magistraten vægrede sig ved at anskaffe den.

Røgen viftede hen over Havfladen langt ude paa Søen. Det var Skibet, som man tvivlede om. Jens Sindberg gik forbi Brandvagten og pegede smilende ud derimod. En aandeløs Taushed hvilede over den store Forsamling. Jørgen Christian havde taget Plads foran Folkene. Den Nærmeste bag ham var en høi og bredskuldret Mand med sort, krøllet Haar og et langt Skjæg, der skjulte Kinderne og naaede ned paa Brystet. Han bar en mørk Lærredskofter, hæftet om Livet med et Bælte, hvori der hang en bredbladet Kniv. — Gud veed, hvad den skulde betyde. Da han søgte at trænge lidt fremad, holdt Jørgen Christian ham tilbage og formanede ham.

«Bliv paa jeres Plads, Folk! Der skal kaldes paa Jer, hvis det behøves, som Gud forbyde!»

Kæmpen hilste ved at svinge den lille Hue, som skjulte hans Baghoved. Derefter udbrød han høitideligt og med en dyb Basstemme:

«Hr. Brandmajoren kan stole paa mig. Jeg siger, De kan stole paa mig. Det gaaer til Liv eller til den sorte Død. Jeg bliver her paa Pletten.»

Dampskibet nærmer sig langsomt, majestætisk. En Linie af hvidt Skum kruser sig langs med Boven. En sortebrun Røg vælter ud fra Skorsteenspiiben; derefter følger en skarp Lyd, et gennemtrængende, øredøvende Hvin, som giver Ekko

inde under Volden og forøger Overraskelse og Frygt blandt den sammenstuede Mængde. Lidt efter lyder atter en Piben, og det umulige Dampskib glider frem, indenfor Havnemolen mellem Seilskibene, der flager til Ære for deres nye Kammerat og jublende hilser den velkommen. De anede ikke, at det var en seirende Erobrer, der her bruste dem forbi, og som om kort Tid skulde fortrænge dem fra Havne og det aabne Hav, fra alle deres Enemærker. Kapitainen kommer tilsyne oppe paa Kommandobroen mellem Hjul-kasserne; han hilser til begge Sider. En Række af Reisende kigger ud over Skandseklædningen, og Folket langs med Havnen og Volden og de nærmeste Huse bryder ud i jublende Hurraraab. Det Umulige var blevet til Virkelighed. En Trosse kastes fra Borde, Fortøiningen er i Orden, Landgangsbrædtet hales ud, Passagererne gaae i Land — Reisen er fuldbragt.

Da Reisegodset var fra Borde, gik Jørgen Christian langsomt og værdigt hen til Dampskibet og hilste paa Kapitainen.

«Jeg er Brandinspektøren her,» udbrød han med Eftertryk paa Ordene, «og har at paasee, at man gaaer forsigtig tilværks med farlige og let antændelige Sager indenfor Fæstningens Vælde. Alt er vel i Orden ombord hos Dem? — ingen Fare for Ild og Lys?»

«Nei, saa min Sjæl, om der er!» svarede Kapitainen med et blidt Smil. «Hr. Brandinspektøren kan da nok begribe, at vi hverken har Lyst til at lade os svies eller steges her ombord. I maa gerne besee Maskineriet og forvisse Jer om, at det Hele gaaer lovformeligt til.»

Jørgen Christian betænkte sig et Øieblik, vinkede derefter til Brandmester Therkelsen om at ledsage ham og gik

saa ombord med faste Skridt, som en Mand, der giver sig Gud i Vold.

Han lod sig føre omkring mellem Maskinerne, dem han eftersaae med en Kjenders kyndige Mine, nikkede af og til bifaldende; Therkelsen ligesaa. Det eneste, denne fandt at udsætte paa den hele Mekanisme var, at der behøvedes Fyrsted ombord.

Da Jørgen Christian atter steg op paa Dækket sammen med Kapitainen, saa han tilbage, ind paa Land, hvor hans Hustru og de fire lange Drengene stode opstillede.

«Kom kun nærmere, Ursula!» raabte han og vinkede med Haanden over mod Familien. «I skal ikke være bange. Jeg er her jo.»

Tilladelsen blev benyttet, og ubemærket listede Gjenbo Jens Sindberg og Gjørtler Grønning sig ogsaa fremad, saa nær som muligt og lyttede til, hvad der blev sagt.

«Kan I saa see, Gjørtler Grønning,» sagde Sindberg; «Brandinspektøren fik alligevel ikke Ret. Det Skib kom jo ganske net i Havn. Det koster Jer en Kalv.»

Grønning trak Øienbrynene i Veiret.

«Ja vel kom det i Havn,» svarede han, «men hverken ved Damp eller Røg, som I paastod. Nei, Kjøbmand Sindberg! See, derovre kvalmer nu den sorte Røg op af Hyrups Skorsteen. Troer I, Huset giver sig til at galoppere afsted af den Grund? Det er ved Hjulene det gaaer, min Faer! Tag dem væk, saa skal I see, hvor langt Kassen kommer.»

Begge de skikkelige Borgere beholdt hver sin Mening og sin Kalv. Dermed blev Sagen staaende. De skiltes som Uvenner.

Da Jørgen Christian lidt efter begav sig hjem til Sol-

gaden, sagde han underveis til sin ældste Søn Carl, der nu gik ved hans Side:

«Hørte Du, hvor jeg smurte den Skibskapitain?»

Udenfor Huusdøren sad den gamle Farfader i Aftensolen og snittede Pinde til Tobaksrullerne. Svalen kredsede endnu i Luften, Kvæget drev frem gennem Gaden, Hyrdedrengen svingede sin Skralde, et gammelt Fredens Billede i Mod-sætning til det nye, larmende Skuespil i Havnen. Da Jørgen Christian kom forbi den Gamle, tog han ærbødig Kaskjetten af, og fortalte om det Mærkværdige, han havde maattet opleve. Den Gamle lyttede hovedrystende til med et vantro Smil og snittede videre.

«Dersom Fartøiet ikke laa dernede i Havnen, og jeg ikke med egne Øine havde seet den hele Fremgangsmaade, vilde jeg have forsvoret, at de vovede sig ud paa det aabne Hav, her til Frederits, med en saadan Spilleværksskude. At den kan klare sig ovre i Renderne ved Kjøbenhavn, har jeg aldrig betvivlet,» ytrede Brandinspektøren med overlegen Ro og traadte ind i sit Huus.

Den gamle Farfader sagde: «Alt dette huer mig ikke. Læg nu Mærke til, hvad jeg spaaer. Her vil spørges Ulykker efter dette. De brænder en Dag By og Hjem over Hovedet paa os.»

Lille Carl tog Mod til sig og ytrede bestemt:

«Jeg vil være Sømand og gaae Jorden rundt med Damp.»

Farfaderen fik maaske Ret. Dampen kom, trængte frem overalt og seirede. Den vendte op og ned paa det Bestaaende, udvidede Horizonten og Hjemmets snævre Kreds. Idag ombølger den alle Folkeslag, danner en stor Familie af Sværmen, en Familie fuld af Strid og Rastløshed, Slid og Brødnid.

Frederik den Syvende i Fredericia.

Hvorfor tog Kronprindsen, senere vor folkelige Konge, Ophold i Fredericia?

Ja, derom kunde fortælles meget, Rygter og sletlavede Historier deriblandt, som ikke har den ringeste Betydning.

En Regndag 1834 lægger et Dampskib til indenfor Havnemolen. Landgangsbroen skydes ud, og i Land stiger en Herre, indhyllet i en Rytterkappe og fulgt af to Kavallerer, Kapitain Irminger og Holstein. Folk stimler sammen: en vis Taushed hviler over de blandede Rækker, som har dannet sig nede fra Havnen op imod General Castoniers Bolig, hvori alt var omformet og indrettet for den kongelige Gjæst.

Kronprindsens Ansigt var tiltalende. Han hilste venligt, naar Nogen tog Hat eller Hue af, idet han gik ham forbi. Han saae sig om og underholdt sig med de to Kavallerer, der fra nu af skulde være hans Adjutanter og indberette, hvorledes alt forholdt sig ovre i den gamle Fæstning.

Oppe ved Volden, der dannede Indgang til Byen, stod en Afdeling af fynsk Infanteriregiment, hvis Kommando Prindsen siden skulde overtage. Soldaterne præsenterede, den gamle,

sønderrevne Regimentsfane var udfoldet, og Parademarschen lød i al sin Skjønhed.

Lidt nærmere Palæet havde en gammel Mand med hvide Haar trængt sig frem foran alle de øvrige Tilskuere. Han holdt en falmet Soldaterhue i Haanden, støttede sig til en tyk Stok og lod et Træbeen tilsyne hver Gang han bevægede sig eller søgte en bekvemmere Stilling. Da Prindsen og hans Selskab kom forbi, hævede Invaliden sin Hue, svingede den rundt og udbrød i et gennemtrængende Hurra, som Mængden omkring ham var meget tilbøielig og redebøn til at istemme.

Prindsen smilede og standsede foran den Gamle.

«Hvordan er Du kommen saadan til Skade?» udbrød han og pegede paa Mandens Træbeen.

«Oppe under Samsø,» svarede Invaliden med en Stemme, som kostede langt større Møie at faae frem end det nylig udbragte Hurraraab. «Vi stødte paa en af disse gudsforgaaende, engelske Krydsere og kløede strax paa ham, med Respekt at sige. Han snakkede igjen, det Asen, og saa blev vi ved at klaske og baske paa, til han rendte Bagdelen imod os, og jeg fik mit ene Been skamfilet, med Respekt at melde.»

«Idag tager jeg min Hat af for Dig,» sagde Kronprindsen og rakte den gamle Mand sin Haand. «Imorgen skal Du komme op til mig og fortælle mere om dine Krigsbedrifter.» — Derefter gik han videre.

Det var den første Hændelse, hvormed den vordende Konge skaffede sig Folkets Hengivenhed og vedvarende Kjærlighed. Historien med den gamle Invalid, saa ubetydelig den end var, blev Dagen efter fortalt overalt i Byen. «Tænk Jer,» hed det, «Kronprindsen har taget sin Hue af for gamle Fontesant.»

I Palæet var der Fest. Byens fornemste Embedsmænd

samledes til Presentation inde i den store Sal. Udenfor plaskede Regnen. Byfogden, Kancelliraad Rahbek, var Førstemand; saa kom dansk-, tysk- og reformert Præst Schierning, Meden og Stahlsmith.

Derefter en Uendelighed af Byraadet, Chefen for Borger-væbningen, Apotheker Honoré, Chefen for det ridende Korps, Palle Lund, klædt i lysegul Trøie, blaa Benklæder og en Hjælm med Hestehaars Busk, der ligesom Hektors «vældig nikkede foroven». Chefen for det mægtige Brandkorps var derimod ikke tilstede. Han blev tilsagt saa seent, naturligviis af Malice, at han ikke kunde faae Uniform og øvrige Nødvendigheder færdige, hvilket satte ham i en saa utilfreds Stemning lang Tid efter, at han ikke gjerne deeltog i Samtale om den aldeles uskyldige Kronprinds og hilste noget trevent, naar de mødtes paa Gaden. — Saa gik Tiden, ensformig og kjedelig i den gamle Fæstning, især for Kronprindsen, som nylig var vendt hjem fra en lille Lysttur op til Færøerne og Island. Byen tilbød ikke mange Adspredelser. Kronprindsen exercerede med Soldaterne ude paa Fælleden, red igjennem Gaderne paa sin hvide Hest, nikkede op til de smukke Damer i Vinduerne, hilste venlig alle dem, han kjendte og kom forbi underveis, og tilbragte en Deel af Dagen sammen med de unge Officerer i den militære Klub, hvortil Borgerne ikke havde nogen velseet Adgang.

En Formiddag kom Tømmer- og Brandmester Therkelsen galopperende gjennem Solgaden, standsede og drog Veiret udenfor Brandinspektørens Dør, før han lukkede op og styrtede ind i Kontoret.

«Jeg kommer ærbødigst til Hr. Inspektøren for at spørge Dem, om De har været nede og seet, hvad de gale Mennesker tage sig for paa Hornemans Eng, udenfor Prindsens Palæ?»

«Nei,» svarede den Tiltalte; «hvad har jeg med Hornemans Eng at bestille?»

«Jo, undskyld, det har De netop, fordi De er en Mand, der passer Deres Kram og vogter vor By for ulovlig Omgang med Ild og Lys. Det er noksom bekendt.»

«Hvad bestille de da nede paa Hornemans Eng?» spurgte Brandinspektøren.

«De smøre Stilladser op, fordi der skal være Fyrværkeri iaften med Sol og Maane og mange delikate Stjerner. Tømmermester Drabolt har sine Svende dernede, og de reise Pæle og Bukke og Krimskrams, hvorfra Raketterne skal futes af — som om mine Svende ikke kunde gjøre, hvad der forlanges. Jeg har dog altid før haft Arbeidet paa Pa-læet.»

«Naa, saa de skal have Fyrværkeri,» sagde Inspektøren og lagde den Bog bort, han nylig læste i, hvorefter han gik op og ned ad Gulvet. «Det bliver der ingenting af.»

«Nei, jeg tænkte det nok. Krudttaarnet ligger jo lige over for Engen,» sagde den uegennyttige Tømmermester i en blid Tone. «Gudfader fri os, hvis en af disse Brandstokke fik Lyst til at dratte ned over Taget. Jeg har sagt dem min Mening; men det forslog ikke.»

«Saa maa jeg vel ned og sige dem min,» ytrede Brandinspektøren. «Lad os see, hvordan det Fyrværkeri spænder af. — De forstyrrer mig ellers, Brandmester. Jeg sad just og læste i en Bog, som Drengen har skrevet, og som han sender mig ovre fra Kjøbenhavn. Hvad synes De?»

«Ja, det er en høist mærkværdig Sag,» bemærkede Tømmermanden og rørte forsigtigt ved Bogen.

«Mærkværdig? Nei, det er blot dumt, mener jeg. Skrive en Bog om sin egen Fødeby. — Og hvad er det saa? —

noget sammenkludret Snak, som vor Arbejder, Søren Tyvkjær, har krammet ud, naar de om Aftenen sad og skar Pinde til Tobakken. Der er ikke et ærligt og sandfærdigt Navn i hele Stadsen, altsammen forvansket. — Jeg har sendt ham Brev paa Brev over, at han skulde lade det Skrivers fare — hvad nytter det? Jeg har holdt ham hans Feil for og spurgt ham, hvad han nu vilde leve af, naar han blev færdig med at fortælle det, han vidste. Han smilede kun ad mine Formaninger. Saadan er den Dreng! — Kom og lad os gaae ned til Hornemans Eng. Har Tømmermester Drabolts Folk bygget deres Stilladser, kan det gjerne være Deres Folk, der komme til at rive dem ned igjen.»

«Ja nok,» nikkede Therkelsen tilfreds.

Efter disse Bemærkninger gik de ud paa Engen, hvor Arbeidet endnu var i fuld Gang. Brandinspektørens Kommandostandsede Forretningen en Stund.

«Hvad er det, her gaaer for sig?» spurgte han med en myndig Røst.

«Hans kongelige Høihed skal have sig et kleine Fyrværkeri iaften,» svarede Folkene.

«Saa, skal han det? Jeg er bange for, at der ikke bliver noget af det Fyrværkeri.»

«Hvorfor troer De det?» spurgte en blød og venlig Stemme fra en Mand, som kom tilstede og hilste.

Det var en af Kronprindsens Adjutanter, Kapitain Irminger, der under sit Ophold i Fredericia vandt en fuldstændig Sympathi hos Alle, en fin og kundskabsrig Personlighed, som forstod at mildne eller dølge, hvad han blev Vidne til og ikke syntes om hos den, han, saa at sige, var sat til Vogter for. Nok sagt, det var en Mand, som kun kjendte det Ret-

skafne og Hæderlige, et Vidnesbyrd, der er bleven bekræftet af Enhver, han kom i Forbindelse med.

«Hvorfor mener Hr. Brandinspektøren, at der ikke bliver noget af vort prægtige Fyrværkeri iaften?» gjentog han. «Hans kongelige Høihed sætter saa stor Priis derpaa.»

«Det er paa det Strengeste forbudt Alle og Enhver indenfor Fæstningens Volde at afbrænde Krudt eller stikke Ild paa nogetsomhelst brændbart Stof uden først derom at gjøre fornøden Anmeldelse og erhverve Tilladelse hos Brandinspektøren, hvilken da har at holde Sprøitehuset aabent og kalde saa stort Mandskab sammen, som findes nødvendigt til Vagt ved Slange og Sprøite.»

«Hans kongelige Høihed vil blive meget bedrøvet over lagttagelsen af denne Lov,» sagde Irminger.

«Det er muligt. Jeg er blot ikke blevet bekendt med nogen Anmeldelse om Deres Fyrværkeri iaften. Jeg har heller ikke den Ære at kjende det ringeste til Hans kongelige Høihed, men hører blot Tale om hans Elskværdighed, at han med sin Visit har hædret Byfogden, Kancelliraad Rahbek og Kommandanten for de gule Ryttere og Apotheker Honoré, Chef for Borgervæbningen, samt andre jævne Borgerfolk, mig alene undtaget. Han lader Musiken, naar Vagtparaden trækker op, blæse udenfor deres Huse; ligesaa om Aftenen, naar de tromme den østerrigske Tappenstreg. Mit Huus derimod gaee de lydløst forbi, som om de listede af med en Ligkiste. Men jeg finder mig i det, formedelst jeg, som sagt, ikke har den Ære at kjende Hans kongelige Høihed.»

«Ja, deri tager De fuldstændig feil,» bemærkede Irminger smilende. «Prindsen længes tværtimod efter at gjøre Hr. Brandinspektørens Bekjendtskab. Det er ikke længere siden end

igaar, da Justitsraad Dræby ved Middagstaflet fortalte om den ridderlige og overlegne Maade, paa hvilken Inspektøren handlede i en Meningsforskjellighed mellem Dem og Byens eligerede Borgere angaaende en to og fyrretyve Alens Hampselange, som De manglede til Deres Sprøite — to og fyrretyve Alen.»

«Naa! Har De ogsaa hørt Tale derom?» sagde den Anden, idet hans strenge og barske Ansigt forskjønedes af et blidt og venligt Smil. «Ja, hvad skulde jeg gjøre? Der fandtes ikke en ærlig Slange til alle vore Sprøiter. Saa bestilte jeg en ny i Hamborg. Slangen kom, Regningen ogsaa; men de Herrer paa Raadstuen vægrede sig ved at betale den, det jeg da selv gjorde, og derefter kaldtes Mandskabet til Prøve udenfor deres Vinduer paa Raadhuspladsen — udmærket, fortræffeligt! Folk stod og jublede og gjorde et Spektakel, som om vi havde Barn i Kirke.»

«Ja, netop saaledes blev der fortalt ved Middagsbordet, og Kronprindsen morede sig og forsikrede, at han en af de nærmeste Dage vilde komme og hilse paa Dem og gjøre Deres Bekjendtskab. Af den Aarsag haaber jeg, De tilgiver min Forseelse, at jeg ikke meldte Dem vor lille Fæst iaften. Veiret er jo ganske stille.»

«Ja vist er det,» svarede Brandinspektøren, idet han vædede sin Finger og holdt den op foran sig. «Vinden bærer østerpaa, ud over Søen. Der kan ikke være nogen Fare paa Færde, hverken for Krudtkammeret eller Proviantgaarden, saalænge den Vind varer. I Guds Navn, hold da Deres Fyrværkeri, men med Forsigtighed. Jeg skal lade Folk tilsige til Møde ved Sprøitehuset og skikke Dem et paalideligt Mandskab hened paa Engen. Er Hr. Kapitainen saa tilfreds?»

Irminger smilede og gjorde en venlig Hilsen, den Jørgen

Christian gjengjældte ved at tage sin guldtressede Hue af, slaae ud med Haanden og vinke ad Brandmester Therkelsen, som utaalmodig stod og ventede paa at faae Ordre til at rive hele Stadsen ned. Inspektøren forklarede ham, at der ikke blev nogen Nedbrydning af de opstillede Bjælker og Lægter idag. Veiret var jo stille, og Vinden bar ud mod Havet.

En Dag red Kronprindsen gennem Gaderne ud til Exerceerpladsen. Det regnede og blæste stærkt; men det brød den kongelige Herre sig ikke synderligt om. Han sad indsvøbt i en Voxdugs Kappe og lod den hvide Hest gaae Skridt for Skridt, medens han nikkede og hilste næsten Enhver, han kom forbi. Nu kjendte han jo Alle.

Ude paa Fælleden lod Mandskabet heller ikke til at bryde sig synderligt om Uveiret. Øvelsen blev fortsat. Menige og Officerer vadede trøstigt hen over den vaade Leerbund. Prindsen stod af udenfor Marketenderkonens Vogn, hvori Madamen sad, lidt blaalig af Kulde og indsvøbt i et hjemmestrikket Uldtørklæde. Den kongelige Prinds gik ned til Soldaterne. Hans trofaste Hest saae om efter ham, rystede den sletbundne Tøile løs og fulgte langsomt og høitideligt sin Herre, Skridt for Skridt, standsede, naar han stod stille; det var den saa vant til. Den ikke blot fulgte efter, men naar de bleve staaende, lagde Hesten sit Hoved ned paa Prindsens Skulder. En Dag følte den Lyst til at gjøre et mere intimt Besøg. Den slog sig løs i Gaarden og spaserede langsomt og selvbevidst op ad alle Trapper, ind i Spisestuen, hvor Prindsen og hans Gjæster sade ved Frokostbordet. Idag var der Andet end den tro Hest, som paakaldte Rytterens Opmærksomhed. Han var ikke ret tilfreds med Rekrutternes Exercits.

«Hvordan er det, Du holder Dig?» sagde han til en lille, fladbrystet Rekrut, med ludende Hoved, «og hvordan er det, Du bærer dit Gevær? Det seer jo ud, som om det skulde dratte fra Dig. — Op med Hovedet! Bøssen ind mod Skulderen! Du holder jo ikke Fodskifte med de Andre! — Ja, Du seer saa vist paa mig. Hid med Gevær og Patron-taske, saa skal jeg vise Dig, hvad jeg mener.»

Soldaten stirrede forbauset paa Prindsen, men adlød Ordren til Forundring for den hele Linie. Prindsen modtog Gevær og Patron-taske og stillede sig i Geled med de Andre.

«Behag saa at kommandere, Hr. Lieutenant Trane, — giv Du Agt, Soldat, hvordan Du skal bære Dig ad.»

Trane smilede, kommanderede, og Prindsen gjorde hele Exercitsen med, saa nøiagtig og fuldendt, som den bedste Læremester og til stor Forbauselse for de Nærmeste omkring ham.

«Han er syg,» hviskede en Sidemand.

«Det burde han have meldt i Morges,» sagde Prindsen; «men det skal vi nok faae rettet.»

Da der blev gjort Hvil, gik Prindsen hen til Soldaten, som nu sad og krøb sammen paa en Træbænk, ligbleg og rystende.

«Hvad feiler Du?» spurgte Prindsen.

«Aa, de æ kon Skaen. A duer it te aa vær Soldaat.»

«Hvorfor meldte Du Dig ikke syg imorges?»

«De vov a et; saa grient di anner jo a mæ.»

«Hvad fattes Du?»

«A veed et it. De sedder her for mi Brøst, gjør det, aa somstid kommer der Blod mæ, naar a drager mit Veir.»

«Stakkels Fyr! hvorlænge har Du baaret paa den Svag-hed?»

«Siden sidst Løverdav, da vi sku spring over æ Hæst, nier i æ Exerceerhuus. A faldt aa slou mæ, aa de æ bleven skidt siden.»

«Nu skal jeg sige Dig noget,» sagde Prindsen og lagde Haanden paa den rystende Soldats Skulder. «Du lister nu hjem og det strax. Din Officer tillader det vist, naar jeg beder ham derom.»

«De trouer a mæ,» ytrede Soldaten med et tilfreds Smil.

«Saa gaaer Du i Seng og faaer en af Folkene, Du ligger i Kvarter hos, til at løbe efter Doktor Nielsen. I kan hilse fra mig. Siig, han skal strax see ind til Dig, og imorgen skal han komme ned og fortælle, hvordan det er med Dig. Har Du forstaaet mig?»

«Ja, de haar a,» svarede Soldaten sjæleglad; «men de sejer a, te a ve føst ha mi Bøs aa mi Task, som a laant ham, ejsen foer a Ufree mæ vor Siersant. Han æ slem strix i det.»

Prindsen og Lieutenant Trane lo. Lidt efter spaserede den Syge hjem fra Exerceerpladsen, kroget og sammenbøiet, langsomt og vaklende, med Bøssen under Armen, saa lidt militairisk som muligt.

Den hvide Hest havde overværet Alt hvad der gik for sig. Den vrinskede nu gjentagne Gange for at gjøre sin Herre opmærksom paa, at nu var det vist paa Tiden, de vendte hjem igjen, og Prindsen adlød.

For Søen nærrede Kronprinds Frederik stor Interesse. Nede i Havnen laa en solid og sirlig Baad til hans Tjeneste. Med den tog han over til Strib og Middelfart; besøgte af og til Grevskabet paa Rosenvold. Veiret skræmmede ham aldrig. Han drog ud i Magsveir eller under en Storm, naar

Søen i store Rullinger pressede ind fra Kattegat, og Færgemanden og de gamle Fiskere rystede paa Hovedet og raadede ham til at blive hjemme. Som Bistand i enhver af disse Udflugter havde Prindsen et ungt Menneske, Poul Mikkelsen, troer jeg, han hed, og til hvem Bekjendtskabet blev sluttet paa følgende Maade: Prinds Frederik gik en Dag ned til Stranden over paa Havnemolen, hvorfra en Kastevind tog hans Hue med sig og førte den ud i Søen. Poul, som saae det, trak uden Betænkning sin Kofte af og sprang i Vandet. Han var en udmærket Svømmer, den samme Poul, bjergede med Lethed Kaskjetten, gjorde derefter en vidtløftig Svingning omkring Havnemolen, stod paa Hovedet og slog Kolbytter, svømmede paa Ryggen og under Vandet, før han søgte Land, rystede sig som en Puddelhund og med en dyb Hilsen leverede den frelste Hue tilbage.

Det var Indledningen til et Bekjendtskab, som gjorde, at Prindsen fra nu af ikke gik til Søes, uden at Poul Mikkelsen fulgte med. Prindsen sad til Rors; Poul laa forude paa en af Tofterne, passede Fokken og fortalte underveis en ustandselig Mængde morsomme, undertiden selvlavede Historier, ledsagede af Grimacer og et fordreiet Mæle, som behagede hans Tilhører. Bekjendtskabet blev til Fortrolighed; den unge Fisker steg i sin Herres Gunst, fik sirlige, nye Klæder, udmærket god Løn, spiste, naar de vare ude, af Prindsens Mad, drak af Prindsens Bæger og indfandt sig tilsidst hver Morgen oppe paa Palæet for at høre, om Hans kongelige Høihed ikke skulde have Lyst til en lille Sviptur ad Horsens eller Bogense til. Veiret var idag saa udmærket, saa sjældent godt. Den sidste Forsikring blev stadig gjentaget, og Prindsen stoppede sin store Merskumpibe, tog Regnkoften paa og seilede bort, uden at agte paa Jørgen Færgemand og de

gamle solbrændte Fiskere, som stode omkring paa Stranden og raadede til ikke at vove sig ud, fordi Veiret var skuffende og truende.

Poul Mikkelsens lykkelige Stjerne skulde imidlertid snart dale. En Dag stod han ved et af Slæbestæderne, beskjæftiget med den Bifortjeneste at samle Kulstykker op fra en Engelskmand, der laa og lossede Kul. Han var som sædvanlig pyntelig klædt, fin blaa Trøie, hvide Lærreds Beenklæder og blank Voxdugs Hat. Bøiet ned mod Jorden og arbejdende flittigt, lagde han ikke Mærke til de Forbigaaende, før han følte et vældigt Slag paa de stramme Beenklæder.

«Saa skal da den Onde gale i Dig!» raabte Poul, idet han reiste sig i Veiret og hurtig snappede Hatten af Hovedet, hvorefter han fortsatte: «Om Forladelse, Deres kongelige Høihed! jeg vidste s'gu inte, at det var dig.»

Prindsen svarede ikke. Han saae paa Poul og vedblev derefter sin Gang op fra Stranden. Efter den Dag kom Poul ikke til at gjøre flere Seilture med Prindsens Baad; han blev heller ikke oftere modtaget i Audiensværelset oppe paa Palæet.

En Nytaarsaften holdt Officererne Bal i deres Forening. Regimentsmusiken spillede; de sex gamle, afblegede Karether, som udgjorde Byens Fællesbefordring, bleve hele Aftenen satte i Virksomhed med at kjøre de unge Skjønheder op til Klubben, hvor Kronprinds Frederik naturligviis var den første og fornemste Gjest, som sædvanlig lige elskværdig mod Alle. Han dandsede med Damerne, klinkede med de ældre Officerer; hans Nærværelse bragte Liv og Lykke, Jalousi ikke at glemme, over det hele Selskab.

Festen vedvarede til henimod Morgen, saa forlod Hans

kongelige Høihed Salen. Dermed gik ogsaa dens straalende Sol bort; Liv og Munterhed var til Ende.

Det var dog hverken de unge Damers Skjønhed eller Prindsens friske, livsglade Humør, som bevarede den længste Erindring om dette Bal. Henimod Morgen, da Enhver endelig var gaaet til Ro, og selv Vagterne sov, blev der pludselig Støi i den gamle Fæstning. Alarmtrommerne lød gennem Gaderne. — «Hvad er der paa Færde? — Gud bevares! hvad er der paa Færde?» raabte halvpaaklædte Skikkelser ud fra de aabne Vinduer og Døre. Enhver spurgte, Ingen svarede. Soldaterne kom tilsyne overalt og ilede i Galop til deres Samlingspladser. Trommernes Hvirvel fortsattes. Der blev stillet Lys i Vinduerne; det var jo bælgmørkt paa Gaden. Officererne, som for lidt siden havde figureret i Dandsesalen, dannede nu en sørgelig Kontrast til de gabende, søvndrukne Skikkelser, som skjødesløst paaklædte, med deres Sabel under Armen, tumlede hen til Exerceerhuset eller Raadstuetorvet. Da saa Overraskelsen havde sat sig lidt og hele det fyenske Infanteriregiment blev samlet i snorlig Række og Geled, kom Prinds Frederik og hans Adjutant tilsyne i fuld Uniform og med et ironisk Smil, som ikke lod sig mistyde. Han hilste særdeles høflig omkring i Officerernes Kreds og udbrød derefter:

«Jeg har ladet Trommerne røre lidt og kaldt Regimentet sammen, for at overbevise mig om, hvor lang Tid vore Folk behøvede for at gjøre sig færdige til Udrykning, og jeg tilstaaer, at Regimentet har overtruffet mine dristigste Forventninger. Lad saa kun Folkene gaae hjem igjen. Dermed Gud befalet.»

Kronprindsen og hans Adjutant hilste og gik. Hvad Officererne sagde indbyrdes, efter stiltiende at have seet lidt

paa hverandre, derom ere Historieskriverne endnu ikke ganske enige.

En Aften gik Prinds Frederik hjemad fra Exerceerpladsen. Han kom forbi et af de smaa Huse oppe ved «Dansk Kirke», hvor de reformerte Indvandrere have samlet sig i et særligt Sogn. Fra et aabent Vindue lød en dyb og høitidelig Stemme ud paa Gaden. Døren stod paaklem. Prindsen aabnede den og gik ind.

Foran et dækket Bord stod en gammel Mand med hvide Haar, rynket og solbrændt Ansigt. Omkring ham sade to Smaadrenge og en ældre Kone, alle med foldede Hænder og lyttende til den Salme, Manden sang for dem. Idet den fremmede Gæst kom ind, endte han sin Sang, og der blev Taushed i Stuen.

«God Aften herinde. — Hvad bestiller I?»

«Vi læser vor Aftenbøn, og vi spiser vor Aftensmad,» svarede Manden.

«Jeg spiser med,» sagde Kronprindsen og gik hen til Bordet.

«Aa nei, aa nei!» sagde Konen, blodrød af Undseelse; «det gaaer da aldrig an.»

«Hvorfor ikke? Jeg er sulten. Kom og lad os sætte os, saa faaer jeg en Tallerken med, og vi spise sammen i Guds Navn.»

Maden bestod af nye Kartoffler og kogte Plædder (Flynder). Der var lovlig knapt med Retterne. Den ene af de to Smaadrenge havde, for at være sikker paa, hvad der tilkom ham, barrikaderet Randen af sin Leertallerken med en Krands af de største Kartoffler og pillet dem. Moderen gjorde et Tegn til ham, det han strax forstod, og lagde behændigt de fleste Kartoffler tilbage paa Fadet. Konens

Undseelse vedblev. Hun gjorde Undskyldning for Alt hvad her præsenterede sig: saa manglede der tilstrækkelig Plads ved Bordet, saa var der ingen Gafler, eftersom Enhver spiste med Spidsen af sin Kniv. Den gamle Mand lo deraf og vedblev at finde Ord til en Underholdning, som behagede Kronprindsen, der imidlertid laante den Reformeertes Foldekniv til at skrælle sine Kartoffler med.

Dermed var Besøget endt. Den fremmede Gjæst reiste sig og gik. Jaques og den ældste Dreng fulgte ham til Døren; den Yngste blev siddende paa sin Plads. Han meente at have lidt Uret og vedblev rolig at spise Resten af hvad de Andre havde levnet.

Da Manden kom tilbage, og Konen dækkede af Bordet, laae der under Prindsens Tallerken en sammenrullet Femrigsdalersseddel.

En Sommerdag i Ferietiden lod den geniale og velanseete Rektor Rosendahl sin Skolebygning reparere. Der er udgaet flere dygtige Elever fra hans Skole, — hvem kan huske dem Alle? Meest bekjendt blandt disse er uden Tvivl Hans Brøchner, senere Professor i Filosofi ved Kjøbenhavns Universitet, en Beundrer af Hegel og ivrig Kæmper for en fri og human Livsanskuelse. Han døde desværre tidlig og ligesom sine Søskende af Brystsyge.

Altsaa, Hr. Rosendahl lod sin Skolebygning reparere. Der blev stillet en Brandstige op mod Taget, Stigen gled, en gammel Muursvend faldt ned af den og laa nu udstrakt og bevidstløs paa Steenbroen, medens hans Kammerater løftede en Dør fra det nærmeste Huus, for derpaa at bære ham til hans Hjem. I det Samme kom hans Kone til Stedet med en Krukke Middagsmad. Hun udstødte et gennemtrængende Skrig, sank ned ved den Bevidstløses Side, lagde hans Hoved

i sit Skjød og søgte at standse Blodet, som randt ned over Mandens Kinder. Hans Øine stode stive, glandsløse og stirrede op paa Konen, som laae knælende midt i den talrige Mængde af gabende Tilskuere, der stadig forøgedes. Hun saae ikke op, græd ikke heller. Hvad hun følte i dette Øieblik havde ingen Taarer.

«Skik Bud efter Doktor Nielsen,» ytrede en Mand i Hoben.

«Hvad skal Nielsen nytte?» sagde en Anden. «Han kan ikke binde flækkede Hoveder sammen. Lad heller gaae Bud ned til Johan Høyrup paa Hjørnet, efter et godt, forsvaret Glas Terpentiniolie. Det kurerede min Kammerat ifjor, da han drattede ned fra Karolinemølle.»

Mureren gav et Suk. En konvulsivisk Trækning fulgte efter. Konen udstødte et klagende Skrig. Manden aabnede sine Øine endnu engang og ytrede med Besvær og stor Tydelighed:

«Hold dog Mund med den Tuden, Sisse!» Saa sank han sammen og døde.

I det Samme aabnedes Kredsen for en Rytter, der kom til Stedet og steg af sin hvide Hest, som fulgte et Stykke Vei efter ham og derefter blev staaende ubevogtet midt i Kredsen, og saae sig om til alle Sider for at udgrunde, hvad dette Spektakel skulde betyde. Rytteren gik hen til Konen, der laa paa Steenbroen med Manden i sine Arme.

«Han dør, han dør!» hviskede hun. «Gud Fader see ned til os Stakler hjemme, nu har vi Ingen til at hjælpe os mere.»

Den Fremmede, som Hoben havde gjort Plads for, lagde sin Haand paa den ulykkelige Kvindes Hoved.

«I tager feil,» sagde han med den Røst, der kunde

være saa blød og deeltagende. «I har jo mig tilbage. Kom til mig imørgen.»

Det var Kronprinds Frederik, som taledede.

Den i Begyndelsen af disse Skildringer omtalte Fyrværkerifeide mellem Kronprindsen og Branddirektoratet blev allerede Dagen efter Festen i Hornemans Eng bilagt paa de meest fyldestgjørende Vilkaar: Vagtparaden blæste med fuld Kraft, idet den passerede gennem Solgaden, og om Aftenen lød den østerrigske Tappenstreg gennem samme Gade, saa fuldttonende med forskjellig stemte Trommer, Piber og Fløjter, at de gave Gjenlyd heelt oppe i den anden Ende af Gaden, heelt op til Apotheker Honoré. Nogle Dage senere aflagde Kronprindsen den ønskede Hilsen i Inspektørens Hjem, blev særdeles ærbødig modtaget, morede sig i det Selskab, han fandt, og gjentog sine Besøg saa jævnligt og fordringsløst, at man tilsidst anvendte en Deel af Aftenen med at spille en lille morsom Sortepeer.

Saa blev Inspektøren pludselig syg, gik til Sengs og stod ikke op mere. En Formiddag kom Kapitain Irminger for at spørge til hans Befindende. Man modtog ham med rødgrædte Øine. Den Syge var opgivet af Lægen, der havde tilbragt Natten hos ham, prøvet Alt og Intet opnaet. Om Eftermiddagen kom Kronprindsen og satte sig ved den Syges Leie. Patienten laa med Øinene uafbrudt rettede paa den kongelige Gjæst.

«Hvordan har De det?» spurgte Prinds Frederik bevæget.

Den Tiltalte rystede taus paa Hovedet.

«Er der noget, hvormed jeg kan være Dem til Tjeneste, saa siig det.»

«Ja, ja,» lød det næppe hørlige Svar. «Tænk paa mine Drengene.»

Efter at have hvasket disse Ord, sank hans Hoved tilbage. Et Suk, et krampagtigt Træk, saa kom Døden med sin Stævning.

«Jeg skal huske, hvad han bad mig om,» hviskede Kronprindsen, idet han gik.

Frederik den Syvende glemte ikke sit Løfte, om hvilket her senere staaer mere at læse.

En Aften i Sønderho.

Det havde været en varm Dag i den skyggeløse Klitby: Sønderho. En Augustaften 1893 samlede som sædvanlig Carit Etlar og Professor Exner med deres Familier ved det solide Aftensbord i den hyggelige, gamle Kro. Professor Exner var lidt træt efter at have arbejdet den hele Dag, indelukket i en snæver «Kahyt», en Sønderhostue, hvorfra han som sædvanlig hentede Studier til sine Mesterværker. Desforuden havde han nylig forløftet sig paa en otteaarig Pige fra Nordby, et Vidunderbarn, som veiede 92 Pund, og som overordenlig interesserede den venlige Kunstner og store Børneven, der — i Parenthes sagt — er forgudet dernede af alle Byens Børn. Brosbøll havde arbejdet paa en Historie fra Fanø. Samtalen gik lidt trægt under Maaltidets Begyndelse, trods alle Forsøg fra Damerne for at faae den i Gang. Utallige Erindringer fra Kunstnernes egen Ungdom og fra deres berømte, nu hedengangne Kammeraters, pleiede i disse lune Sommeraftener at dukke frem og fylde den lave Krostue med svundne Dages eiendommelige Poesi.

«Det var varmt idag,» siger endelig Professoren.

«Lummert,» svarer Brosbøll, hvis brune Ansigt egenlig

ikke røber Udmattelse. «Vi har kun været to, tre Timer i Klitterne idag og lidt rundt i Byen og talt med de flinke Søfolk. Her er endnu Fred og Natur; her groer Tanken i Veiret.»

«Ja,» siger Professoren paa sin stille Maade; «her er rigtig rart.»

Dermed gik Samtalen istaa, medens de varme Frikadeller og andre gode Sager hurtigt forsvandt af Fadene.

«Det er ellers en Skam, hvor Farverne i vore Dage blive forfalskede af Kemien,» ytrer Exner lidt efter. «I Paris er der for nogle Aar siden udkommen en Lov, der fastsætter streng Straf for Kemikere, der forfalske Farverne for Kunstnere. Hvor ofte seer ikke et nymalet Billede frisk og smukt ud, og naar man saa seer det igjen, efter faa Aars Forløb, er det dødt og koldt, saa at man ikke synes at gjenkjende det mere.»

«Ja, det er en stor Synd mod vor Tids Mestre. Deres Værker naae ikke til Efterverdenen, som Rafaels Madonna.»

«Nej.» Professoren rystede sørgmodigt paa Hovedet. «For nogle Aar siden satte jeg Zinnober, — De husker vel Zinnober?»

Brosbøll smilede.

«Naa ja, jeg satte Zinnober op et Sted, hvorpaa Solen skinnede. Nogle Aar efter var det blevet mørkebrunt. — Tænk Dem nu: brunt paa menneskelig Hudfarve! I gamle Dage rev vi Farverne selv, som Phister i «Ungdom og Galskab». — For Resten køber jeg nu kun hos Farvehandler Petersen. Han er en af de gammeldags Folk, som river sine Farver selv.»

«Vil De høre, hvorledes jeg behandlede mine første Farver?» spurgte Brosbøll.

«Aa ja, fortæl, fortæl!» lød det i Kor.

«Men saa skal Exner ogsaa fortælle noget.»

«Jeg har slet ingen Ting at fortælle,» svarede Exner sagtmodigt.

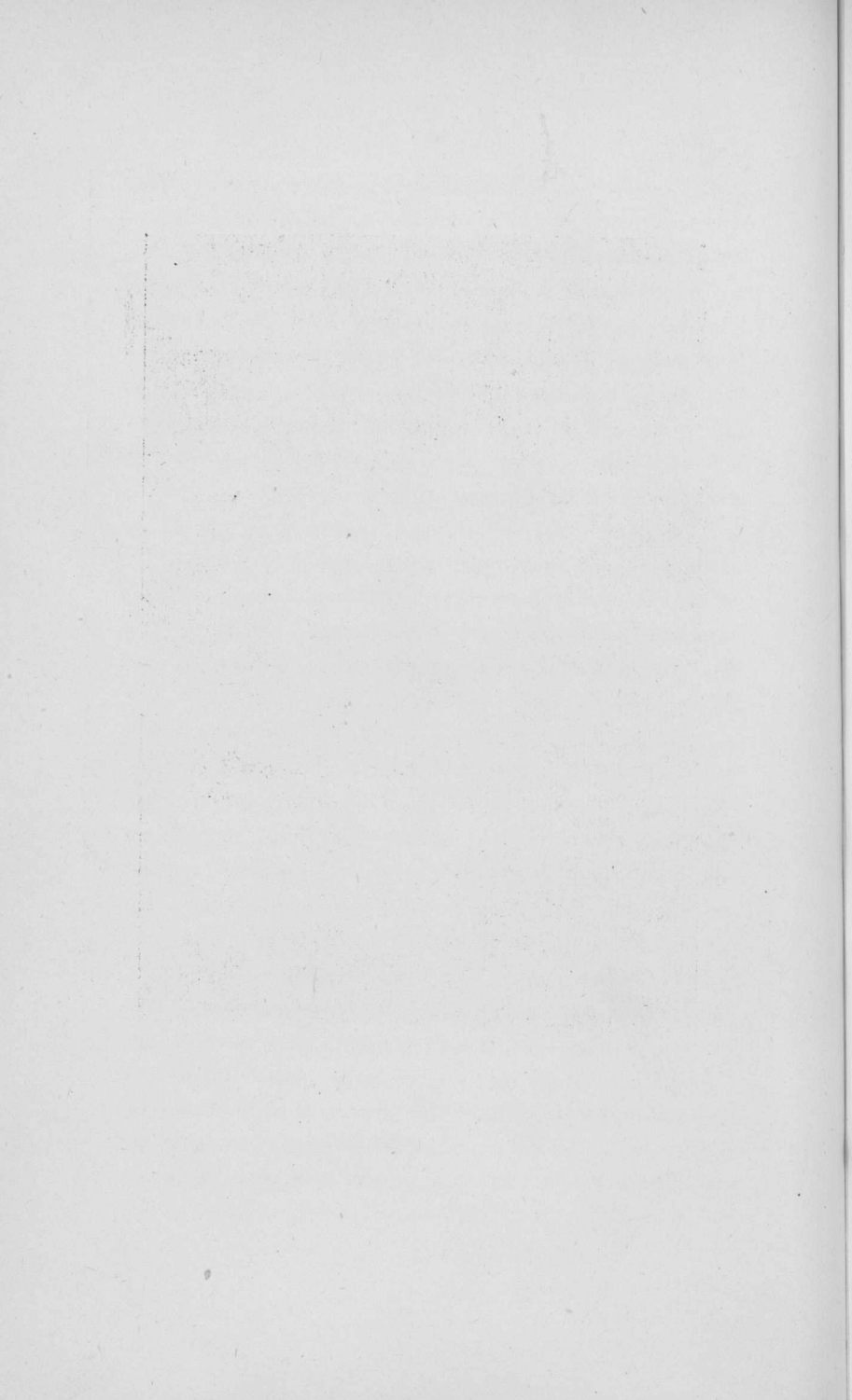
«Jo vist,» lo Brosbøll. — «Nu skal De høre: Fader satte mig i Fjortenaarsalderen i Amtmand Hoppes Kontor i Veile; fordi han opgav selv at faae noget brugeligt af mig. Her blev jeg i to lange Aar meget mod min Villie. Min hele Hang stod til Kunstnerbanen. Mine tragiske Dramaer holdt Modet oppe hos mig i det ensformige, snævre Kontor. Det blev mig tilsidst utaaelig. I mine Fritimer fandt jeg paa af Leer at forme smaa Krukker. Disse tørrede jeg i Kakkellovnen og fyldte dem derefter med Oliefarver, som jeg selv rev paa bedste Maade. Krukkerne sugede Olien til sig, og Farverne dannede en tyk Hinde foroven, som jeg med Penselen maatte stikke Hul paa; men jeg tabte ikke Modet for saa lidt. Paa et Stykke grovt Lagenlærred malede jeg en deilig Madonna. Dens Lige fandtes ikke i hele Verden. Rimeligviis var hun forfærdelig; men jeg syntes, hun var smuk, rullede hende sammen, da hun var færdig, og marcherede i Hemmelighed med hende under Armen, fuld af Livsmod og Forhaabninger, til Odense. Prinds Christian residerede der. Det lykkedes mig, trods min støvede Dragt og medtagne Vandreydre, at stedes for den høie Herre ved Konferentsraad Adlers Hjælp. Prindsen saae med store Øine paa mit Mestermakværk, hvilket jeg med bankende Hjerte og sømmelig Beskedenhed bredte ud foran ham.

Han sagde disse opløftende Ord: «Ja, Kunsten bør beskyttes,» hvorefter jeg fik Tilsagn om mulig i Kjøbenhavn at opnaae en Friplads ved Akademiet.

Henrykt begav jeg mig tilbage til mit Fængsel og

18 AAR
SELVPORTRAIT

gjorde i Stilhed mine Forberedelser til Flugt, det vil sige, lavede mig en fyldt Madkiste. Med denne gik jeg ombord hos Henrik Møller, i hans Smakke i Fredericia. Den Dag skiltes min Faders og min Livsvei. Hans kloge, beregnende Forstand forstod ikke Fantasi eller Kunst. Vi vare store Modsætninger til hinanden og besade begge en ubøielig Villieskraft, der seent eller tidlig maatte hidføre et Brud. Efter denne Dag stod jeg alene og maatte bane mig min egen Vei uden Støtte fra Hjemmet. Jeg vidste, at dette Skridt afkastede Broen mellem mig og mine Forældre.

Seiladsen varede i tre Uger. Skipperen gav mig af og til lidt med af Provianten, ellers havde det seet galt ud. Endelig naaede vi Kjøbenhavn. Jeg blev sat i Land ved Toldboden, med nogle faa Dalere i Lommen, en næsten tom Madkasse og Farbroders grønmalede Kiste med nogle Gangklæder i.»

«Hvad tænkte De dog, da De stod der alene i den fremmede Stad?» spurgte flere Stemmer.

«Jeg tænkte: det skal gaae; jeg vidste desuden ikke den Gang, hvad jeg gik ind til. Jeg vidste blot, at jeg vilde være Kunstner, uden at jeg egenlig begreb, hvad der var mit rette Kald. Jeg vidste, at et nyt Afsnit af mit Liv her begyndte, og det var med en høitidelig Følelse af Forladthed, at jeg sagde Fredericia-Smakken Farvel.

Omsider havnede jeg i et Kvistværelse i Badstuestræde Nr. 120. Dette Logis maatte jeg imidlertid snart forlade, da der ikke fandtes Seng. De første Nætter, jeg var i Kjøbenhavn, laae jeg paa Gulvet med min Kiste til Hovedpude. Derfra flyttede jeg til et Kvistværelse i Borgergade; det tilhørte Fuldmægtig Haase. Dets ene Væg bestod af

de røde Tagsteen, som jeg efterhaanden omhyggeligt tapetserede med Avispapir. Dermed var Atelieret færdigt.

Jeg opnaaede virkelig efter mange Gjenvordigheder den omtalte Plads paa Kunstakademiet og blev optaget i den underste Skole, hvor jeg begyndte med at tegne Hænder og Fødder,» vedblev Carit Etlar. «Ligesaa en Plads i Professor Lunds Malerskole paa Charlottenborg, hvor vi tilbragte Formiddagen fra Klokken ni til tre, medens Akademitimerne vare fra sex til otte om Aftenen. Paa Lunds Skole malede Gertner den Gang sit første Stykke, «En Faarehjord i Støv» og sin Faders Portrait.

Jeg har havt stor Gavn af den Uddannelse, jeg saaledes fik, hvorfor jeg ikke noksom kan takke. Min Overbeviisning er, at for en Forfatter er det af lige saa stor Betydning at gennemgaae Malerskolen som for en Skuespiller at gennemgaae Balletskolen. Vi lære gennem Plastiken at beherske Midler og Materiale, lære Enkeltheders og Nuancers Betydning for at karakterisere Ideen i et Heelhedsbillede, vort indre Syn skjærpes — kort sagt, vi lære at individualisere, at beskjære den uformede Realitet i høiere Interessers Tjeneste.

Det var nu alligevel en streng Tid, og jeg gik mangan en Gang sulten i Seng uden at vide, hvor jeg skulde faae Føde fra den følgende Dag.

I Begyndelsen var der endnu Ost og Smør til Brødet, senere «kom vi om paa det tørre Brød», og naar det gik høit til hentede jeg for 2 Sk. Kartoffler og for 1 Sk. Sauce, skraas overfor i Kjælderen. Kammeraterne paa Akademiet vare velhavende Folks Børn, f. Ex. Fibiger, Monies, Henriques, Liebert, men de kjendte ikke mine Forhold. Jeg husker, at de daglig betalte to Skilling til en Bolle, jeg saae

med Anstand paa dette lukulliske Maaltid. Hjemmefra fik jeg ingen Hjælp, uden naar min Moder en sjælden Gang sendte mig et Rugbrød med en Krukke Fedt. Skorpen gjemte jeg da til om Søndagen, Krummen var Hverdagsmad.

I de første tre Maaneder i Hovedstaden smagte jeg ikke varm Mad og havde ingen Ovn i mit Værelse. Min kraftige Constitution var lige ved at bukke under. Efter- som jeg var for fattig til at betale Professor Lund som de Andre, brugte han mig ofte til at rive Farver og staae Model for sig. Saaledes gik det fremad i flere Aar.

Men nu nok om mig. Jeg maatte bugte mig frem.»

Exner lo paa sin blide Maade. «Men hvor er Deres Madonna bleven af?»

«Den blev efter store Vidtløftigheder solgt for den ikke ublu Priis fire og tyve Skilling, kontant Betaling, til en ærværdig Kunstkjender, Marskandiser i en Kjælder i Skovbogade.

Denne Madonna efterfulgtes snart af lignende Mesterværker, der alle gik til Marskandiseren for samme Priis. Senere hen gik jeg Figurer efter hos Gibseren paa Hjørnet af St. Anna Plads, og tjente lidt der.

Anton Melby handlede i Begyndelsen af sin Virksomhed omtrent paa samme Maade. Han tegnede disse fortrinlige, smaa Kulbilleder og solgte dem til en Boghandler med rivende Afsætning, medens jeg sad og malede Portraiter. Om Søndagen vandrede vi til Charlottenlund og vare himmelglade, naar vi havde Raad til en Kop Kaffe med Boller, det var sex Skilling til Mands; dertil indskrænkede vore Fornøielser sig den Gang. Saa høie Priser har De vel aldrig kjendt til?»

Professor Exner nikkede. «Aa jo, jeg har været meget fattig, meget fattig og siddet saa haardt i det som Nogen. Medens jeg gik paa Akademiet, var jeg for Exempel om Formiddagen i Malerlære hos en streng, men retskaffen, gammel Mester, for at jeg dog kunde have noget at holde mig til, hvis det gik galt paa Akademiet. Jeg maatte hente Øl og være Dreng for Svenden. Der holdtes den Gang strengt paa Rangforordningen paa de forskjellige Trin til Mesterværdighed. En Gang husker jeg, medens der repareredes i det gamle Theater paa Kongens Nytorv, at de gav mig nogle Farvepotter at bære paa et Brædt over det nye Scenegulv, og de vare altfor svære for mig, der var lille og svagelig. Midt paa Scenen slingrede jeg og mistede Balancen, og Farven strømmede ud over Gulvet. Der blev en artig Plet. Jeg var sønderknust, men slap dog nogenlunde heelskindet derfra. Medens der holdtes Prøve paa Scenen, sad Vilhelm Wiehe, der ogsaa var i Malerlære og saaledes allerede den Gang var i Færd med at reparere det kongelige Theater, sammen med mig i en Loge og saae til. Jeg husker tydeligt det forskjelligartede Indtryk, Forestillingen gjorde paa os. Medens jeg sad og blev mere og mere taus, revet hen i Beskuelsen, blev han mere og mere livlig. Tilsidst slog han i Rækværket og raabte ganske høit: «Gud give, man var dernede og fik Lov til at spille med!» — Han fik sit Ønske opfyldt.

Den Dag, jeg blev forfremmet til Modelskolen, husker jeg, at Svendene sagde De til mig og viste mig ligesom Respekt. Det kan nok være, jeg følte mig stolt, langt stoltere end mangen en Gang senere, da jeg fik mere Grund til at blive det. Medens jeg gik i Modelskolen, dirigerede Professor Høyen os ud i Ferierne for at tage Studier paa

Landet. Oftest havde jeg ingen Penge til Fortæringen underveis. Jeg er ham megen Tak skyldig; thi det er ham, der er Aarsag til, at jeg kom til at gjøre mine første Studier paa Amager. Han siger en Dag til mig:

«Nu skulde Du arbejde til den Neuhausenske Præmie. Det er en Barsedaa, der skal males. Gaae ud paa Amager og gjør dine Studier, ikke Paaske Søndag, men Mandagen derefter, for saa døbes der.» — Det gjorde jeg og gik tilfods til Hollænderby. Alle Folkene vare i Kirke; de Faa, jeg mødte, stirrede paa mig af Forundring. I den Tid kom Københavnerne aldrig ud paa Amager.

Jeg blev viist hen til en rig Gaardmand, som boede midt i Byen, og satte mig roligt ned, til de kom fra Kirke. Jeg saae og saae her et heelt nyt og karakteristisk Stof, ikke belyst af Atelierets matte Skær, men af Virkelighedens klare Daglys. Det var et herligt Syn, som bragte mit Hjerte til at banke. Folkene kom hjem i deres skjønneste Amagerpuds, saavel Mænd som Kvinder og Børn. Jeg reiste mig og fremsatte i al Beskedenhed, men ikke uden en vis Forlegenhed, mit Ærinde, forklarede Bonden, at jeg arbeidede til en Præmie, og spurgte om Tilladelse til at bo i hans Gaard, medens jeg tog Studier.

Manden saae længe op og ned ad mig, brast saa i en hjertelig Latter og slog mig paa Skulderen: «Nei, Fa'er, det skal vi dog ikke have Noget af; her kjender vi ikke til saadant Noget.» Han læste vel Skuffelse i mit Ansigt; thi han føiede godmodig til: «Men Han kan jo for den Sags Skyld gjerne høre over hos min Broder, Ziebrendt Jantzen; de er kun dem selv og saa en halvvoxen Dreng, medens jeg har en voxen Pige. Det kan jo være, de vil tage Ham derovre.»

— Jeg gik til Broderen, som ligeledes nylig var kommen hjem fra Kirke, og for ham fremførte jeg min Bøn paany. Den samme Scene gjentog sig: Manden, en stor, svær Bonde, lo hjertelig og meente, der kunde ikke blive Noget af det. Han skjænkede Viin i to Glas, stødte til mit med den sædvanlige Drikkehilsen: «Naa, Skaal!» og vi drak sammen.

Jeg havde ingen Mad faaet hele Dagen, var flov og mat i det og havde heller ingen Penge til at faae Noget for, saa Vinen opmuntrede mig. Derefter reiste Jantzen sig og aabnede Døren til en Række Stuer, alle i uforfalsket hollandsk Stiil. Han førte mig stolt igjennem sine Herligheder, og da vi kom tilbage til Storstuen, sagde han:

«Han seer, vi har Stuer nok, saa det er ikke af Mangel paa Plads, jeg ikke vil have Ham.»

Lidt efter tog jeg Afsked, og han fulgte mig ud i Porten.

«Ja, nu skal jeg alligevel betænke mig lidt paa det,» sagde han, «og tale herom med de Andre i Byen. Om fjorten Dage kan Han høre ind paa Amagerbro hos Høkeren, hvor jeg kjøber mine Varer, saa skal Han faae mit rigtige Svar.»

Jeg takkede og vandrede hjem til Kjøbenhavn, i aandelig Førstand aldeles beruset af, hvad jeg havde seet. Fjorten Dage senere hentede jeg mit Svar hos Høkeren. Jantzens vilde modtage mig for en Krone om Dagen, som Vederlag for Tag over Hovedet og fuld Forpleining. Det var billigt; men jeg eiede ikke saa mange Penge og krympede mig ved at ty til min Moder, der havde saa lidt i Forveien. Jeg blev dog nødt til det, og hun og min Broder skaffede Pengene tilveie. Jeg flyttede ud til Hollænderby, og

dette Besøg blev skjæbnesvangert for min Kunst. Jeg arbejdede med brændende Lyst fra den tidlige Morgen; mere og mere greb Stoffet mig. Men naar Søndagen kom, sad Hjertet i min Hals. Jeg skulde da ud og møde min Broder ved Taarnby Kirke. Han kom med Pengene, inde fra Kjøbenhavn, og jeg vidste jo, hvor haardt min Moder havde for at skaffe dem tilveie.»

Exner tav lidt og saae ud ad Vinduet. Hans Øine vare vaade, medens Blikket ligesom søgte om mellem disse fjerne Syner, som hans Fortælling fremmanede.

«Ja, saa blev Arbeidet færdigt, sendt ind til Komiteens Bedømmelse og — forkastet.»

«Forkastet!»

«Ja, forkastet. Senere fik jeg at vide, at det var Professor Lunds Skyld, fordi Kompositionen i mit Arbeide ikke var, som han lærte os den. Jeg havde brudt med Akademiets Traditioner og var saaledes nok egenlig den Første, der betraadte den realistiske Vei herhjemme. — Jeg fortvivlede, havde intet Sujet, saae intet Billede, sad modløs hen, var tom, saa det var en Ynk. Amagerne rystede paa Hovedet. Om Søndagen vare vi i Kirke i Hollænderby. Jeg sad og saae paa alle de søde, smaa Amagerbørn i deres fuldstændige Dragter, og da jeg kom hjem, satte jeg mig uden Model, efter Hukommelsen, til at tegne en lille Pige, den gyldne Huepryd, Tørklædet og alt det. Imens var der kommen en rig Kone fra Dragør i Besøg hos min Vært. Han fortalte om den stakkels Maler, der boede hos ham for at tegne dem af, og Konen fik Lyst til at see hans Arbeide. Da hun fik Øie paa Barnehovedet, jeg malede, stod hun lidt taus, saa trak hun paa Munden og paa Næsen med.

«Hvad skal det blive til?» sagde hun; «det er jo reent forkeert altsammen. Kom da heller ned og besøg mig i Dragør, saa skal jeg klæde min lille Pige rigtig paa for Ham.»

Jeg tog sjæleglad mod Tilbudet, aftalte Dagen, og saaledes kom jeg til Dragør. Konen førte den lille Pige ind til mig i hendes fulde Stads og bøjede sig over hende. I samme Nu sprang Sujettet til «Et Besøg hos Bedstefader» lyslevende frem hos mig. Billedet var givet. Konen blev til den unge Pige, jeg selv var Bedstefaderen, og der stod Barnet! Saaledes blev det Billede til. «Præsentationen for en Musikkjender» kom forresten senere frem omtrent paa samme Maade. En Kone førte sin Dreng ind til mig, for at jeg skulde beundre hans Violinspil, der var ganske forførdelig falsk. Det spørgende Stolthedsudtryk i Moderens Ansigt slog mig; jeg selv blev til Kjenderen, der slaaer Takt med Foden. Ja, alle mine Stykker har jeg egenlig selv oplevet paa en eller anden Maade. — Men hvor var det nu, jeg slap?»

«Syntes Komiteen om Besøget hos Bedstefader?»

«Aa ja. Jeg kan saaledes kun være glad over, at de forkastede Barnedaaben, ellers havde Besøget aldrig seet Dagens Lys. — Jeg havde med Villie ladet den gamle Mand klæde sig i daarligt, lappet Tøi; det blev der anket noget over; men Publikum modtog det godt, og man lithograferede det. Lund blev lidt misundelig herover og sagde en Dag til mig:

«Hvor kommer det sig egenlig, at Deres Stykker blive lithograferede. Den Ære er saamænd aldrig hændet mig. Mine Arbejder ere dog historiske, medens Deres blot ere folkelige.»

Noget senere mødte jeg min gamle Vært, Jantzen, udenfor Trommesalen, hvor han havde været inde med Kvæg. Han kom mig heelt sørgmodig imøde.

«Det gaaer Dem nok kun daarligt, hører jeg,» sagde han og rystede paa Hovedet.

«Saa—aa! det veed jeg ikke noget af. Jeg troede, det gik rigtig godt.»

«Saa—aa! Folk synes nok ikke om os deroppe paa Udstillingen.»

«Saa—aa! Da synes de netop rigtig godt om mit Billede deroppe.»

«Men saa synes vi ikke godt om det,» vedblev han hæftigt. «Vi har været oppe og seet til det, alle fra vor By; men vi maa jo skamme os over at vi gaae saadan klædte hjemme, som Deres Mandfolk gjør. — At De skulde see os i saadan Tøi! Hvorfor Fanden trækker De os frem for Kjøbenhavnerne til Spot og Spe i de Klude og ikke i vort gode Tøi, som vi har nok af?»

Manden var vred; men det gik over, og han er nu min kjære, gamle Ven, en rigtig Knop, 83 Aar gammel, hans Kone ligesaa. De besøger os jævnlig i Kjøbenhavn paa Charlottenborg, den Dag i Dag og vi dem i Hollænderby.

Jeg fik ogsaa senere Leilighed til at gjøre min Feil god igjen og male Folkene derude i deres kjønne Tøj.»

«Det var en smuk Historie,» sagde Brosbøll og trykkede Professorens Haand.

«Aa hvad! Det er underligt at tale med Nogen, som kjender de gamle Dage.»

«Ja, vi er nu kun Faa tilbage. Rump, Sonne, Jerichau, Melby, Simonsen, Sørensen, borte ere de alle.»

«Ja,» sagde Exner, «det gik ellers lystigt nok til der-

oppe. Eckersberg var den eneste, vi rigtig havde Respekt for. Jeg husker, hvor vi om Aftenen sad og sang ved Pultene; saa kom Ursin ind, buldrende og skjændende; vi holdt inde med Sangen, mens han var i Stuen; men saasnart Døren var lukket efter ham, lød «Danmark deiligst Vang og Vænge» gennem Rækkerne. Lidt efter aabner Eckersberg Døren og stikker sit gamle Hoved ind. Han sagde ikke andet end: «Er—er—er—» og saae rundt i Stuen.

Sangen forstummede øieblikkelig og begyndte ikke paany.

«Jeg malede kun en kort Tid hos ham,» sagde Brosbøll. «En Dag bad jeg ham om at maatte komme ind i hans Skole, da jeg holdt mere af ham end af Lund, der for Tiden benyttede mig som Model i det store Billede, han den Gang malede til Christiansborg Slot. Det forestiller «Solens Tilbedelse i dens Opgang». En tynd og langstrakt Dreng skygger med Haanden for Øinene i foroverbøiet Stilling og seer ud mod Himlen. Stykket blev reddet ved Branden og findes endnu paa Nationalgalleriet. Til denne Figur benyttede Lund mig, det vil sige, hvad Figuren angik. Hovedet maatte Dyremaler Kellerup lægge til. Medens Billedet var under Arbeide i Lunds Atelier, der nu beboes af Professor Exner, banker det en Dag paa Døren og Prinds Christian træder ind i Atelieret. Jeg vil springe ned og skjule mig; men han vinker med Haanden.

«Bliv staaende, bliv kun staaende. — Det er en god Model, De der har, Hr. Professor.»

«Aa ja; men Knæet kan ikke bruges,» svarede Lund og berørte mig med Malerstokken, som om jeg var et umælende Dyr.

«Meget godt, meget godt,» sagde Prindsen og gik videre, medens jeg, rød og forlegen, reddede mig bag et Forhæng.» —

Dermed reiste Selskabet sig fra Bordet og bød hinanden Godnat. Næste Formiddag agtede Professor Exner at drage nogle Dage i Besøg til Kolding.

«Bliv ikke for længe borte fra Sønderho,» sagde Brosbøll til Afsked i Døren. «Husk der staaer skrevet: Arbeid mens det er Dag; Natten kommer, hvori Ingen kan arbeide.»

De to Venner rakte hinanden Haanden med et forstaaende og alvorfuldt Blik. Saa skiltes de.

Professor Exner gik op i sit lille Værelse, hvis smaa Ruder skinne frem mellem den hundreaarige Efeus Blade. Her oppe fra har han i mange Aar seet ud over den stille By, hvis Beboere, Sæder og Eiendommeligheder han har foreviget i sine Malerier.

Carit Etlar fulgte langsomt den sandede Vei mellem Marehalm og Timian ud til det lille Huus i Klitterne, som han havde valgt til sit Sommeropholdssted. Den gamle Digers svære Skikkelse, iført en lys Sommerdragt, forsvandt i Tasmørket, medens Vesterhavets fjerne Brummen og Maagernes Skrig lød ind over Landet — en af disse storslaaede jyske Vesterhavsegne, som han har skildret i Værker, hvis Farver Tider og Kemi ikke vil blege.

Mestrene hvilede ud i deres Værksteder efter vel fuldbragt Gjerning.

En Daab paa Ahlheden.

Hvorledes Carit Etlar fik sit Navn.

Nu til Heden, til den mørkebrune Lyng, hvor Hjeilens Piben blander sig med Vestvindens sørgmodige Suk. Hører Du dens hule og langtrukne Lyd, som af og til trænger hen over de hvide Klitbjerge? Det er Havet udenfor, som drømmer; selv i Søvnne maa det klage. Alt er stort og taust og høitideligt her som i en Kirke; man frygter for at krænke Stedets Andagt. Langstrakte Banker, gjennemfurede af Huller og Revner, der ligne dybe Ar, som Sollyset klæder i brunt og Aftenrøden i violet Fløjl, drage deres bølgende Linier hen over Landskabet. Hvad Du seer af grønt paa denne Valplads, hvor Kæmpegravene hist og her rage frem med deres smaa runde Toppe, indskrænker sig til en enlig Gyvelbusk, under hvilken Ur-fuglen ruger sine Kyllinger, en tynd Række Revlingekravl, hvis sorte Bær Brokken i Aften besøger, nogle smaa og forkrøblede Ege- eller Birkebuske, hævede lidt over Lyngen, Skamstøtter for dem, der huggede og brændte de gamle Træer og gjorde Skovlandet til en Ørken. Svalen skyer denne Egn, alle Sangfugle flyve i Træktiden henover den,

ingen fæster Bo der — jo, Lærken alene. Den synger sig tildøde derude uden at blive hørt af Nogen.

Saaledes skildrer Carit Etlar Heden.

I Ringkjøbing Amt, Bølling Herred, støder fire Kirkesogne: Hanning, Bølling, Deibjerg og Skjern til hverandre. Grænseskjellet mellem dem gaaer over et lille Stykke gold og ufrugtbar Mosejord. Denne Jord var fra gammel Tid bleven indrømmet Taterne og indgrøftet af dem.

Mellem Mosen og Heden laae en Banke, der nu er sløifet, ligesom ogsaa Mosen er forsvunden.

Nede under Bakken kom nogle smaa Hytter tilsyne med Vægge af Græstørv eller Leersteen og et Tag af Halm og Lyngriis, der i Frastand toge sig ud som Tørvestabler, og som kun røbede deres Beboere, naar en menneskelig Røst, et Skrig af en Griis eller en tyk, graa Røg hvirvlede op fra Taget.

En Sommeraften kom en Taterflok sammen i Deibjerg Mose. Selskabet var ikke talrigt; hvert Aar blev Skøierne færre, indtil de nu ere aldeles forsvundne. Deres smaa Hytter ere sunkne sammen, flyttede bort eller forvandlede til en Bunke Muurbrokker, halvgjemte under et Tæppe af Gyvel og Porsbuske. Ræven soler sine Unger mellem Ruinerne; næste Aar afstikkes der maaske en ny Jernbane hen over Skjellet. Det er saa Verdens Gang; det gamle maa give Plads for det nye, skjøndt det vundne Udbytte derved undertiden kan være tarveligt nok.

Den Sommeraften, her tales om, var Veien opblødt efter en vedholdende Regn, som havde varet den sidste Uge og samlet smaa Vandpytter omkring i Mosen. Himlen var overlæsset med store Skybunker og saae mørk og truende ud. Omkring mellem Hytterne var der trukket

Snore, hvorpaa Skøierne havde hængt deres Klæder op for at tørres. Paa Dandsepladsen røg et Baal under en sodet Kaffekjedel, og i Taterkredsen, som laae leiret i en Række henad Diget, nærmest ved den største Hytte, fandtes kun ældre Mænd og Kvinder, der røge af deres Piber og talede sammen i et dæmpet, for enhver Fremmed uforstaaeligt Tungemaal.

Hvor der stod Nød og Lidelse at læse i ethvert af disse furede og solbrændte Ansigter! Ålt det mørke og mistroiske, som Uret, Had, Vold og Forfølgelse fremkalder, fandt sit Billede her.

Lysene glimtede i de smaa Hytter, af og til blussede der Ild fra Lyngknipper, som vare hævede i Veiret paa høie Stænger; en dæmpet Melodi lød fra en Skalmie, efter hvilken Skøierne dansede paa en aaben Plads. Hvert Par holdt Hænderne trofast paa hinandens Skuldre, hvirvlede rundt, først langsomt, saa hurtigere, saa længe det var muligt at holde ud.

Nogle af Mødrene forenede, medens de røge Tobak af smaa hollandske Kridtpiber, det Nyttige med det Behagelige og kjæmmede deres smaa Børn, hvorefter Haar og Ansigt blev indsmurt med Svinefedt. Nogle trinde, smaa Grise og en velnæret Gaas, der fulgte Troppen som trofaste Hunde, saaes udenfor Hytterne i Besiddelse af al den Reenhed, deres Eiermænd manglede.

En dyb Fred hvilede denne Aften over Mosen. Inde fra Stien kom et ungt Menneske tilsyne under Banken. Det var en høi og opvoxen Skikkelse med langt, lyst Haar. Kaskjetten sad i Nakken og blottede en ualmindelig bred og høi Pande, brune Kinder, blaa, udtryksfulde Øine og et muntert Smil om de skjægløse Læber. Han udstødte et

Skrig, der lød, som naar Musvaagen kalder. Skøierne lyttede, sprang op og saae sig om. Nogle af dem gik mod den Kommende.

«Carl Emtaris!» (Carl Fortælleren eller Carl som fortæller) raabte de. Skriget gjentoges af de Dandsende og lød som Velkomsthilsen omtrent saaledes:

«Carl Etar, Carl Etaris!» jublede Taterne — Benævnelsen lød forskjellig ifølge hvert enkelt Individts Udtale — medens de trængte sig sammen om den Nyankomne.

Den Fremmedes Besøg vakte almindelig Bevægelse i Leiren. Enhver kjendte Gjæsten fra hans tidligere Udflugter til Heden og Vesterhavet, der fra Barndommen øvede en mægtig Tiltrækning over ham, og som han jævnlig søgte tilbage til, da Livet i Hovedstaden blev trangere om ham. Derude, hvor Himmel og Hav gaae i ét, saae han Menneskets Ringhed overfor Naturens Almagt, hørte Nødraabene i Brændingen, lærte Fiskernes trohjertede, patriarkalske Gjæstfrihed at kjende, deres varme Følelse bag deres barske Taushed og Alvor.

Skøierne hilste ham som deres Ven, Carl Emtaris, og lovede sig nye Glæder ved Festen. Dette Navn havde den Fremmede erhvervet sig blandt sine brune Venner, naar han om Aftenen, ved deres Ild, eller ved deres forbudne Fiskefangst i Skjerna, fortalte dem de Sagn og Eventyr, som han selv havde hørt af Faderens Karl, Søren Tyvkjær, hjemme i Fredericia, og senere i passende Form forebragte de opmærksomt lyttende, for al Poesi saa let tilgængelige Tater. Til Gjengjæld indviede de ham i deres Kunster, Sæder og Skikke; men især lyttede han begjærlig til dette dødsdømte Folkeslags Klagesange og mørke Fortællinger om Uret og Forfølgelser.

«Det er Carl Emtaris!» jublede Taterne.

«Ja, det er mig,» svarede den unge Mand og kastede sig ned paa Diget. «Hertil naaede jeg da; men nu er jeg træt og sulten. Har I noget at spise: Brød, Sild, lige meget hvad — og Blankes (Brændevin) til?»

Konen, som havde været beskjæftiget ved Kaffekjedlen paa Dandsepladsen, kom hen til ham. Hendes Ansigt viste den fra Carit Etlars Værker bekjendte Kesten Rivers' Træk. Hun stod med Hænderne i Skjørtelommerne, betragtede ham nogle Øieblikke under sin bredskyggede Mandfolkehat og udbrød:

«Hør, hvor Kokken galer! Han har vel kjørt hertil i Grotenbrigs Triller med firzo Trapperter for (i Herremands Vogn med fire Heste for), og saa er han alligevel træt og sulten og forlanger ind. Har han noget at betale med?»

«Lad En springe op til Kristen Emsig efter en Pot Rom, jeg betaler, tag blot Benene med Jer,» sagde den Fremmede. «Bring Brød og hvad I har.»

«Han maae gjerne sige to Potter Rom,» forsikrede Kesten River og viste sine gule Tænder i et venligt Smil.

«Lad gaae,» svarede den unge Mand.

«Qvante (kjære) Carl Etaris!» lød det atter fra klangfulde Struber, medens Ildskjæret fra Baalet kastede sit usikre Lys over de nærmeststaaende fantastiske Skikkelser.

Der blev Fæst i Heden den Aften. De spiste og drak og vare glade.

Saaledes lyder en af de mange Skildringer, som Carit Etlar har givet af Ahlheden.

Nogle Aar senere, da han levede indenfor vor Hovedstads Mure, og Studiets og Alvorens Dage vare komne, droges hans Tanker tilbage til det frie Liv paa Heden og

ved Havet, og det Navn, som hans vilde Venner skjænkede ham, blev ham kjærere end det Digternavn Civilisationen begyndte at tilstaa ham. Han besluttede derfor at antage det. I den Tid døde en ældre Personlighed, som ikke alene med Interesse havde fulgt den unge Kunstners Fremskridt, men tillige opmuntret og tilskyndet ham til at tage Studentereksamen.

Da Forfatterens næste Værk udkom, bar det Signaturen Carit Etlar. Dette Navn havde han dannet af Forbogstaverne af den Afdødes Navn, hans eget Fornavn og «Emtaris», hvoraf m og s udelodes.

Carit Etlar er saaledes Taternes: Carl Fortæller.

Jerichaus Paaskeaften.

Jerichau boede i Løvstræde. Der havde han to smaa Værelser; hans Broder Musikeren det ene, han selv det andet. Det var der han lavede Skitsen til Barnet og Hunden og en anden Skitse, som der blev kastet et Lømmetørklæde over, hver Gang der kom Fremmede. Han var stolt af sit Arbeide og ventede sig noget Stort af det. Han var altid tilfreds over hver en ny Ide, han fik, og sagde:

«Det er det bedste, jeg nogensinde har gjort; det skal blive Erkjendelsen, Befrielsen fra det Mørke, jeg gaer og sjapper i.»

Saa kom han en Aften op til Carl Brosbøll og sagde til ham:

«Jeg har faaet en Kasse med Madvarer sendt hjemme fra Fyen. — Hvad skal Du bestille iaften?»

«Jeg skal skrive.»

«Aa Snak — skrive og altid skrive! Hvad arbeider Du nu paa?»

«Paa et Digt.»

«Er det kjønt?»

«Deiligt.»

«Hvis det ikke er langt, maa Du gjerne læse det for mig.»

Den Anden begyndte strax at deklamere med en Mængde falsk Pathos:

«Den blege Maane rædsomt lyste
hen over Dødens Hvilested;
hver Vandrer taus tilbage gyste
og sænker bange Øiet ned.

Kun Carl og Emma gyste ikke,
Ved Gravens Bred de tause stod;
skjøndt Læben tav, dog deres Blikke
hinanden tydelig forstod.

Med ét rev Carl sig fra sin Pige,
en Anelse ham gennemfoer.
«Ak, Emma! kunde Du mig svige
og glemme Eden, som Du svoer?» —»

«Saa!» raabte Jerichau; «nu vil jeg ikke høre mere.
— Hvad faaer Du for et saadan Digt? Det er væmmelig
sentimentalt.»

«Fire og tyve Skilling,» var Svaret. «Du kan faae
det at kjøbe i Lille Kongensgade for 6 Skilling.*) Jeg har
ogsaa skrevet et andet Digt om den grusomme Slagter i
Marokko, som slagtede Børn og unge Kvinder og solgte
deres Kjød,» vedblev Carl og smilede. «Hvad gjør man ikke
for det kjære, daglige Brød. Den Sang gav en Rigsdaler
ind og bliver nu sunget omkring i Gaardene til Lirekassen.
I Sommer fik jeg saamænd næsten Taarer i Øinene, da jeg
kom op paa Dyrehavsbakken og saae de havde malet smukke

*) Visen sælges endnu den Dag idag i Lille Kongensgade
uden Forfattermærke.

Billeder til Visen og stod og sang den af alle Livsens Kræfter mellem Teltene, og maatte synge den om og om igjen.»

«Fy, hvor det er ækelt!» sagde Jerichau. — «Jeg kommer ellers herop for at spørge Dig, om Du vil tilbringe Paaskeaften hos mig. Deilig Beværtning! Resten af en Gaasesteg. Hans Kruse, som boer hos Brandmanden paa tredie Sal, vil slaa os en prægtig Tromme. Kan Du bringe en Flaske Punsch med? — nej, — naa, saa lidt Tobak og et Par Piber. Gaae saa hen til Anton Melby og lad ham tage sin Guitar med; han er mageløs. Det skal blive et prægtigt Gilde. — Jeg er saa fornøiet,» tilføiede han. «Jeg var nede hos Professor Freund idag. Han har altid været bister mod mig, og jeg var næsten bange for at presentere mine to Engle — Du veed, dem jeg modellerede i Vox. Saa tager jeg Kludene af og tænker: «Nu kommer der en Regnbyge!» Men i Stedet derfor staaer han og seer længe paa Gruppen, gaaer frem og tilbage, stryger sig op i Haaret, — Du kjender den Manøvre. Saa lægger han begge Hænder paa mine Skuldre, nikker og siger endelig: «Det er ikke saa galt; det er det bedste, De hidtil har leveret. Der vil blive noget af Dem.»

Saa gik han; jeg ogsaa. Taarerne løb ned ad mine Kinder. — Hør Du, det skal blive et livsaligt Gilde. Alle mine gode Venner skal staa Fadder til mine Engle. Mit Hoved er fuldt af nye Planer — udmærkede! I skal faae at see, det bliver til noget.»

Derpaa satte Jerichau sin Kaskjet paa skraa og sprang fløitende ned ad Trapperne. Foraarsluften var over ham, i ham; det sang og jublede i hans Bryst. Fremtidens mørke Gaade laa endnu skjult i Solskinnets Skygger.

Saa kom Paaskeaften. Klokken slog syv, Kirkeklokkerne

kimede, Folket sværmede i Gaderne. Jerichaus Gjæster indfandt sig. Der kom Anton Melby i italiensk Kappe, som skjulte en sjælden smuk Guitar, hvori han greb nogle Akkorder, der skulde tjene i Stedet for Godaften.

Lidt efter dundrede tre vældige Slag paa Døren. Den blev stødt op, og i Aabningen viste sig Studenten, Hans Kruse, en Kæmpe med et rundt, godmodigt Ansigt. Han bar en gammel Tromme af den Slags, som Brandkorpset slog Allarm og Kommando med. Idet han stod i Døren lød en langtrukken Hvirvel, der bragte Ruderne til at klirre. Derefter satte han en Flaske Punschextrakt frem paa Bordet, det var hans Bidrag til Festen, hvorefter han tog Plads i Stuens ene Hjørne, med Trommen foran sig. Hver Gang det forekom ham, at Samtalen og Munterheden gik lidt istaa, hamrede han en eller anden Melodi paa Trommen, helst den, hvormed Garden blev kaldt ud af Vagten paa Kongens Nytorv, for at præsentere for Herskaberne. Den vexlede med Melodien, som passer til:

«Det hændte sig forgangen Nat,
vor sorte Kat fik Musen fat.»

I det Mellemrum han ikke manøvrerede, greb han en stor Tobakspibe, som han havde bragt med sig, og udstødte en behagelig Damp i Stuen, trolig assisteret af Kammeraterne, der sade bænkedede rundt om, hvor de kunde bedst. Bekjendte Kunstneransigter skimtedes midt i Tobaksrøgen, straalende, overgivne, støiende, Kunstens sorgløse Børn, der ikke kjendte synderligt til Pessimisme, Overkulturens Plageaand, Misundelse, vor Tids Onder. Til Gjengjæld var det trofaste Kammerater, der glædede sig med hverandre og indbyrdes opflammede hinanden til store og løftende Ideer; det var Løsenet og

Formaalet i det fortrolige Kunstnersamliv. — Jorden var dengang stor nok for Alle, for hver Enkelts Verdensberømmelse, som hver især ventede af Fremtiden, og som jo senere ogsaa er blevne nogle af denne Paaskeaftens Helte tildeel.

Der sad Kaalund overskrævs paa sin Stol. Alt, hvad han medbragte, indskrænkede sig til to smaa hollandske Kridtpiber og saa et livligt Smil, der bestandig gjorde ham til Ven for alle dem, han kom i Berøring med. Kaalund havde i flere Aar arbeidet nede i Professor Freunds Atelier; men det blev han kjed af. Han slog sig da paa Malerkunsten, lavede et smukt lille Billede, der fremstillede den nedgaaende Sol. Saa blev han ogsaa kjed deraf og gav sig til at digte. Hans poetiske Sjæl flagrede længe hjemløs om, skaffede ham mange mørke Timer, ogsaa lyse, straalende Øieblikke. Hans første Arbeide var et dramatisk Værk, som blev spillet af Kammeraterne i Kunstnersamfundet paa Hjørnet af Boldhusgade og gjorde en uhyre Lykke, især det Optrin, hvori tolv unge Personer, allesammen klædte i hvide Skjorter og i Haanden en lille tændt Lygte, som de holdt over Hovedet, medens de paa Hosesokker dandsede rundt om en skinnende Sol og sang dertil, en Apotheose for Thorvaldsen, som var indbuden til at overvære Festen. Han sad og lo og paa-stod, at han aldrig havde overværet en saa interessant og morsom Forestilling.

Længere tilbage i Stuen kom Colbergs freidige Ansigt tilsyne, en dygtig Billedhugger, der forsynede sig med alle Akademiets Guld- og Sølvmedailler. Hvad der gjorde hans Ydre særdeles paafaldende, var en vidunderlig stærk Haarvæxt af sorte Krøller, der skjulte Tindingerne og hang ned over begge Kinder i Form af Proptrækkere. Saa var der ogsaa det eiendommelige ved hans Fremtræden, at han aldrig

havde noget selv at fortælle, ingen Mening, ingen Anskuelse, men derimod en hjærtelig Latter til alt, hvad han hørte, og med den staaende Tilføielse: «Er det muligt?»

Colberg var forøvrigt en trofast Kammerat, uendelig godmodig, uendelig lad. Han havde ikke Lyst til at modellere andet end Bacchanter og fordrukne Fauner, ligesom Chr. Freund den unge Moder med sit lille Barn. Billedhugger Holbek var ogsaa til Stede, han, der senere udførte forskellige af Thorvaldsens Figurer i dennes Atelier i Rom.

«Men hvor bliver din Broder, Musikeren, af, Jerichau?» spurgte Anton Melby pludselig; «jeg skulde jo i Aften høre hans nye Komposition.»

Jerichaus Ansigt fortrak sig pludselig. En smertelig Rynke kom tilsyne i hans Pande.

«Tal ikke om ham,» udbrød han med skjælvende Stemme.

«Hvad skal det sige?» lød forskellige Udbrud.

Jerichau skjulte Ansigtet mod Bordet; en Hulken trængte sig frem af hans Bryst.

«Jeg vilde skjule min Sorg for Eder til imorgen,» udbrød han omsider, «for ikke at forstyrre Aftenens Glæde. Nu kan jeg ikke mere. Det hændte kort før I kom. See selv.»

Han trak Tæppet til Side foran Klædeskabet. Et Rædselskrig lød gennem Stuen. Et Liig med en Snor om Halsen og blege, forvredne Ansigtstræk kom tilsyne med alle ti Fingre strittende foran sig. Det var Musikeren Jerichau. Skriget afløstes af en uhyggelig Taushed, idet Gjæsterne betragtede hinanden.

Jerichaus Hulken og Stønnen afbrød Stilheden. Pludselig strakte Liget en kroget Arm ud i Luften, derefter en lang, strømpeklædt Fod ud af Skabet, endnu en, en fornøielig

Grimace forvandlede den fortrukne Dødsmaske til et ungdommeligt Ansigt. Det var Overraskelsen, Jerichaus Broder i egen Person, der spadserede ud i Stuen mellem de stirrende Gjæster. Dødningen i den hvide Skjorte greb Punsche flasken og satte den for Munden. Hans Kruse slog en øredøvende Hvirvel; Forstenelsen afløstes af en stormende Munterhed. Musikerens kaade Spøg lønnedes med jublende Bifald.

Nu kom det vigtige Øieblik, da man gik tilbords. Saa opdagedes Ulykken, at der manglede fire Stole omkring Bordet til de otte Gjæster, forøvrigt ogsaa nogle Knive og Gafler, kort sagt, en heel Deel nødvendige Bordartikler. Efter nogen Overveielse lykkedes det Jerichau at raade Bod paa Stolemangelen. Han hentede to af Værtindens Strygebrædter ude fra Gangen; de bleve lagte paa Stolesæder, saa var der Plads til Alle. Taffelet begyndte. Jerichau havde kogt Vand i Ovnen og lavede Punsch. Gjæsterne lo, trakterede med uheldige Vittigheder, de manglende Glas erstattedes med Kopper, alt var Jubel, Ungdom og Friskhed.

Pludselig bankede det, en gennemtrængende Sang lød ude paa Trappen, Døren blev lukket op, fire Nybordersdrenge traadte ind og fortsatte:

«Fra Dør til Dør som Tigger gaae
vandhærdet' danske Sømænds Sønner.»

Disse Drenge benyttede en given Tilladelse til at gaae fra Dør til Dør, og Frederik Høeg Guldbergs Sang, som han digtede til Drengene, gjorde megen Lykke dengang. Gjæsterne sang med, Anton Melby hjalp til med Guitaren; men hvad forslog vel det? Hans Kruse forlod sin Plads paa Strygebrættet og hentede sin Tromme; først en dæmpet Hvirvel, saa et Accompagnement, som i høi Grad forherligede

Sangen. Jerichau gik omkring med sin Hat. Enhver Gjæst skulde give en Søsling til Sangerne. Han selv gav fire og en Mængde af de nybagte Æbleskiver, som Pigen nylig havde sat ind paa Bordet.

Midt i Larmen lød pludselig en Snedkers hvislende Høvl, og man opdagede til stor Forbauselse i Selskabet en fremmed Mand, som uden at tage Notits af Musiken, af alle Livsens Kræfter høvlede paa det ene Strygebrædt med alle de Lyde, en Høvl formaaer at frembringe. Det viste sig ved nærmere Eftersyn at være vor udmærkede Lithograf Kaufmann, der foruden sine øvrige Gaver havde et stort mimisk Talent. Han benyttede Øieblikket til ubemærket at forvandle sit Ydre til en sammenfalden, udslidt Haandværkers, der med stor Akkuratesse og Andagt førte et Stykke Brænde frem og tilbage som Høvl over Strygebrættet, tog Maal og sled i sit Ansigts Sved, medens han efterlignede Lyden af det forskjellige Værktøi. Pludselig greb han en Stok, Snedkeren forvandlede med nogle Strøg gennem Haaret og over Ansigtet, i Alles Paasyn, til en alenlang, tynd Musiker, der med himmelvendte Øine udførte en sværmerisk Komposition til almindelig Henrykkelse.

Midt i dette Extranummer aabnedes Døren paaklem, og et gammelt Kvindehoved, omgivet af Krøller og en dirrende Kappe, blev stukket ind i Stuen.

«De Herrer maa ikke allarmere hele Nabolavet. Folk staae stille ude paa Gaden og paa Trapperne for at lytte,» sagde hun med en skarp og irettesættende Stemme. «De jager sandfærdeligen mine Logerende ud af Huset i denne rare Helligaften.»

Jerichaus Gjæster tabte et Øieblik Fatningen; men Hans Kruse reddede Situationen, idet han sprang frem for

Værtinden, slog en bedøvende Hvirvel, gjorde et Buk og udbrød:

«Jeg maa gjøre den ærede Dame en Undskyldning for den ringe Udførelse af mit Embede. Jeg vilde først føle mig i mit Es og blive Dem værdig, hvis vi havde en Pibe til at ledsage eg forklare mig, blot en lille Piccolofløite, som kunde høres herfra og lige op til Vesterport; men Kunstneren har været ude at spille Kegler i Lille Kongensgade i Eftermiddag. Han kommer om et Øieblik, saa skal De nok blive tilfreds med os, lille Madam.»

Gjæsterne brast i Latter. Værtindens Kape skjælvede. I det samme sprang Anton Melby frem, knælede ned foran Damens Fødder, hævdede sin Guitar mod hende og sang kjælent til dens Accompagnement:

Du, Du liegst mir am Herzen,
 Du, Du liegst mir im Sinn,
 Du, Du machst mir viel Schmerzen,
 weizst nicht, wie gut ich dir bin,
 ja, ja, ja, ja! weizt nicht, wie gut ich dir bin!»

Denne Gang vilde Jubelen ingen Ende tage, og Værtinden reddede sig skyndsomst ud af Døren. I denne vendte hun sig og søgte forgæves at komme tilorde. Endelig fik hendes Sindsbevægelse Lindring i en formel Opsigelse til Jerichau.

«Han flytter hellere iaften end imorgen,» raabte Kruse med korte Trommeslag mellem Ordene. «Oppe hos Brandmanden paa tredie Sal staaer to Værelser ledige. Den Sag skal jeg ordne.»

«Lad os flytte Jerichaus Sager med det samme,» raabte Kaufmann, greb Punschebollen og gik mod Døren. «Det skal være besørget i en Haandvending.»

Gjerning fulgte paa Ordet. Enhver greb et Stykke af Jerichauernes Eiendele, og i næste Øieblik vandrede et lystigt Tog op ad Trapperne til tredie Sal med Kruses Tromme-hvirvler i Spidsen og Anton Melbys Guitarspil som Bagtrop. Udvandrerne naaede dog ikke længere end til anden Sal, før Værtinden indhentede dem og med sit venligste Ansigt bad den kjære Jerichau om endelig ikke at tage hendes Spøg saa alvorlig, eller at forlade hende paa denne Maade og gjøre hende ulykkelig i hele den hellige Paaskefest. Resultatet blev, at Toget vendte og begav sig tilbage til Stuen.

Gildet fortsattes i al sin Høitidelighed, Skaaler udbragtes: «Og dette skal være vor Jerichaus Skaal!» Punschebollen tømtes, Midnat kom, Afskedstimen slog. Den Ene paastod at ville følge den Anden hjem. Hele Skaren vandrede op gennem Kjøbmagergade.

Foraarsnatten var smuk og lys, og Maanen skinnede. Selskabet følte sig i en løftet Stemning og fulgtes ad ud af Porten. Ved de smaa Søer standsede man og fandt paa den sublime Ide at løsne en af de to Baade, som laae bundne ved Bredden, og hele Selskabet gik tilsøes. Kruse roede, Jerichau styrede. Carl sad ved hans Side. Hen over Byens Huse lød Paaskemorgenens Basuner ud fra Frue Kirketaarn. Langs med Haverne og den høie Trærække, som indhegnede Søen, hvilede Alt endnu i Dæmring og Mørke, som det Ube-kjendte, Fremtiden, mod hvilken hele denne friske Ungdom styrede. — Ned over Søen faldt det klare Maanelys og dannede en sitrende Sølvstribе langs med Baadens Stavn og Sider — det var Øieblikkets lyse Haab, som fulgte dem.

Anton Melby sang en alvorlig og høitidelig Arie. Hans Kruse afbrød ham, medens han hvilede sig paa Aarerne, og udbrød:

«Hvor det er Jammerskade, at den Brandtromme ikke er forsynet med Been som i Andersens Eventyr og kunde følge efter os, saa skulde I have hørt en melodisk Hvirvel give Gjenlyd herude i det Fri og accompagnere Hr. Melbys Vise.»

Adolf Jerichau lagde sin Arm om Carls Skulder. «Jeg er saa glad, saa sjæleglad,» hviskede han. «Det lysner foran mig, det lysner overalt og varsler godt — igaar bleve mine to Børn døbt.»

Baaden gled ind i Skyggen og forsvandt. De Fleste af dens Mandskab ere senere igjen komne tilsyne.

Strengte Dage.

Det Tidsrum fra 1832 til 1844 blev af stor Betydning for Carit Etlars aandelige Udvikling.

Kjøbenhavn var dengang et af Centrene i det europæiske Aandsliv og bar med Rette sit Navn «Nordens Athen». Hvor rig, hvor ophøiet var ikke den Poesi, som herfra tonede ud over Landet. Den dramatiske Kunst stod paa sit Høidepunkt og er aldrig bleven dyrket med større Genialitet end dengang paa vor Scene. Paa Kunstakademiet blomstrede de bildende Kunster og dyrkedes med Begeistring og Ærefrygt af Heroer. Kunsten var i det Hele taget Tidens Hovedinteresse, medens Videnskaben ved Universitetet løftedes af verdensberømte Repræsentanter. Den samlede akademiske Ungdom talte høitbegavede Medlemmer i sin Kreds; Politiken var endnu for de Fleste en fremmed Verden. Der herskede almindelig Velstand i Landet, og der fandtes ofte i Handels- og Haandværkerklassen redebon Villie til at støtte mangan en ung Kunstner og Forfatter og styrke ham under hans Stræben.

Saaledes var i faa Hovedtræk Livet i Hovedstaden.

Carl Brosbøll levede imidlertid ukjendt og ubemærket i sit Kvistkammer.

Det var en streng Tid for den unge Jyde. Kun hans nøisomme og haardføre Natur hjalp ham ud over den første Tids utrolige Savn. Som allerede omtalt fik han ikke varm Mad fra Oktober Maaned 1832 til Juleaften samme Aar. At han fik det denne Aften, kunde han takke sin Barndomsven, Hans Kruse, for. Denne var fra Kolding. En heldig Stjerne vilde, at de to Venner mødtes en sludfuld Aften i Borgergade. Kruse var en iegod Natur. Han saae snart, hvorledes det var fat med Vennen og omtalte hans Nød til sin Bekjendt, Kammerraad Holst. Det var en ældre og velhavende Mand.

Carl Brosbøll takkede modstræbende for Indbydelsen. Han var undseelig og syntes ikke hans Dragt var præsentabel. Kruse blev ved at overtale, og med Hjertebanken fremstillede Carl sig den omtalte Juleaften i Kammerraadens Huus. Han forholdt sig stille og beskeden, lige til Risengrøden kom ind paa Bordet. Den gamle Huusholderske rettede an. Den ene Tallerken Julegrød efter den anden forsvandt for den hungrige Gjæst. Tilsidst lagde Kammerraaden sin Ske og stirrede maalløs paa den unge Jyde.

«Risengrød er just min Livret,» forklarede denne og lod Indholdet af en ny Tallerken forsvinde.

Rygtet om denne Appetit naaede til Fuldmægtig Haase. Han tilbød gjæstfrit sin unge Leier at spise til Middag hos hans Familie om Søndagen. Sønnen Bernhard Haase, nuværende Pastor emeritus, aabnede sit Studereværelse for ham, saa at han i kolde Aftener sad luunt ved den ene Ende af hans Arbeidsbord og skrev og tegnede.

I Fuldmægtig Haases Huus var Brosbøll saa heldig at

møde Doktor Homøopath Lund, der lod Kunstnereleven male sit Portrait. Han tilbød ligeledes Drengen at spise til Middag i hans Familie en Gang om Ugen. Ved disse gode Menneskers Hjælp blev det ham muligt at udholde de første strenge Aar af hans Kunstnerbane.

Lidt efter lidt gik det dog op for Brosbøll, at han havde større Tilbøielighed for Pennen end for Penselen. I Skildringen af den ungarske Digter Petøfi har Carit Etlar senere nedlagt Tanker, Følelser og Livsanskuelser, der ligne hans egne i hine Dage, mere end han maaske selv veed. Her gjengives følgende:

«Oppe i et lille Kvistværelse, hvori Væggene erstattedes af Teglsteenstaget, levede Petøfi flere Aar, led Nød, savnede Klæder, Brød, Penge; men der er jo lykkeligviis en Periode i vort Liv, hvori Mennesket ikke lever af Brød alene. Omkring ham var det Nat, Øde, Stilhed; i hans Sjæl Sollys. Lykkelig, tifold lykkelig er det Geni, som bryder sin egen Bane, som lever sit eget Liv, som voxer i Veiret gennem Modgang, og som seer Lys og Klarhed, hvor Alle kun finde Mørke. I sit Bryst bar han Digterdrømme og i dem en straalende Fremtid. Han lignede den Skibbrudne, som fra Vraget seer et smilende Landskabs Kyster.

Et saadant Liv fuldt af Kampe, Skuffelser, Savn og Anstrengelser maatte nødvendigviis blive en Skole, af hvilken han traadte frem, beriget af Erfaringer og moden for den Opgave, han havde at løse. Siden alt Stillestaaende er Førdærvelse, maa Kamp være Fremgang. Ulykken lærer os mere i een Time, end den største Lykke i eet Aar. Alt, hvad hans forskende Øie havde seet i Naturen, i Solskin og Maanelys, i Skyerne, hvad han havde lært af Livet paa Heden, i Hulen, hvor Uskyld søger Ly ved Siden af Brøde,

hvad han havde erfaret, medens han gik i Skole hos Lidelse og Savn, det vilde han engang give Ord i Rythmer, Billeder og Farver, der skulde tiltale Folket. Naar den Tid kom, vilde han have erobret sit Rige — naar Kraften, der boede i ham, først var frigjort, vilde han træde ud i Livet, vække de Slumrende, fremkalde Kjærlighed til Landet, udvide Hjerterne, lære dem at tilgive skete Feil og raade Bod paa Fremtidens.

Saaledes tænkte han, medens han vankede om og fordybede sig i Mørket og Ensomheden. Thi Ensomhed maa der til for at forberede det Store.»

Af hans første Viser have vi tidligere seet Prøve. Søren Tyvkjærs Sagn og Eventyr var dernæst den Kilde, af hvilken han fik Levebrød. Ethvert Sagn blev nu omhyggelig nedskrevet, medens Skribenten samtidig læste og studerede de bedste Forbilleder, uden dog egentlig endnu at være underkastet et ordnet Studium. Eventyrene bragte han selv rundt til Bladene og var saa heldig at faae dem antaget. Redakteur Nathansen, Forfatter og Kritiker, Peter Nansens Bedstefader, tog venligt imod ham, rettede og gav ham gode Raad. Hans elskværdige og fremragende Personlighed lyser endnu i Carit Etlars Minde.

Snart fik den unge Kunstner mere at bestille for «Kjøbenhavnsposten», hvis Redakteur, Grüne, opfordrede ham til at skrive en Række Kritiker over Billedhuggerkunst og Æsthetik. Skjøndt denne Beskjæftigelse kun var af forbiggende Natur, udøvede den dog en modnende og lutrende Indflydelse paa hans Smag.

Hans første Fortællinger, «De to Studenter», «Organisten i Jellinge» og «Slægtskabet» udgaves i 1838 af Claudius Rosenhoff og F. Høst og bare som Forfattermærke blot

hans Fornavn. Sproget i disse smaa Noveller er allerede mærkværdig fyndigt og eiendommeligt. «Organisten» begynder saaledes:

«Det er Vinter. Landskabet er øde og nøgent. Nede i en Dal, der, hvor Veien dreier om til Houer, laae engang et ensomt lille Bondehuus, omgivet af et ubetydeligt Stykke Agerland, som i Mands Minde kun havde været beplantet med Kartofler og Roer. Hytten var tækket med Straa og Riisgrene, skrøbelig og ussel, og hvert Vindstød truede med at rive den over Ende.»

Efterhaanden som Brosbølls litteraire Virksomhed udfoldedes, forsømte han lidt efter lidt Akademiet. Han gjennemgik dog alle dets Klasser, naaede Modelskolen, forsømte heller ingen af Professor Steins aandrige Forelæsninger og vandrede trøstigt gennem Gaderne i sin plettede Malerbluse.

Udbyttet af denne samlede Virksomhed maa dog have været ringe, idet han engang, da han blev indlagt paa Frederiks Hospital, bad Overlægen om at maatte forlænge sit Ophold derinde, efter at være bleven udskrevet.

«Hvorfor?» spurgte Lægen.

«De koger saa god Grød herinde,» forklarede Brosbøll.

Lægen smilede og forstod ham uden Tvivl. Brosbøll blev endnu nogen Tid paa Hospitalets styrkende Kost og følte sig i dette «sorgfrie Paradiis» inspireret til at skrive et Indledningsdigt til «Smuglerens Søn».

Det var en Lykke for Brosbølls spirende Talent, at den litteraire Udvikling netop dengang befandt sig i Romantikens Tidsalder, som seierrig havde fortrængt den store franske Revolutions i Bund og Grund naturalistiske Materialisme. I Trediverne og Fyrreerne herskede den historiske

Reaktionslov. Fortidens fornægtede Magter, der havde deres Rod i selve Menneskevæsenet, reiste sig paany med Vælde. Kravet om et nyt Virksomhedscentrum brød seierrigt frem fra alle civiliserede Lande, et Centrum, hvorfra ny Sundhed og Kraft kunde udvikle sig.

Det var denne Reisning, dette Krav, der fandt sit Udslag i hvad man kalder Romantiken. Dens Karaktermærke var jo i Literaturen, at den gjenindsatte de religieuse og nationale Følelser i deres Ret, og at den fornyede Interessen for det Overleverede. Denne Tænkemaade kom altsaa nu til Roret. Romantiken bragte Kirken, Kongedømmet, Fædrelandskjærlighed, kort sagt Alt, hvad der henhører til national Eiendommelighed, til Ære igjen.

Det var denne gunstige Jordbund, som forefandtes for Carit Etlars Evner, der allerede fra Barndommen vare udviklede i romantisk Retning. Ligesom en Plantes Levedygtighed betinges af dens Evne til at udnytte den Jordbund, hvori den plantes, saaledes betinges en Digers Levedygtighed af at hans Evner finde en gunstig Jordbund for deres naturlige Udvikling.

Den unge Carit Etlar indtog dog for saa vidt strax en Særstilling i Tidens romantiske Literatur. Romantiken var ikke for ham som for flere Andre en fra Virkeligheden løsrævet Verden, hvilket jo som bekjendt gav Anledning til hiin Digerskoles æsthetiske Forvildelser. For Carit Etlar var Romantiken en virkelig Verden, som med fuld og nyttiggørende Berettigelse var til. Med skarp lagttagelse opfattede han allerede dengang Enkeltheder i det daglige Liv, som kunde tjene til at legemliggjøre hans Tanke og de Opgaver, han formede med Digterens Syn. Han spækkede saa at sige sin Romantik med haandgribelig Virkelighed og

fik den saaledes til at tale med anskuelig Kraft, en Fremgangsmaade, der skaffede Venner, men ogsaa Modstandere iblandt en til høiere Sentimentalitet udviklet Clique.

Medens Carit Etlar opholdt sig paa Hospitalet, modnedes hos ham en længe vaklende Beslutning. Han indsaae, at han her i Universitetsstaden vedblivende vilde betragtes som en Løsgænger paa Parnasset, hvis han ikke fik det akademiske Stempel og blev Student. Han havde lige fuldendt «Smuglerens Søn», et Værk, han næppe dengang har troet skulde opnaae de mange Oplag, der i Løbet af tresindstyve Aar blev det tildeel.

Et Brev, som han skrev herom til H. C. Andersen, er betegnende for hans Mangel paa Tillid til egen Kritik. Dette Brev findes i H. C. Andersens Stambog, der opbevares paa det store kongelige Bibliothek.

Her er dets Ordlyd:

«Uden Tvivl vil De undres over, hvorledes jeg, som et Dem aldeles ubekjendt og fremmed Menneske, vover at henvende mig til Dem med Bøn om at gjennemlæse hosliggende Manuskript og bedømme dets Værd; men efter at jeg i disse Linier har ytret Grundene, som bevægede mig dertil, haaber jeg, at De tilgiver min Dristighed.

Min Herre! Jeg er et simpelt, ubekjendt Menneske, der i en Alder af 21 Aar har prøvet mere end de fleste Andre af hvad Skjæbnen giver, naar den vender sin sorteste Side til. Jeg staaer saa temmelig ene i Livet, uden at have Andet at stole paa end et sundt Legeme, et godt Mod og et tillidsfuldt Haab for Fremtiden. Hvis det er sandt, hvad Folk siger, har Deres Liv ikke heller været lutter Solskin; man fortæller, at der

ogsaa gaves en Tid for Dem, hvori det saae lidt mørkere ud end nu, og dette var det vægtigste Motiv, hvorfor jeg just henvendte mig til Dem; jeg synes, der ligger en Art Sympathi mellem Mennesker, som Modgang og en bitter, mørk Livsskole har hærdet. En anden Grund var, at jeg i Deres Værker fandt Noget, der (uden at bruge en flov Smiger) tiltalte mig mere end de andre af vor Tids Forfattere. Deres «O. T.» har for Exempel givet Publikum en fortrinlig Skitse af Taterne og den Hede, hvorpaa jeg fødtes. En Novelle omtrent i samme Genre uden derfor at kunne taale nogensomhelst Sammenligning, har Secretair Liunge udgivet som Nytaarsgave under Navn af «De to Studenter» — det var mit første litteraire Forsøg. Senere hen har jeg forfattet «Organisten i Jellinge» og «Spilleren og hans Ven» — til hans Morgenblad; dersom nogen af disse hændelsesviis skulde være faldet i Deres Hænder, har De vist fundet meget at bemærke ved dem; jeg har skrevet dem saaledes, som det faldt mig ind, uden at lade mig binde ved nogen fast Form eller Regel af den simple Grund, at jeg ingen kjendte. Jeg ønskede derfor gjerne en kompetent Dommers Mening, førend jeg lader Vedlagte komme ud blandt Publikum, og anseer Dem i enhver Henseende for en saadan. Skulde min Bøn forekomme Dem ubeskeden, saa vil Overbringeren medtage det Hele igjen; jeg vilde nødig selv modtage et Afslag og lod derfor en med Skriftet Ubekjendt bringe Dem det. — I ethvert Tilfælde forbliver jeg

Deres ærbødige Carit Etlar.»

Kjøbenhavn den 26 Juli 1838.

S. T.

Hr. H. C. Andersen.

H. C. Andersen syntes baade om Brevet og Bogen. Han kom selv op til Brosbøll i hans Kvistværelse, og hans venlige Udtalelser gav Brosbøll nyt Mod. Da Andersen gik, saa han sig omkring i det tarvelige Rum og meente, at Brosbøll burde søge en lysere Leilighed, saa skrev man bedre.

En af de første Dage i Mai 1839 mødte Brosbøll Professor Sibbern paa Kongens Nytorv. Den middelaldrende Professor, der allerede i henved tre Decennier med stor Anseelse beklædte Universitetets filosofiske Lærestol, havde i sin Bog om Poesi og Kunst lagt megen æsthetisk Dømmekraft for Dagen, og i sit skønne Arbeide «Gabrielis's Breve» en digterisk, høihjertet Begavelse. En ung Forfatter kunde næppe henvende sig til en bedre literair Dommer; thi med en skarp Opfattelsesevne og fiint psykologisk Blik forbandt Sibbern en dyb Sandhedskjærlighed, der kom til Udtalelse i humane Former. Carit Etlar mødte altsaa Sibbern paa Kongens Nytorv, tog Mod til sig og traadte ærbødigt hen for ham med Kaskjetten i Haanden.

«Hvad ønsker De?» spurgte Sibbern venlig og lod Blikket fare hen over den unge Mands Kunstnerbluse og det løst slyngede Halsklæde om den blottede Hals.

«Maa jeg tage mig den Frihed at spørge, om det kan gaae an, at En, der ikke er Student, forsøger at besvare den æsthetiske Opgave, som Universitetet har udsat i Aar?»

«Hvem er De?»

«Jeg er Maler.»

«Hvorfor vil De da besvare saadant Noget?»

«Fordi jeg har læst saa meget om Kunsten, og fordi jeg synes, det er saa deiligt at skrive.»

«Naa saadan. Kom saa op til mig i Eftermiddag, Klokken 3^{1/2}, saa skal jeg tale nærmere med Dem derom.»

Dermed gik han, og Carit Etlar mødte præcis hos Professoren, der boede i Studiegaarden paa Hjørnet af Krystalgade og Nørregade. Han medbragte det færdige Manuskript til «Smuglerens Søn» og et rimet Indledningsdigt hertil. Professoren ønskede at gennemsee dette, før han udtalte sig nærmere.

Nogle Dage senere stod Carl Brosbøll atter i Studiegaarden, festlig klædt paa bedste Maade, det vil sige med en hvid Papirflip om Halsen. Sibbern greb et Blad, der laae paa Bordet, og oplæste Følgende:

«Den unge Forfatter, som, skjøndt han er gaaet en anden Vei end de Studerendes, med megen Iver og Sjælsenergi har tilegnet sig endeel Sprog- og Sagkundskaber, ja, endog har arbeidet sig ind i abstrakte, filosofiske Værkers Studium, har tillige følt en levende Drift til at sætte sig ind i saadanne Livsforhold og Menneskekredse, som den Dannede ellers mindre let kommer ind i, og som man dog maa begive sig ind i for at kunne give livfulde og kraftfulde Folkeskildringer. Derfor, naar nærværende Fortælling ei vil kunne andet end minde om Steen Steensen Blichers udødelige Jyllandsnoveller, saa tro man ei, at vor Forfatter har efterlignet disse eller har hentet Stof eller Vink eller Ansporelse fra dem. Han har fundet alt dette nærmere, det er kommet til ham fra selve Livet, altsaa fra selve den friske Kilde, hvorfra ogsaa hiin Jyllands Digter først har øst. Hvad han af Individualiteter, Situationer, Handlinger og Træk her fører frem for os, har han for en stor Deel seet og oplevet, og til mange af sine Personer tør han kunne nævne den Original, som derved har foresvævet ham. Man vil ogsaa let bemærke saadan Livsfriskhed i nærværende Fortælling.» —

«See, denne Fortale har jeg nu skrevet til Deres Bog, unge Ven; jeg troer ikke, den vil skade Dem,» sagde Professoren med sit gode og hjertevindende Smil. «For jeg skal sige Dem, den frie, universelle Menneskekjærlighed er den Livets Kjærne, om hvilken Alt, hvad der bliver os givet, skal samles, for at fremme vort indre Liv, og denne Livets Kjærne findes i dette unge Værk. Bliv De kun trøstig saaledes ved og stræb kun efter Universitetets Opgaver. Tænkningen udvikler og opklarer den umiddelbare Livsfylde; men den er dog kun af anden Rangs Betydning overfor Hjertets Krav, glem aldrig det.»

Det glemte Carit Etlar aldrig.

Heelt fortumlet og kortaandet af Lykke, blændet af denne første ægte Solskinsstraale paa hans tunge Kunstnerbane, stod han kort efter stille udenfor Frue Kirke, listede ind under Thorvaldsens herlige Portfrise og sendte en jublende Takkebøn høit op, «saa høit jeg kunde.»

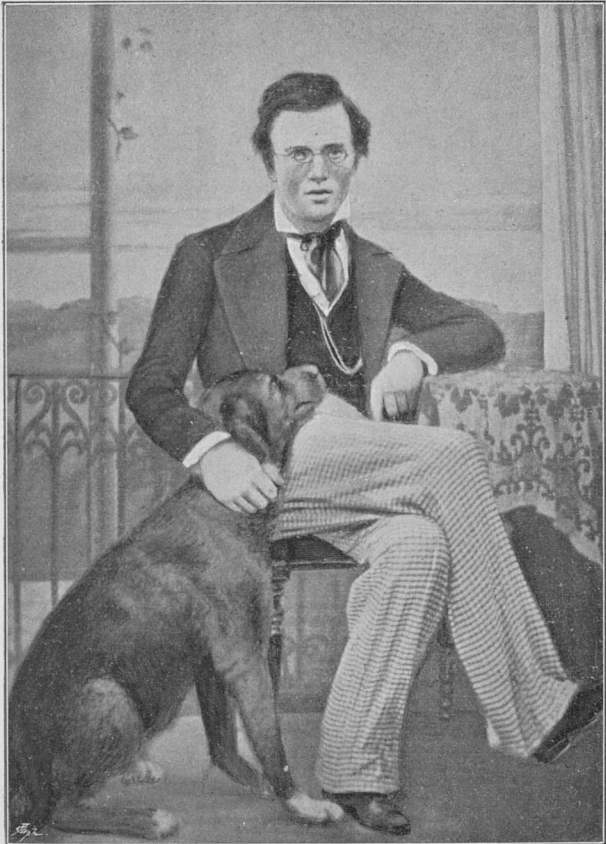
Denne Fortale af Sibbern paatrykte saa at sige Carit Etlar det officielle, æsthetiske Stempel, hvormed han under sit pseudonyme Bannermærke aabnede den store Forfattervirksomhed, der skulde strække sig over tresindstyve Aar.

«Smuglerens Søn» opnaaede Præmie fra «Selskabet for de skønne Videnskabers Fremme» og blev derefter solgt til Forlagsboghandler Steen for fem Rigsdaler Arket.

Saaledes begyndte Carit Etlars for ham lykkebringende Bekjendtskab til Sibbern. Det vedvarede varmt og trofast til Professorens Død 1872. De sidste Aar af hans Liv tilbragte Sibbern som Leier i Etlars Eiendom i Frederiksberg Allee. Mangen en lærerig og interessant Samtale udspandt sig mellem de to Mænd, naar de efter endt Arbeide spadserede i Havens Gange.

«Tænkning udvikler og oplærer den umiddelbare Livs-
fylde; men den har dog kun Midlets Betydning for Hjertets
Krav og Ytringer,» havde Professoren sagt. Det var Kjærnen
i hans hele Livsfilosofi.

Det blev ogsaa Carit Etlars.

27 AAR

EFTER FOTOGRAFI

Tre Universitetsafhandlinger.

Carit Etlar tog efter dette Møde med Sibbern modig fat paa Universitetets æsthetiske Priisopgave. Hans Afhandling: «Om det Poetiske i den senere Tids Billedhuggerkunst, fornemmelig med Hensyn til Thorvaldsen og Canova», blev indleveret til Universitetet. Kong Frederik den Sjettes Død, den 3die December 1839, udsatte imidlertid dens Bedømmelse til næste Aar under Christian den Ottendes Regjering. Afhandlingen blev funden værdig til Præmien; men da dens Forfatter ikke var akademisk Borger, blev han kun tilkjendt accessit.

Nu begyndte han for Alvor Studierne til examen artium. Sibbern raadede og veiledede ham, skaffede ham dygtige Manudukteurer, iblandt disse en Tid lang Carl Ploug i Græsk og den strenge, kløgtige Kielsen, senere Overlærer og Adjunkt ved Herlufsholm Skole. For at skaffe Midler til at betale disse Timer arbeidede Etlar om Dagen og studerede om Natten. Det var især den franske Literatur, Victor Hugo og Balzac, der udøvede Tiltrækningskraft ved deres ophøiede og storslaæde Aand, deres Nuancering og

Formfuldendthed. Den fremherskende Trang, som tilskyndede ham til hovedsagelig at beskæftige sig med sin Kunstsands Udvikling, sinkede ham i de elementaire Studier. Han udgav i disse Aar tre Bøger: «Diggrevens Børn», «Madsalune» og «Livets Konflikter», foruden «En Lysttour med Caledonia» i Portefeuilleen 1839, Digte sammesteds 1841 og i P. L. Møllers «Gæa», endeel Kritiker og Sagn i Dagspressen samt til «Korsaren».

Hans Omgang blev i denne Periode en Kreds af Kunstfæller, der senere opnaaede Navnkundighed. Iblandt disse maa nævnes Anton Melbye, Jerichau, Freund, Hertzog, Maler Rump, Marinemaleren Dahl, Monies, H. C. Andersen, Chiewitz, P. L. Møller, Kaalund, Goldschmidt, Hultmann; de vare næsten alle hans Jævnaarige. Blandt de Digtere, til hvilke han følte sig knyttet ved Venskabsbaand, maa St. St. Blicher nævnes.

Først i 1844 var Etlar beredt til at tage examen artium. Dette Aar blev ét begivenheds- og ærerigt Aar for den unge Kunstner. Om Foraaret skrev han et Bind Digte, «Skyggebilleder», som Selskabet for de skønne Videnskabers Forfremmelse atter hædrede med Priisbelønning. I Mai udkom «Livets Konflikter»; i Juli besvarede han atter Universitetets æstetiske Priisopgave.

I Universitetsprogrammet for 1844 staaer følgende:

«Som Besvarelse af det i 1843 udsatte Priisspørgsmaal: «At undersøge og ved Exempler at oplyse, hvorpaa et Dramas Virkning især beroer», er der indkommen en Besvarelse med Motto: «Tvivl, men fortvivl aldrig». Da Forfatteren har med Sagkundskab, Sindrigheid og ikke uden Grundighed behandlet sin Opgave i et klart og i det Hele

taget upaaklageligt Sprog, saa tage vi ikke i Betænkning at tilkjende ham Præmien.

Den 4. September 1844.

F. Sibbern. R. Nielsen.

Forfatteren, som fandtes at være Carl Christian Brosbøll, er endnu ikke akademisk Borger og vil derfor ikke kunne erholde Præmien.»

To Maaneder senere tog Carit Etlar Studentereksamen, men var saa anstrengt, at han kort Tid før denne maatte holde inde med al Læsning og søge ud i Friluftsliv. Dagen før han skulde op i Fransk, mødte han saaledes Professor Abrahams paa Gammeltove. Han vendte netop hjem fra en Tour ude i Kallebodstrand, hvor han i Selskab med en Ven havde skudt Vildænder. Professoren saae misbilligende paa Jagtrekvisiterne og spurgte, om Etlar havde Tid til den Slags Adspredelse Dagen før Examen. Etlar, som just ikke havde nogen god Samvittighed, hvad den franske Grammatik angik, svarede diplomatisk, at han havde været ude at skyde Vildænder til Professorens Kjøkken. Professoren rystede smilende paa Hovedet, og Ænderne bleve afleverede, skjøndt de oprindeligt vare bestemte for hans Værtinde.

Det kneb dog at komme godt fra den franske Prøve, hvorimod Carit Etlar til Professor Abrahams' Forundring afleverede sin tyske Prøve, ikke alene i Høitydsk, men tillige i forskjellige Dialekter, som han havde lært mellem de reformeerte Arbeidere hjemme i Fredericia Fabrik.

Opmuntret af Etatsraad Collin, hvis indflydelsesrige Bekjendtskab Carit Etlar gjorde efter at have bragt ham sit første Drama, og hvis varme Interesse for al sand Kunst og ædel Stræben snart udstrakte sig til Carit Etlar som til

saa mange Andre, — opmuntret af denne ædle Kunstvens Deeltagelse, konkurrerede Carit Etlar for tredje Gang til Universitetets æsthetiske Priisopgave.

I dets Aarvog for 1846 staaer følgende om to til Præmien indstillede Afhandlinger: «Det Eiendommelige i det indiske Drama «Sakuntala», saavel i Henseende til Skjønhed som Behandling.»

Den Første med det Motto: «Om høiere Sædelighed o. s. v.», er saa vel skreven, at den forsaavidt fortjener Roes, men trænger altfor lidt ind i Opgaven, til at vi videre kunne finde den værdig til nogen Belønning. — Meget bedre er den anden Afhandling med det Motto: «Min kjære, min stadige Tanke». — Efter at have givet en sammentrængt Udsigt over den indiske Poesi, fremhæver Forfatteren fra saa mange Sider det i Opgaven forlangte, at vi ikke kunne tage i Betænkning at finde denne heelt igiennem meget vel skrevne Afhandling værdig til Prisen o. s. v.

Kjøbenhavn den 15. September 1846.

A. Oehlschläger. T. C. Sibbern.

Johan Carl Christian Brosbøll, cand. phil., er tilkjendt Universitetets Guldmedaille.» —

I Fyens Stifts litteraire Selskabs Skrift, «For Literatur og Kritik», redigeret af L. Helveg, 1848, 6. Bind, staaer fra Side 1 til Side 55 et Afsnit af denne Afhandling: «Sakuntala»s Eiendommeligheder. Den ender saaledes:

«Den europæiske Literatur er en Mark, hvor Blomster og Ukrudt spire op ved hinandens Side. Kalidasas «Sakuntala» er et fredet Bed, hvori Øiet næppe har beundret den ene skønne Blomst, førend det overrasket og forbauset dvæler ved den næste endnu skjønnere.» —

Den førstnævnte indstillede Opgave formeentes at være indsendt af en bekjendt Literat, der temmelig bittert udlod sig om dens Forkastelse og om den foretrukne Besvarelse.

Carit Etlar blev saaledes endelig tilkjendt Universitetets store Guldmedaille, men fik den alligevel ikke, og det gik saaledes til.

Dagen før Universitetsfesten og Medailleuddelingen skulde finde Sted, indfandt den unge Student sig hos Professor Sibbern og gjorde den beskedne Fordring, at han denne Gang vel fik mindst to Medailler, siden han nu var Student, og det havde jo været det eneste, der var at udsætte paa ham og hans Afhandlinger, da han tidligere blev tilkjendt Medaille. Gamle Sibbern rystede med Hovedet og dreiede hurtigere paa det sammenrullede Papirsstykke, som han altid havde i Lommen eller i Haanden, naar han overveiede noget.

«Det kan ikke lade sig gjøre,» sagde han, efter at have betænkt sig lidt; «nei, det lader sig bestemt ikke gjøre.»

«Saa indfinder jeg mig heller ikke til Festen imorgen,» sagde den stridige Student.

«Det skal De.»

«Jeg gaaer ind til Kasserer Friis, Universitetets Kvæstor, idag og faaer to og tresindstyve Rigsdaler udbetalt i Stedet for Medaillen. For den Sum reiser jeg saa over til Jylland.»

Sibbern sad og rullede sit Papir sammen, dobbelt saa hurtigt som før. Han var ikke tilfreds med det han hørte.

«De skal kjønt gjøre, hvad jeg raader Dem til,» sagde han med det blide og venlige Smil, som altid var tilstede.

«De veed, jeg holder af Dem — jeg har beviist det.»

«Ja, det veed jeg, og det glemmer jeg aldrig.»

«Hvad vil De ovre i Jylland?»

«Jeg vil besøge Blicher, Vesterhavsfolket og Taterne,

vandre Heden igjennem med min trofaste Hund, glemme al Strid og Kævl og Smaalighed herovre. — Tillad mig nu at gjøre, hvad jeg synes bedst om. Det er hos Taterne jeg skal hente min Medaille,» tilføiede Studenten med en let undskyldelig Ironi, gjorde en dyb og ærbødig Hilsen og bortfjernede sig for at gaae op i Kvæsturets Kontor og hente sine to og tresindstve Rigsdaler.

Sibbern sagde Dagen efter i Universitetets Festtale, at det var noget hidtil ukjendt i dets Annaler, at en Ikke-Student to Gange vandt Prisen og tredie Gang som Student erhvervede Universitetets Udmærkelse.

Nogle Dage senere modtog den unge Forfatter et Bud fra Oehlenschläger om at besøge ham paa Bakkegaarden. «Jeg vidste meget vel, hvad han vilde,» fortæller han; «jeg havde nemlig i min Afhandling om «Sakuntala» berørt Oehlenschlägers Virksomhed og omtalt, hvorledes han efter min Mening var mindre som Lystspil- og moderne Dramaforfatter end som Tragediedigter. Det var derfor ikke med rolig Samvittighed, at jeg vandrede gjennem Frederiksberg Have, for at stedes for vor store Digter. Jeg blev modtaget af Sønnen og viist ind i Oehlenschlägers Arbeidsværelse, hvor han selv stod ved Bordet med Haanden stukket ind paa Brystet. Jeg ønskede mig velbeholden ovre paa Heden, medens han betragtede mig med sit gennemtrængende Blik. Efter nogen Indledning ytrede han med et overlegent Smil:

«De synes altsaa ikke om min «Dina». Jeg troer, De har Uret i Deres Anskuelse, og ønsker at tale med Dem, da meget i Deres Universitetsafhandling og Arbejder har behaget mig.»

Jeg tog Mod til mig. Til Lykke havde jeg læst Alt,

hvad han havde skrevet, hørt hans Forelæsninger, desuden grundig gjennemtænkt og studeret det Emne, Oehlenschläger her drog mig ind paa. Lidt efter lidt udspandt der sig en livlig Samtale, hvori jeg med sømmelig Beskedenhed gjorde min Mening gjældende af mit Hjertes Overbeviisning og med de Grunde, jeg havde paa rede Haand; men jeg fik tillige Leilighed til at udtale min dybe Beundring og Henrykkelse over hans nordiske Kæmpefigurer, den herlige Aand, der gav mig min første Indvielse i Literaturen.

Oehlenschlägers strenge Udtryk tøede lidt efter lidt op, et venligt Smil oplyste hans smukke, fyldige Ansigt, og da jeg omsider tog Afsked, fik jeg et kraftigt Haandtryk og Indbydelse til ret snart at komme igjen, for at han kunde gennemgaae forskjelligt Stof med mig, en Indbydelse, jeg naturligviis med Glæde benyttede.»

Den første Forestilling.

Der var endnu en anden interessant Begivenhed, som hændtes Etlar i Slutningen af samme Aar, og hvortil Heiberg gav Anledning. Hans Huus havde ogsaa aabnet sig for den unge Kunstner efter dennes heldige Universitetsdebuter, uden at han dog benyttede sig meget deraf.

Herom fortæller Carit Etlar selv:

«Ja, det var et strengt Aar, da vi skrev 1844. Jeg tilbragte blandt Andet en af Aarets Sommermaaneder med at skrive et Skuespil, «Eiaghs Sønner». Jeg havde gjort to tidligere Forsøg i dramatisk Retning, «Falskmøntneren» og «Kontubernalerne». «Falskmøntneren» blev skrevet for den Familie, jeg boede hos, og blev opført i dens Kreds.

«Skriv os et Drama,» sagde Heiberg, «det synes at ligge for Dem, et Heltestykke,» føiede han til, medens han smilede og tog sig en Priis. «Fortæl om Mord og Døds-
slag, om en Fader, der ofrer sit lille Barn, eller om Brødre, der liste om og myrde hinanden. Det hører til den Slags Skuespil, som Massen klapper af, medens Andre sidde og ryste paa Bænkene af Frygt for, at nu kommer Touren snart ned til dem at blive slagtede.»

Han smilede, tog sig atter en Priis Tobak og glemte, da jeg kom igjen, at han havde leveret Recepten til det Mesterværk, jeg bragte ham.

«Deres Stykke er for deklamatorisk,» sagde han en Maaned senere, «for voldsomt; det gaaer ikke.»

Da Etatsraad Collin havde hørt min Beretning, smilede ogsaa han, kun paa en anden Maade. Han havde læst mit Drama og sagde: «Naa, saa Heiberg synes ikke om det — jeg synes om det, Levetzau synes om det, vi spille det i næste Maaned.» — Jeg svarede Intet, trykkede blot den gamle Mands Haand og skyndte mig ud af Værelset, for at han ikke skulde lægge Mærke til, hvor bevæget jeg var.

Heiberg havde længe været i daarligt Humør. Hans sidste Arbejder vilde ikke trænge igjennem saa ubetinget som tidligere. En af hans bedste Venner, Komponisten Weyse, skrev en skarp Kritik over Dramaet «Fata Morgana». Heiberg svarede med følgende sex Linier:

«At Fata Morgana Dig ei behager,
Og at Du Skinnet for Sandhed tager
Er vist nok; men Skylden er ikke min.
Jeg Publikum haver en Perle foræret;
Men aldrig har det min Hensigt været
At kaste Perler for — Sviin.»

Jeg husker alle disse Smaahistorier og alle disse Koryfæer fra den Tid, som om jeg saae dem lyslevende for mig; men idet jeg kalder Fortidens Billeder frem, er det tillige, som om jeg vandrede hen over en Kirkegaard, lutter Grave til alle Sider, lutter Glemsel! Det kan jo ikke være anderledes. — Vi gaae videre i Texten!

Jeg boede i disse Solskinsdage paa Hjørnet af Skindergade og Klosterstræde hos en elskværdig gammel Officers-

enke, hvis daglige Selskab indskrænkede sig til en tam Kanariefugl, en ualmindelig fed Møppe og to smaa, hvide Muus, som af og til aflagde Besøg i mit Værelse. Først maa jeg fortælle lidt om min egen daglige Omgang, hvis jeg blot kan vække Interesse for Familiens Eiendommeligheder. Der var nu fire smaa, nydelige Kapucineraber, af hvilke den mindste havde Brystsyge og kostede store Summer til daglig Anskaffelse af Mælk og Salep. Sukker fik den mindre af; dermed fodrede Poul Chiewitz den, naar han kom op og besøgte os. De tre andre Aber havde ved deres daglige Omgang med Kunstnere og Studenter erhvervet sig Kundskaber og Begreber, som grændsede til det Utrolige. Den ene af dette Selskab hed Ulle, den anden Ib, den tredje Tusse; den Brystsyges Navn var Jappe. Blev der for Exempel sagt til Ulle, at den skulde gaae hen i Vinduet, saa marscherede den af Sted, krøb op ved Hjælp af Gardinerne, saae ned paa Gaden og viste Tænder mod Hunde og Heste, som kom forbi. Blev Ibs Navn nævnet med Ordre til at entre op paa den aabne Dør til næste Værelse, lystrede den strax. Tusse derimod holdt meest af at kommanderes hen til Kulkassen ved den varme Kakkellovn; der blev den villig siddende, strøg med de smaa, klamme Hænder ind mod Ovn-døren og skreg, naar den brændte sig.

«Det er Instinkt altsammen,» meente Professor Rasmus Nielsen, som en Dag fulgte op med Sibbern, for at beundre Familien.

«Det er Reflexion og Kløgt,» meente Sibbern, hvorefter der fulgte en dybsindig og videnskabelig Forhandling, som jeg vil tillade mig at springe over, og som jeg ikke husker et eneste Ord af.

Nu vil jeg derimod skildre det fornemste Individ i

Selskabet, en lille, tam Bjørneunge, ikke større end en Hare. Den havde Tilladelse til at spadsere ubunden omkring i Værelset, saa længe jeg var hjemme; derimod blev den puttet ned i Spækhøkerens Sandhuus, medens jeg var borte.

«Det Asen er langt klogere end et levende Menneske,» kom Spækhøkeren op og forsikrede. «Dernæst er den saa drillevorn, at den skulde skee en Ulykke. Idag har den revet sig løs inde i Sandhuset og pilket Hængslerne fra Laagen. Da jeg kom hjem fra Torvet, vraltede den om i Gaarden og gjorde Sjøv med Hønsene.»

Jeg købte det lille Væsen af en Finlapperkapitain, der lae med sit Fartøi udenfor Børsen. Han havde solgt sit Tømmer og længtes nu efter Hjemmet for at bringe en ny Last herind. Fem Rigsdaler skulde Bjørneungen koste — Røverkjøb! et lille, brunt Egern i Tilgift og Forpligtelse for Sælgeren til at bringe begge Dyr hjem i Klosterstræde. Saa var Handelen sluttet, og jeg sjæleglad derover. Egernet og Goldschmidt bleve strax bekendte og hinanden hengivne Venner. Et uomstødeligt Beviis herpaa var, at den lille Dandser, som til stor Fornøielse for Professor Schiern og hans unge Hustru tilbragte hele Timer med at hoppe frem og tilbage i Vindueskarmen, en Dag pludselig sprang fra Vinduet hen paa Goldschmidts Skulder med en spansk Nød i Munden og skjulte Nødden omhyggeligt under Goldschmidts Frakkekrave. Omsider løb den bort og kom aldrig mere tilbage. Den stakkels Bjørn derimod fik et sørgeligere Endeligt, efter hvad Biograferne melde. Jeg blev tilsidst nødt til at skille mig ved min Yndling; den kostede saa meget og kunde fortære et heelt Rugbrød om Dagen. Jeg solgte den da til Gautier, som solgte den til Kjærbølling; endelig blev den skudt, efterat have sønderrevet Oppasserens ene Arm.

Nu kommer den interessante Begivenhed, jeg vilde fortælle om.

En Aften i 1844, da nogle af den sædvanlige Kreds vare samlede hos mig, havde jeg atter fortalt endeel Træk om mine smaa Venner.

«Deres Skildring af Dyreverdenen forekommer mig lidt langtrukken,» bemærker P. L. Møller; «hvis den skal vare længer endnu, vil jeg tillade mig at lave et nyt Glas Toddy.» Han lod Handling følge efter Ordene og havde atter sat sig til Leie i sin Krog, da det bankede paa Døren, og Goldschmidt kom tilsyne, pyntelig, let og smilende.

«Jeg maatte op og see, hvorledes De har det,» sagde han. «Stakkels Skribent! De vil opleve en sørgelig Historie imorgen Aften.»

«Hvorledes det?»

«Deres Stykke, Eiaghs Sønner, skal jo gaae første Gang paa det kgl. Theater. Alverden veed, hvem der er Fader til det, og De vil blive udhyset.»

«Er det saa afgjort?»

«Selvfølgelig er det afgjort. Der skal pibes. Alle vore store Skuespillere, som ellers faae Folk til at dandse efter deres Pibe, glimre jo i Stykket ved Fraværelse; ikke een har Rolle deri. Jeg gik saamænd underveis hertil og studerede paa en ny og smuk Ligprædiken over Dem.»

P. L. Møller endte Goldschmidts ubetimelige Angreb, idet han henne fra sin Krog udbrød:

«Hør, Goldschmidt, hvad vilde Søren Kierkegaard Dem forleden? Jeg saae, at De lod ham sidde og vente ude i Forværelset henne paa Kjøbmagergade, inden han blev stedet i Audiens. Den lille Mand blev heelt nervøs og trippede tilsidst frem og tilbage i Stuen.»

«Hvad han vilde, er en Sag mellem ham og mig,» svarede Goldschmidt med sit ironiske Smil. «Han vilde maaskee have sig et Vers som det, De trykte om ham i «Gæa».

«En Gang en Pukkelryg en Digter bad
At skrive ham et Stambogsblad,
Ei langt, men indholdsrigt det skulde være.
Han skrev: Din Bagdeel er ei til din Fordeel, Kjære!»

citerede Værten med falsk Pathos.

«Det har han skrevet,» sagde P. L. Møller og angav mig med sin Pibespids.

«Søren Kierkegaard bad mig om et Stambogsvers, fordi han havde læst mine Epigrammer i «Gæa». Jeg skulde sende det hjem til ham paa Nørregade, hvis jeg ellers var istand til at skrive saadan et Vers. Den Ytring blev jeg fornærmet over, og opfyldte hans Ønske; han syntes vist ikke rigtig om det.»

«Men,» tog atter P. L. Møller Ordet, «hvordan har den lille Meier Aron det idag? Han er ikke i godt Humør. Det er vist, fordi han ved Synet af mig kommer i Tanke om, at jeg har fire Mark tilgode efter vort sidste Regnskab. Eller er det maaske, fordi De underveis har mødt en eller anden fremragende Person, som saae paa Dem uden at ville hilse? Betro os det kun. Vi dele Deres billige Sorg.»

«Lad mig være fri for at høre dette Barnevaas.»

«Ja, høitærede Ven og Velynder, jeg sidder jo blot og grunder over det bistre Udtryk i Deres kuglerunde Ansigt. Aarsagen kan umulig være den, at De mangler Stof til sidste Kapitel i «En Jøde». Derom ere vi jo blevne enige. Skrift for os. Lad os dele Deres Sorg.»

P. L. Møller kunde aldrig møde Goldschmidt uden at blive spydig og tilsidst uartig. Han syntes at gjøre Fordring paa en Overlegenhed, han ikke var i Besiddelse af. Om hans Ord skulde være Spøg eller Misundelse, var vanskeligt at sige; men blot det er vist, at Tilhørerne tilsidst bleve kjede af at være Vidne til deres Samtale.

«De har Ret,» sagde Goldschmidt til Svar paa Møllers Spørgsmaal. «Jeg er i daarligt Humør idag. Jeg har lagt Planen til et rigtig smukt og iøinefaldende Julenummer af «Korsaren», gjort Alt, hvad der kunde hjælpe os dertil, et Nummer udgivet i tre Farver: hvid, rød, blaa, hvad synes De? Min trofaste og geniale Tegner, Louis Toucher, har denne Gang overgaaet sig selv med sine Billeder. Men Texten! Texten! Det er den Steen, vi støder imod. Jeg bliver vist nødt til selv at fylde hele Bladet.»

«Gud bevares, hvor det vil blive et vittigt Nummer!» sagde Møller; «man vil slaaes derom, to, tre Oplag, mindre kan det da ikke være. Jeg og min Værtinde abonnere strax paa et Exemplar. — Hvis Hr. Meier Goldschmidt tillader det, skal jeg give Dem et godt Raad.»

«Et godt Raad fra Dem er en Umulighed,» sagde Goldschmidt.

«Hør først og døm saa. Har De store Lommer i Deres deilige Vinterfrakke? — Gaae over til Viinhandleren paa Hjørnet og forlang — hvor mange er vi?»

«Fem.»

«Gaae over til Manden og lad ham stikke Dem to Flasker af hans allerbedste Champagne i Deres Lommer. Imidlertid tager enhver af os sit Papir og skriver et og andet godt Indfald, en Vittighed, et Julevers, som leveres

Hr. Redaktøren, naar han vender tilbage, til Hjælp for hans ædle Blad. Hvad synes De herom?»

«Udmærket godt,» sagde Goldschmidt. «Jeg gaaer til Viinhandleren og lader ham bringe os to Flasker Champagne.»

«De prutter ikke med ham, vel?» sagde P. L. Møller — «to Flasker af hans allerbedste Champagne. Behag at bringe os Papir, Hr. Vært; vi ere parate til at blive vittige.»

Goldschmidt gik, og de fire Venner laante Blyant, Pen og Blæk og satte sig til at digte efter bedste Formue. Lidt senere, da Goldschmidt kom tilbage, fulgt af Viinhandlerens Bud med de to Flasker Champagne, leverede enhver af Vennerne ham sin Seddel, beskrevet med Vers. Min indeholdt følgende Bidrag:

Første Vers.

Partisk er Skjæbnen her i Livet,
 Det hver Mand daglig seer.
 En Gaas har den min Broder givet,
 Mig kun en Gaasefjer.

Andet Vers.

Vor store D.*) vil vist det Skudsmaal faae,
 Naar for Vorherre han til Doms skal møde:
 Han ingen Verdens Ting forstod sig paa,
 Han leved' blot, han vrøvled' — og han døde.

Tredie Vers.

Damen: Min Mands Talent er grumme stort,
 De har ham til Professor gjort!
 Herren: Professor? — Ja! — Hvori?
 I femte Klasse Nummer ni!

*) D., en bekjendt Kritiker.

Fjerde Vers.

Til C. P.

Han synger godt,
 Det har man sagt;
 Jeg mener blot,
 Han mangler Takt.

Femte Vers.

Goldschmidt som Samson ud i Kampen drog
 Og paa Filistrene han vældig slog.
 En heel Snees Stykker har han vistnok dræbt,
 Og det, som Samson, med en Asenskjæft.
 Helt ligner han dog ei den anden Jøde. —
 Dem, Samson slog, blev ved at være døde;
 Men alle dem, Meier Goldschmidt slog ihjel,
 Befinde sig til Dato saare vel.

Goldschmidt syntes at more sig over disse Vers. Han lo hjerteligt og gjorde en Hilsen over mod Forfatteren. Da han havde læst det sidste Vers, blev hans Ansigt alvorligt; han betænkte sig lidt, tog derpaa en Pen og sagde:

«Jeg maa ogsaa skrive mit Vers.»

Han skrev en Linie under Digtet, rev derpaa Papiret midt over og kastede Stykkerne henad Bordet. Det, han skrev, var følgende:

«Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.»

«Jeg forstaaer ikke Latin,» sagde Poul Chiewitz; «maa jeg bede om at faae Hr. Goldschmidts Vers paa Dansk.»

«Bjerget skulde føde, og det fødte en latterlig Muus,» sagde Goldschmidt med en lidt skjælvende Stemme.

Værtindens Tjenestepige kom ind med Glas, Champagnen blev drukket, Gjæsterne toge Afsked og gik.

Kulde og Regn, det var Veirets daarlige Varsel den følgende Dag, 7. December. Den unge Forfatter maatte alligevel ud, først for at læse Plakaternes Navn paa hans Stykke, «Eiaghs Sønner», dernæst hen til Theatret for at see, hvor mange af de betydningsfulde, hvide, smaa Tavler, der vare ophængte i Vestibulen til Tegn paa det Solgte. Han købte to Billetter til Galleriet og hviskede til Kassereren om, hvorledes det gik med Afsætningen. Der stod en lang og ventende Række udenfor Billetkontoret; inde sad en gammel Mand med hvide Haar og smilende Ansigt. Han nikkede til Spørgeren.

«Det gaaer brillant,» hviskede han. «Om en Time har vi blankt Bord, De kan stole derpaa. — Undskyld, er det ikke Hr. Bassebjerg, jeg har den Fornøjelse at tale med, Forfatteren til Tingesten? Gratulerer Dem, gratulerer! Jeg listede mig ind til Generalprøven igaar. Naada! De skulde have seet Michael Wiehe og Frøken Ryge, sikken et Sammenspil! De fik Taarer i Øinene paa En. — Og som hun var klædt paa, saa nydelig — sikken en Holdning! Og som hun har det med at vinde Folk ved sin blide og sjælfulte Røst! Hun river dem med sig, Folk troe paa, hvad de see og høre, naar blot hun er tilstede. — Saadan en Skuespillerinde faae vi aldrig Mage til i vore Levedage. — Farvel! Farvel!»

I Selskab med en gammel Kammerat, Doktor Claus Blok, gik Forfatteren om Aftenen til Theatret.

«Jeg tilstaaer, det generede mig lidt at trække Veiret,» fortæller Carit Etlar, «da Claus og jeg marscherede op ad Theatrets Trapper; men det gik over, da vi naaede vore Pladser. Naar vi saae os om, myldrede det af Tilskuere

paa Gulvet og i alle Loger, Herrer og Damer, hilsende og smilende. Alle vore literaire Størrelser vare tilstede.

«Det kan blive en rar Concert for Dig,» hviskede Claus, «dersom alle disse Mennesker give sig til at fløite. Men det siger jeg Dig for Alvor, Carl, Du holder Dig rolig, hvad der saa skeer. Det lover Du.»

Jeg fik ikke Tid til Svar. Bag os lød en dyb Røst: «Vil De inte lette Dem lidt, saa jeg kan komme ned paa første Bænk? Jeg har betalt for Pladsen.»

Der blev øieblikkelig veget tilside, og en massiv og bredskuldret Skikkelse med et stort og graaligt Hageskjæg og et rynket, solbrændt Ansigt viste sig. Han udbredte en gennemtrængende Duft af Tjære omkring sig og gled ned ved min Side, idet han tilføiede:

«De gjør nok bedst i at knibe Dem en Smule sammen endnu, hvis jeg ellers skal faae Plads — begge mine Been er krumme — dumpet ned fra Mersset paa Eskildsens Bark, — en rar Ballade, kan De tro. — — See saa, nu er det godt.»

For at faae Sømandens Livsskildring endt, vendte jeg mig om mod Claus og lod, som om vi vare i en dyb Samtale. Men Manden med de krumme Been skød til mig, tog sig et Stykke Tobak og hviskede:

«Det skal pibes, dette hersens.»

«Det er vel ikke saa afgjort,» tillod jeg mig at bemærke.

«Jo, saa min Sjæl er det afgjort. Jeg kommer ind til Egholm efter to Dusin Holzskruer, saa dumper der en Slyder ind med Snor om Huen og forlanger en Pibe.»

«Vi har ingen Piber,» svarer Krambodsvenden; «dem maa De gaa til Beendreieren efter.»

Det lange Register meente en Fløite. «Vi skal pibe Stykket ud paa det kongelige Theater iaften.»

Saa kom Svenden frem med en Blikpibe, ikke større end første Led af min Tommeltut. Det nikker Fyren til, tog Tingesten i Munden og piftede, saa det kunde høres op paa Kongens Nytorv, lige ud til Nyboder.

«Den er brav,» sagde Studenten.

«Dem har vi solgt flere af idag,» sagde Svenden.

Studenten betalte og gik med Forsikring om, at der vilde blive et morderligt Spektakel paa Theatret iaften.

«Der maa jeg med,» sagde jeg, og købte denne kleine Fløite her og en Billet. Nu skal vi see, hvad det bliver til.»

Lidt efter rullede Tæppet op, og vi havde Frist i lang Tid for vor Sømand, indtil han efter første Akt stødte ud med Albuen, saae paa mig og rystede misbilligende paa Hovedet; dertil føiede han den Bemærkning, at det Bedste ved Akten var, da den ene skar Tarmstrengene over paa den andens Fiolin eller Harpe, hvad det var. Saa blev han taus igjen. Efter anden Akt lænede han sig ud over Rækværket og saae ned paa Parketterne, hvor Tausheden havde forvandlet sig til Livlighed. Da han atter sad ned, trøstede han sig med:

«Der begynder at blive rørt Vande dernede; men det er ikke endnu, der skal pibes. — Det kommer nok.»

Efter Tæppets Fald i tredie Akt vendte han sig om imod os. Da havde hans Ansigt antaget en dybsindig Kjendermine. Han nikkede bifaldende og udbrød:

«Det er ikke heelt Skidt endda. Jeg har været med til mange Komedier før iaften, baade i Leeds, mens vi ladede Kul ind, og nede i Kina efter The. De gjorde det, min Sjæl, ikke bedre, tro mig nu!»

Derefter blev han taus igjen indtil midt i fjerde Akt. Da foer han pludselig i Veiret og blandede et gjennemtrængende Bravoraab med Tilskuernes Bifald.

«Dette hersens skal, Fanden tage mig, inte pibes!»
udbrød han og klaskede sine barkede Næver imod hinanden.

Mere hørte Claus og jeg ikke. Tilskuerne klappede. Mine Øine blev vaade.» —

«Bifaldet var umaadeligt,» det blev Goldschmidt Dagen efter nødt til at fortælle Publikum i sin «Korsar», istedet for den paatænkte Ligtale. (Overskou siger om «Eiaghs Sønner» i sin Theaterhistorie, 5. Del, Side 677: «Forfatteren viser betydeligt dramatisk Talent. Handlingen skrider hurtigt frem. Den indeholder mange poetisk udkastede Scener, stor theatralisk Virkning, og vinder under Udviklingen stedse større Fylde og Spænding. Blandt de Spillende udmærkede sig især Michael Wiehe, Vilh. Holst og Frk. Ryge, hvilken sidste, som Ines henrev Publikum ved sit ypperlige Spil.)

Næste Dag, tidlig om Morgen, bankede det paa Etlars Dør. Han blev meget forundret ved at see Hr. Sceneinstruktør Nielsen i egen, høie Person træde ind. Denne kom for at ønske ham til Lykke og udtalte sig paaskjønnende om den Klarhed, med hvilken de spillende Personer vare skildrede.

«Apropos,» tilføiede han; «jeg fik Lyst til at spille Lord Argyle; han kom ikke til sin Ret og var noget uklar i Fremstillingen. Synes De om det, saa lærer jeg Rollen, til Stykket gaaer næste Gang. De kunde jo tale med Etatsraad Collin derom.»

Etlar smilede til dette uegennyttige Forslag og svarede:

«Saa vidt jeg veed, har Hr. Instruktøren vægret sig ved at spille Argyle, da Rollen blev Dem tilsendt.»

«Jeg fik den Gang ikke tilstrækkelig Tid til at gjøre mig bekendt med den. Det er jo en Pragtkarl, den Lord. De skal see, hvad der kan gøres ud af ham.»

Etlar takkede for den Ære, han viste ham, men tilføiede, at han var særdeles tilfreds med Hr. Krag's Udførelse af Rollen og ikke ønskede nogen Anden til at overtage den.

Nielsen fandt sig fornærmet, han blev vred og smækkede Døren heftigt til efter sig.

Det var den første Forestilling.

Dramatisk Virksomhed.

Det maatte være mere end lokkende for en Digter at see sine Drømme og Figurer gjort levende paa en Scene, der bares oppe af Koryfæer. Som tidligere omtalt var Theatret dengang Folkets Hovedinteresse. Ikke alene en Kunstinstitution af høi Rang, men tillige en virkelig Opdragelsesanstalt, hvis Livskraft var den almindelige Bevidstheds Nerve. «Virkeligheden» var til dengang som nu, det var blot en forædlet Virkelighed, takket være dens Kunst og Kunstnere. Den var ligesaa lidt dengang som nu en tilbedelsesværdig Selvstændighed, men et Produkt, afhængigt af Tidsaandens og Civilisationens midlertidige Dannelsesstrin og Udvikling. Theatret var Dannelsens Vugge, dens Arne, dens Alter.

Carit Etlar ofrede paa dette Alter med en Ærefrygt og Begeistring, som det er givet faa Mennesker i Eie, færre at give Udtryk. Han higede allerede i disse Ungdomsarbejder mod de store Høider, med Trang til det Høieste inden i sig, som han søgte at give Udtryk i saa bredbrystede Stormennesker som muligt, «dem fra de stærke Tider». «Cameronerne», et romantisk Skuespil i fire Akter,

blev hans næste Arbeide. Det foregaaer i Høiskotland og røber et nøie Kjendskab til Ossians Aand. Det blev antaget til Opførelse paa det kongelige Theater og benyttet til Holsts Sommerforestilling sammesteds 1846.

Kort før Forestillingens Begyndelse mødte Etlar Kristian Mantzius, der var iført lange Vandstøvler: «Jeg har forberedt mig paa, at vi i Aften skulle vade i Blod til over Knæene,» raabte han til Forfatteren i Forbigaaende.

— Stykket gjorde et stærkt Indtryk, og Bifaldet bragede, saa at dets Forfatter, trods senere Arbeiders gunstige Modtagelse, for Exempel «Tordenskjold i Dynekilen», mener ikke at have hørt lignende.

«Dette Drama udmærker sig,» som det hedder i Theaterhistorien, ved mange kraftige Scener, ved livfulde Karakter-skildringer og ved et godt teatralsk Anlæg. Det modtoges med stærkt Bifald.» (Overskou.)

De uforholdsmæssig heftige og bitre Angreb Dagen efter Opførelsen fra enkelte Presseorganers Side maa derfor sikkerlig tilskrives samme «Velyndere», der paa Forhaand havde arrangeret den tidligere omtalte lille Sammensværgelse, som skulde udpibe «Eiaghs Sønner».

Theaterdirekteur Bruun sagde senere: «Jeg var nærværende ved «Cameronernes» Opførelse. Den gjorde et kolossalt Indtryk. Theatret var tilsidst i Oprør fra Gulv til Loft; det dundrede, brusede, summede. Men hvilke Karle deroppe paa Scenen, Michael Wiehe, Hvid, Holst, Krag! Jeg glemmer det aldrig. Hvor blev dog det Stykke af?»

Dagen efter denne Opførelse hentede Etlar imod Collins Ønske sit Stykke hjem, for at forkorte det, rimeligviis intimideret af de for ham uforstaaelige Kritiker. Ufor-

staaelige, fordi han knapt nok kjendte Tidens Cliquevæsen og endnu mindre begreb, at Partiskhed spillede under Dække imod ham. I «Cameronernes» Sted indleverede han et nyt Skuespil «Dione», der blev opført og med Rette ikke gjorde Lykke.

«Streg ud, streg ud!» sagde Hertz til ham; «hvad De streger ud, det piber man ikke ud.»

Nye Arbeider havde allerede hos Forfatteren, da næste Saison kom, fortrængt «Cameronerne»; det blev lagt paa Hylden og ligger der endnu.

Etlar gav maaske selv, ofte uden at vide det, Anledning til Uvillie; han gjorde idetmindste Intet for at bilægge det Fjendskab, hans begyndende Ry skabte ham, som enhver anden gryende Storhed. Tværtimod. Han stødte for Exempel den venligsindede Overskou fra sig. En Dag var denne kommen op til ham og havde spurgt, om de ikke i Fællesskab skulde skrive et Stykke. Brosbøll havde ikke megen Sympathi for Overskous Produktion og spurgte ironisk med sit blideste Smil og med Hovedet fuldt af Victor Hugos Sklldringer, hvad det skulde være for en Dukkekomedie. Overskou forlod ham opbragt.

Angaaende hiin Tids Kritik staaer for Resten følgende at læse i Overskous Theaterhistorie:

«Det var ikke nok, at enhver Clique anvendte Alt for at faae sine Udvalgte trukne frem; men disse skulde staae alene som beundringsværdige. Derfor maatte tillige alle Andre, der fremtraadte med Krav paa nogen Opmærksomhed, stødes tilbage. — Det var altid ved Bedømmelsen af et Kunstværk først og fremmest om at vide, hvem Forfatteren var.» —

I Minnis Café samledes en Deel gode Hoveder. Herfra

udgik Kritiken. Vee den Formastelige, der, som Carit Etlar, gik sin egen Vei og hverken støttede sig til Ven eller Fjende. Han blev sablet ned for Fode, heldigviis uden at Brosbøll rigtig forstod, hvor slemme de vare ved ham, eller at hans tidligere Held havde vakt Animositet i den æsthetiske Leir.

Det er i det Hele mærkværdigt, hvor lidt Etlar har haft Øie eller Øre for Omgivelsernes Antipathier og Sympathier, for hele dette Væv af Interesser, der udgjør Samfundets Kit. Hine Dages Theaterstridigheder og Intriger, der ofte nok ere blevne omtalte, glede ham aldeles uændsede forbi. Politiken var altid for ham en fremmed Bog, hvis interessanteste Sider havde Møie med at fængsle hans Opmærksomhed. Cliquernes For og Imod vare uløste Gaader for hans Blik, der søgte andetsteds hen.

Denne Mangel paa Talent til at bugte sig frem mellem farlige Skjær, denne Uafhængighedstrang, som er egen for dem, der møisommelig bane sig Vei, og som hos en ung Mand let forvexles med Egensindighed, denne ofte hensynsløs ubændige Natur og Fantasikraft, der nu voldsomt brød igjennem og til sine Tider gav sig Udslag i for frodige Skud, denne Gaaen op i en egen Verden, der gjorde hans Personlighed heelstøbt og senere blev ham til stor Nytte, skaffede ham i hans første banebrydende Aar uforsonlige Modstandere og overlegne Uvenner rundt om i æsthetiserende Klubber, — Forstandsmenneskets Satire overfor primitiv Følelse.

Skjøndt Etlar nu stod udrustet med flere videnskabelige Udmærkelser end de fleste af hans Antagonister, vilde disse, trods Sibberns Protektion, ikke anerkjende den «Ubekjendte», som Goldschmidt titulerede ham i «Korsaren». Andre

Aandsretninger søgte at føre det store Ord. Den lille, sirlige Goldschmidt kunde ikke sympathisere med Etlars kraftfulde Fantasi og Følelserverden. Hans Pen blev derfor mangen Gang lovlig spids mod ham, medens P. L. Møller, der satte sig selv i Kritikens Høisæde, indhyllede sig i en Overlegenhed overfor Vennen, den han ikke i Længden mægtede at haandhæve.

Omtrent ved denne Tid fandt Etlar en væsentlig Støtte i Infanterioberst Plessens Huus, hvori han næsten blev betragtet som Søn. Fru Plessen, en født Gutfeldt, udøvede ved sit fine og slebne Væsen en gavnlige Indflydelse paa hans Optræden. I dette Huus færdedes han mellem dekorerede og betitlede Herrer og elegante Damer med fiint udviklet Smag. Det morede ofte Husets ædle Frue at give den unge Mand Lektion i Comportement og belevent Væsen.

«Det var ofte pinligt for mig,» fortæller Forfatteren, «naar jeg troede ubemærket at være sluppen ind i Salonen, at høre Værtinden kalde mig frem.»

«Det var vist ikke Dem, som traadte ind. Maa jeg bede Dem komme ind om igjen, Albuerne mod Siden, Hatten bæres med let bøiet Haandled op mod Brystet.» — Der hjalp ingen Indvendinger.

«Det gjælder ikke saa meget om selv at tale som at forstaae at faae Andre dertil,» formanede hun jævnlig.

En Dag, da Rumohr underholdt sig med den unge Kunstner, benyttede denne blot korte, samtykkende Svar eller beundrende Udraab og Spørgsmaal.

«Det er en overmaade interessant ung Mand,» ytrede Rumohr lidt efter til Værtinden, som smilende havde hørt til.

Carit Etlar følte sig dog oftest som den fangne Hedefugl i disse Omgivelser og var aldrig gladere, end naar han atter sad alene oppe i sin Eremithytte paa Kvisten med sine kjære Forbilleder: Shakespeare, Dumas, men først og sidst Victor Hugos Dramaer; han kunde disse Forfatteres Hovedværker udenad, optog dem i sig, men bevarede fuldt ud sin egen Oprindelighed.

Saaledes blev det lidt efter lidt Carit Etlar forundt at civilisere den Naturkraft, han havde medbragt fra Barnehjemmet, uden at den dog mistede noget af sin Eiendommelighed under de Studier, som Hovedstadens Kultur- og Konkurrence-Liv tvang ham til at gennemgaae. Hans Omgang tilsleb, men afsleb Intet af hans Naturel.

Skjøndt en Række Dramaer herefter saae Dagens Lys, — nogle bleve opførte og trykte, andre findes utrykte i Forfatterens Gjemmer, — saa kan det ikke nægtes, at hin Tids «Uvenlighed», som omtalt, har skadet Etlars dramatiske Udvikling. Trods Publikums altid gunstige Modtagelse og Collins Opmuntringer, svækkede disse stadige Angreb Etlars Tillid og Mod til at fortsætte sin Theaterproduktion, i Særdeleshed da hans episke Forfattervirksomhed allerede havde vundet ham en talrig Læsekreds. — Skjøndt Uvillie dør, Strømmen kæntrer, og Smagsretninger vexle nogenlunde regelmæssigt, vedbliver man endnu trøstig, hver Gang et ældre Stykke bringes paa Bane, at slaae op i gamle Annaler og danne sin Mening derefter.

Paa det kongelige Theater blev alligevel efterhaanden en Række af hans Stykker antaget og spillet: «Fengos Skat», «Kongen paa Fuurland», «Tonne gaar i Krigen». Dette Skuespil opførtes den 16. Februar 1849. I den danske Skueplads' Historie læses:

«Stykket giver en træffende Skildring af Tilstanden i det af Slesvig-Holstenerne tyranniserede Nordslesvig. Dette lille Tidsbillede gjorde et stærkt Indtryk og opnaaede et stærkt Bifald. Det blev spillet mesterligt af Fru Heiberg, Phister og C. N. Rosenkilde.»

«Munken», et romantisk Drama i to Akter, fik de skjønne Videnskabers Præmie i 1848 og bliver nævnet som et af Carit Etlars lødige Arbeider.

«Naar Solen gaaer ned», et enakts romantisk Skuespil, blev opført den 11. Oktober 1849. Dette Drama slog fuldstændig igjennem. Den Tids meest bekendte Kritiker, Clemens Petersen, siger herom i en ottespaltet Anmeldelse i «Fædrelandet»:

«Det er det første originale, danske Stykke, Hs. Excellence Geheimeraad Tillisch fører frem paa den danske Scene. Varselet er gunstigt. Stykket tiltrak sig Publikums Opmærksomhed i ikke ringe Grad. Stykket er alvorligt, dets Alvor er ægte, dets Pathos sand, og dets Karakter-skildring og dramatiske Bevægelse udtrykke en indholdsrig og interessant Tanke. — Dets Udarbeidelse i Diktionen har Friskhed og mange Enkeltheder af virkelig lyrisk Skjønhed o. s. v.»

Clemens Petersen erklærer endvidere, at dette dramatiske Arbeide besidder større Anskuelighed, Sandhed og Kraft end Oehlenschlägers, medens dennes Værker udtale højere Tanker i kunstnerisk Udmeisling.

Samme Stykke gik flere Vintre over Stokholms Scene.

Senere blev «Hastings», et historisk Heelaftensstykke, antaget af det kongelige Theater, men ikke opført, da Direktionen ønskede et billigere Dekorationsudstyr. Dr.

Rosenberg fandt dette Stof og opfordrede Carit Etlar til at bearbejde det dramatisk.

«En Holmgang» blev ligeledes antaget af det kongelige Theater, men maatte henlægges paa Grund af Krigens sørgelige Udfald 1864.

Privattheatrene opførte forholdsviis i en senere Periode Etlars Arbejder. Disse Theatre beherskedes i Tredserne af enkelte Forfattere, saasom Erik Bøgh, hvis originale Stykker, Oversættelser og Bearbejdelser udfyldte Casinos Scene. Folketheatret opførte Etlars «Rørfuglen» og «Trælleæt», Casino «Før Stormen», «Lauge med den tunge Haand», «I Dynekilen» og «Tordenskjold i Marstrand».

Disse Komedier gjorde Lykke.

Aaret 1860 var af epokegjørende Betydning for Casino, idet Erik Bøgh engagerede Vilhelm Wiehe fra Christiania Theater. Han forbausede ved en Rolle i «Bajadserne». Her fik Etlar endelig for første Gang en Skuespiller paa Secondtheatrene, en Personlighed, der kunde fremstille hans Karakterer af Kjød og Blod i nordisk Aand.

Tordenskjolds Rolle var saaledes skrevet for Vilhelm Wiehe. Da han havde hørt Rollen oplæse, reiste han sig, medens Begeistringstaarer løb ned over hans Kinder. Han omfavnede Etlar og udbrød: «Det er godt, det er, min Salighed, godt! Der, hvor De ender, skal jeg begynde.» — Og han begyndte og endte sit Spil saaledes, at da Jubelen ved den første Opførelse ingen Ende vilde tage og standsede hans Spil, gik han hen til Coulissen og raabte høit til Forfatteren:

«Hvad skal jeg gjøre?»

«Spil det om igjen,» sagde Carit Etlar.

Den Vinter 1862 gjentoges dette Spil.

Ingos Rolle i «Lauge med den tunge Haand» blev skrevet for Skuespiller Sophus Petersen, der paa sin stille og indesluttede Maade henvendte sig til Etlar og bad ham om en Rolle. Han skrev da Ingo under Paavirkning af dette stille Væsen, den tause, indesluttede Yndling, som Faren og opofrende Venskab pludselig modner til Mand.

Disse samtlige dramatiske Arbejder indeholde de samme Egenskaber, som karakterisere Etlars øvrige Produktion.

Sibbern sagde om hans Fortællinger: «Stoffet er dramatisk, benyt det saaledes.»

Phister ytrede engang: «Deres Historier ere lige til at spille, gjør dem til Skuespil.»

Disse Autoriteter have sikkerlig Ret. Med en ringe Ændring kunne hans Dramaer opføres eller blive Fortællinger, medens de fleste af Forfatterens Romaner med Lethed kunne omformes til Skuespil.

Hans sidste Dramaer hjembare altsaa Seiren. Men ingen Seier kunde længer lokke Carit Etlar fra hans Bøger.

Som den Bjergtagne vendte han frivillig fra disse Stjerneskuksaftener tilbage til Bjergets Indre, hvor Malmen hugges.

Lidt om St. St. Blicher.

Carit Etlar mødte engang St. St. Blicher paa en Fodtour fra Aarhus over mod Ringkjøbing. Blicher var i Selskab med Fr. Sneedorff-Birch, og de gjorde i Fællesskab Touren fra Birchs Opholdssted, Spørring Mølle, hvor Blicher havde hentet ham.

De To^a gjorde jævnlig Fodtoure sammen og mødtes ved Himmelbjerg- og Skamlingsbanksfesterne, hvilke Blicher var ivrig begejstret for. Birch medbragte flere hundrede Sange, som han skrev i Aarets Løb, for at sælge ved disse Folkedanser og brugte de saaledes indvundne Penge til de opmuntrende Drikke, som hans Formynder i Aarhus af Omhu nægtede ham.

Han vandrede nu ud med Blicher i det Haab, som han udtrykte sig, «at et eller andet forrykt, desperat eller lynende trekvart galt Eventyr» maatte møde dem. Han forklarede, at deres Vandring var begyndt om Formiddagen Klokken ti tredive Minutter og to Sekunder præcis, og beklagede ikke at kunne angive Tiden nøiagtigere, da han uheldigviis ikke var forsynet med nogen af Urban Jørgensens nye Kronometre, der gjøre to Ryk i Sekundet.

«Da Sneedorff-Birch saae mig,» fortæller Etlar, «drog han strax et Digt frem af Lommen og begyndte at læse med megen Følelse og Eftertryk:

Dybe Længsel,
 Du, som Hjertet mægtig tryller,
 Du, som her i Livets Trængsel
 mig med stille Vemod fylder,
 i en elsket Kvindes Arme
 skal jeg glemme Skjæbnens Varme,
 — ak, men naar?

Lyse Tanke,
 Du om Sjælen ømt Dig slynger
 lig en frodig Blomsterranke,
 som i Længslens Luftning gynger,
 naar vil Blomsten Frugt mig give,
 eller skal jeg aldrig blive
 lykkelig?»

En lille Pige, som drev et, Faar henad Landeveien, havde nylig begeistret ham til dette lyriske Udbrud. Han var en stor Ven af det svage Kjøen, alle smukke Pigers Slave. Navnene paa disse, med hvilke han var kommen i Berøring, nedskrev han omhyggeligt paa et langt Stykke Papir, han altid bar hos sig.

Han svingede nu lystig med Stokken. Han havde i Sinde at vandre rundt paa Gjæsteri en à to Maaneder, som han pleiede hver Sommer, tilbragte ogsaa adskillige Nætter under aaben Himmel. Den øvrige Deel af Aaret holdt han sig hjemme og var det skikkeligeste og bedste Menneske, man kunde tænke sig, i de fjorten Aar, han opholdt sig i Mølleren Viinholts Huus.

Her havde han to Værelser; i Dagligstuen stod en Sopha, et stort Flygel, et Bord, en overfyldt Bogreol og

en Kakkelovn; paa sidste stod to Hjerneskiller, hvori han udkradsede sine Piber med et Storkenæb. Disse to Hovedskiller havde han en Nat, da han gik over Ødum Kirkegaard, taget i Beenhuset; men pludselig kom der en saadan Rædsel over ham, at han i fuldt Løb kom hjem med Dødingehovederne. Paa Væggen hang en Karrikatur af Prindsen og Hertugen af Augustenborg med Strikke om Halsen; under det stod: «Høiforrædere bør hænges». Da han var en Kujon, og Fjenden nærmede sig i 1848, tog han dem ned.

Naar han var hjemme, laa han altid paa Ryggen i Sophaen, hvorfor hans Klæder oftest vare slidte paa denne Legemsdeel. I Hr. Collins Haandskriftsamling findes et Brev fra Sneedorff-Birch, hvori han tildeels skildrer sig selv.

Men det var ikke om den ulykkelige Sneedorff-Birch, her skulde fortælles.

Da Blicher saae Etlar, forlangte han, at de skulde gjøre Følgeskab. Carit Etlar fortæller herom:

«Blicher begyndte denne Dag overgiven og jublende som et Barn; hans Stemning fik Udtryk i Smil og Velsignelse til Alt omkring ham. I et saadant Øieblik kom de frem for Lyset, disse hans Sjæls rige Børn, veemodige og klagende selv i deres Lykke, humoristisk spøgende selv i hans Smerte. Hvor mange straalende Planer undfangede han ikke i saadanne Øieblikke? Hvor mange ufødte Mesterværker forjættede han Fremtiden? — Lidt efter kunde en saadan Stemning slaae over i aldeles modsat Retning. Da kunde han sidde hele Timer og stirre frem for sig, taus, sammen-sunken og aandsfraværende. Hvad han grublede over i dette mørke Mellemlum, var ikke blot den udstrakte Lyngegn, det var blege og sørgelige Syner fra hans eget Liv, der droge forbi ham, gennemlevede Kampe, bitre Skuffelser,

forsvundne Illusioner, Ulykker, som dræbte Mennesket, men skabte Digteren, det var Sorgen, der lærte ham at synge.

«Den var jeg værst, som jeg vilde bedst, og det var mig selv,» sagde han engang, da han pludselig vaagnede op efter en saadan Drøm og strøg med Haanden hen over Panden, som om han søgte at bortmane de mørke Billeder. «Det bløder herinde; det vil blive ved at bløde, indtil Uhrværket engang staaer stille.»

Han var i høi Grad et Stemningsmenneske, som vel enhver Digter maa være.

Denne Dag var altsaa det Eiendommelige fremme, der gjorde ham stor og henrivende i hans deilige Digtninge. Han var meddeelsom, standsede de Forbigaaende paa Veien og fik sig en Passiar med dem. Ved en saadan Leilighed lagde jeg Mærke til hans særegne Begavelse til at gaae ind i en Andens Tankekreds, stige eller synke, indtil han stod i Høide med den, han gav sig af med, fritte og forske og lokke for umærkelig at faae den Mening frem, den Tanke, han søgte. Mødte han i et af disse lyse Øieblikke en Trængende, med en Kapital af nogle Rigsdaler i Lommen, kunde Blicher give ham hver Skilling, han eiede, og siden selv undvære.

Karakteristisk for Blichers Væsen var et Træk fra hans sidste Ophold i Kjøbenhavn, hvor han jævnlig besøgte P. L. Møller i Kongensgade, medens denne læste Korrektur paa hans Værker. En Deel Venner vare samlede hos P. L. Møller, og man bemærkede, at Blichers Hat ikke egnede sig til den Audients hos Majestæten, hvorunder han agtede at aflevere et Bønskrift. Man skillingede sammen, og en lille Sum blev overrakt Blicher til en ny Hat. Han mødte alligevel

næste Dag efter Audientsen med den gamle Hat; en fattig Dreng havde faaet alle hans Penge til sin syge Fader.

«I kjære Venner,» udbrød Blicher freidig, «bliv nu ikke vrede, skjænd ikke paa mig; det var dog ikke Jeres Mening, at jeg skulde komme ind til Majestæten med Hat paa Hovedet?»

Blicher var denne Dag iført en falmet, grøn Kalmuksfrakke og en Kaskjet med en bred Skygge, som gik ned over Øinene. Han var graahaaret, lidt skaldet, gik kroget og foroverbøiet. Hvilket Præg af Prøvelser og Kampe bar ikke hans furede Ansigt!

Solen skinnede, Lærken sang; der var ikke en Sky paa Himlen og ikke en i vore Hjerter. Underveis mødte vi Præsten fra Voldum. Han skulde ud paa Skolevisitats og bad os om at tage op til Præstegaarden og blive der Natten over. Blicher tog mod Indbydelsen, og vi drog videre.

«Nu maae vi bære os smukt og belevent ad,» sagde jeg til Blicher, da vi naaede Voldum, «og vise Præstefolkene, at det er fornemme og sjældne Gjæster, de huse.»

«Det maae vi,» svarede Blicher med en ubeskrivelig Bevægelse af Haanden mod Næsen; «fremfor alt fornemme. Hvis de ikke kan see, jeg er født til at være Kammerherre, maa de være tungnemme.»

Da vi kom ind i Gaarden, vare Karlene beskjæftigede med en saaret Ko. Blicher ilede hen til dem, smøgede Ærmerne op og hjalp med Forbindingen. Da han lidt efter kom ind i Stuen, blev han forestillet som Digteren Blicher, for Husets Datter. Hun stirrede paa ham, brast i Graad og ilede ud. Senere betroede hun mig, hvor skuffet hun var bleven over at see sin Yndlingsdigter i Blichers Person.

Næste Morgen, da jeg kom ind i Blichers Værelse, fandt jeg ham sovende i Klæderne med den ene Støvle halvt aftrukket.

«Præstens Toddy var stærk og jeg svag,» forklarede han. «Jeg er bange for, De ikke antage mig for nogen Kammerherre. — Nu skal vi over ad Galten til; der boer Taterkvinden Kesten River. Jeg trænger til at faae mig en Passiar med hende.»

Saa vandrede vi ad Galten til. Idag var Blicher den Gamle, fornoiet med Alt, saae sig glad paa Alt og havde tusinde morsomme Historier, hvoraf han begyndte den ene, for at fortælle videre paa en anden og ende en tredie samtidig med, at han improviserede nogle smukke Vers, som jeg desværre ikke strax skrev ned og siden glemte. Blicher havde sin Bøsse paa Nakken og Jagttaske over Skulderen; men der blev ingen Jagt af dengang.

Henved Middag naaede vi Kirstens Huus, udenfor Galten. En lille Tue, som næppe ragede tre Alen i Veiret, halvt Straa og Lyng, halvt Græstørv, det var det Hele. En Kaalhave, omgjærdet af et sammensunket Dige, laa ved Stedet. Den blaa Røg steg op af et Hul i Taget, en spraglet Hane stod bundet ved det ene Been og hilsede vort Komme med et gjennemtrængende Gal. Der var intet Vindu i dette Huus; men i den lille Karm, hvor Ruderne skulde sidde, laa et sammenrullet Stykke Dynevaar til at stoppe ind i Aabningen, naar Regnen og Stormen kom.

Leiligheden indenfor bestod kun af et Rum, hvori en rødmalet Skotrok, et lille Bord, fastrammet i Leergulvet og et Ildsted, næsten optog al Plads. Paa den ene Væg hang to udspilede Katteskind; midt paa den anden Væg var der fastklinet et Billede af en Helgens Martyrdød paa Baalet, hvor-

under stod skrevet med rødt Blæk: «Ens Død er en Andens Brød, Ane Sillesen Hjembæk». Kohorn, Bunker af Been og trevlet Tovværk laa spredte paa Gulvet. Alt var tilrøget og smudsigt i denne tre Alens Elendighed, som endnu fik et sørgeligere Præg ved det klare Sollys, der trængte ind gennem den aabne Dør.

Kesten sad paa et omvendt Deigtrug og flettede Halm-simer, da vi traadte ind. Det var en stor, mandhaftig Kvinde med et gulbrunt Ansigt, lutter Rynker og dybe Folder, omkring Munden et graat, strittende Skjæg og om Hovedet et broget Klæde, der samlede et mægtigt, graaligt Haar. Hendes sorteblaae Øine tindrede med en uhyggelig Glands.

Blicher og hun bleve snart gode Venner. Han bad om en Drik Vand, og Kesten gik ud til Kjedlen og bragte en fyldt Krukke tilbage. Han bød hende et Kræmmerhuus Kaffebeder, han præsenterede hende Tobak af min Pung. Hun tog saa meget, hun kunde holde i sine fire sortebrune Fingre, puttede Røgtobakken i Munden og tyggede den med synligt Velbehag.

«Hvor stammer hun egentlig fra?» spurgte Blicher.

«Jeg blev født i en Grøft, og min Moder blev lagt i en Grøft. Hende gravede jeg ned, da hun ikke kunde mere.»

«Er det sandt, at hun har havt to Mænd?» spurgte Blicher, da hun fulgte os ud ad Døren. Kesten standsede; hun stod og betænkte sig lidt, derpaa vinkede hun ad os, trak en Medestang ud fra Halmtaget og gik bag Kaalhaven. Ved Diget laa en Bunke Lyng og Grene foran en Huggeblok. Kesten ragede Lyngen til Side med Stangen. Under-neden i et Hul kom det gule Hoved af en Beenrad tilsyne.

«Dæ lægger den væst,» sagde Taterkonen triumferende; «sie, huor En griin a Jer. — De æ aa de jennest, han ouner no (evner nu).»

Hun ragede Lyngen tilbage igjen og stillede Huggeblokken lige over Skelettets Hoved.

«Ingen kan sætte mig for det, I her har seet,» føiede hun til, medens hendes Ansigt fortrak sig til et Smil, der viste en Rad store Tænder, spidse og skarpe som et Rovdyrs.

Vi begave os atter paa Vandring ad Nykjøbing til.

Dagen var svunden, Solen sank ned i Vest. Som en kjærlig Moder, der lyser Velsignelse over det Hjem, hun forlader, bredte den til Afsked sit varme Lys over Egnen, mere glødende og farverigt end før. Lyngbakkerne lignede i deres rødviolette Skjær et stort Fløielstæppe.

Mosen dampede, Kirkeklokken lød, en eenlig Lærke sang oppe i den gjennemsigtige Luft, Alt var Fred og Hvile.

Paa Høien stod den gamle Præst, støttet til sin Stok. Sneedorff-Birch laa i Lyngen, skar to Cigarstumper, som han møisommelig havde sparet sammen fra den foregaaende Dag, i smaa Stykker og stoppede dem i sin Pibe, medens han nynnede en i Dagens Løb komponeret Melodi til nysnævnte Længelsdigt.

«Hvor findes der en saadan Figur som denne Taterkvinde blandt alle vort Samfunds visne og slikkede Unger, om vi saa søgte lige oppe fra Skagen og ned til Slesvig? Skriv om dette Folkefærd,» vedblev Blicher henvendt til mig. «De kjender dem. Naar vi To ere døde, er der Ingen, som kan skrive om dem, for saa er Skøieren forsvunden, og der er Ingen, som kjender ham mere.»

Blicher taug. Han havde skudt Brillerne tilbage over

Panden og saae ud over Egnen. Det var ikke mere Fattigdommen, Affældigheden, Tilintetgjørelsen, dette Aasyn viste. Hans Skikkelse syntes at groe i Veiret. Det var Præsten, der stod i sit Tempel. Medens han taug og stirrede frem for sig, laa der et rørende Udtryk af Alvor og Tungsind udbredt over hans Træk. — Hvad tænkte han paa under denne dybe Taushed? Var det en Lovsang, der lød i hans Hjerte, eller var det maaske et Klagesuk, fordi ogsaa han var en synkende Sol i Begreb med at gaae bort? Farveskjæret, som han spredte over Jyllands Enge, dvæler der endnu, mere farverigt og glødende end før.

Lidt om Carl Bagger.

Der var en Aften 1836 Høitidsfest i Jødernes Synagoge. Carl Brosbøll var gaaet derind, sad i Lyset og saae sig om. En ældre Herre gik forbi ham. Brosbøll gjenkjendte Grosserer Nathanson, senere Redakteur af «Berlingske Tidende». «Gamle Nathanson» havde flere Gange hjulpet Carit Etlar med gode Raad, saaledes som han i sin lange, velgjørende og indflydelsesrige Levetid fik Leilighed til at hjælpe Kunstnere, Videnskabsmænd og blive sit eget Folk en væsentlig Støtte. Som bekjendt havde Nathanson oprettet den første jødiske Skole, i hvilken Børnene lærte det danske Sprog, og givet Stødet til en ny Ritus i den jødiske Gudstjeneste. Hans egne videnskabelige Studier drog ham ind i Finantsstatistiken og nationaløkonomiske Værker af betydelig Fortjeneste. Kort sagt, Nathanson var allerede, forinden han overtog Redaktionen af «Berlingske Tidende», i Besiddelse af en Indflydelse, som han anvendte i Velgjørenhedens Tjeneste.

Idet Nathanson denne Aften kom forbi Carit Etlar, fæstede han sine milde og kloge Øine paa den unge Mand og vinkede ham at følge med ud af Kirken. Saa gik de

gjennem en Deel Smaagader. Underveis sagde Nathanson blandt andet Belærende:

«Der komme alle disse Skribenter med deres Krimskrams. Det kalde de deres Værk! Det er Pouls, det er Peers, det er Alverdens Værk, blot ikke deres. — Hvad gjør de unge Mennesker? Naar de ikke due til Andet, tænke de, at der altid kan blive en Skribent af dem. De vide ingen Ting, kunne ingen Ting, kjende ikke Forskjel paa mit og dit, laane en, som kaldes ti, af hvad vi Andre have skrevet, deraf lave de deres Værk, naae kun deres egen Ulykke, spille en kostbar Tid, der burde anvendes til at grundlægge deres Fremtid. — Betænk Dem derfor vel, unge Ven. De staaer nu paa den skjæbnsvangre Skillevei.»

Pludselig stod Nathanson stille, som om han betænkte sig og spurgte:

«De bragte jo Carl Bagger forleden det Manuskript, jeg bad Dem besørge?»

«Samme Aften,» lød Svaret.

«Lad os saa komme hen til ham,» sagde Nathanson og dreiede ind i Sværtegade.

Der stod en mager og mørkladen Mand i en Gadedør og røg af en lang Ypsilantepibe. Nathanson gik hen til ham og hilste; den Anden blev synlig overrasket.

«Ih, see Godaften, høistærede Samtidige!» udbrød han. «De har vist ikke rigtig Rede paa Deres Geografi iaften. Hvad har Libanons Dale at bestille med Gomorrha?»

«De boer her i Huset?»

«Ja, deroppe paa fjerde Sal med de lange Udsigter boer min Muse og jeg i samme Kammer, een Etage nærmere Himlen end I Andre.»

«Jeg kommer for at besøge Dem,» sagde Nathanson smilende; «lad os gaae ovenpaa.»

«I saa Fald maa jeg uleilige Grossereren med at lægge en Firskilling ud til et Tællelys. Jeg har tilfældigviis ingen Smaapenge iaften, og kan jeg ikke høitideligholde Deres Besøg med at slagte en Fedekalv, skal der idetmindste være Lys paa Møllen.»

Lysen blev hentet, derefter gik de op paa fjerde Sal.

De Fremmede saae sig om i dette forfaldne Værelse, hvor en Stol, en Seng og et haltende Bord udgjorde alle Meubler. Tapeterne hang i Laser paa Væggen, af Gardiner var der intet Spor.

Klædningsstykker, Vadsketøi og gamle Aviser vare spredte i den størst mulige Uorden. I den uregte Seng hvilede en gammel Støvle sig ved Siden af Saxo Grammaticus. Alt, hvad Øiet mødte, var støvet, tilrøget og uhyggeligt.

«Naa, her boer altsaa Digteren Carl Bagger,» udbrød Nathanson, idet han gjorde Plads paa Stolen og satte sig.

«Her boer han,» svarede den Anden, medens han stak det tændte Lys i Halsen paa en Ølflaske. «Og her kommer De og besøger mig iaften. Sidste Gang, jeg besøgte Dem, syntes De ikke om min Fortælling «Min Broders Levned», hvori jeg saa træffende skildrer et ungt, begavet Menneske, der falder som Offer for sit ryggesløse Liv, en vild og heftig Krabat, der ikke passer ind i vort fredelige Øllebrødsliv.»

«Men hvad tager De Dem for? Er det en Tilværelse, der er værdig Deres Evner og Talent? For De har Talent, naar De blot vilde skole det.»

«Jeg leer ad Andres Daarskaber og lader Andre lee

ad mine. Jeg lever. Men Begreberne ere saa forskjellige her i Verden. Jeg er ung, De har været det. De troer, at leve er at tærskes Langhalm, slide og trælle, til Øinene rinde, og man deiser paa Næsen i sin Grav. Jeg, som er Himlen fire Trapper nærmere, troer, at leve er at more sig, at nyde. Jeg bærer mig ad som Fuglen paa Marken: den saaer ikke, pløier ikke, men finder sin Kommenskringle alligevel. — Hvad behager?»

Den gamle Mand rystede paa Hovedet.

«Hvad er De? Ingen Ting. Hvad skal det blive til? Fortabelse.»

Carl Bagger sad og pirrede i Lyset med en Svovlstik. Han saae sig om i Kammeret med en uhyre sorgløs Mine.

«Hvad jeg er,» gjentog han; «en Veirmølle, der klapper og løber den hele Dag uden dog at komme af Stedet, en Fakkell er jeg, der fortærer sig selv, mens den lyser for Andre, en Afviserpæl er jeg, der varer for Sumpen, den staaer i, et Objekt er jeg, som man kan skrive flove Kritiker om, Mage til dem, dette bleggule Plusquamperfektum lavede forleden i Literaturbladet. Ved Jupiter, jeg fortjente som Socrates at underholdes paa Statens Bekostning. Lad mig derfor være i Fred for Jeres Godtkjøbsraad, jeg bliver dog ved at leve paa min Maade. Jeg jubler, mens I gaber, jeg suger Tilværelsen ind gennem alle mine Porer. — Ak ja, det er et Liv med Huller paa Albuen, uden Ordener paa Kjolen, uden Saaler i Støvlerne, uden Moral maaske, men aldrig uden Indhold. — Dog, det er vist ikke herom, vi skulle tale.»

«Jeg sendte Dem Arbeide og gav Dem den lange statsøkonomiske Artikel at oversætte.»

«Den var saa grusom vindtør og kjedelig; Solen skin-

nede, Svalen sang, Græsset duftede, saa fløi jeg Fanden i Vold og glemte Statsøkonomien.»

«Jeg gav Dem Forskud paa den.»

«Ja, to Gange endogsaa; men da jeg begyndte for Alvor at slide, kommer Svenningsen, De veed, Læreren i Borgerdydskolen, og fortæller om den yndige, lille Hule nede i Snaregade, hvor man spiller Basset med Halte-Kett og spiser sorte Pølser. Der tog han mig hen, og den har vi trolig dyrket hver Aften siden, saa kan De nok slutte Dem til, hvordan det gik med Afhandlingen.»

«De er ilde faren,» sagde Nathanson hovedrystende.

Carl Bagger tilkastede ham et skarpt og overlegent Blik. Han begreb den Interesse, der skjulte sig under den ældre Mands rolige Væsen.

«Veed De hvad det er, naar en Mand jager om paa hvileløs Flugt for Gjældsbreve og Forskrivninger? Deres Lod er at modtage Vexlen, vor at skrive den. Naar man ikke forstaaer at snoe sig, synker man sammen som en aftrukket Uldstrømpe, dødstræt, forpint, færdig. Saa sidder man der» — han pegede hen i Krogen — «modfalden, Forlængelse af en Dødsdømts Kvaler, en skibbruden Mands Kamp for at naae Land, seer Syner, ingen Naade, ingen Frelse.»

«Ikke? — Forsøg.»

«Ingen Frelse, siger jeg, De kan stole paa mit Ord. Sagen er i fuldstændig Orden. Den, der ikke kan betale sin Gjæld, gaer i Slutteriet.»

Vægteren raabte nede paa Gaden.

«Klokken er allerede ti,» sagde Nathanson; «Tiden løber hurtig i Deres Selskab. Jeg maa gaa.»

«Jeg skal ogsaa i Forretninger,» sagde Carl Bagger;

«de vente mig i Snaregade i et større Concilium. — Nu har De besøgt mig, saaledes seer jeg ud. Døm mig skaaansomt. Husk paa, at de strengeste Moralister altid ere de, der i Stedet for Blod have Thevand i deres Aarer, eller de, som Vorherre aldrig skikkede i Fristelse, eller de, der ere blevne saa aflægs og visne, at de ikke kunne synde mere.»

«Eller de,» sagde Nathanson med Eftertryk, «der bære Følelsen af deres eget Værd, deres Personlighed, deres Lighed med det høieste Væsen.»

Carl Bagger taug lidt, reiste Hovedet med et Kast. Hans Ansigt havde mistet sit sædvanlige sorgløse Udtryk, en anden Personlighed kom frem i ham, hans Sprog.

«Naar vi skilles, slaaer De Dem for Brystet som Manden i Fablen og «takker Dig, Gud, at jeg ikke er som denne Tolder». Men deri gjør De Uret. Jeg har aldrig været dukket saa dybt i Vildfarelsens Mudder, at jeg jo hørte Svalen synge over mit Hoved: Det Liv, jeg fører, er snarere en Skole end en Ulykke og trænger ikke til nogen Apologi. For at kunne skildre, maa De have levet, det vil sige kæmpet, savnet og lidt, være bleven knuget til Jorden i Smerte, have inddrukket Lidenskabens glødende Aande, grædt i Forsagelse, jublet i Himmerigs Lykke. Har De ikke det, kan De gaae hen og hænge Dem; men De lærer min Salighed aldrig at fortælle, hvad De ikke selv har følt. — God rolig Nat, Hr. Grosserer.»

Idet de skiltes paa Hjørnet af Sværtegade, beholdt Nathanson Baggers Haand i sin og sagde paa sin milde Maade:

«Husk, kjære Ven, de store Evner have de store For-

pligtelser. Lyset fraoven fortærer ikke sig selv som den spruttende Begfakkell, De nylig fortalte om.»

Dermed skiltes de.

Bagger blev staaende og saae efter den lille Mand, der gik sin lyse Vei under de mørke Tranlygter.

«Der gaaer han nu,» sagde Carl Bagger, «og bilder sig ind, at han har baaret sig saa overordenlig fiffig ad. Han kommer for at spørge om sin statsvidenskabelige Artikel — ja vist — nu ligger der en Femrigsdalerseddell deroppe under min Lysflaske. Jeg saae hans hele Maneuvre. — Nu op og hente den og saa ned til Svenningsen, min Gut!»

Dermed forsvandt han.

Kort efter blev Carl Bagger ansat som Redakteur af Fyens Stifts Avis. Var det et Tilfælde, eller spillede den venlige «Gamle Nathanson» ikke atter Forsyn her?

Bagger levede Resten af sine Dage i Odense. Her saae flere af hans skjønneste Digte Lyset: «Den engelske Kapitain», «Ønskerne», «Bortreisen og Hjemkomsten», alle en stor Digter værdige. Med ham selv gik det stadig ned ad Bakke. I 1846 bukkede han under, aandssløv og træt, en skibbruden Mands Kamp for at naae til Land; men der var intet Land, ingen Frelse hernede.

Lidt om Hertzog.

Billedhugger Hertzog, Roskildemonumentets Hertzog er det her tales om.

Det var en underlig Fyr, den Hertzog, kjendt af Faa, skattet af Færre, men i Grunden en herlig og trofast Kammerat. Kunstner ud til Fingerspidserne, og dog præstere han, foruden Margrethemonumentet i Roskilde Domkirke vist kun Bindsbølls Buste, nogle Basrelieffer fra hans Ophold i Rom, Enkens Søn af Nain og Farisæeren og Tolderen — jo, det er sandt, han lagde nok sidste Haand paa Bissens Apollofigur til Universitetet. Og saa hans Medailler til et Kirkebeslag, som han forærede et Exemplar af til Emauskirken. De ere samvittighedsfuldt udførte som Alt, hvad der stammer fra den Mands Haand. Desuden udførte han Moses og Propheterne til det gamle Testamente, Christus og de fire Evangelister til det nye.

Meget fik han ikke udrettet for lutter Grundighed; hans Kunstnersamvittighed var ved Studier bleven saa stærkt udviklet, at hans skaanselsløse Selvkritik ofte bragte ham til at fortvivle over egen Mangelfuldhed.

Det er Grundtrækkene i Hertzogs Kunstnerpersonlighed;

han var i den Grad behersket af de høiere Skjønhedsmagter, at de lænkebandt ham. Hvor kan det undre, at Efterverdenen glemmer en Mand, der trods sin store Begavelse aldrig hævede sig over Sagkundskab til den selvstændige Skaben, aldrig frigjorde sig for Materien. Vi behøve Runestene og Pyramider for at mindes Fortiden.

Hertzog har alligevel sat sig selv et Monument, idet han skabte Dronning Margrethes. Professor, Billedhugger Stein har i Tidsskrift for Historie skrevet en anerkjendende Afhandling om ham, som ikke noksom kan fremhæves. Den røber et Kjendskab til den Skildrede, en Hengivenhed for Vennen, et sjæleligt Billede, som bør paaskjønnes og næppe har fundet den Opmærksomhed, som det fortjener.

Hertzogs redelige, nøisomme Charakter i dens Andagtsforhold til Kunsten rager taarnhøit over mangen en Nutidsberømted. Han selv var utrolig nøisom i sit daglige Liv, utrolig lykkelig i sin egen Verden.

Han kom ind til Kjøbenhavn fra Postkontoret i Roskilde, hvor han først var sat i Lære. Hans Træskjæreri skaffede ham Velyndere; han fik Freund, senere Bissen til Lærere her i Byen. Han var dengang, da Carit Etlar og han daglig mødtes, en tynd, forlegen Yngling med et alvorligt Blik. Han studerede og arbeidede med en Iver, der holdt ham borte fra Kammeraternes Lystighed. Peters og Kyhn vare hans bedste Venner; hans eneste Fornøielse bestod i at gaae lange Fodture. Saa vandrede han ud til Bagsværd Sø, holdt herlige Maaltider i de grønne Ærtemarker underveis og fik paa Hjemturen en Kop The. Engang blev han overfaldet af Tordenveir oppe i Nordsjælland; han stavrede sig frem gennem de mørke Skove, løb vild og naaede først om Morgenen i yderst forkommen Tilstand

tilbage til Kjøbenhavn. Hans usædvanlig grundige Studium af den antike Kunst bragte ham Akademiets store Guldmedaille og Reisestipendium til Rom.

I den Tid sværmede Hertzog for en lille Hytte ved Kalkbrænderivei; den ligger der forresten endnu, helt romantisk ved Søen, en gammel Kasse, omgivet af et Stakit. Han kunde ikke tænke sig en herligere Fremtid end at leve for sin Kunst i denne Rønne. Det kostede ham stor Overvindelse at løsrive sig derfra, dengang han snørede Randselen i 1856 for at begive sig til Rom. Et Brev fra Billedhugger Peters fortæller følgende:

«Hvad Hertzog angaaer, da er jeg nærvæd at frygte for, at han sulter ihjel, før han naaer Rom. Efter hvad Kyhn fortalte fra Odense, at han vendte sig syv Gange, før han kunde finde ud af, om han skulde spise en Beufsteg, saa seer det farligt ud. Hans Mave er allerede nu svækket ved Faste og daarlig Mad; naar han nu glemmer den reent, saa er jeg bange for, at det gaaer ham som den Lærde i Paris, der glemte at spise.»

Han led dengang endnu af Følgerne af Koleraen, som han nær var bukket under for. Der findes en Tegning fra hans Haand, der forestiller Koleraen. En nøgen Mand ligger og vaander sig; en Løve staaer og bider ham i Brystet. Under dette Billede har han skrevet: «En lille Aareladning er ofte gavnlig.»

«Engang, da jeg hørte, hvor syg Hertzog var, gik jeg op til ham,» fortæller Carit Etlar; «jeg glemmer aldrig det Syn, der mødte mig i denne Stue, hvor Alt var Forvirring og tilsyneladende Uorden, hvorfra en pestsvanger Luft slog mig imøde, og hvor en gulbleg, hentæret Skikkelse laa i en Seng, der ikke syntes at have været redt i lang Tid.

Paa Bordet laae en itubrækket Hvedebolle ved Siden af en tømt Portviinsflaske. Den Syge vendte sine dybtliggende Øine mod mig, kunde næppe tale og rakte en mager Haand ud til Afsked. Jeg troede at have seet Hertzog for sidste Gang.»

Han naaede da Rom; men der fordybede han sig fuldstændig i Studiet af Oldtiden og det gamle Roms første christne Dage. Det gik ham som den bjergtagne Pige, der spandt det røde Guld; kun beholdt han det ædle Metal, han saa møisommelig havde samlet, da han igjen saae Dagens Lys i sit Fædreland, medens hendes nok blev Aske. Han vendte hjem med Mapper fulde af mesterlige Tegninger. I Rom gjorde Hertzog Bekjendtskab med en fornem svensk Dame, Malerinde. Dette Møde skulde blive af Betydning for den eensomme Mand. Hun deelte hans Begeistring for Kunsten; naar Aftensolen rødmede bag Campagnens Slette, færdedes de i hinandens Selskab mellem Fortidens Ruiner. Hertzogs lidet soignerede Person egnede sig dog næppe til at fremme hans Ønske: at vinde hende til Hustru. De skiltes, og han forblev senere ugift, eensom i sit mørke, uhyggelige Hjem i Skvaldergade, som dog for ham aldrig blev eensomt.

«Deroppe,» skriver Stein saa smukt, «lyste hans klare Aand, og han skabte i de mange stille Timer ved Geniets Magt de deilige Kompositioner, der vil sikre hans Eftermæle.» —

«Du hører ikke til vor Tid,» sagde Carit Etlar en Dag til ham oppe i hans Stue, hvortil han drog sig tilbage, sky og utilbøielig til at omgaaes Andre; «Du skulde være født blandt de gamle Grækere.»

«Er det min Feil eller Tidens?» spurgte han med et sørgmodigt Smil. «Hvorfor skaber de sig saadan og blive

saa smaa, saa smaa, at man ikke gider være iblandt dem? Jeg er allerlykkeligst, naar jeg staaer derude alene i Domkirken og arbeider paa Monumentet. Derinde seer jeg de store Syner fra Fortiden, som jeg siden søger at give Form paa Papiret ved Lyset her i Trepægleflasken; derude i Kirken komme de til mig, alle disse Skikkelser fra vore store Dage; de ere mine Kammerater, min Omgang, — lad mig saa være fri for at høre om vor Tid. Jeg vil den ikke noget. — A propos Domkirken,» vedblev han med en munter Latter. «Vil Du troe, jeg tilbragte en Nat i Juleugen ifjor ude hos min Dronning i Roeskilde Kirke? Mit Arbeide havde trukket lidt længere ud end sædvanligt, Klokkeren glemte at see efter mig og laasede Dørene. Først da det var saa mørkt, at jeg ikke længere kunde see, opdagede jeg, at jeg var stænget inde og rimeligviis maatte tilbringe Natten i den mørke Kirke. Jeg blev dog ikke uhyggelig tilmode og vandrede om for at faae Varme; tilsidst satte jeg mig tilrette ved Sarkofagen.

Det var blevet Nat om mig; af og til gjenlød underlige Lyde under Hvælvingerne.

«Nu vaagne vore store Døde,» tænkte jeg og troer sandelig, at jeg sad og ønskede, at min Dronning vilde reise sig af Graven og tale til mig; men det gjorde hun ikke. Jeg var saa høitidelig og vel tilmode, som om jeg først nu var rigtig hjemme. Tilsidst faldt jeg i Søvn. Hvor længe jeg sov, veed jeg ikke; jeg vaagnede ved at høre slæbende Skridt nærme sig og see et viftende Lys nede mellem Pillerne. Jeg var heelt lammet af Kulde, Haarene reiste sig i det Øieblik paa mit Hoved; men saa var det den skikkelige Klokker, der var staaet op af sin varme Seng og gaet ud i det forrygende Veir, fordi han

pludselig var kommen i Tanker om, at vi begge To rimeligviis havde glemt mig i Kirken. Han gjorde tusinde Undskyldninger og bød mig med til sit Huus; men jeg vilde hellere hjem, og da ingen Befordring mere gik til Kjøbenhavn den Nat, begav jeg mig herind tilfods og naaede gjennemblødt næste Morgen hjem i Skvaldergade.» —

Den Slags Uforsigtigheder knækkede hans Helbred. Han gik ofte frem og tilbage til Roeskilde, og hans Mad bestod i et Par bløde Skillingsboller, som han stak i Lommerne og fortærede, naar han følte Sult.

Det var i det Hele taget sørgeligt, at han paatog sig det Sisufusarbejde derude; han gik jo meget nødig til det. Fra den Dag han begyndte paa Monumentet, slugte det alle hans Tanker, hans Tid og Arbeidskraft. Desuden høstede han jo oftest kun Skam til Tak fra Autoriteterne, hvem Arbeidet ikke gik hurtigt nok fra Haanden.

Professor Høyen overtalte ham til det Værk i 1862. Hertzog oversaae alle Arbeidets Vanskeligheder og sukkede: «Det bliver mit Livs Ruin.» Men da de Sagkyndige meente, at Ingen uden ham var istand til at trække det Læs, spændte han sig villig i Selen. Jeg husker den Iver, hvormed han begyndte en Række fortrinlige Tegninger til Monumentets Figurer, Reliefer o. s. v. Snart taarnede dog de forudseete Vanskeligheder sig i Veiret for den samvittighedsfulde, altfor pligtopfyldende Kunstner. Hans Medarbeidere maatte han afskedige, eftersom de ikke udførte Tegningerne til hans Tilfredshed, Marmor og Alabast var ikke forhaanden af den Slags, som Monumentet var udført i. Margrethes Fodstykke vidste Ingen hvorledes havde været, kun nogle Søm oven i Laaget og ved Siderne, hvor Klæd-

ningen havde været fæstet, fastholdt nogle Ornamentstumper; det var Alt, hvad han havde at rette sig efter.

Saa reiste han til Frankrig og fandt endelig der efter utrættelig Søgen deels et gammelt Fodstykke til Sarkofagen, deels Materiale, der lignede det derhjemme i Roeskilde. Saaledes gik Tiden med forberedende Arbejder, Undersøgelser, og Pengene med, trods hans utrolige Sparsommelighed. Han naaede dog kun at faae den udvendige Sarkofagdekoration færdig, fornemmelig Kappen og Klædningen; men det var ogsaa det Vigtigste, som Ingen kunde eller vilde have udført som han; ligeledes fuldførte han enkelte af Figurerne, der staae i Sarkofagens Buer; de øvrige bleve kun udførte paa Papiret. Lyset brændte endnu henimod Morgen oppe i den gamle Kunstners Stue.

«En Ildebrand kan slukkes i dens Begyndelse med et Pust,» brummede han engang; «men er der først rigtig gaaet Ild i et gammelt Huus, kan alle Byens Sprøiter ikke slukke den.»

Han syslede med sit Monument den sidste Dag, han levede. Den halvfjerdsindstyveaarige Mand bukkede under for en Anæmi, fremkaldt ved hans Ligeegyldighed for Legemets Pleie. Hans sidste Tanke gjaldt Monumentets Fuldførelse; hans eneste Frygt var, at hans Livs Værk nu maa-ske skulde fuldføres med fabrikmæssig Ligeegyldighed. En Dag i Marts sank han af Mathed sammen paa Gaden og blev baaret døende op i sin Leilighed. For Døden var han ikke bange; hans Tro var dyb og stærk. Hver Søndag blev han seet i Vartov Kirke, hvor han stod lige indenfor Døren ved Løngangsstræde. Den 13de Marts gav han sin Sjæl Gud i Vold.

Han efterlod sig en stor Bogsamling, som han skjænkede til Kunstakademiet, der dog kun modtog en ringe Deel deraf. Bøgerne lod han indbinde med lyse Kalveskindsrygge; hvert Afsnit skulde have sin Nuance, og naar man ikke traf den rigtige, blev han vred.

Nu komme vi til det Bedste, som Hertzog frembragte og efterlod sig. Det var uden Modsigelse hans Tegninger; paa det Omraade var han fuldt ud Mester. Nogle paastaae, at han er den Første herhjemme med Hensyn til Udførelse af Draperier og Foldekast. Hans Tegninger ere yderst sirligt behandlede. Thorvaldsen lægger i sine Tegninger mere an paa Stilling og Linie, Slesvigeren Asmus Carstens ligesaa, ham, til hvis rene Oldtidskunst Thorvaldsen i Begyndelsen saae op. De lærte Begge saaledes hos Abildgaard, medens Hertzog var Bissens Elev. Han efterlod en Mængde Kompositioner i yderst skjønne Pennetegninger, der er et komplet Særsyn af Billedhuggerpræstation.

Denne Mand, der i Kjærlighed til Sandhed og Kunst syslede med den haarde Steen, hvori han huggede sin bedste Tanke, ridsede dog maaske sit Navn kun i Sand. Disse Linier vil det næppe lykkes at fastholde hans svinde Skikkelse. Fremtiden alene veed, om hans Gjæringer ville stige frem fra Stenene. Hvem veed? Man siger jo, at Stenene kunne tale. Hertzogs Monument vil ikke være uden Stemme.

Ifølge Carit Etlars Ønske, er Stoffet til denne Skizze om en af hans Ungdomsbekjendte, for hvem han nærrede særlig Interesse, indsamlet forskellige Steder, eftersom

Hertzog en Tidlang var gledet ham afsyne, og der saaledes fandtes Huller i hans Viden. Det manglende Stof er samlet hos Billedhugger Chr. Freund, Hertzogs Fætter, Hr. Ratzeburg, og hos Organist Rasmussen, som var Hertzogs fortrolige Ven.

Om P. L. Møller.

Carit Etlar har fortalt Følgendē: «I ønske at høre, hvad jeg husker om P. L. Møller? Ja, hvad skal der siges om ham, denne skarpe Forstandskritiker, som vilde revolutionere sin Tids Literatur, og som tilsyneladende kun naaede at oprive sin egen Tilværelse, denne brudte Existens, der i Manges Øine tilhørte en fortabt Mand, et Menneske uden Tro, uden Religion; ja, hvad besad han, som man ikke fornægtede hos ham? Enhver havde et Æselsspark til den Døende. Tilsidst har man forsøgt at faae ham ind under den offentlige Medlidenhed. Jeg begriber ikke Aarsagen hertil. Han vilde bestemt have vægret sig ved at modtage den.

Hvem var P. L. Møller? vil idag mangan Uindviet spørge. Kun en forsvindende Deel af vor Tid veed overhovedet noget om denne høit begavede Stridsmand, som engang lod sin Røst høre i «Ørkenen». Men hvilken Røst! Et heelt Krigsorkester, der udslyngede Angrebssignaler, skingrende Fanfarer for enhver Fodsbred vundet fremad, opflammende Trommehvirvler, kort sagt, ethvert Krigsraab kjendte han, blot ikke Retraitens. En Forkæmper var han

for den Tid, som kom, og for hvis ofte lidt eensidige Kritiker den yngre literaire Generation først fik Øinene op og søgte at kalde ham hjem fra hans frivillige Landflygtighed, for at stille ham i deres Spidse, da det var for silde. Noget tydeligt Spor har han ikke efterladt i vort Aandsliv. Han er en af disse for tidligt fødte Personligheder, som næppe undgaae fuldstændig Glemsel. Hans Billede fortjener dog at opfriskes for at hans Udødelighed kan vare lidt endnu.

Han var født i Aalborg 1813 og opgav sine theologiske Studier paa Grund af Tivl. Derefter helligede han sig til Æsthetiken. Om hans private Liv vides ikke meget; hans usympathetiske Personlighed holdt de Fleste i tilbørlig Afstand. Hans Tilværelse var en Kjæde af Skuffelser, Til-sidesættelser, Sorger, som han tildeels selv fremkaldte, Misundelse over Andres, som han meente, for let kjøbte Laurbær. Enhver uskolet Naturkraft var ham imod, enhver raffineret Kunstproduktion tirrede ham til Modsigelse. Hans egen Digtning er en Blanding af Lune, Vittighed og plat og simpel Smagløshed mellem en Rigdom af dannede og vægtige Tanker.

Jeg har kjendt ham. En Tid pleiede vi daglig Omgang, indtil vore forskellige Aandsretninger og hans utidige Angreb fjernede os fra hinanden. Jeg har saaledes havt Leilighed til at see ham i de forskjelligste Forhold, original og pirrelig. Det Sidste var ofte Andres Skyld, eftersom han blev drillet og skyet af sine Kammerater og miskjendt af Mængden. Naar Bevidstheden herom først ret vaagnede hos ham i en Hvilestund under hans rastløse Tankearbejde, naar han begreb, hvor ene han stod, hvor undgaaet han blev af sin Samtid undtagen af 2—3 Venner, da brød det

frem, hvad han havde oplevet, hvad han havde drømt og bestandig vedblev at drømme om, da kunde han fortælle! Han begyndte med et Suk og endte med en ironisk Latter, en satirisk Ytring, der ligesom haanede det tidligere Fortalte; da fik hans Tanker Vinger, hans Røst Musik, hans smaa Øine dobbelt Glans. Fra hans Læber regnede disse skarpe Epigrammer, som senere fyldte hans Hovedværk, «Gæa», et Tidsskrift, som han satte igang for at bekæmpe Heiberg og «Urania» og Alverden, Søren Kierkegaard ikke at forglemme. Alt og Alle underkastedes hans skaanselsløse Kritik, iøvrigt ogsaa min ringe Person. «Jeanne Tujon» og andre af mine ungdommelige Brushaneværker faldt ikke i hans Smag, siden efter heller ikke i min.

Jeg gjorde for første Gang hans Bekjendtskab i Studenterforeningen. Her havde han i en Krog et Bord, hvortil han regelmæssigt søgte, en Plads, som de Andre respekterede. Lidt efter hans Komme pleiede Levin og Carl Nielsen at sætte sig hen til ham, og saa begyndte Kritiken. Først gik det ud over Dagens brændende Spørgsmaal; lidt efter lidt kom det til Personligheder. Tilhørerne samlede sig i en Kreds om deres Bord, lo og kolporterede de faldne Vittigheder i mere eller mindre forvansket Skikkelse.

Den Aften jeg gjorde P. L. Møllers Bekjendtskab, sad han altsaa i Selskab med Levin, over hvem han vandt en glimrende Seier. Tilhørerne applauderede. Møller saae sig om og smilede; Bifaldet morede ham. Levin blev vred, reiste sig og forlod Valpladsen, for ikke at komme tilbage den Aften.

Jeg forestillede mig selv beskeden. P. L. Møller og jeg var kort efter i en levende Samtale. Han satte Heine høit, jeg søgte at forfægte Uhlands Overlegenhed som Digter.

Møller citerede med sin skarpe og bestemte Stemme Heines lille Digt «Es war einmal ein König» o. s. v. Jeg oversatte disse Vers paa Dansk:

Der var engang en Konge,
en Konge, gammel og stiv.
Den samme gamle Konge
tog sig saa ung en Viv.

Der var engang en Konge,
en Konge med hvide Haar.
Saa tog den gamle Konge
en Page i sin Gaard.

Der var engang en Konge,
en Konge, gammel og stiv.
Den stakkels gamle Konge
tog sig saa ung en Viv.

Denne frie Oversættelse morede P. L. Møller. Han stak den i Lommen med Trusel om at benytte den.

Møller boede dengang yderst i Store Kongensgade hos en Brændevinsbrænder. Huset staaer endnu temmelig uforandret. Hele hans Leilighed bestod af eet Værelse, fyldt med Bøger af forskjelligt Indhold, fremfor Alt med sammen-snørede Bunker af Tidsskrifter, Universitetsprogrammer og Grünes Kjøbenhavnspost, der ogsaa fik Lov til at flyde omkring paa Bordet og Gulvet og en lille, smal Seng, ikke at forglemme. Foran den ene Væg stod en gammeldags Kakkelovn, hvori Møller kogte sin Kaffe om Morgen, The om Aftenen og af og til lavede en beskedent Middagsmad, naar han ventede paa Honorar fra «Korsaren» eller «Kjøbenhavnsposten» og imidlertid var nødt til at poenitere.

I et Hjørne af Stuen var der trukket et gammelt,

falmet Tæppe, bag hvilket der skjulte sig en ikke righoldig Garderobe.

I dette Værelse holdt hans Venner af at samles. Møller kunde være en behagelig Vært, livlig og satirisk. Der har jeg mødt Goldschmidt, som havde en Deel Samarbeide i forskjellig Retning med Møller, og efter hvis Dom han rettede sig i sine egne Compositioner; Liebenberg, Anton Melbye, Chiewitz, Grüne, Arbo Maler, der skrev en heel Deel i «Korsaren» og flere andre af Tidens lyse Hoveder.

I dette lille Rum arbeidede han Dag og Nat, her gjærede hans «frisindede» Ideer. Her besøgte jeg ham ofte. Vi arbeidede ved Grünes «Kjøbenhavnsposten», «Korsaren», «Gæa» o. s. v. Hans Fantasi var langsom, Spot og Satire derimod velkomne Soldater, der bestandig stod til hans Tjeneste. Det kostede ham Møie at fuldende, hvad han skrev. Naar han ikke strax afsendte sit Manuskript, kunde han sidde og lægge hvert Ord paa Vægtskaalen, forandre, omarbeide, udbedre enhver Tanke. Concentration var hans Hovedbestræbelse: i en Sætning af sammentrængt Omfang at udtrykke sin Tanke saa vægtigt og rammende som muligt. Enhver selvbehagelig Vidtløftighed var ham imod; han kunde sidde og ærgre sig, vrænge ad og karrikere en saadan. Enhver kunstlet Vending eller Billede, hvori Kritiken søger at gjøre egen Aandrihed gjældende, var ham modbydelig.

«En dygtig Kritik bør gaae op i sin Gjenstand,» var hans stadige Formaning; «igjennem Selvfornægtelse naae vi først vort Herredømme.»

P. L. Møller tiltroede sig ikke alene at tilhøre «Aandsaristokratiet», men at være kaldet til at lede det. Hertil regnede sig en Række mindre Begavelser, som til Gjen-

gjæld for deres ringere Evner vare i Besiddelse af et aandeligt Hovmod, der tiltroede sig selv Ufeilbarlighed, — en fornem Vigtighed, der tiltog i samme Forhold som den Intethed, hvorover den skulde dække.

En Magtstilling maa man indrømme, at han en kort Tid tiltvang sig. Naar Noget vakte hans Mishag, fængede han, revsede med Myndighed og brølede som en Panther, der fik Olympens Umyndige til at skjælve, de Myndige til foragtelig at trække paa Smilebaandet. Man beskjæftigede sig engang kort sagt med hvad P. L. Møller tænkte og meente. Han opnaaede en Tid at træde frem i Forgrunden som Smagsdommer. Hans Individualitet var blot for urolig for en Autoritet: en bølgende Sø, en uafbrudt Stigen og Synken, et Lysskjær paa Toppen, Mørke i Dybet.

Gud naade den, som forstyrrede ham under hans Arbeide! Han foer da op som et vildt Dyr, og hans Tiltale var ikke altid den netteste. I Reglen bad han Gjæsten med et bittersødt Smil at tage Plads paa en af de Stole, hvor Pladsen var beleiret af opstablede Bøger og Papirer. Kort efter syntès han aldeles at have glemt den Fremmede.

Naa, videre! En Historie vil jeg fortælle om ham, en Begivenhed, som jeg troer lod mig skimte en anden P. L. Møller end ham, som Verden kjendte, et Indblik i en Hjertehistorie, den han omhyggelig skjulte, fordi han frygtede Mangel paa Forstaaelse og den Latterliggjørelse, han selv i saa rigt Maal lod blive Andre tildeel.

I 1847 reiste P. L. Møller fra Danmark. Han havde opnaaet et større Reisestipendium; men da han ikke i Øieblikket trængte dertil, udlaaente han det til en Slægtning, der senere skulde tilbagebetale ham i mindre Afdrag, naar han skrev derefter. Han kjendte sin egen Passion for at

kjøre Bøger, og tog sine Forholdsregler herimod. Han fik imidlertid aldrig en Skilling af disse lovede Afdrag, hvilket var den første Anledning til hans senere økonomiske Sorger. Han havde arbejdet for Grüne og samlet sig nogle Penge, som han efter lang Overveielse endelig blev enig med sig selv om at benytte til en Reise. Grüne har i det Hele taget vist gjort Meget for Møller, da han allerede fra Begyndelsen af Fyrrerne havde staaet i uafbrudt Forbindelse med ham, en Forbindelse, som vedvarede til hans Død.

P. L. Møller forlod altsaa Danmark i 1847. I 1848—49 opholdt han sig i Tydskland, havde der Adgang til en Deel tyske Blade og skrev en Mængde heldige Artikler i dansk Interesse.

En Deel Aar senere agtede jeg mig ligeledes udenlands og fik et kort Brev fra Møller med Opfordring til at besøge ham i Paris.

«Jeg har en stor Riddersal til Deres Raadighed,» skrev han, «og arbejder for Tiden paa et biografisk Lexikon. De kan give mig nogle Noter angaaende Dem selv. Det koster kun femogtyve Rigsdaler at blive foreviget. Det er den billigste Priis jeg i Almindelighed tager for min Tidsspilde og Sandhedsfordrivelse.»

Jeg opsøgte ham i Paris. Han boede i en af de smaa Gader, som gaae ned til Seinen. En yngre Dame med et brusende, sort Haar, fastholdt med en Krumkam paa Baghovedet, lukkede mig op. I Haanden holdt hun en Herrekrave, som hun var ifærd med at reparere. Det var P. L. Møllers Huusholderske. Hvis Guderne havde noget med dette Forhold at gjøre, var idetmindste Gratierne ikke deriblandt. Hun kunde korrekt Fransk, oversatte, hvad han skrev til Revuer, «Figaro» o. s. v.

Idet jeg traadte ind, hilste P. L. Møller mig aldeles som i gamle Dage hjemme i Kongensgade, bød mig med en Haandbevægelse Plads paa en af de overfyldte Stole i hans tarvelige Stue og skrev videre.

«Jeg har lovet Dem Chokolade, den skal De have,» sagde han omsider. Men Værtinden havde ingen Chokolade.

«Saa gaae vi paa Kafeen!» udbød han, og vi vandrede til «Café de la régence», hvor han daglig indtog sin Yndlingsdrik, Kaffe. Underveis fik jeg en medynkvækkende Skildring af hans aandelige Overanstrengelse og Pengemangel; hans artistiske Liebhabereri slugte, hvad hans aldrig hvilende Pen kunde tjene, medens hans Livsformaal, «at udrydde Literaturens Jammerlighed», endnu syntes lige fjernt, trods de Strømme af Blæk og Sværte, han havde udgydt over Papiret. Han tjente kun fra Haand i Mund; af og til fik han Assistance fra den danske Regjering; men denne Hjælp var langt fra tilstrækkelig, trods hans tarvelige Levemaade. Han sled med sin Pen fra Morgen til Aften, skrev til «Flyveposten» og «Kjøbenhavnsposten», men fik kun sine Breve tarveligt honorerede. Dette og Andet fortalte han mig hurtigt og afbrudt. Jeg bemærkede en tydelig Forandring i hans hele Ydre, noget Rastløst og Feberagtigt. Han havde tusinde Projekter, men udførte ingen af dem. Han drak begjærlig sin Kaffe og forlangte endnu en Kop.

«Kaffe virker iøvrigt ikke længer paa mig som i yngre Dage,» forklarede han; «den ophidser kun, og det skader mit Helbred. Man har aldrig Ro. Der har De nu igjen givet Publikum nogle literaire Bjørneunger, som jeg skulde have fat i; men jeg har ingen Tid, saa De faaer at slippe denne Gang.»

I æsthetisk Henseende havde Møller og jeg saare lidt

tilfælles. Vort Bekjendtskab kunde alene bestaae ved min fuldstændige Ligegyldighed for litteraire Retninger og Tendenser, og hvad al den Slags hedder. Jeg gik dengang som bestandig min egen Vei og lod de Andre gaae deres.

Her i Hjørnet af Kafeen mellem summende og leende Franskmænd kunde man daglig see Møllers blege, haarløse Hoved og straalende, intelligente Øine med en heel Bunke Blade for sig, givende Agt paa Alt omkring sig, lyttende, altid en ironisk Vittighed paa Læberne. Han kjendte bedre end alle Andre de billigste Restauranter; dér kunde man faae dette bedst, her det. I det Hele taget holdt han overmaade af Paris og fandt noget Aandsbeslægtet med dette ildfulde, spirituelle Folkefærd.

Goldschmidt var ogsaa i Paris ved den Tid og besøgte jævnlig P. L. Møller, med hvem han havde private Forretninger. Jeg blev Vidne til en af disse hemmelige Forhandlinger, der førtes med lav Røst og som sædvanlig endte med, at Møller forlangte Penge. Denne gang dreiede det sig om femogtyve Rigsdaler.

«Naar faaer jeg min surt fortjente Løn?» spurgte Møller.

«Jeg skylder Dem ikke en Skilling,» svarede Goldschmidt, «De har hverken pløiet eller saaet for mig.»

«Nei, jeg har ikke spændt Deres Heste for, men kjørt og styret dem,» svarede Møller og saae op med det satiriske og overlegne Smil, han altid bar tilskue overfor Goldschmidt. «Jeg har taget mange af Deres Linier bort, massakreret dem og piint Dem. Regner De det for Intet, at jeg har belært Dem med den kløgtige Sætning: «Hvad der streges ud, kan Ingen pibe ud.»

Goldschmidt lagde fortrædelig fem Rigsdaler paa Bordet og gik.

«Det var til en delikat Middagsmad i Montmartre,» bemærkede Møller og stak Sedlen i Lommen.

Efter Aftale skulde vi samme Eftermiddag mødes med Professor Hermansen og Goldschmidt, for at lære Paris at kjende ved Lys. Møller var vor befarne Fører. Jeg traf ham ved en af de smaa Boder langs Seinen. Han havde netop sluttet en Handel og kom mig straalende imøde.

«See, hvad jeg fik for Røverkjøb: en Diderot og Saint Beuves «Causeries de lundi!» udbrød han og klappede kjærtegnende den sistnævnte Bog. «Beuve forstod sin Kunst, Sukker til Alle — saadan burde jeg ogsaa gjøre.»

«Javist, blot lettere sagt end gjort, Peter Ludvig. De skulde blot lægge Mærke til, hvad han saa kjønt siger om Forfatterne: «Dersom alle Markens Blomster vare gule, saae det kjedsommeligt ud. Enhver Farve har sin Berettigelse og fremhæver de andre».»

«Det passer blot ikke for mig,» svarede Møller og lo. — «Der gik Pengene til min Middagsmad. Nu giver De vel Kaffe?»

Den Aften var han veltilfreds med at føre os ind i, hvad han kaldte «en folkelig Forsamling», hvor Vildskab og Smagløshed tumlede sig i de frieste Former. Det gjaldt om at faae Plads paa Balkonen, hvor Englændere og øvrige Reisende applauderede Kankanen, som hverken dandsedes af Ungdom eller Livsglæde. Jeg husker, at Professor Hermansen saae yderst forlegen ud, og at Goldschmidt var gnaven ved sin egen Flaske Viin, hvoraf han selv Ingenting fik. Kort efter forlod Hermansen og jeg Festen. Gold-

schmidt og Møller bleve tilbage, for at drøfte Æsthetik og Gud veed hvad Mere.

Nu kommer det, jeg egentlig vilde fortælle om P. L. Møller. Nogle Dage senere fulgtes han og jeg til Normandiet og Badestederne Fécamp og Etrétat. Møller havde ofte gjæstet disse Steder; jeg, derimod, saae Normandiet for første Gang, henrykt over det kraftige, trohjertede Folk, som mindede mig om mine kjære Vesterhavsfiskere. Paa Veien derud besøgte vi Kirken i Rouen. Den var under Reparation, Steenhuggerne hamrede og fløitede oppe paa deres Stilladser, Svalerne sang. Pludselig greb Møller min Haand og drog mig hen til et Billede, som om det var en Skat, han vilde vise mig.

«Kom og see,» sagde han.

Jeg saae det berømte Kunstværk «Mona Lisa». P. L. Møller blev staaende, fortabt i Beskuelsen deraf. Han syntes at befinde sig i en særegen Stemning. Uden at jeg spurgte, brød det frem med dæmpede Ord og en vis vee-modig Klang. Han fortalte om et kort Møde, han havde havt paa et af Elbens Dampskibe med en fransk Dame, fornem, overlegen, dannet; enhver af hendes Bevægelser havde røbet den overlegne Verdensdame, i hvem han tillige troede at see Indbegrebet af al sand Kvindelighed. Et Tilfælde bragte ham hendes Velvillie. I nogle korte Timer havde hun gjort et mægtigt Indtryk paa hans letfængelige Sind; han havde aabnet sin Sjæl for hende, og hun havde begeistret ham. Først i Skilsmisens Øieblik havde han spurgt, om han aldrig oftere skulde see hende for at kunne fortsætte den begyndte Forelæsning af Victor Hugo's «Le roi s'amuse». Hun smilede og svarede: «Cherchez et trouvez!» og forsvandt i Trængselen ved Landstigningen. Han havde

senere søgt hende overalt, reist til de forskjellige Badesteder, — den, han søgte, fandt han aldrig. — En sørgmodig Stemning syntes at hvile over ham, medens hans Blik vedblev at dvæle paa Mona Lisa.

«Det er hende,» sagde han. «Jeg hilser hende, hver Gang jeg gjæster Rouen.»

Vi forlod Kirken. Den P. L. Møller, jeg derinde havde lært at kjende, tiltalte mig mere end den skeptiske Kritiker.

Ude paa Stranden ved Badestedet vandrede vi op og ned. Maanen lyste over det endeløse Hav. Her fremsagde Møller et af sine Digte til «hende». Jeg har senere seet det trykt. Det indeholder en forsmået Elskovs Klager, en brusende Tilbedelse, Alt, hvad der tilhører en dyb og lidenskabelig Kjærlighed.

Hvormeget Tiden og Fantasien havde bidraget til at forskjønne den Forsvundnes Minde, veed jeg ikke; men jeg husker, at udenfor vor Fiskerhytte (Badestedet var dengang meget fordringsløst) kjøbslog Møller og jeg en Aftenstund med en Fisker om en prægtig Hummer.

Handelen var sluttet; vi skulde netop betale. Da kommer en lille, pikant Marquise trippende, seer paa «det hæslege Dyr», tager det forsigtig med Fingerspidserne, lader en Guldmønt falde i Fiskerens Haand, smiler og siger: «C'est pour moi!» hvorefter hun ugeneert iler hen til sit Selskab med sit Bytte.

P. L. Møller blev staaende og stirrede efter hende. «C'est pour moi,» gjentog han. «Hvor denne Stemmeklang mindede om hendes.» Det Kaade var borte, han blev mere alvorlig den Aften, den følgende Dag ogsaa.

Kort efter skiltes vi; jeg saae ham ikke senere. Hvor

vidt den her fortalte Historie fik Indflydelse paa Møllers Liv, skal jeg lade være usagt. Saameget er vist, at 1862—63 fik han blandt Andet Tilbud om at overtage Redaktionen af Bladet «Danmark», uden at han var istand til at løsrive sig fra Frankrig. Der blev ham garanteret et Honorar som Redakteur, stort 3000 Rigsdaler i tre Aar af en bekjendt Godseier G. Dette Tilbud gik gennem Cancellist Marcher i Udenrigsministeriet. Endvidere blev der ad ikke officiel, men sikker Vei tilbudt ham Stillingen som Lektor i Æsthetik ved vort Universitet. Indflydelsesrige Mænd herhjemme interesserede sig for ham: Baron Blixen Finecke, Geheimelegationsraad Skrike, Grev Frijs-Frijsenborg — den Sidste vist nærmest paa Grund af Grünes Paavirkning. Det var egentlig først efter at han havde skrevet sin Afhandling «Det nyere Lystspil i Frankrig og Danmark», at man i enkelte Kredse begyndte at arbeide paa at faae ham hjem. Uagtet han saaledes flere Gange modtog gode Tilbud, naar han blot vilde vende tilbage, kunde han ikke løsrive sig fra Frankrig. Han forpligtede sig dog skriftlig til at bryde op, skrev idelig, at nu kom han med det Allerførste; men det blev aldrig til Noget. Hans evindelige Paaskud til ikke at komme var, «at det blev ham saa vanskeligt at pakke ind». Han havde, naar det kom til Stykket, hverken Lyst eller Energi til at løsrive sig fra Frankrig, uagtet han levede i yderst smaa Kaar og herhjemme kunde vente en smuk og sikker Stilling.

P. L. Møller døde i Rouen den 5te December 1865, ikke, som flere Steder angives, den 7de December. Han udaandede paa et Hospital dersteds. Da Efterretningen herom naaede mig, saae jeg i Tankerne Scenen fra hiin Dag i Rouen Kirke. Hans mangeaarige, moderlige Veninde,

Mathilde L., for hvem han bevarede en dyb Høiagtelse og Hengivenhed, har lagt en Mindesteen paa hans Grav. Han var ved sin Bevidsthed til det Sidste. Skjøndt han næsten var blind og laae og skrev med Blyant uden at kunne see Ordene, fyldte han dog hele Tiden smaa Lapper Papir. En af disse lyder saaledes:

«Jeg holder Livet oppe med Æther. Jeg har bedet om en Læge; man har sendt mig Præster. Jeg har sendt dem hjem til deres Gud.»

Det var den vittige og ironiske P. L. Møllers sørgelige Endeligt. Han drog det sidste Suk i den By, hvor han holdt sin Gudstjeneste. Klokken i Rouens Domkirke ringede ham og hans Drøm til Hvile.

Fra Frederiksberg Allee 1848.

Frederiksberg Allee! Hvormange er der vel tilbage, som endnu mindes den idylliske Indkjørsel til Frederiksberg Have, adskilt ved svære Jerngitterporte fra Vesterbro? Og Vesterbro selv, der i ovennævnte Aar bar Præg af en Landsbygade med smaa, eenetages Huse, ingen Brolægning og faatallige Olielygter, som udsendte et døsig Lys over en enkelt Nattevandrers, der endnu maatte færdes ude efter Vægterens Raab: «Klokken er slagen ti». Paa den anden Side Jernporten saaes hist og her et lille Huus, dybt inde i Eierens Have. Her laae blandt Andet ogsaa tilvenstre en uanseelig Bygning paa en stor, sid Eng, som strakte sig op mod Kirkegaarden. Huset sagdes at tilhøre Fru Holmblad, Jorden eiedes af en gammel Rigmand, Jens Hansen Lund. Begge Sider af Veien op til Slotshaven blev overskygget af kraftige Lindetræer, hvori Bierne summede, og hvorfra Nattergale og Ugler lode deres Stemmer høre. Midt i Alleen havde en Italiener opslaaet et Konditori, hvor man nød sin Kaffe og derefter vendte fornøiet tilbage til den fredelige Hovedstad.

Blandt de Besøgende, som jævnlig gjæstede Slotshaven, var der et ungt Menneske med en sorteblaa Kaskjet paa det

lyse Haar, nedslaaet Skjortekrave og kort Frakke. Han vandrede jævnlig afsted med en Kammerat; begge drog fornøiede ud og vendte syngende tilbage. Den unge Mand var Akademieleven Carl Brosbøll, hans Ven, blandt flere Andre, Fritz Hultmann, hvem det morede at høre sin egen klare Sangstemme, naar de tilfredse med Alt omkring sig droge hjem til Byen, efterfulgte af en lille Skare, som lyttede til deres Sang.

Til andre Tider saaes den unge Mand om Aftenen paa Hjemveien fra Slotshaven, hvor han holdt af at tilbringe Sommerdagen alene med sine Bøger, standse i Frederiksberg Allee. Lindene duftede, Nattegalen slog, mens den unge Forfatter i Fantasiens byggede sin Fremtids Luftslotte og maaske i Engens Taage skimtede de Drømmebilleder og Helteskikkelser, der senere, da han havde gjort Luftslottet til Virkelighed, fra denne Plet traadte Fuldbaarne ud i Livet.

I 1848 meldte Carl Brosbøll sig som Frivillig til Hæren, blev sat til Garden og begyndte at indøves i Gothergadens Exerceerhuus. Kort før Garden indskibedes til Sønderborg, ringede det en Aften paa Klokken hos den værdige, gamle Rigmænd, Jens Hansen Lund. En Garder med blaa Øine og røde Kinder traadte ind i den ældre Herres Arbeidsværelse og hilste ærbødigt.

«Hvad Godt vil De?» spurgte Jens Hansen Lund.

«Spørge, om jeg kan købe et lille Stykke af Deres Jord i Frederiksberg Allee.»

«Hvad vil De med den Jord?»

«Jeg vil bygge mig et Huus derpaa.»

«Naa, saa det vil De. — Tag Plads og lad mig høre lidt Nærmere om Deres Plan. Hvor meget kan De udbetale?»

«Jeg kan skaffe to hundrede Rigsdaler og faaer flere Penge, saa snart jeg har skrevet en ny Bog.»

«Naa, saa De skriver Bøger? Aa ja, hvorfor ikke? Naar man kan tjene Penge ved saadan Noget, saa er den ene Maade jo lige saa god som den anden. Jeg kom herover med en Sæk fuld strikkede jyske Strømper, og Handelen er gaaet ret godt. — Men to hundrede Rigsdaler, hvad skal det blive til? Følg De mit Raad og lad det Byggeri fare.»

«Men jeg vil ikke lade det fare, og jeg vil eie min Jord, inden jeg gaaer i Krigen.»

Der maa have været Noget hos det energiske, unge Menneske, som tiltalte den kloge, gamle Mand. Efter at han en Stund ufravendt havde betragtet Garderen over Brillerne, sagde han smilende:

«Jeg skal tænke over den Sag. Vil De komme igjen imorgen? Det var saa rart, hvis De kunde tage Deres Byggeplan med; men saadan en kjender De vel Intet til?»

«Aa jo. Jeg har gaaet Klasserne igjennem i Arkitektur paa Akademiet. Her er min Byggeplan.»

Garderen trak med disse Ord et Papir op af Lommen og lagde det foran Lund.

«See, see, hvad skal det være for Noget? Det seer jo ud som et Slot med to Taarne paa.»

«Vor geniale Arkitekt Herholdt har hjulpet mig med Tegningen. — Hvad vil De saa have for Alen af Deres Jord?»

«Fireogtyve Skilling.»

«Vorherre bevares!»

«Ja, ja,» sagde J. H. Lund. «Den Jord har Fremtiden for sig. — Kom De kun igjen imorgen.»

Derved blev det. Enden paa Forhandlingen var, at Carl Brosbøll den følgende Dag afstak en Tønde Land ude i Frederiksberg Allees Engjord, et lille Stykke ovenfor den nuværende Platanvei.

Saa drog Skribenten i Krigen og forblev en Tid lang i Garden, uden at han dog kom til at deeltage synderlig i hint Aars store Begivenheder, hvorfor han lod sig forflytte til Intendanturen for at faae Leilighed til at see saa meget som muligt. Det gik saaledes til:

En Middagsstund stod Carit Etlar Skildvagt udenfor Kapitain Riegels Bolig i Sønderborg. Frederik den Syvende, som kjendte Skildvagten, standsede foran ham og smilede til den Maade, paa hvilken Soldaten gjorde Honneur for Majestæten. «Du holder bedre paa en Pen end paa et Gevær,» sagde Kongen.

«Tilgiv, Deres Majestæt; men jeg er heller ikke kommen herover for at spille Helt,» svarede den Tiltalte; «jeg skriver blot de Bedrifter ned, som Andre udføre; men jeg faaer ringe Leilighed dertil for min udmærkede Exercits.»

«Du kan melde Dig i Generalkommandoen hos Tscherning, som er kommen herover i disse Dage; han kan skaffe Dig Noget at see og høre,» sagde Kongen med sit venlige Smil.

Otte Dage senere var Ønsket opfyldt. Brosbøll baade saae og hørte, hvilket Bogen «Krigsbilleder» senere blev Vidnesbyrd om.

Efter endt Felttog stod Carit Etlar Fastelavns Mandag ude i Frederiksberg Allee i fuldt Arbeide med at faae en Brønd gravet i sin Jord. En Vandaare brød allerede frem i syv Alens Dybde, hvorfor han selv hjalp til med at øse Vandet op. Han var saa optaget af dette Arbeide, at han ikke bemærkede en gammel Herre, der var kommen over

paa hans Jord og nu rolig sad paa en Tømmerbuk og saae til. Carit Etlar blev grebet af en retfærdig Harme over saaledes at see sin Eierrettighed krænkert og foer op fra Brøndhullet, overstænket af Leer og Søle.

«Naa, saa De er af den Slags Folk, det kan jeg lide,» sagde den gamle Herre, Jens H. Lund, med et Smiil over sit velsignede Ansigt. «Kom nu herhen og spiis lidt med af min Fastelavnsbolle. Iaften skal vi hjemme hos mig tales nærmere ved om Sagen. Dette her kan jo ikke blive til Noget.»

«Ikke blive til Noget! See, deroppe i Enden af mit Jordstykke er vi ifærd med at reise et lukket Lysthuus. Der sætter jeg mig nu til at skrive en Fortælling om Kjøbenhavnervliv; den er bestilt af Jacob Davidsen til «Flyveposten». Det giver Penge til Dagløn; Arbejderne vælger jeg ud blandt Slaverne i Tøi- og Rasphuset; de er billige.»

«Kan De holde Styr paa de Karle?» spurgte den gamle Mand tvivlende.

«Ho, ho!» svarede Digteren og strøg fornøiet sine lerede Hænder af paa Beenklæderne; «det gaaer, det skal gaae.»

«Ja nok,» tilføiede en dyb Basrøst, og Billedhuggeren Rosenfalk, som i den Tid var nøie forbundet med Forfatteren, traadte frem og forestillede sig som Carit Etlars Kontubernal og Medarbejder.

«Naa ja, kom saa hjem til mig iaften,» sagde den gamle Rigmand, synlig fornøiet med, hvad han saae. Dermed gik han.

Samme Aften traf Brosbøll J. H. Lund ved en Gaasteg i hans gammeldags Stue.

«See, nu tager jeg Prioritet i Deres tilkommende Eien-

dom,» sagde han, «og forstrækker Dem saaledes med de første, nødvendige Midler til at komme ordentlig igang for. Imorgen gjør De bedst i at gaae til min Tømmermester Hyttmann med denne Seddel; han vil udlevere det Tømmer, De foreløbig behøver, og tilsee, at De bliver ordentlig betjent.»

«Min Fader lod enhver af sine Drengene lære et praktisk Haandværk, inden vi forlod Hjemmet; jeg har saaledes lært at være Snedker og forstaaer mig selv lidt paa Tømmer,» svarede Carit Etlar med Selvfølelse.

Det er i det Hele et Særkjende, at han altid har sat megen Priis paa sine praktiske Kundskaber, hvoraf han erhvervede endeel i Barndommen, senere paa Akademiet og i Livets Skole. Han skrev saaledes senere i et Anfald af Snedkerbegeistring, eller Digteroveranstrengelse ved sin Høvlebænk, med Blyant paa Døren nede i hans fuldstændig udstyrede Snedkerværksted i Frederiksberg Allee, da Goldschmidt en Dag meente, at han burde have Skilt ude:

«Mange Bøger skrev han -- uh ha!
Dygtig Snedker blev han, Hurra!»

«Kom saa snart igjen og fortæl, hvorledes det videre gaaer,» sagde J. H. Lund, idet han fulgte Carit Etlar ud paa Trappen.

Henrykt ilede den unge Kunstner næste Dag til Forretningerne; Slaverne mødte og bleve efter nogen Tids Behandling heelt flinke og lystige til Arbeidet; de syntes, det var Festdage, de tilbragte ved Byggeriet, og Bygherren turde snart betro dem, hvad det skulde være, endog sin Pengepung, hvilken han en Dag gav i Forvaring til en af de Slaver, som havde værst Ord paa sig. Da han vendte tilbage om Aftenen, afleverede Tøihuusfangen det betroede

Gods med en ophøiet Selvfølelse og synlig Bevidsthed om eget Værd. Han bekræftede saaledes atter den Tro, der gaaer igjennem Carit Etlars Produktion, at der ikke saa let findes et menneskeligt Væsen, selv paa Samfundstogens nederste Trin, uden at det rummer Mulighed for det Rette og Gode.

Lysthuset var reist paa Jordstykket. I ledige Stunder blev «Jeanne Tujon» skrevet til «Flyveposten», et ungdommeligt Arbeide, der senere er omarbeidet under Navnet «Krybskytten». Alt imedens hævdede den første Villa i Frederiksberg Allee sig over Engene.

Professor Hetsch stod en Dag og kritiserede Bygningen. En Mand kom forbi, hilste ærbødigt og spurgte, «om dette, med Forlov, skulde være et Slot.»

«Nei, det skal være et Hospital,» svarede Hetsch heftig og vredladen, «hvori man sætter Folk ind, som gjør dumme Spørgsmaal.»

Dermed vendte han Manden Ryggen.

Under Opførelsen boede Etlar i det halvfærdige Huus. Et halvt Aar senere var Værket fuldbragt og Eieren stolt og sjæleglad. Huset ligger der endnu, et lille Stykke ovenfor Platanveien. «Villa Rienzi» er dets nuværende Navn, og det er ikke undergaaet synderlige Forandringer. Paa Bygningens Façade findes den samme Afstøbning af en antik Figur, en dandsende Bækkenslager, som Etlar har støbt. Professor Bissen hjemførte Originalen; en Dag fandt den unge Forfatter den som Brudstykker i den gamle Kunstners Atelier og bad om Tilladelse til at sætte den sammen.

«Den lader sig ikke reparere,» sagde Bissen med et Suk.

«Tillad mig at forsøge det,» sagde Etlar, som blev

mere og mere indtaget i det originale Kunstværk. Forsøget lykkedes, og en Form tilveiebragtes over Antiken; men imedens han var ifærd med at støbe den Figur, som endnu pryder Villaens Façade, sprækkede Formen, og Arbeidet blev kun reddet ved, at han slog Armene om Formen og holdt fast, til Gibsen stivnede.

Da Huset var færdigt, kaldte J. H. Lund Eieren til sig.

«Jeg har en god Nyhed til Dig: jeg har saa godt som solgt Dit Huus,» sagde han.

«Aldrig i Evighed!» var Svaret. «Jeg har bygget for selv at fæste Bo. Nu vil jeg lukke mig inde og skrive.»

«Snak! Du skal sælge og være glad derover. Imorgen, Søndag, kommer Kjøberen ud til Dig. Du vil velsigne det siden.»

Sørgmodig stod den unge Mand næste Formiddag paa Stilladset og satte Gesims op under et Loft. Modellen til disse Gesimser havde han nylig hjembragt fra det gamle Slot i Sønderborg, hvor han havde aftegnet nogle smukke Dekorationer, Rosenfalk støbte dem, og de skulde nu pryde Lofterne i det Huus, der dog aldrig kom til at huse hans Drømme.

En ældre Herre banede sig Vei mellem Tønder og Brædder hen mod Eieren.

«Her ryges ikke,» raabte Eieren barsk. «Jeg ryger ikke selv herinde.»

«Jeg er Etatsraad Vibe og agter at købe dette Huus, som er mig anviist af min gode Ven, J. H. Lund.»

«Jeg troer ikke, der bliver Noget af den Handel; Huset koster femten tusind Rigsdaler,» svarede Carit Etlar i det Haab, at denne uhørte Sum skulde umuliggjøre Salget.

«Det vil jeg maaske ogsaa give, dersom Stedet konvenerer mig.»

«Men jeg maa have alle Pengene paa Bordet.»

«Jeg kan lige saa godt forrente mine Penge her i Huset som andetsteds.»

Carit Etlar traadte med et Suk ned fra Stilladset og fremviste Stedets Herligheder. Handelen sluttedes. Kort efter fremstillede han sig for sin gamle Velynder, J. H. Lund, og lagde en velspækket Tegnebog paa Bordet.

«Hvor meget er det saa, jeg skylder Dem?» spurgte han med Værdighed.

«Var mit Raad daarligt?» spurgte den venlige Mand. «De har tjent fem tusind Rigsdaler. Gaa nu ud og afstik Dem et Par nye Tønder Land til samme Priis. Følg mit Raad: tag hele Stykket. De vil ikke fortryde det.»

«Aldrig i Evighed! Nu vil jeg kun bygge mit eget Hjem. Jeg vil leve for at skrive, ikke for at bygge Huse.»

«Som De vil. Men den Jord har, som sagt, Fremtiden for sig.»

Den gamle Mand fik Ret. Nogle Aar senere var Jorden i Frederiksberg Allee en Formue.

Carit Etlar nøiedes altsaa med at afstikke en ny Tønde Land og begyndte atter at bygge. Et halvt Aar senere var det Huus reist, som i femogtredive Aar blev Digterens Hjem i Frederiksberg Allee.

Saaledes gik det til for halvhundrede Aar siden. Alt er nu forandret. Lærken stiger ikke mere i Veiret fra Fru Holmblads Eng, Folk, som vender hjem fra deres Spadseregang i Haven, synger ikke i Frederiksberg Allee eller lytter til Nattergalen, der før sad og slog oppe i Lindetræernes tætte Løvværk. Bygningen med de smaa Taarne er om-

bygget, Rosenfalks to originale Figurer, for hvilke han fik den Neuhausenske Præmie, en fiskende Dreng og Psyche, som speiler sig i Vandet, findes endnu paa Husets forandrede Façade. Carit Etlars Have er forvandlet til Byggeplads for en Række firkantede, høie Huse, Sporvognen rasler ude under de hendøende Lindetræer, Veien, som gaaer hen over den tidligere Have, kaldes «Carit Etlars Vei». Ja, Alt er forandret, kun ikke de Billeder, som stege frem gjennem Engens Taager derude, og nu leve deres eget Liv blandt Folket.

Hvorledes Salomon Baadsmand og Gjøngehøvdingen blev til.

«**H**ør Carl, Du maa ikke blive vred; men der er ikke en eneste Bog af alle dem, Du har skrevet, som duer noget, ikke en eneste, om de saa har givet Dig hundrede Guldmedailler,» sagde Kapitain Mathias Brosbøll i Slutningen af Fyrterne til sin ældre Broder. «Vil Du følge mit Raad, saa træk i Sømandstøiet og drag ud med mig tilsøes, saa skal Du faae Noget at see, der er værd at skrive om, saadan Noget som Alexander Dumas' «Tre Musketerer»; det er den eneste Bog, som duer. Før end Du bærer Dig saaledes ad, bliver Du aldrig til Noget.»

Kapitain Mathias, som forkyndte disse vise Ord, var en Kæmpe og en Type paa mandlig Skjønhed og Kraft med et rigt, gyldent Skjæg, dertil en vittig og resolut Mand. Han var tillige en praktisk Mand, som af og til i senere Tider, naar Vinteren stod for Døren, efter aarelange Søfarer en skjøn Dag uventet og uanmeldt traadte ind til sin Broder, Forfatteren, nikkede til ham, som om han havde seet ham for nogle Timer siden, og sagde:

«Naa, Carl, har Du sørget for Varme i mit Værelse? Jeg bliver her maaske nogle Maaneder, maaske et halvt Aar, dersom Du skikker Dig vel.»

Saa flyttede han sine Sager ud i Frederiksberg Allee tilligemed Seil, som han omhyggelig reparerede til kommende Togt, medens Rummet gjenlød af hans Latter og Sømandshistorier, ogsaa af mere haandgribelige Løier, naar hans ældre Broder, træt af Pen og Bog, søgte ned i «Kahytten», hvor Kapitain Mathias herskede med en Despots Enevælde.

«Kom lidt herhen, Carl, og sæt Dig nu rolig og lad os tale sammen som to kjærlige Brødre. Seer Du, dette her kan umuligt være ved, det har Du vel Forstand nok til at indsee, trods din videnskabelige Uddannelse? Iforgaars fik vi ikke Sylte, som er min Livret, og igaar fik vi ikke Grønlangkaal med Kjødpølse til, hvilken jeg sætter overordenlig Priis paa. Kom lidt nærmere.» Og dermed begyndte en Boxing efter alle Kunstens Regler, medens det ellers saa stille Huus gjenlød af krigeriske Opsange og Indianerhyl.

En anden Dag inviterede Kapitainen Broderen ud at spadsere. «See, nu sætter vi Kursen gennem din Have i lige Linie uden at skeie ud til nogen af Siderne saameget som en Tomme,» kommanderede Mathias, og afsted gik det, midt igjennem Fiskedammen, som «tilfældigviis» laae paa tværs for Spadsereturen, fyldt med Guldfisk og Aborrer, ja, Rygtet vidste endog at fortælle, at der fandtes Karper. Nok er det, at Parkens tamme Vildænder og forskjelligartede Svømmefugle, møisommeligt samlede fra fremmede Egne, fløi skrigende til alle Sider, idet de to Brødre gladelig gik Arm i Arm i «Møllefossen», sank i Mudderet — men

de kom atter tilsyne, halvvalte af Latter og i straalende Humeur, kravlede op paa den modsatte Bred, at see til som dyndede Sumpmænd.

Med den Slags yndefulde Lege og aandrig Skjæmt forkortede den hjemvendte Sømand en lang Vinter i Frederiksberg Allee. Af og til forenede en tredie Brøder sig herude med de Andre, Premierlieutenant Johannes Brosbøll, bekendt for sit Mod i Krigen, for hvilket han blev dekoreret foran Regimentsfronten. Hans Billede findes paa Simonsens store Krigsmaleri, Slaget ved Fredericia, som nu hænger i Fredericias Raadhussal. Johannes Brosbøll sees øverst paa en Skandse med Dannebrogspanen, idet han vinker til Kameraterne, maaske ikke modigere end disse, men kjendelig fra de Øvrige paa sit lange, gule Skjæg, der hang ned over hans Bryst, og hans ualmindelig høie og kraftfulde Skikkelse.

Lieutenant Johannes var iøvrigt en Original, fuldblods Type for hine Dages praktiske og prøvede Soldater. Hans senere Liv som Toldembedsmand i Løgstør er endnu Mange i frisk Minde, og utallige ere de morsomme Anekdoter, der leve om ham deroppe. Da han for Exempel blev ældre, snublede han engang i Mørket over en Prop, hvoraf han fandt Anledning til at indgive Ansøgning til Ministeriet om Pension, fordi han var kommen til Skade i «Toldvæsenets» Tjeneste.

Naar Brødrene samledes, gjenlød Huset af Latter og Humor, saa Taarerne tilsidst trillede Tilhørerne ned ad Kinderne. Disse to Naturmennesker, der i rigt Maal havde arvet det samme humoristiske Lune, som Carit Etlar er i Besiddelse af, efterlod mangan en frisk Idee og løftet Stemning, som atter senere kom til Udtryk i Forfatterens Værker.

«Hør, Carl, vi ere altsaa enige om, at der ikke er en

eneste Bog, som duer, af Alt, hvad Du har skrevet,» sagde Kapitein Mathias en Foraarsdag i Slutningen af Fyrerne, da Vinterisen var i Drift, og Skonnerten «Lively» laae klar til at forlade Holbæk. «Nu følger Du med mig tilsøes, saa skal jeg see, hvad jeg kan gjøre ud af Dig.»

Carit Etlar drog altsaa tilsøes, inden han havde faaet Huus og Hjem. Noget egentlig Nyt oplevede han vel ikke ombord. Fra Barndommen var han jo vant til at færdes blandt vore taktfaste og djærve Sømænd saavel hjemme i Fredericia som ude ved Vesterhavet. Men da «Lively» lettede Anker og gled ud mod det aabne Hav, førte Skonnerten alligevel Carit Etlar ind i et nyt Afsnit af hans Liv. Efter aarelange, anstrengende Studier, Nattevaagen, Kampe for Tilværelsen, Kappelstrid, pludselig at befinde sig i de uvante og livsvirkelige Omgivelser mellem Fartøiets raske Mandskab, i hvis Matrosgjerning han deeltog, denne pludselige Overgang fra Hovedstadens nervepirrende Aandsliv til det friske Hav, alt dette Uensartede og Eventyrlige tiltalte Digterens handlekraftige Natur og befrugtede hans Evner. Han indsugede dette Livs Eiendommeligheder, og naar han saa efter endt Dagværk kom ned i sit Lukaf, begyndte Figurer som Tordenskjold, Salomon Baadsmænd og Gorm at dæmre og forme sig i afbrudte Skitser, der laa henkastede paa Papirstumper omkring i Rummet. Det er saaledes paa nært Hold, at Carit Etlar har studeret sine Sømændsskikkelser.

Kapitein Mathias slap imidlertid ikke saa let sin Yndlingstanke om en ny Musketeerudgave paa Dansk. Han kom af og til ned og forhørte sig med kyndig og overlegen Mine om, hvor vidt Broderen var naaet, og inden Carit Etlar atter opgav Søvæsenet, havde han lagt en fuldstændig Plan til «Gjøngehøvdningens» første Deel.

«Ja, det var et herligt Liv,» pleier han at sige, naar Talen falder paa hiin Tid. «I maa huske paa, jeg var ikke ude for at sidde paa Stads; men jeg deeltog i Matroslivet med Liv og Sjæl. De talte deres eget Sprog i min Nær-værelse, og jeg maatte tage ordenlig fat, før de vilde aner-kjende mig for deres Ligemand. Uh, disse Nattevagter i Slud og Storm vare fæle — sort Nat, Bølgebjerge, Skibs-lanterner og klaprende Tovværk, og naar jeg saa endelig forkommen søgte ned i Køien, der forresten ogsaa var klam, hændte det, at min kjærlige Broder kom ned, medens Skibet krængede og Bølgerne dundrede, ruskede mig vaagen og raabte i mit Øre med øm Deeltagelse:

«See saa, Carl, nu har vi gjort Alt, hvad der staaer i menneskelig Magt for at bjerge Skude og Liv og Helsen, saa maae vi lægge Resten i Gudfaders Haand. Jeg vil derfor ikke fortænke Dig i, om Du snarest muligt staaer op og tager dit pæne Tøi paa, for hvad der kan hændes.»

«For disse Strabadser tog jeg iøvrigt min Hævn,» fortæller Carit Etlar. «Vi laae engang i Holbæk Fjord med en svær Last og turde ikke gaae ud, før det blev Høivande. Min Broder og jeg gik da i Land ved Rørvig, hvor jeg inviterede ham ud at kjøre. Jeg var Kudsk, og da vi vare komne vel ind mellem Sandbankerne, lod jeg staae til og kjørte omkring, op og ned, mens Vognen knagede, og Mathias brølede, at han vilde staae af; men han kom ikke af.»

Ombord paa Skonnerten «Lively» lærte Carit Etlar fortrinsviis Styrmand Hermansen at kjende, en Personlighed, der senere er traadt frem i Bøgerne i mange forandrede Skikkelser, tilsidst i Mads Knaps.

Hermansen samlede hver Aften en Kreds af Folkene om sig, selv Matroserne, som skulde tilkøis, foretrak at

sidde oppe i Taagen for at lytte til Styrmandens Historier, dem han forsikrede selv at have oplevet, og hvoraf der ikke var et Ord Sandhed, medens hans smaa Øine udsendte poliske Blink. For Exempel, hvorledes han engang havde været rettet an paa Tallerkenen for en Hai, saa godt som med hele Underkroppen mellem Tænderne paa en lækkesulten Kavaleer, men i et beleiligt Øieblik blev reddet ved egen Snarraadighed og utrolig Behændighed. — Paa en af de smaa Antiller var der blevet ham tilbudt Ægteskab af en indfødt Prindsesse — Vorherre bevares.

«Til at finde paa en Opsang, maaske lidt tvetydig, havde Hermansen ikke sin Mage, og jeg maatte opbyde al min Opfindsomhed for at holde ham Stangen som første Opsanger, hvilket var min største Fornøielse,» fortæller Forfatteren. «Vi sang saaledes improviserede Vexelsange under Ind- og Udlosning og samlede ofte en heel Kreds af leende Tilhørere, som øvede en utrolig oplivende Indflydelse paa Hermansen. Skade, at jeg ikke dengang nedskrev disse Sange.»

«Mit sidste Søtogt var til Stettin, hvor min Broder skulde hente Tømmer for Marineministeriet under Vaabenstilstanden 1848. Imens vi bleve slæbte op gjennem Oderen, kom vi forbi Begyndelsen til en tysk Krigsflaade. Vi havde vor Fornøielse af at see et Fartøi daske ind paa Bolværket, uden at Officererne vare istand til at lægge bi paa en sømmelig Maade, i hvilken Anledning han modtog nogle drøie Raad af Hermansen. Saa tog vi vor Ladning ind og seilede tilbage. Da vi kom forbi de tyske Fartøier, fandt Hermansen det passende at hilse ved at heise en tom Sæk op paa Gaffelen til vort Storseil, og det gik meget godt.

Da vi atter kom ud i rum Sø, kneb det med at faae

Ende paa Dagen. Solen skinnede, Veir og Sø var mod os. Kapitainen viste sig i Kahytslugen og udsendte en høi Gaben, kaldte paa mig og nedlod sig til en Raadslagning om, hvorledes vi skulde faae Bugt med Tiden. Enden blev, at han foreslog os at slagte Grisen, vi havde med ombord, og forsøge, om vi ikke kunde bringe det ud til en Sylte endnu samme Aften.

Forslaget vandt især Hermansens Bifald og blev strax sat iværk. Forberedelserne vare trufne i et Øieblik. Kokkedrengen kneb henrykt Grisen i Halen, for at faae den til at skringe, og Tyskernes Tænder til at løbe i Vand efter vor Lækkerbidsken, Hermansen hvæssede Kniven og svang den med sære Fagter — nok er det, vi fik varm Sylte den Lørdag Aften. Maanen skinnede over vort Dæk og over en Flok livsglade Søgutter, — men hvem der var Mester for den Sylte, forbyder min Blufærdighed mig at fortælle. Efter endt, velsmagende Maaltid dansede Kokkedrengen en nylig indstuderet Zigeunerindedands til Harmonikaspil, medens Hermansen traadte en prægtig Reel.»

Med dette Togt afsluttede Carit Etlar sit Sømandsliv. Da han steg iland paa dansk Grund ledsagedes han af Svend Gjønge, Ib, Tordenskjold og Salomon — og de ere blevne iland siden.

Manddomsaarene.

Det er ikke let i et lille Land som Danmark at leve af Forfattervirksomhed alene. Carit Etlar gjorde denne Erfaring, efter at han havde indgaaet Ægteskab med en uformuende Lærerinde, Frøken Thorbjørnsen, Datter af Sagfører Thorbjørnsen. Skjøndt Forfatteren allerede dengang kunde glæde sig ved Popularitet, stod det hurtigt klart for ham, at han i pecuniair Henseende maatte have Andet at støtte sig til end Pennen. Der blev en Amanuensis-Plads ledig ved det store kongelige Bibliothek. Carit Etlar indsaae den dobbelte Fordeel, denne Stilling vilde bringe ham, først en lettere Adgang til Bog- og Arkivsamlinger, dernæst en sikker, aarlig Indtægt. Den faste Gage i de fem og tredive Aar, han var ansat ved Bibliotheket, beløb sig dog kun til otte hundrede Kroner aarlig.

Carit Etlar skrev altsaa en Ansøgning og begav sig med denne til Kultusministeriet, men erfarede, at en af de overordnede Embedsmænd ønskede Pladsen for en Anden.

Det er allerede tidligere fortalt, hvorledes Kong Frederik

den Syvende som Prinds i Fredericia havde lovet den døende Brandinspektør Brosbøll at tage sig af hans Dreng. Kong Frederik havde rundhaandet holdt dette Løfte, idet den ene af Brosbølls Brødre, Kapitain Henrik, fik et Postmesterembede i Ditmarsken og Lieutenant Johannes et Toldembede i Wandsbeck. Carit Etlar besluttede at henvende sig til den kongelige Gunst som sidste Middel til at opnaae den attraaede Plads. Han begav sig med sin Ansøgning til Majestæten, som residerede i Christiansborg Slot.

Idet han traadte ind i Audientssalen, smilede Kongen og sagde: «Det glæder mig at see Dem igjen.» Derefter talte han venligt om gamle Dage. Han var den Dag mere end sædvanlig humoristisk anlagt.

«Kan De huske den Kunst fra Frederits?» spurgte Kong Frederik og lod et Pengestykke forsvinde i Luften med overordentlig Behændighed.

«Ja, Deres Majestæt. Men jeg kan en ny.»

«Men min nyeste kan De ikke gjøre efter,» sagde Frederik den Syvende og satte fingerfærdig en Firskilling fast paa Døren.

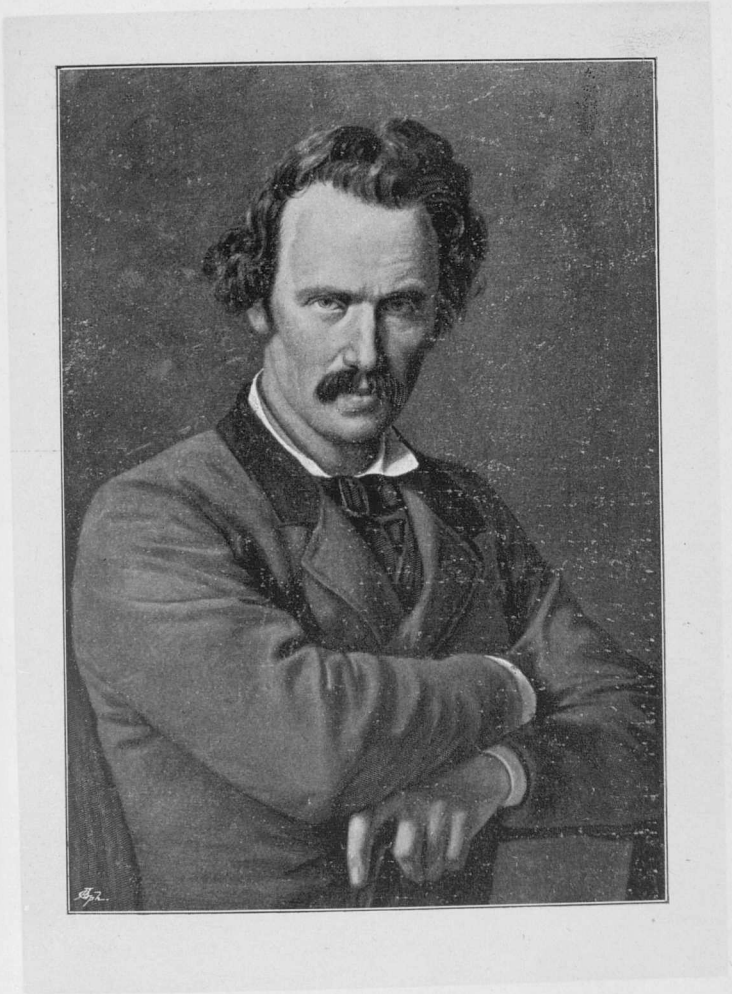
«Det kan jeg ikke endnu,» siger Carit Etlar harmfuld; «jeg har dog øvet mig derpaa mange Gange.»

Kongen spurgte derefter, hvad Brosbøll havde paa Hjertet, og denne kom nu frem med sin allerunderdanigste Ansøgning.

«De skal have Pladsen,» sagde Kongen.

«Ja, mange Tak, Deres Majestæt; men jeg faaer den vist ikke, desformedelst —» Han fortalte nu Kongen om sit Uheld.

«Giv mig din Ansøgning,» sagde Majestæten. «Du kan

50 AAR

MALERI AF MONIES

med det Samme gaae over og hilse paa Grevinden. Hun vil maaske see Dig.»

Carit Etlar forlod meget glad Gemakket, men var vist saa betaget af de lyse Fremtidsudsigter, at han lidt efter stod nede paa Slotspladsen uden at have søgt Audients hos Grevinden.

Brosbøll fik virkelig Embedet, men blev uvenlig modtaget af den omtalte Embedsmand.

«Jeg vil blot sige Dem, at vi ikke kunne omgaaes,» sagde denne hidsig.

«Jeg maa da see at finde mig heri,» svarede Brosbøll og kastede sig med sin hele Energi ind i den nye Bestilling. Han maa alligevel snart have vundet Anerkjendelse som Embedsmand, hvilket følgende Træk beviser:

En Sommermorgen i 1853 kom Overbibliothekar Werlauff ud til Brosbøll i Frederiksberg Allee. Carit Etlar traadte netop ind fra Haven med en stor Skaal, fyldt af nyplukkede Jordbær, «vist flere Pund», forsikrer han.

«Kom, sæt Dem, jeg har noget Godt at fortælle,» sagde den venlige, gamle Herre.

«Jeg har ogsaa noget Godt til Dem,» sagde Brosbøll og holdt Frugtskaalen i Veiret.

«De er udnævnt til Inspektør ved det store kongelige Bibliotheks Udlaan,» sagde Werlauff paa sin stille Maade. «I Sandhed, en herlig Stilling at leve sit Liv i Bøgenes Hjem.» —

«Jeg blev som himmelfalden af Glæde,» fortæller Etlar, «og vidste i Øieblikket ikke bedre at udtrykke min Tak end stiltiende at sætte hele Jordbærskaaalen hen foran den gamle Herre. Han var en stor Jordbærven og spiste til vor Forundring med god Appetit Alt, hvad Skaalen indeholdt.»

I den lange Aarrække, Etlar herefter beklædte Embedet ved Bibliotheket, erhvervede han sig mange Venner blandt virkelig Studerende, hvilket blev ham en stor Opmuntring i den eensformige og trættende Virksomhed som ansvarshavende Udlaaner. Endnu idag modtager Carit Etlar Venskabsbeviser fra Bekjendte, erhvervede i nævnte Tidsrum. Af og til fortæller han ogsaa med et Smil om Gjenvordigheder og Konflikter med overfladiske Studerende eller Moralsklæsere, der betragtede det kongelige Bibliothek som et Leiebibliothek.

«De kan troe, fra min Pult deroppe lærer man at skjelne Bukkene fra Faarene,» siger han. «Der kommer en Fyr med Hatten i Nakken og Cigaren i Munden og forlanger høirøstet alt muligt, som han jo ikke altid faaer, og saa bliver han vred og gjør sig uartig i Bladene. Og der kommer en stiltfærdig Student, som gennem Værk efter Værk møisommeligt forfølger sit Studium — det var ligefrem en Velsignelse at kunne være saadan en Mand til Hjælp og Nytte. Derfor sad jeg der jo.» —

Blandt Kollegaerne ved Bibliotheket mindes Carit Etlar med Forkjærlighed nuværende Rigsarkivar Bricka, hvis stiltfærdige Grundighed og elskværdige Karakter snart vandt Digterens Hjerter. Ligesaa Biskop Martensens Søn, Forfatteren Martensen, som havde sin Kontorplads lige overfor Etlars Pult. Som tidligere berørt hindrede dog vist Carit Etlars Eneboernatur ham ogsaa i disse Forhold i at slutte sig nærmere til dem, som Embedet bragte ham i daglig Berøring med. En ubændig Trang til kun at leve med egne, drømte Figurer, hvilket gjorde ham uforstaaende og fremmedartet i det Hverdaglige — tillige en stærk Uafhængighedstrang, der vist er uundgaaelig hos en saa energisk og i sit

Omraade overlegen, begavet Natur, dertil vel ogsaa Overbeviisningen om, at der kun fandtes faa aandelige Berøringspunkter, Forstaaelse, mellem ham og hans Omgivelser — alt dette holdt ham fjernet fra Fortrolighed, og lod ham rimeligviis blandt Kollegaerne staae som den fremmede, vilde Fugl, der ikke kunde tæmmes, og som havde andetsteds hjemme.

Etlar selv øste flittigt af Bibliothekets Bogkilde. Hans høie Skikkelse med den vuggende Sømandsgang vandrede sjældent hjemad gennem Frederiksberg Allee uden at have Bøger under Armen, medens hans Blik under det kraftigt overskyggende Bryn søgte ud i det Fjerne — nærved syntes han ikke at bemærke Nogen. Han levede heller ikke sit Liv i sin egen Nærhed. Hans Værker, hvoraf nu en anseelig Række efterhaanden saae Dagens Lys nede i et lille afsidesliggende Havehuus, bleve mere og mere hans Tilværelses Hovedbegivenheder. Han gik op i sine Typers Oplevelser, Sorger og Glæder og søgte sine Forbilleder, hvor han troede at finde dem, han construerede dem vel ogsaa ofte af egen Magtfuldkommenhed.

Udadtil forløb Carit Etlars Liv tilsyneladende roligt uden nævneværdige Begivenheder, eller uden at følelig Paavirkning indadtil forrykkede Digterens Standpunkt eller Aandsphysiognomi. Ingen af hans Eiendommeligheder udviskedes af Tiden, hans Individualitet syntes snarere med Aarene at blive mere udpræget, saaledes som det vel er Tilfældet med de fleste virkelige Personligheder. Et Hjuls Omdreining i den store Samfundsmaskine.

Uden at ændse Kvalmen og Larmen rundt om vedblev han i disse mange Aar at fortsætte sin egen Vei i Kunstens Rige: at synge sine egne Sange. En efter en voxede de frem derude: Hervert, Vaabenmesteren, Svend, Ib, Palle,

Jens Brock, Viben Peter, Salomon og Gorm og de andre bredbrystede Naturmennesker, ægte nordiske Fremtoninger, der engang — naar «de Dødes Sol», som Balzac kalder Berømmelsen, ogsaa lyser over Carit Etlar — maaske ville holde deres Indtog som Nordens virkelige Børn, nede i Syden, hvor Pseudonorden saa længe har indtaget den Virkeliges Plads.

Taine siger: «Jo mere oprindelig en Egenskab er, desto omfangsrigere er dens Herredømme. Men jo omfangsrigere dens Herredømme er, desto større bliver dens Varighed.»

Heiberg skriver i sine «Intelligensblade», at Faa ere de lykkelige Heroer i Kunsten, der, beriget ved Studier, bevare deres Primitivitet, den første Oprindelighed. Hvor dette indtræffer, fremstaaer Originalitet.

Etlar blev en af disse Lykkelige. Hans Primitivitet, beriget ved Studier, forsløg for hans eget Liv — tillige for Andre, der, som han selv, lykkeligt have bevaret deres Oprindelighed, — ogsaa for den udviklede Intelligens, som med kløgtigt Blik forstaaer at beregne og glæde sig over den sande Kulturværdi, en saadan Begavelse besidder, naar den anvendes i det Godes Tjeneste, — den rakte ogsaa til for den trætte Intelligente, der, efter at have gennemløbet Viisdommens Laboratorier, længes tilbage til Ungdommens primitive Poesikilde. For alle disse blev han «Carit Etlar».

Det Seete beroer som bekjendt paa Øinene, der see, det Opfattede paa Evnen, der opfatter, det Følte paa Nerven, der modtager, kort sagt, efter Taine paa Organet. Er vor fonografiske Sangbund i Uorden, da ophører Melodiens Virkning.

Udadtil forløb saaledes Carit Etlars Liv roligt; indad-

til var det saameget mere bevæget. Han gennemlevede i sin stærke Fantasi med en Lidenskabsfylde, der i givne Øieblikke var istand til at hæve Mennesket til det Fuldkomne, og uden hvilket intet Fuldkomment i Menneskenaturen kan skildres, han gennemlevede saaledes Sindsbevægelser, der berørte Sjælens dybeste Streng, vel at mærke, ikke at forvexle med «Sjælens fineste Traade». Til Carit Etlars Eiendommeligheder hører hans Uvillie for alle udtværede og svævende Udmalinger af Hjerne- og Hjertefornemmelser, der for ham sjældent fører til Andet end en vaagen Drømmetilstand, ikke til Handling, som dog bør være enhver sund Tankes og Følelses Frugt.

Carit Etlar ytrede engang: «Jeg er egentlig kun et stort Hjerte, hvorved der hænger et Stykke Mandfolk.»

Der ligger vist megen Sandhed i denne spøgefulde Bemærkning.

Han søgte, som sagt, sine Forbilleder, hvor han selv vilde, reiste hvert Aar i sine Ferier, træt af Pen og Bøger. Hans Reiser herhjemme gik oftest til Vesterhavet og Heden, hvor han helst opholdt sig saa ubekjendt og ubemærket som muligt, og hvor han blev tiltalt af Beboernes Sæder og naive Kraft. Hans Udenlandsreiser strakte sig til Norge, Sverige, Tydskland, Schweitz, Tyrol, Frankrig, Spanien, Ungarn, Italien, Afrika. Overalt søgte og fandt han kun Et: «Naturmennesket i Naturen» og fandt ikke dette i det Raa og i det Platte, men i en opadstræbende Überørthed.

Naar han ikke var ude i Naturens Værksteder, «hvor de brygger Storhed» og hvor «Urkilder» springe, da søgte han ind til Sindsbevægelsens Værksteder, hvor andre Urkilder flyde, og hvor anden Storhed brygges.

«Hvorfra henter Carit Etlar disse Kvinder, stærke i

deres Følelse, uovervindelige i deres Hengivenhed, som kunne Alt, fordi de troe?» — — spurgte engang en Kritiker. «Disse Kvinder, der lige saa lidt minde om Helgenbilleder som om importerede Grisetter.»

Kvinden har i bedste Forstand øvet stor Indflydelse over Etlars Aand. Fra hans Ungdom levede for ham et ophøiet og ædelt Billede, der vanskeligt lod sig tilsyne i Virkeligheden, men som var stærkt nok til at overskygge denne. Carit Etlar lærte aldrig at slaae af paa sine Fordringer eller at gaae paa Accord med sig selv overfor denne Drøm. Alt eller Intet.

«Saaledes som Herrens Aand hvilede over Vandene, da han skabte Verden, saaledes har en Kvindes Aand hvilet over Alt, hvad Manden frembragte af Stort og Godt,» skrev Digteren engang foran i et Værk.

At en saavel i psykisk som i fysisk Henseende stærkt udrustet Natur som Carit Etlars fra Dagens sløvende Gjerning har søgt til Inspirationens Kilde saaledes som andre Digtere i deres letbevægelige Stemningsfylde, det er vel en Naturfølge. Dog skiller Etlar sig fra Mange deri, at hans Forbillede, hvis Følelsesstyrke bar ud over alle Hensyn, Hindringer og Standsforskjel, og hos hvem Damens fiint udviklede Personlighed stod paa Høide med hendes Følelsesudvikling, maatte findes legemliggjort for at kunne tiltale Digteren.

Folkets reneste Pigeskikkelse, dets stærke, trofaste Kvinde, der ofte findes i hans Værker, for Exempel i de to Ditmarskerkvinder i «Viben Peter», i «Et kongeligt Eventyr», i «Martha fra Sigersvold», denne Type, for hvem Digteren nærer Ærbødighed, har dog aldrig været istand til at vække nogen varmere Tilbøielighed hos ham. Endnu

mindre den urene Kvinde. Ja, hvor underligt det end lyder, han har aldrig sig bevidst, talt med denne Type. Karakteristisk for ham er saaledes ogsaa, at han aldrig har gjæstet en Sangbeværtning eller deslige Steder, og i det Aar 1896 spurgte han: «Hvorledes er der egentlig indeni saadan en Varieté? Sidder man som i et Theater?» — At han dog har havt et skarpt Blik for den leflende Kvindes Egenskaber, beviser for Exempel Generalinden i «En Balnat», en Figur, der er skabt efter levende Model.

Den «jodlende» Side af Tilværelsen har ikke havt nogen Tillokkelse eller Inspirationsværdi for ham.

Hvor han derimod troede at finde sit Billede virkeliggjort, kastede han sin hele Lidenskabsfylde, hele sin Ærefrygt og Tilbedelse i Vægtskaalen. Saa fremstod Figurer som «Wanda» i «Artist», i «Naar Hjertet vaagner», Else i «Fangen paa Kalø», «Gazela», Theone i «Zilo», Clara Walmoden i «En Balnat» o. s. v.

Ligesaa hurtigt som Billedet fremstod virkeliggjort for Etlar, kunde det imidlertid atter udvidskes af den Udvalgte selv ved en uskjon Bevægelse, en høi Latter, et slet valgt Udtryk, men fremfor Alt ved en uædel Hjerteryng. Der blev da atter pludselig tomt og stille i den nylig saa straalende Festsal.

Det legemlige Forbillede var saaledes underordnet det aandelige. Han fandt sin Styrke i en usvækket Tro paa Drømmen. Han vidste, at den var til, selv om det ikke skulde falde i hans Lod at lære den at kjende i Livet.

Her er maaske Hjertepunktet i Etlars Produktion: hans faste Tro paa, at det Store og Gode er til, paa de Forbilleder, han skabte: de ere til. Det er hans bærende Livsanskuelse, der levendegjør og overalt har Berørings-

punkter i Læserens Bryst, at sige, hvis han er i Besiddelse af Organet til at opfatte netop dette med.

At karakterisere og skildre Digterens Værker i denne Periode er at karakterisere hans eget Liv. Han drog sig mere og mere tilbage fra Selskabslivet. Hans gamle Venner holdt af og til om Aftenen af at samles i Hjemmet ude i Frederiksberg Allee og fylde det stille Huus med Liv og Kunstneraad. Iblandt Gjæsterne var jævnlig H. C. Andersen, Hultmann, Vilhelm Wiehe, P. Schram.

«Jeg husker dem Alle saa tydeligt,» siger han selv; «jeg kan endnu høre Schram en Aftenstund, vi længe utaalmodigt ventede ham, med vældig Røst bebude sit Komme ude i Entreen. Jeg lukkede Døren op og seer til min Forbauselse Schram af alle Livsens Kræfter staae og spise en Julekage.

«Den saae saa mageløs ud nede paa Vesterbrogade, og jeg kommer lige fra Theatret, skrupsulten, rædsom!» forsikrede han, rettede paa sit hvide Bryst, traadte ind og var den fuldendte Verdensmand.

H. C. Andersen læste gjerne sine sidste Eventyr op; den lille Pige med Svovlstikken bevægede os meget. En Aften skrev han til Husets lille Datter:

«Maanen skinner, rund og stor,
over Mark og Mose;
men i Dalens Stilhed boer
Poesiens Rose.»

Goldschmidt holdt meest af at komme alene, naar ingen Andre vare tilstede; saa fortalte han mangehaande Historier, som Ingen faldt paa at tvivle om, siden det var den ironiske Goldschmidt, som fortalte. Han dvælede især

gjerne ved en Jyllandsreise, hvor han spadserede «heelt ud i Heden» for at lære Taterne at kjende, naturligviis pæn og sirlig med Cigar og Spadserestok.

«Deres Taterne maa være døde eller udvandrede,» paa-
stod han. «Jeg fandt Ingen, blot en Eneste; men jeg troer
ikke, han var ganske ægte: Han havde blaa Øine og blondt
Haar.» —

I Aaret 1864 deeltog Carit Etlar atter i Felttoget,
udsendt af Monrad for at skrive Artikler til «Berlingske
Tidende». Flere af disse Artikler bleve oversatte til Tydsk;
senere udkom Bogen «Krigsbilleder».

Da Carit Etlar næste Aar reiste i Sverige, opholdt
Kong Carl den Femtende sig netop i Jönköping, medens
Forfatteren kom derigjennem. En af Kongens Kavallerer
tilsagde ham at møde for den folkekjære Konge.

«Jeg har kun min Reisedragt, og den er endda ikke
ganske net efter Regn og Støv.»

«Gjør ligemeget. Hans Majestæt er selv Kunstner og
sætter sig paa Reiser ud over Pynt.»

Da Carit Etlar traadte ind til Kong Carl, gik denne
ham imøde med hjertelig fremstrakt Haand. Etlar vilde be-
væget sige Noget; men saa tog Svenskekongen en Vasa-
orden fra et Etui paa Bordet og rakte den danske Digter
den med disse Ord:

«Tag den og bær den som et Udtryk for min Glæde
over Eders Krigsbilleder. Det er det danske Broderfolk,
jeg hilser, naar jeg idag udmærker Eder.»

Da Skibet samme Aften seilede over Mälaren, stod
Carit Etlar med Ordenen paa sit Bryst og den vennesele
Herskers Billede i sit Hjerte, medens han stirrede tilbage
mod den svindende Stad.

Her i det fremmede Land modtog Carit Etlar saaledes den første offentlige Hædersbeviisning.

Aarene svandt. Den unge Digter blev en ældre Digter.

Nede i Lysthuset, omgivet af et Hav af Grønt, saae J. E. Cart, Digterens Hustru, for første Gang «Gjøngenhøvdingen»s Forfatter. Det var i Aaret 1870. Hun var endnu Barn, men sad ofte med Carit Etlars Værker og saae nysgjerrig oppe fra sit Vindue over paa den Mand, der var hendes og hendes Sødskenes Yndlingsforfatter. Hendes Fader, Jægermester Schultz, eiede dengang en Villa paa Platanveien. Vinduerne vendte ud mod Etlars Have. Studerelampen brændte ofte silde dernede og kastede sit Gjenskin paa Væggen i Søstrenes fælles Sovekammer.

«Hvad mon han iaften skriver?» var Børnenes jævnlige Tanke.

Som femtenaarig Pige fik J. E. Cart*) et Skrivebord stablet op henne under Vinduet og satte sig ufortrøden til at skrive et Digterværk paa femogtyve Sider. Det blev kort efter benyttet som Stil til hendes Lærer i Dansk, Professor Rasmussen.

«Du behøver ikke at komme med saa lange Stile, kjære Barn,» sagde den overlæssede og feirede Professor. «Hvor har Du ellers det Stof fra?»

Denne betingede Opmuntring afgjorde den unge Piges Skjæbne, blev maaske ogsaa af Betydning for Carit Etlar.

En Eftermiddag tog hun Mod til sig og krøb gjennem Hækken, der skilte de to Eiendomme, ind i Forfatterens Have, naaede ubemærket hen til Lysthuset; men her svigtede Modet hende, da hun saae den store Mand sidde og stirre

*) Carite.

frem for sig med Haanden under Kinden og et barsk Udtryk. Næste Dag gjentoges Forsøget, og Digteren fik da Øie paa hende.

«Hvad vil De?» spurgte han barsk. «Er det Dem, der som en Gadepige bryder gennem Hegnet for at stjæle Jordbær herovre?»

Aldeles rædselslagen vilde hun flygte; men han greb hende i Armen og saae meget vred ud. Nu fulgte en Forklaring, som endte med, at J. E. Cart fremstammede, hun gjerne vilde være Digter.

«Naa ja, hvorfor ikke?» sagde Carit Etlar og smaalo. Han modtog Manuskriptet og lovede at see det igjennem. Den værdifulde Digtning blev imidlertid glemt. I Maaneder hørtes Intet deroverfra, blot Carit Etlars ualmindelig dybe og klangfulde Stemme lød af og til inde i Haven, naar han i korte Enstavelsesord sendte Ordre op mod Hovedbygningen.

Da J. E. Cart atter besøgte Digteren for at høre Svar, havde han glemt hele Historien. Nogle Dage efter blev hun kaldt over for at erfare, at Manuskriptet var ubrugeligt; men til Opmuntring fik hun derimod en Fortælling at afskrive for Forfatteren selv. Fortællingen hed «Jens, som leer» og blev senere trykt i Samlingen «Gjennem Brændingen».

Lykkelig som Jason, der hjembragte Løveskindet, satte J. E. Cart sig til sit første literaire Arbeide for Carit Etlar. Det blev vist reenskrevet fem Gange, før det ansaaes værdigt til Aflevering. Et nyt Værk betroedes hende som Belønning, og i femogtyve Aar har hun nu fortsat dette Arbeide med Afbrydelse af nogle faa Aar, da hun

som Voxen skulde deeltage i Verdenslivet. Hun længtes dog hurtigt tilbage derfra til Digterhaven.

Carit Etlars Virksomhed blev fra hiin Dag J. E. Carls bedste Glæde. Digterens Hjem var allerede dengang barnløst, idet hans Datters selvstændige Natur i en ung Alder havde bevæget hende til for bestandig at forlade Fædre-hjemmet. Han følte nu en varm og hengiven Interesse slutte sig til hans Verden og søgte ikke længer saameget efter sit Forbillede.

Lidt Charakteristik.

Saaledes gik det da Etlar, som «de Andre», der fødtes i dette Aarhundredes Begyndelse, de naive Kæmpebørns Tidsalder. «De synes,» siger Dr. Georg Brandes i Indledningen til andet Bind af hans monumentale Værk «Shakespeare», «i deres Barndom at have inddrukket en oprindeligere Kraft, en fyldigere Lykke, at have faaet et mere ildfuldt Blod, en mere umættelig Eventyrtrang, en sandere Ungdomsforaarsfølelse end vor Tids Mennesker.» Egenskaber, der ere af uforgjængelig Natur hos deres Eiermænd og deres Frembringelser, medens Bevidstheden om at have levet i en Tid, da Kunstens og Poesiens Heroer lyste som Stjerner, staalsatte deres Individualitet mod Smagsretningens lunefulde Vindkast.

Carit Etlar søgte endnu bestandig i Fritiderne lige til hans Alderdom bort fra Stæderne ud til Naturens store Egne, hvis Aand han følte beslægtet med sin egen og hvor han tiltaltes af Beboernes Sæder, Skikke og Kraft. Her stod han uforstyrret i befrugtende Forbindelse med Fortids Storhed, den drømte eller virkelige. Romantikens Verden var for ham Tilværelsens Salt, dens friske Luft, Universal-

middel mod Tidens Brøstfældighed, en sund Høiluft for den, der til daglig færdes i Støvet. Her fandt han Mennekehjertet, det Usammensatte, Ureflekterede, der idag som for Aarhundreder tilbage er og vil vedblive at være det Samme, og som i Livets bevægede Øieblikke vil ytre sig paa samme Maade ved de selvsamme Midler og frembringe de samme Virkninger hos os som hos vore Forfædre. Helst fandt han dog det Hjerte, som arbejder med et Flertal af Hjerters Kraft, det Oprindeliges hellige Enfold, Humør, frisk Blod, Naturkraft, alle de Egenskaber, vor Tid savner, og som for ham alene var istand til at fremstille det fuldbaarne Menneskeværd, at fængsle hans Medfølelse, at høine Horizonten.

Folkets inderste, originale Liv, dets Lys- og Skyggesider aabnede saaledes sine hemmeligste Folder for ham. Han fandt ikke dets Sjæl i det Raae og Platte, der altid frastødte ham, og allerede i Barndommen fik ham til at «sørge», idet han selv forklarer, at han syntes han blev krænket ved at høre eller see noget Raat. Han fandt Folkets sande Liv i det Uberørte og Oprindelige, der stræber opad som Lysets Flamme.

Milieumenneskets og Nedarvningslærens Theoretikere ville finde den bedste Sammenhæng mellem Drengens, den modne Mands Væsen og hans Værker, og den Roddybde disse have vundet i hans Lands Natur, hvilket alene giver en Digter Levedygtighed.

For et Naturel som Carit Etlars maatte den sammensatte, moderne Sjæl, Hverdagsmenneskets «Fornemmelser» med alle dens Afskygninger være en usund Frembringelse af Civilisationen. Et Slags kunstig Mosaik af udstykkede Evner, et i Aforismer sonderdeelt Hele, bestaaende af færre

eller flere hinanden modstridende Egenskaber, hvoraf Tilfældet eller nedarvede Dispositioner giver den ene eller den anden Seiren. Altsaa et karakterløst Væsen, hvis indre Brydning forøder dets Kraft, der udkræves samlet for at fremme Personligheden og maaske saaledes frembyder interessant Stof for Forstandens dissekerende Granskning, men ikke for en Digter, der er sig Kunstens høie Maal bevidst: at løfte og forædle ved de store Følelsers Forbilleder.

Carit Etlar har idetmindste kun havt Brug for det heelstøbte Indre, der sætter een Blomst, Personlighedens, og som ved sin Følelses Eenhed og Dybde, sit sunde Sind og uplettede Villiekraft frembyder værdigt Stof til digterisk Behandling — Forbilleder, som «giver Noget ind at voxe sig store og stærke efter» — Naturer, for hvilke Sjælskonflikter, uundgaaelige, paa Grund af deres Væsens Intensitet, maa blive af skjæbnesvanger, livsbestemmende Betydning, og som derfor for ham alene vare brugbare Emner til at illustrere den sande Kunst.

For at forstaae eller af egen Skaberevne at konstruere saadanne Personligheder og for i Digtning at magte dem, saa at de henrive til Efterligning og ikke falde ud til at blive paaklistrede Kraftstaffagefigurer, maa Digteren blot selv være en Personlighed. At Carit Etlar er blevet en saadan, har han maaske Faderen at takke for. — En Personlighed, der senere ved Studium og Selvsyn opnaaede den tillidindgydende Autoritet, der er nødvendig for enhver Fører, og uden hvilken den skønneste Digtning flager hen i Vinden, nappes og snappes lidt her og lidt der, men trænger ikke ned i Grunden.

Disse Egenskaber alene gjorde ham dog næppe til

«Carit Etlar». Farfaderens urokkelige Tro paa det Store og Gode i Livet, som han indpodede hos Drengen, en poetisk barnlig Tro paa en uransagelig Verdensstyrelse gjennemsyrer hans Digtning. Troen paa Følelsens Poesi og dens mulige Vedligeholdelse paa Samfundets forskjellige Trin, paa de forædlede Lidenskabers Høihed, selv under den haardeste Kamp for Tilværelsen. En Kamp, der for ham maa til, for at vi kunne trives, ligesom der maa Regn og Luft til, for at Planten kan voxe. Kampe, der udvikle og styrke og «i en Times Ulykke lærer os mere end et heelt Aars Lykke». Som ofte føre til «de ensomme Tinder», men ligesaa ofte gennem Prøvelsen til Resignationens Fred, «der lever det rigeste og selvudviklende Liv i og for Andre».

Denne Overbeviisning om den menneskelige Evnes Magt til at kunne vinde frem af Intet, denne Tro paa gode Følelsers Seier, som finder Gjenklang i ethvert sundt og ufordærvet Bryst, er den foryngende Kilde, hvorfra han har øst for sig selv og Andre paa sin Livsvei. Det er den røde Traad, som spinder sig gennem Etlars Produktion og overalt har Berøringspunkter med Folkets Haab, Tro og Længsler.

Af denne bærende Livsanskuelse voxede disse karske, bredbrystede Typer med det trofaste Hjerte, samlede nordiske Fremtoninger, hvorfra hver enkelt er en og samme Aands Afføding, og som derfor alle bære vor Folkeaands ensfarvede Stempel, men som alligevel i Fremstillingen vexe i uensartet Charakteristik, der nøie er Udtryk for et originalt Indre og dets Stemninger, og som i Handling lader fremskinne en bestemt concentreret Sjæleskildring i romantisk Indfatning.

Carit Etlar vedblev saaledes at gaae sin egen Vei og fortsatte i Manddomsaarenes vaxlende Tilskikkelser Barndommens Eneboerliv. Den gamle Farfaders Smil og Hovedrysten

ad Dagens travle Færd var gaaet i Arv til Sønnesønnen. Modens Døgnretninger, Aartiens Smag forblev upaaaetget af ham; han fik i sit lange Liv Leilighed til at erfare, at den Gamle havde Ret. Han saae Literaturretningen skifte Form og Udtryk, hørte dens hinanden modstridende Feltraab, lærte, at den, der bygger paa Øieblikkets Smag eller paa det kunstig fremelskede Kultur menneskes Egenskaber, planter sit Hjertes Blomster i Flyvesand, som endnu ingen Marehalm har været istand til at binde.

Uden at vende sig tilvenstre eller tilhøire eller at støtte sig til Venner, Cliquer og Magthaveres Gunst, uden at indlade sig i politiske Digressioner eller at benytte Kunsten i Tendensens Tjeneste, fortsatte han sin Vei. Den Kunst, han alene vilde leve for, var ikke en Kunststart, Kunsten paa Afveie; det var ikke Partiernes Lovsange og Leilighedsdigte han vilde synges.

Udadtil vedblev hans Digtning at glide fredelig fremad. Eftersom han ikke var Tendensdigter, reiste han aldrig opsigtsvækkende Debatter, Pressens Ilddaab, der holder mangan en Arbejder i Aandens Viingaard ilive. Intet Parti tog nogensinde hans Digtning til Indtægt i sin Tjeneste. Ingen digterisk Grublen, der søger at gennemskue Verdensrum og Tid, medens den vil løse de høieste, uudgrundelige Problemer, omgav ham med det Uforstaeliges falske Nimbus.

Alligevel bleve Carit Etlars Figurer lidt efter lidt Støttepiller i vor nationale Bevidsthed. Ikke mindst hos Ungdommen, hvilken han i flere Slægtled bibragte en sund og ædel Følelsesretning, Fædrelandskjærlighed, Ærbødighed for Tro og Tradition i dens kritiske Overgangstid, der modtager Indtryk af skjæbnsvanger Indflydelse for hele Livet; og Ungdommen og Folket, som er det vanskeligste Publikum

at tilfredsstillende i aandelig Henseende, fordi den Unge uden at kunne definere Poesien føler og fordrer dens Væsen, lever i dens Drømme og Haab, higer efter bestandig mere af dens Farverigdom, Friskhed, begjærer ubevidst at ledes fremad af dens ophøjede Egenskaber, som ikke kunne eftergjøres af Reflexion, kun skabes af Kjærlighed til det Store og Gode. Folket, der saaledes ubevidst fordrer ikke alene Kunstværd, men tillige Kulturværdi af sin Fortolker, før det sætter Nogen i Høisædet som dets Digter.

Drengen fra Eremithytten, Manden fra Eneboerlivet blev det forundt at træde sit Spor i Nationens Aandsliv. Et halvt Aarhundrede har nu «aflagret» hans Værker, der siden Aaret 1890 først synes at komme ret i Flor. *)

*) Bogfortegnelsen findes bag i Bogen.

Reiseerindringer.

«Javist, at reise og aldrig blive træt, at sige til sig selv: «Nu reise vi igjen, jeg veed ikke hvorhen; men vi reise, min Ven! Det er Sagen» — det var min Længsel og Lyst i alle Dage fra min tidligste Ungdom, den Kilde, hvorfra jeg hentede Friskhed og fornyet Kraft,» det sagde Carit Etlar. «Nu maa jeg lade de lange Reiser fare; men saa kan jeg jo om Aftenen kalde Sydens fjerne Lande herop til mig, Palmen til Granen, Ørkenen til Isen.

Iaften er det Middelhavet, vi seile hen over, medens Maanen sender sit blege Lys over vor nordiske Kæmpegrav herudenfor mit Huus, Romernes Hav, Korsarernes Hav, Valplads for mangfoldige Bedrifter, som Tid og Glemsel forlængst drog sit Forhæng over. Jeg hører det Hav endnu synge den samme brusende Melodi, det pranger i Farver, som aldrig nogen Maler har magtet at gjengive, det gynger og bevæger sig som en mægtig Kæmpes Bryst, der drager Aande i en rolig Søvn. Smaa, sorte Ænder og graablaa Maager ligge og fiske paa Bølgerne. Af og til glimrer det henover Havfladen som en Regn af Sølv; det er Stimer af Sardiner, der forfølges af Thunfisken. Men længere nede,

saa langt borte, at vort Dampskibs Støi ikke naaer derhen, hæve sig nogle blaagrønne, halvrunde Figurer over Søerne; det er Skildpadderne, som det smukke Veir lokker op i Vandskorpen, hvor de faae sig en tryk, lille Søvn. Roer man hen imod dem, lade de sig gribe om Benene og hale ind; det godmodige Dyr gjør ikke den ringeste Modstand, det siger blot: «Kuf, kuf!» hvilket efter Kyndiges Forklaring i Dyrets Almuesprog skal betyde det Samme som: «Lad mig nu være i Fred, I Slyngler!»

Jeg seer det Hele. Solen brænder allerede nu ved Daggry, Vinden sover, Dækket er glohedt. Lige meget! Jeg er ombord paa Veien til Afrika med mit solide Ankerske Reiselegat i Lommen og nyder Friheden efter nylig i Badet Luchon ved Pyrenæerne at have endt Romanen «Firehundrede Aar», senere omdøbt til «Tranens Varsel», og som var bestilt af Redakteuren af «Folkets Avis» samme Foraar. En Dag traadte han ind til mig hjemme i Kjøbenhavn med de Ord: «De maa skrive Noget til os.»

«Nei, jeg vil ikke.»

«Jeg forlader ikke Stuen, før De har sagt Ja.»

«Umuligt, jeg er midt i et andet Arbeide, der skal være endt til min Reise.»

«Saa maa De lægge det tilside.»

«Men jeg skal have hundrede Kroner for Arket.»

«Det underskrive vi med det samme.»

«Hvad skal jeg skrive om?»

«Helst en lang Bog fra Middelalderen — forresten ogsaa gjerne en fra vor Tid.»

«Godt, saa lade vi den spænde over fire hundrede Aar og døber Værket med det samme.»

Nu var Arbeidet altsaa til Ende, Honoraret modtaget

foruden et Extragratiiale af den tilfredse Redakteur. Et nyt Sujet, jeg havde oplevet i Luchon, og som saae Dagens Lys efter Opfordring af Chr. Richardt under Navnet «Artist» i Gotfred Rodes Bog «Vintergrønt», begyndte at faae Form; hvad Under da, at jeg den Morgen stod ombord paa Dampskibet med Brystet fyldt af Reiselyst, med hver Nerve i Virksomhed, medens hvert Aandedræt syntes at bringe mig noget Nyt og Ukjendt? Gibraltar, som jeg Dagen forud var naaet til efter store Møisommeligheder paa min Reise gennem Spanien, hvor jeg i hver Kudsk anede mindst een Røver, og hvor jeg i ethvert Gjæstgiversted syntes at spore træske Udplyndringsplaner, Gibraltar, den sovende Leopard, Spaniens hundreedaarige Beskæmmelse, forsvandt i det Fjerne med sine Kaktus, Aloe og Orangetræer.

Lidt udenfor Havnemundingen havde jeg i Forbifarten vexlet en Hilsen med Marinemaler Neumann, som fra sin Baad flittig tog Studier af de graa Klipper og grønklare Bølger.

«Leve Danmark!» raabte vi som af en fælles Indskydelse og svingede vore Hatte.

Nu dukke de frem af Taagen, disse fjerne Bjerge, Afrikas blaalige Marmor- og Sandsteensklipper; deres spaltede og takkede Toppe ere bevoxede med stridt Græs, der ligner Marehalm, og med smaa Buske af Viftepalmen, mellem hvilke den rødlig Klippegrund skinner frem. Intet Tegn til Kultur, ikke en menneskelig Bolig, Alt er vildt, øde, nøgent. Havørnen og Ternen kredser skrigende hen derover. Saaledes har disse Bjerge ligget henslængte, mørke og truende, fra den Dag, Herrens Aand hvilede over Vandene. Vee det Skib, der kommer Kystens Tænder for nær, eller som i den mørke Nat gjør et galt Bestik. Idag seiler det paa

Havet, imorgen ligger et gyngende Vrag splintret mellem Klippestykkerne, Arabernes hvide Burnuser sværme om det som Maagerne om et Lig, hente ind, hvad de kunne faae fat paa, og forsvinde med deres Bytte inde mellem Bjergene.

Vi ere altsaa nu i Afrika; man maa gjentage det for sig selv, for at troe derpaa. Afrika, Vuggen for Hannibal, som bragte det mægtige Rom til at skjælv, hvor Du idag møder de samme Aasyn, samme Sæder, samme Dragter som den Dag, første Mosebog blev skrevet, hvor Civilisationen endnu ikke har udsløttet Folkeslagenes Eiendommeligheder, hvor Lidenskaberne blomstre, Vendettaen hersker, Hadet flammer, Bøssen knalder, hvor Alt er Ild, Liv, Brand, som den Sol, der gløder over mit Hoved, hvor Alt er gigantisk fra Strudsen til Kamelen, fra Slyngplanten til den hundredaarige Aloe, der skyder sin Blomsterkrone femten Fod i Veiret og synes at sige: «Jeg føder kun een Unge; men det er en Løveunge,» — hvor Du ved hvert Skridt staaer paa et Blad af Fortidens Historie mellem disse bibelske Jøder, disse mørke, gulbrune Arabere med filtret Skjæg og Øine, der gjennembore som en Kaardespids, Børn af Fyrster og Helte, der skjule deres Nøgenhed i en pjaltet Burnus og krybe sammen i et Muurhul.

Jeg husker, at vort Skib lagde til i Nemours. En Baad med to Præster roede ud imod os. De toge deres bredskyggede Hatte af, idet de nærmede sig Skibet. En smilende Herre med dobbelt Hage kom imod dem paa Dækket og hilste paa dem. Det var Monseigneur Erkebisp, som i disse Dage gjorde en Rundreise i Algeriet. Vi havde havt ham ombord uden at vide det. Høiheden, Helligheden skjulte sig i en almindelig Reisendes Kappe. Monseigneurs lange Lokker faldt ned over Skuldrene; men Krøllerne gik

ud, da Taagen kom; Rubens har malet ham for lidt over 200 Aar siden; han hænger oppe i Moltkes Galleri, bekendt under Navnet «Munken». Da han slog sin sorte Kappe tilside, var det som en Sol, der kom frem mellem Skyerne. Kappen var foret med hørødt Atlask, violette Silkestrømper i sorte, lakerede Sko med uhyre Guldspænder. Over Skuldrene gik et bredt, violet Skjærf med lange, tykke Guldfrindser; over Skjærfet hang igjen en massiv Guldkjæde med et smukt ciceleret Kors. Prægtigst af Alt var dog en mærkværdig, tyk Guldsignetring med en ægte Steen; Ringen bar han udenpaa venstre Haands violette Silkehandske og stak den bestandig frem, som om det var en daarlig Finger, han var bange for at støde. I høire Haand holdt han en lille tyk Bønnbog, indbundet, ligesom han selv, i violet Fløil.

De to Præster kom op paa Dækket, knælede ned foran den hellige Mands Fødder og kyssede med Begjærlighed Ringen paa hans Haand. Derefter bade de Monseigneur saa flittig at komme ind og læse en lille Messe i deres nye Kirke.

Monseigneur kastede et Blik paa Himlen; den saae yderst melankolsk ud, og Vinden var begyndt at hyle; han saae paa Havet og meente, at nu var der ingen Tid til at læse Messe, Skibet skulde strax gaae videre. Den høflige Kapitain forsikrede imidlertid, at Skibet ikke gik før Bispens Arbeide var forrettet. Altsaa, han maatte i Baaden, fulgt af Præsterne og en Gensdarmofficeer, som havde stillet sig til hans Tjeneste og gjerne vilde være Maanen, der drog sit Lys fra Hellighedens Sol. Jeg fik Tilladelse til at følge med i Baaden, for at see og opleve saa meget som muligt.

Idet Bispens steg iland, gav Klokkerne sig til at kime, og Folk strømmede ud af Husene for at betragte os. Alt

her i Verden tjener jo til Skuespil, Lidelsen og Glæden, hvorfor da ikke en Erkebisp med violette Handsker?

Ind i Kirken gik det med Store og Smaa; Klokkeren vedblev at kime; den synger jo sin Lovsang og Ligsang med samme Tunge.

Imedens Monseigneur tildeelte Mængden Velsignelse i Kirken, blev jeg paa Stadens Torv, en aaben Plads, beplantet med Akacier, Vidne til en anden Fest i Staden Nemours, en Fest, hvortil man ikke kom i Floil og Silke, en Kornuddeling til de udsultede Indfødte, der paa deres Kameler i Flokke strømmede ind fra det forbrændte Land, hvor de mudrede Flodrester forgiftedes af Græshopperne, som paa deres Vandring vare druknede i Vandet, og hvor Menneskenes Føde i lang Tid kun havde bestaaet i Tidselens skrællede Bladstilke, Marven af den lave Palme, *Phoenix humilis*, Løvetand, kort sagt, man tog tiltakke med Alt.

General Mac Mahon, Statholder i Algier, saa denne Nød og besluttede at handle paa egen Haand, for at lindre den. Han lod opkjøbe alt det Korn, han kunde overkomme, og skrev til Frankrig efter mere. Dernæst sammenkaldte han fra Øst til Vest Høvdingerne fra de forskjellige Stammer og sagde til dem:

«I mangle Byg til at spise; i Oktober kommer Saaetiden, saa vil I ogsaa mangle Byg til at lægge i Jorden. Skik Eders Mænd til den nærmeste Havn, saa skal I faae, hvad I trænge til. Naar Eders Høst bliver god igjen, saa give I mig mit Korn tilbage. Det skal I Høvdinge være ansvarlige for.»

Saa kom de strømmende, Beduinerne fra Ørkenen og Araberne fra Landsbyerne. De stirrede forbausede paa deres Velgjerningsmand, de sagde Intet, men bevarede Erindringen

i deres Hjerter, maaske en ligesaa dyb og varig, som den før omtalte Fest frembragte. Ogsaa Kabylernerne, der udgjøre en Deel af Landets ældste Indbyggere, kom med lange Rækker af Kameler eller Dromedarer, som den Afdeling af Slægten hedder, der nøies med een Pukkel. Enhver Stamme havde sin Kadhi eller Dommer med, et Billede af den meest ærefrygtindgydende Patriark, man kan tænke sig.

Der blev Larm i Bladene: «Det er uforsvarligt handlet af Guvernøren,» sagde man. «Han skulde værne os for Kolera, for alle disse pestbefængte Ulve i Faareskind, og saa byder han Pesten komme indenfor vore Mure.»

Mac Mahon hørte paa dem og lod dem tale. Da jeg senere under mit Besøg i Algier fik Leilighed til at tale med ham herom, trak han paa Skulderen og sagde:

«Et overordenlig Tilfælde fordrer overordenlige Forholdsregler.»

Han vedblev at mætte disse hungrige Munde og mildne denne tause og skrigende Nød.

Der fandt altsaa en saadan Kornuddeling Sted den Dag, jeg besøgte Staden Nemours. Aandelig Føde i Kirken, legemlig Føde paa Torvet. Hele Pladsen var bedækket af maleriske Grupper i alle mulige plastiske Stillinger, blandt hvilke den liggende dog var den meest fremherskende. Her traadte den sydlandske Natur ud af Burnussen, her raaber det, skriger det, hviner det, saa man skulde synes, de gamle Mure maatte briste derved. Hvor de lyste og straaled, disse mørke, melankolske Ansigter over de fyldte Sække! Billedet mindede om Josephs Brødre, der hente Korn fra Ægypten. Figurerne, Dragterne, Omgivelserne vare de samme.

Men, eengang for alle, hvorledes er det muligt for den

Fremmede at forstaae disse Indfødtes Sprog? Det er let at besvare. «Naar man, som Araberen, taler med Minespil og Hænderne, maa man kunne høre og forstaae dem med Øinene.»

Imellem denne snakkende og gestikulerende Sværm lagde jeg fortrinsviis Mærke til en lille Pige, halvnøgen, tatoveret paa Hælen med det bestemte Tegn for den Stamme, hun tilhørte, rank som et Bambusrør, forresten ogsaa af samme Figur som det, en levende Modsætning til en Række Negerinder, der handlede med Fladbrød, som de selv bage, et Galleri af det Styggeste, Mennesket har frembragt, levende Registre paa Alverdens Skjældsord og Forbandelser. Et Sideblik, en mørk Mine er nok til at bringe dem i Harnisk; beslutter man engang at gjøre sig til deres Offer, standser man foran dem uden at købe, saa udspyer disse altid ladede Batterier en Hagel af Haan, en Rigdom af Spotnavne, imod hvilke ikke engang Taushed er et Skjold. Imellem disse Kvinder gik den lille Pige og samlede de enkelte Bygkorn, der vare tabte paa Jorden. Hendes Høst var ikke stor; det Tabte havde desuden blandet sig med Sandet. For at faae det op vædede hun Pegefingeren i Munden og drog saaledes de enkelte Korn til sig. Hvad hun fandt, gjemte hun i en Flig af sin Klædning og bar det hen til en gammel Kvinde, som sad paa Hug noget borte med begge Hænder under Kinderne. Den Gamle knuste da Bygget med en Steen, tog lidt Vand af en Faareskindssæk og blandede det med Kornet, til det blev en blød Deig, den de rullede sammen i Hænderne i Form af en Cigar og spiste med synligt Velbehag.

Alle disse smaa Optrin, som tabe sig og blive til Intet ved at fortælles, maa man see; det er Stedet, de brune Klipper, den straalende Sol, den mørkeblaa Luft, det er

Dragterne, det lidenskabelige Udtryk, hvormed enhver Følelse udtaler sig, det er Geværskuddene, Kamelens Brøl, Æselets Skryden, Mændenes vilde Skrig, som her virker sammen til et heelt Billede. — Hvor er det Maleri, hvor en den Daad og Bedrift her i Verden, som taaler at tages ud af Rammen, eller som ikke beroer paa, at den sees og bedømmes fra det rette Synspunkt?

Atter gik vort Fartøi fra Land, og de to Præster sad som før med Hatten i Haanden, atter knælede de ned paa Dækket mellem Appelsinskaller og Tovruller, takkede for den herlige Fest og kyssede den omtalte Ring, idet de bød Farvel. Det trak op til Storm. Monseigneur tog sin Bønnebog og gav sig til at læse. Stormfuglene fløi pibende hen over Søen, Maagerne søgte tillands for at finde Læ for det kommende Uveir. Skibet seilede videre.

Stedse høiere reise Bjergene sig nede mod Oran, mere vilde og mægtige strække de deres skaldede Hoveder i Veiret, blegede, furede, som en gammel Vagtpost i Strid med Storm og Regn og Sø. Nedenfor dem larmer Havet med Braad og Brænding, tørne imod Revene, men glide tilbage igjen og slikke Klippens Fod — altsaa er det Klippen, der hidtil er bleven Seierherre.

Endnu en Bugt, den største, den sidste, før vi naae Algier. Derfor synes det store Dampskib at skyde hurtigere gennem de rullende Søer; det aner Maalet og kaster høie, snehvide Skumskyer omkring sig. — Der gaaer Solen ned, en blodrød Kugle, som synes at vugge sig midt i det pragtfulde Tæppe af Guld og Purpur, den breder ud over Søen. Saa bliver det Nat; thi «Aften» og «Morgen» er jo kun Ordlyd uden Virkelighed her. Taagen stiger paa Sletterne. Det er koldt nu, og Flaggermusene sværme.

Maalet er naaet. Foran mig ligger et andet Paris — Sodoma, som Nogle sige. Blussene ere tændte i Fyrtaarnet, der staaer paa Vagt foran Indseilingen til Havnen og viser Vei, ligesom Digteren og Moralisten viser Vei: undertiden uden selv at være istand til at følge den.

Løvrigt breder der sig i denne Time en forunderlig Høihed over Egnen. Den store By med de hvide Huse, hvide Tage og hvide Moskeer ligner en hvilende Kæmpe, indhyllet i et Liglagen. Jeg følte mig grebet af noget Nyt og Ubekjendt og sov vist ikke meget den første Nat, men drømte desuagtet vaagen, omgivet af disse tilgitrede Haremer, Mure, der sukke under deres Hemmeligheders Vægt, Minder, der tale, en Valplads, paa hvilken Hadet kæmper mod Forsoning, Barbari mod Civilisation. Jeg stod endnu udenfor Alt, begreb Intet, ventede kun, anede kun, og deri ligger ofte den største Lykke. — Blot det er vist, at vi nu ere naaede til Algier, Fremtidens By, der strækker sit Hoved mod en Ildsol, medens den bader sine Fødder i det mørkeblaa Hav og favnes af Atlasbjergene.

Længe før det gryede ad Dag, var jeg ude i Byen. Araberen forlod sit Kjælderhul; Negeren laa paa et Gadehjørne, gnavende paa en Agurk eller et halvmodent Granatæble, belyst af Gaslygterne, som endnu ikke ere slukkede. Smaa Vogne rulle gennem Gaderne med Brød og Frugter; Æsler, Muldyr, usynlige under Bunker af Grøntsager, komme ind fra Landet, Flokke af Geder, hvis Mælk kjøbes, endnu inden den er malket, leire sig paa Torvet.

Det lysner, Dagen aabner sine Porte, nu skinner Solen over Moskeen, den kongelige Palme vifter i Morgenvinden, Gader og Torve fyldes af en fantastisk broget Sværm; forskjellige Dragter, Stillinger, Udtryk overalt, Zouaver med

mugne, forsorne Aasyn, brunede, halvstegte i Solen, dandsende ind mellem Sværmen med Turbanen i Nakken, strygende deres Skjæg i Veiret som Henrik den Fjerdes, hver Gang de møde en smuk Dame. Hører Du denne bedøvende Larm, disse tonende Skrig, den evige Brummen som fra en Bikube, naar den unge Sværm en Sommerdag vil flyve ud — en Maskerade i stor Stiil udfoldedes for mit Blik. Der kommer en Barkasse ind fra Søen med pyntede Matroser, som ville have deres Part af Lystigheden og trække frisk Luft i Byen. Idag slaaer Forløsningstimen, den vi længtes efter i mørke Dage og lange Nætter, naar Stormen sang i Seilet og kastede os om mellem Himmel og Hav. Idag kvitterer vi Regningen. Hører Du, hvor Guldstykkerne klinge i hans Lomme? Hvorledes lyder Opskriften? Først skal der kjøbes en Silkeklud og en Flaske med lidt Lugtende til Pigebarnet derhjemme; saa slaae vi Kromandens Vinduer og Glas istykker; saa skal vi ud at ride, sidde baglænds paa Æslet, eller kjøre en Tour i Kareth med Benene ud af Vinduet og ryge Cigar af dem til to Francs Stykket. Det kan blive morsomt!»

Nu vexler Billedet. Middagstimen nærmer sig, Negeren kryber ind under Muren og lægger sig tilhvile paa Brostenene, Araberen skjuler sig i Templets Buegange, Solen stiger, Liv og Færdsel dør bort, Luften er gjennemsigtig og har en umaadelig Dybde. I dette Ildlys synes den opfyldt med tusinde flagrende Atomer, ubegrebne Tilværelser maaske, der hvirvle og boltre sig i de sitrende Straaler. Oleanderbuskene drysse deres Blomster ind over Altanen, Tanken sover, et ubeskriveligt Velvære hviler over mig; der er ingen Sorger til, jeg ønsker Intet, savner Intet. Duften

fra Orangeblomsten er som et Kjærtegn, Havets dæmpede Sang som en Hilsen fra Hjemmet.

Men Solen stiger. Varmen lægger sig som Taage over By og Bjerger, Himlen er ikke mere blaa, men rødgraa, Havet ligner flydende Ild, det er ikke Luft, men Flamme, Du indaander. Du kan ikke gaae, ikke sidde, ikke sove. Du seer Intet, føler Intet, fatter Intet i døsig Mathed. Af Skabningens Mesterværk bliver der kun et sammensunket, gispende Dyr tilbage. Icarus falder ned fra Himlen; de glødende Straaler smelte Voxet paa hans Vinger. — Men Solen stiger.

Atter vexler Billedet i Algier. Nu er det mørk Aften omkring paa Bjergene, nede i Byen tændes Gaslygterne. Janitscharmusiken lyder, det travle Livs Hjul standser, Glæde og Forlystelser overalt. Stjernerne komme frem.

Udenfor Cafeerne ere alle Stolene besatte af alle Slags Folkeslag. Her maa man søge disse talende Fortidsbilleder. Hele Staden spadserer omkring paa Husenes flade Tage, paa Kaierne og trække frisk Luft fra Søen, friske Nyheder fra Bladene, bedømme, helst fordømme, enhver ny Regjeringshandling. Aftenen er Politikens Time, hvor man afsætter Konger og Keisere og skaber nye, bygger Luftkasteller og lader sin Sidemand bombardere dem ned igjen.» —

Saaledes saa og hørte Carit Etlar paa sine Reiser. — «Du er en elektrisk Maskine med alle Batterier i Funktion,» sagde engang en Ven til ham.

Det vilde imidlertid føre for vidt her at gjengive denne Afrikarejses Oplevelser og Indtryk.

Dens Hændelser bleve i Korthed følgende: Carit Etlar var saa heldig at møde to danske Officerer i Algier, hvis elskværdige Forekommenhed bragte ham væsentlig Nytte.

De forestillede ham for den dansk-svensk-norske Generalkonsul, Oberst Rouget de St. Hermine, en i høi Grad udmærket Personlighed, begejstret for Alt, hvad der angik Danmark. Konsulen forestillede Etlar for General Mac Mahon, som var Kommandant i Algier, og forskaffede ham Indbydelse til et Aftenselskab i Generalens Huus. Den skjønnede Generalinde gjorde Honneur for den danske Gjæst med fransk Elskværdighed og fraraadede ham at drage dybere ind i Landet, da Koleraen hærgede dets Indre. Etlar forklarede, at Tid og Forhold nødte ham til at benytte Leiligheden at lære saa meget af Landet at kjende som muligt. I det brogede Selskab lagde han fortrinsviis Mærke til fire arabiske Høvdinger, der stode i en Krog af Salen og tause betragtede Vrimlen. De saae ud som Fyrster.

Næste Dag modtog Etlar en værdifuld Gave fra General Mac Mahon: en Flaske engelsk Pebermynteessens, et virksomt Middel mod Kolera. En bevæbnet Spahi overbragte Gaven; han skulde tillige tjene den Fremmede som Fører. Saa rede de sydpaa mod Fæstningen «Fort Napoleon». Underveis mødte de flere høie, hvidklædte Ryttere med flagrende Burnus og med hvid Hætte over Hovedet. I Forbifarten lode de med en fjendtlig Grimace Fingeren glide hen over Halsen, et Tegn, der skulde sige, at de ønskede at skjære Halsen over paa den Fremmede.

Paa Fæstningens Muur laae en fornøiet Zouav og blæste den Auberske Melodi: «Fra Diavolo».

En gammel Araber, der stod hos Etlar ved Brystværnets og stirrede ud over Landet, strakte Haanden truende hen imod Franskmændene og viste ham, at over hans Faders Grav havde de anlagt Alfarvei, den største Forhaanelse, der kunde ramme hans Stamme. Den Gamle var en Kadhi.

Efter nogle Dages interessante Ophold hos den gjæstfri Høvding drog Carit Etlar videre. Værten farvede til Afsked hans Tommelfingres Negle gule med Bark af Guldregntræet og bød ham vise dette Tegn til Nabostammens Anfører; han vilde da blive godt modtaget. Saa red Etlar videre med en ny Fører. Solen brændte, et Koleraliig, som fandtes ube-gravet ikke langt fra Veien, talte manende til ham om at vende om.

Han blev ogsaa gjæstfrit modtaget af denne Stamme, blev der nogle Dage, fik Leilighed til at see det Indre af Araberhøvdingens Harem, idet man antog ham for Doctor, og bad ham helbrede Favoritindens syge Øine. Etlar saae sig om, raadete til at bruge koldt Vand og spurgte bagefter Høvdingen, hvor han turde lade ham see hans Kvinder.

Høvdingen maalte ham med usigelig Værdighed og ytrede blot: «Vous êtes un père».

Ogsaa herfra medbragte Etlar et Leidebrev, en Strimmel Pergament, hvorpaa stod nogle Ord, dem Professor Hermansen senere tydede for Carit Etlar: «I Allahs Navn, lad min Gjæst fare i Fred.»

Da han efter en Dags anstrengende Ridt endelig naaede den nye Stammes Teltleir, blev han uvenlig modtaget trods sit Leidebrev. Mændene betragtede ham med mørke Blikke. En undersøgte hans Reisetæppe paa en mistænkelig Maade, en Anden gjorde atter den betegnende Haandbevægelse op mod Halsen. Den gamle Høvding blev siddende uden at bevæge sig, skjøndt den Fremmede rakte ham Anbefalings-tegnet. En lille Dreng sad ved hans Fødder og rev en Mængde Svovlstikker af, naar Ilden slukkedes i den gamle Mands Pibe. Carit Etlar blev staaende, uden at Høvdingen

forandrede Stilling eller brød Tausheden. Pludselig fik han en Idee.

«Her maa gjøres Noget. Den gamle Mand i den hvide Burnus og med det hvide Skjæg og den lille Dreng ved hans Fødder ere maleriske.»

Han fremtog Malersagerne af sin Taske og gav sig til at male Gruppen. Den Gamle blev nysgjerrig, rakte Haanden ud efter Billedet, gjenkendte sig selv og den lille Dreng og blev pludselig venlig, gik ind i Teltet og kom tilbage med nogle Figener i en Flig af sin Burnus. Han tog selv een og spiste og bød sin Gjæst en anden; det skulde være, hvad det ogsaa blev: en Velkomsthilsen.

I denne Stamme blev Carit Etlar nogle Dage og samlede Stof til sin Bog. En Nat kunde han ikke sove, fordi Hesten udenfor Teltet raslede med Kjæden. Han saae en stor Edderkop spinde ned fra Teltaabningen i Maanelyset og tænkte, at han egentlig var mere end letsindig, dersom han begav sig længere ind mellem ukjendte Farer.

«Findes der en Dag hjemme i «Berlingske» en Anmeldelse af din Død hernede, ville de trække paa Skuldrene og sige: hvad vilde han der?»

Næste Morgen brød han op og vendte hjemad. Høvdingen forærede ham til Afsked et Stykke Elfenbeen, som den gamle Digter endnu benytter som Haandgreb paa sin Stok. Til Gjengjæld skjænkede han sin Vært et Nürnbergeruhr, der maatte trækkes op hver fjerde Time for at gaae. Den Gamle blev øiensynlig glad og lod det gaae rundt i den Kreds, der havde samlet sig til Afsked. Saa gik det hjemad mellem maleriske Bjerger langs Afgrunde, hvor Skovrester hist og her viste splintrede Træer med visnet Græs i Rev-

nerne og hist og her faldefærdige Mure af brændte eller forladte Huse. Glad gjensaae Carit Etlar det straalende Algier en sildig Aften, indskibede sig næste Formiddag til Marseille og standsede først, da han naaede ind i sit kjære Vestjylland.

Gamle Venner mødes.

Professor Monies besøgte en Dag Carit Etlar. Han kom for at hilse paa sin Ungdomsven og for at see sit Portrait af Digteren, som nylig af denne var skjænket til Frederiksborg Musæum. Det var mange Aar siden, at de to Kunstnere havde seet hinanden. Professoren var nu en lille, bleg Mand med kolde, skjælvende Hænder og et melankolsk Smil.

Alle Kunstvenner kjende denne vor ældste Repræsentant for den Retning i vor Malerskole, som Exner med saa stort Talent har dyrket og populariseret. Det er imidlertid næppe Monies 200 udmærkede og følelsesfulde Genremalerier, der ville bære hans Navn til Efterverdenen, skjøndt for Exempel hans fine og inderlige Kunst i «Soldaternes Hjemkomst», «Dandsen i Skoven», «En gammel Kone med sin Kat», «Rekruten fra Frederik den Sjettes Tid», «Konfirmandens Besøg», «Pengebrevet» o. s. v. ere Malerier, der ved deres ypperlige Lune, Familielivsskildring og Stueinterieurer samt kunstneriske Komposition bør stilles ved Siden af det Bedste af, hvad dansk Kunst eier i den Genre.

De ville tillige vedblive at være historiske Dokumenter af Værd.

Ypperst ere dog Monies Portraiter, af hvilke 700 Stykker have seet Dagens Lys fra den samvittighedsfulde Mesters Haand. Meest bekendte ere de offentlige Personligheders Billeder, hvoraf enkelte ere skjænkede til Frederiksborg Musæum foruden ovennævnte «Soldaternes Hjemkomst». De fleste af Monies Værker smykke Familiegallerierne paa vore Herregaarde. Professor Phisters fortrinlige Billede, der synes skabt i det Øieblik, da Arv siger: «Hør, Henrik, Du est en stor Skalk,» gik tabt ved Christiansborg Slots Brand, et Tab, som den gamle Kunstner regnede blandt sit Livs store Sorger.

Carit Etlar bad Professoren tage Plads i sin sollyse Leilighed.

«Det er en svag og henvisnende, gammel Mand, De har for Dem, kjære Ven,» sagde Professoren. «Penselen maa jeg sige Farvel; kan man saa have det godt?»

«Fortæl lidt om Fortiden.»

«Jeg kan ingen Ting fortælle; jeg har malet, det er det Hele. Jeg anede ikke engang, at det, jeg gjorde, var godt, og nu er det spredt for alle Vinde. Saadan et Kunstneratelier er jo som et Dueslag: den ene flyver ud deraf, den anden flyver ind. — Jo, vent lidt, jeg kan dog maaske fortælle en ganske morsom, lille Episode. Det var i den Tid med de slesvig-holsteenske Kampe. Hertugen af Augustenborg var bleven ældre, og hans Sølvbryllup stod for Døren. Als' Beboere sendte mig et Brev, om jeg vilde tage over til Øen og male Prindsens Børn, næsten et halvt Dusin Prindsesser og Prindser. Der fandtes et tydsk og et dansk Parti paa Øen; Tydskerne vilde have en tydsk Maler Hartmann til at

udføre Hædersgaven. Jeg fandt det ganske interessant at skulle male disse fyrstelige Personer og kom derover til de Danske, medens Tydskerne fik deres Maler. Saa malede jeg da disse fem yndige Børn, der forresten vare voxne. — Jeg boede nede i Præstegaarden. En Dag havde jeg sat en af Prindsesserne til Tørring i Vinduet. En af Tjenestepigerne kilede ind til Fruen og raabte, at nu var en af Prindsesserne kommen i Præstegaarden. Huset kom i Oprør, Fruen fik sig pyntet — jo, Prindsessen var i Huset, paastod Pigen — og det blev en komisk Historie!

Den tydske Maler vilde naturligviis gjerne stikke mig ud, og hans Landsmænd opfordrede ham til at give sin Mening tilkjende, da mine Billeder vare færdige. Han kom ind i mit Atelier, hvor Malerierne stode opstillede. Han forblev længe taus; endelig nærmede han sig til mig, bukkede dybt og sagde:

«Nu trækker jeg mig tilbage. Men tillad mig, før vi skilles, at male den danske Mester.»

Saa malede han mig og skjænkede Præstefruen Billedet. De husker vort Kunstnerliv i Klubben «Det gode Sindelag» henne i Boldhuusgaden? Jeg var med om at stifte den. Der kom ikke en fremragende Størrelse til Byen, uden at han strax lod sig indføre i «Sindelaget». Det ene Selskab affødte det andet ligesom de prægtige Kunstnerkarnevaller, i hvis Direktion jeg ogsaa indtraadte. En Aften husker jeg, at vi havde Løier med Danmarks Loria, fordi en Anden maskerede sig og efterlignede ham saa mesterlig, at de tilsidst kom op at strides om, hvem af dem der var den virkelige Loria, uden at det lykkedes den ægte at overbevise den falske.

I «Det gode Sindelag» mistede jeg mit Maleri af Fru

Heiberg. Den talentfulde Skuespiller Christian Schmidt døde, som De veed, og efterlod meget uheldige pecuniaire Forhold. Det greb os dybt, at dette skulde være Enden paa denne Kunstners sprudlende Liv og friske Humor, hvormed han saa ofte havde glædet os Alle. Vi besluttede at gjøre Noget for Enken. Enhver gav Sit dertil.

«Jeg skjænker det Billede der,» sagde jeg og pegede paa Fru Heibergs Maleri, som tilfældigviis var udstillet i «Sindelaaget».

Mange meente, at jeg hellere maatte give Penge, at jeg senere vilde fortryde det.

«Nei, nu er det givet bort. Behold det.»

Der blev raadslaet. Etatsraad Clausen foreslog at lodde det bort. Saa vandt Foreningen det selv paa de usolgte Numre. Derefter holdt vi indbyrdes Auktion over det i Foreningen. Etatsraad Clausen købte det for fire hundrede Rigsdaler; ved Tombolaen indbragte det elleve hundrede Rigsdaler. Nu er Maleriet i Etatsraadinde Clausens Besiddelse.

Fru Heiberg har i sine Livserindringer udtalt sig meget smigrende om min Opfattelse af hende. Hun siger: «See paa mit Billede, malet af Monies. I dette (hendes femte Portrait) er jeg først færdig med min Personlighed; her seer jeg mit oprindelige Væsen atter træde frem med det dybe Tungvind, der var nedlagt i min Natur, men med Fare for, at dette Tungvind kunde udarte sig til en vis tung, borneret Alvor, der fortærede mig i anstrengende Arbeide, hvor Pligter dominerede Alt. Men endnu fures ikke Trækkene af Bitterhedens eller Harmens Lidenskaber; jeg seer endnu saa stille hen for mig, om der end alt i dette Billede ligger nogen Smerte, som ikke lader sig skjule.» —

Jeg husker forresten et pudsigt Træk, som Fru Heiberg betroede mig, medens hun sad for mig og ofte pludrede som en Sangfugl.

«Veed De, naar jeg falder paa Scenen, sørger jeg naturligviis for, at det tager sig ud for Parkettet, og at mine Fødder vise sig saa smaa som muligt; derfor vender jeg Fodsaalerne mod Publikum og har malet en sort Rand paa de nye, hvide Saaler. Man lægger da blot Mærke til det Lyse og beundrer mine smaa Fødder.»

Engang, da hun var meget glad over mit Arbeide, lovede hun at gjøre mig en eller anden Glæde til Gjengjæld, naar det stod i hendes Magt. Jeg huskede det og bad hende kort efter om at anvende sin Indflydelse til Fordeel for en fattig Statistinde, en Bekjendt af min Hustru. Jeg hørte dog aldrig, at min Henvendelse havde frugtet. — Men hvorfor tale om alt det, som nu ligger saa langt tilbage i Tiden?»

Professoren taug og fremtog et gulnet Papir.

«See her et Brev fra min Ven Rosenkilde:

«Da jeg iaftes kom hjem fra Theatret blev jeg meget glædelig overrasket ved det smukke, tiltalende Maleri, De har foræret mig. Jeg spurgte jo strax mig selv, hvorved jeg havde gjort mig fortjent til en saa stor Opmærksomhed; men den lille Skygge, som Tvivlen kastede over min Glæde, forjoges øieblikkelig ved Tanken om de glade Timer, vort herlige Samliv har forskaffet os, vore Vandringer i den deilige Skov, hvorfra De har sendt mig et saa smukt Minde, og endelig om vort kunstneriske Broderskab, der tiltrods for de forskjellige Veie dog lader os arbeide til eet og det samme Maal: Det Sande og det Skjønne.» —

Ja, det var Kammeratliv i «Det gode Sindelag». Der var Kapitain Schack, ham, Frenologen, Maleren; naar han

havde Vagt, vare vi Alle nede i Hovedvagten, et heelt Kompagni, Anton Melby, som morede sig med at fortælle de skrækkeligste Røverhistorier, hvori han selv næsten altid var Helten, Bournonville, Violoncellisten Kellermann, som først blev i godt Humør efter at have spist en stor Beuf; men saa spillede han for os Alle, saa det var en Fryd; Mantzius, som deeltog i vore saakaldte «Professorkomedier» paa Folketheatret og roste mig paa sin brusque og godmodige Maade:

«De var F g . . . mig den bedste efter mig!» —

Min fortrolige Ven var Goldschmidt; ham kjendte jeg fra vor tidligste Ungdom. Han var allerede dengang en eiendommelig Personlighed, en udmærket Søn, opfyldt af dyb Kjærlighed til sine Forældre. Jeg husker for Exempel, at vi engang vare i Skoven sammen med Høsts og Goldschmidts Forældre. Høst bad os at drikke en af de Tilstedeværendes Skaal. Goldschmidt foer i Veiret, slængte sit Glas til Side og udbrød:

«Jeg drikker ikke med. Det var bedre, om De havde drukket min Moders Skaal først.»

En anden Gang havde jeg Gilde ude paa Toldbodveien. De veed, jeg byggede selv det rare Huus i Grønningen, som nu Nonnerne har. Til mit Gilde var ogsaa Goldschmidt og hans Søster budne, Faderen derimod ikke. Men saa kom Goldschmidt op og sagde:

«Dersom De vil, at jeg skal komme, maa De ogsaa indbyde min Fader.»

Senere flyttede Moderen med Sønnen til Badstuestræde. Tilsidst bleve vi Naboer herude paa Gammel Kongevei og spadserede daglig sammen. Han sagde ofte, at han saae sit Publikum i mig. Enten læste jeg hans nye Arbeider høit, eller

han læste dem for mig, efterhaanden som de bleve til. Naar jeg rettede ham, blev han aldrig vranten eller «mopsig», ikke engang, naar jeg begyndte at modsige ham i Nemesis'en. Han sagde da i Reglen sagtomodig: «Det har De maaske Ret i.» Og hans kjærlige og trofaste Søster Ragnhild nikkede saa mildt dertil. Saaledes blev det ved i en Række af Aar. Vi gik og diskuterede i Frederiksberg Have og sad i Solen.

«Ja, Nemesistanken virkede mildnende paa hans Ungdoms Krigersind,» sagde Etlar smilende. «Var det Tanken om Gjengjældelse, eller en virkelig Trang til at forsone, hvad han maatte have forbrudt? Han kom ogsaa ud til mig i Frederiksberg Allee og udviklede sin nye Theori, rakte mig Haanden og spurgte om vi skulde være Venner Maaske vilde han forsone Ungdommens Korsarangreb.»

«Goldschmidt var mig i flere Henseender til stor Glæde,» vedblev Moines, «men jeg misbrugte ham vist ofte. Jeg kunde have Lyst til at forsøge et historisk, større Maleri,» sagde jeg en Dag; «men jeg veed ikke, hvad det skulde være.»

«Det er jo ganske uhyre nemt,» udbrød Goldschmidt. «Lad mig tænke lidt derover. De skulde male den sidste Makkabæerinde, et deiligt Emne, det skal være Herodes og Marianne. De husker, Herodes lod hendes hele Slægt udrydde. Hun hadede ham, han truede med at tage hendes Liv, hun behandlede ham med Foragt. Saa lod han hende dømme ved offentlig Ret, og en Ypperstepræst oplæser Dødsdommen for hende; hun tilkaster ham et stolt Blik — seer De ikke det Hele? Det er herligt. Han lader hende henrette; men saa synker han sammen, er heelt herunder.»

Sujettet greb mig, altsaa, jeg malede et Billede derom,

4 Alen langt. Det kom paa næste Udstilling. Det, som interesserer mig meest ved denne Historie — nei, græmmer mig, volder mig sjælelig Lidelse den Dag idag, er, at jeg ødelagde det, gjennemskar mit Herodesbillede, skjøndt flere Mestre, bl. A. Marinemaler Sørensen, sagde, at der var Figurer deri, som vare fuldt ud Rembrandtske. Jeg ødelagde det, fordi jeg syntes en Tilskuer betragtede det ironisk. Saaledes har jeg alletider været; saa snart der kom noget iveien, saa væk med det. Jeg øvede selv den strengeste Kritik over mine Arbeider; men den Gjerning fortrød jeg bittert, skjøndt jeg aldrig har havt nogen Tro til mig selv. Saadan har jeg forøvrigt ofte ødelagt mine Malerier, for Exempel Bournonvilles og Johan L. Heibergs; senere kom der Bud fra Norge, om jeg endnu var i Besiddelse af dem.

Saa døde Goldschmidt, som De veed, af Forblødning. Det kom mig ikke uventet; vor fælles Læge havde forberedt mig paa hans Død. I sit sidste Øieblik saae Goldschmidt, at der var Blod omkring ham.

«Hvad er alt det Røde her?» spurgte han. «De har spildt vor gode Viin.»

Jeg mistede min bedste Ven og savner ham meget. — Nei, man skulde aldrig være kommen ind paa Kunstnerbanen, som avler Ærgjerrighed. Man burde være blevet en dygtig Haandværker.»

«Deres Land og Deres Børn takker for hvad De har været for dem.»

«Mine Børn,» ytrede Professoren, og hans Ansigt lyste. «Ja, min Familie er min Helligdom. Tre Gange blev der budt mig Plads i Akademiet — som De veed, er mit Atelier daarligt — men jeg tog ikke mod Tilbudet, fordi min Hustru, den Engel, hellere vilde boe herude sammen med

sine Søstre, og for den Slags Følelser bør alle andre Hensyn vige. Nu ere de Allesammen døde; det var et forgiæves Offer, jeg bragte dem. Idag er jeg en eensom og melankolsk, gammel Mand.»

«Gaaer De aldrig mere ud?»

«Jo, min Søn og jeg var forleden ude i Nørrebroes Theater; vi røg vore Cigarer og drak en Kop The og lo af, hvad vi saae. Vi skal Skam snart derud igjen. Jeg har godt af lidt Adspredelse; saa lever jeg op paany. — Som sagt, nu har jeg kastet Penselen og slaar mig til Bogen. Det er den gamle Historie, jeg for Tiden læser, om Jødernes Hjemkomst fra Babylon, hvorledes det kloge Folk øieblikkelig gjenoprettede deres Akademistole. Vi staae i moralsk Henseende uhyre langt tilbage for hine Tidens alvorlige Stræben mod Forædling. Hvilken Dybde i deres Sententser! Det er dog vor Forædling, det Hele kommer an paa — og vi troe, at vi ere gaaede fremad, ja, vi ere nogle Helvedes Karle, er vi.

See, nu er det igjen Apriludstilling; iaar er jeg ikke med længer. Der falder mig en Vise ind, jeg engang lavede til en Foraarsudstilling; jeg er ogsaa Digter, maa De vide. De skal høre min Vise, inden jeg gaaer.»

Den gamle Maler begyndte med blød og rystende Stemme til en Melodi af «Ungdom og Galskab» at synge:

«Hvis et godt Raad I følge vil,
 lad os da nyde Øieblikkets Glæde.
 Husk, at saalænge Verden, den var til,
 har kun Sorg og Glæde her haft Sæde.
 Kunstneren har nu malet, modelleert
 Mennesker, Landskaber, Sviin og Køer og Heste;
 men vent nu, til det bliver kritiseert,
 først saa veed man, hvad der er det bedste.

Hvis man saa ret belæres vil,
saa bli'er man narret slemt April.

Nu, kjære Venner, lad os klinke paa
hver en god og ærlig Fremadstræben.
Lad saa Een meer, en Anden mindre naae,
kun Ærlighed i Hjertet som paa Læben.
Hvis man saa for Alvor ret blot vil,
saa blir man narret ei April.» —

Den fordum saa feirede Kunstner var nu en Olding, der med bøiet Hoved lyttede til det fjerne Liv, hævet over Døgnets Kampe, medens hans Hjerter endnu slog varmt for det Smukke og Gode. Han havde sikkerlig i sit Livs Aften naaet den Høide, hvortil Manddommen i dens stærke Liden-skabers Tid sjældent naaer: Resignationens Fred, der lever sit rigeste Liv i og for Andre.

Hvorledes Carit Etlar tog Afsked fra Bibliotheket.

I Aaret 1880 begyndte Carit Etlars Helbred at vakle. Hans Sygdom fik Næring ved de uheldige sanitaire Forhold i det kongelige Bibliothek, hvor Forfatterens Plads i det lille Kontor for Udlaanet var nær ved Døren ind til den store Boghal, der om Vinteren sendte et isnende Pust over ham, naar Døren gik op, og den gik ofte op. Etlar tog imidlertid intet Hensyn hertil, stode paa sit tidligere ubøielige, jyske Helbred og blev i sin Stilling.

Den Efteraarsnat i 1884, da Christiansborg Slot brændte, tilbragte han i den lave Mellembygning over Buegangen, hvor Luerne truede med at bryde gjennem Skille-
muren.

«Jeg tænkte den Nat flere Gange paa min Fader, Brandinspekteuren, medens Gnisterne saa gudsforgaaent føge hen under den sorte Himmel, og ønskede, jeg havde Math Hjeil og Abel og et Par andre haandfaste Fredericiakarle ved vor gode Hampselange derovrefra istedet for al den Tummel og Forvirring rundt om,» fortæller Carit Etlar.

Efter denne Nat var det kun enkelte Dage, at Sygdommen, en kronisk Blærelidelse, tillod Carit Etlar at røgte sit Embede. Midt i Juleugen maatte han gaae tilsengs, for først i April som en nedbrudt Mand at reise sig fra et smertefuldt Sygeleie i hans tomme og eensomme Huus.

Peder Schram sagde den sidste Gang, de gamle Venner mødtes paa Kongens Nytorv i 1895, at Carit Etlar havde bragt ham glade Timer og mangan en frisk Latter under hans Sygeleie.

«Jeg har, ved den levende Gud, laant alle Deres Bøger hos Orpheline, De veed, min Datter, og jeg har læst dem hver eneste en, mens jeg laa syg, saa, har jeg glædet Dem paa Theatret, saa har De ogsaa glædet mig. Jeg kunde have Lyst til at spille Figurerne. De skulde ikke faae Skam af mig.»

Der var Ingen, der havde fredet om Digterens eget Sygeleie den Vinter.

En skyfuld Aprilaften forlod han for sidste Gang den Bygning i Frederiksberg Allee, som han i Ungdomsmod havde reist over Engene, og Haven, i hvilken de fleste Træer og Buske havde en Historie. Denne Busk var kommen fra hiin Herregaard, dette Blommetræ havde han hjembragt som Podekvist, indpakket i Vox, fra Trianon, Marie Antoinettes Lysthave; denne Pavillon havde han og Brødrene reist, for at han der kunde have et fredeligt Fristed for sin Tanke; disse Fløidøre havde han selv prydet med Stuccaturblomster, Aftryk af Havens levende Planter; Malerierne over Dørene vare enten af ham selv eller af Kammeraterne, A. Melbye, Sørensen, Rump, Roed, Dahl. Denne Amor over Indgangsdøren var en af Thorvaldsen egenhændig skjænket Original-Gibsaftøbning; ogsaa en lille

Frise af Professor Peters smykkede Forstuen. Kort sagt, denne Eiendom var Kunstnerværk.

Som allerede berørt blev Carit Etlar lidt efter lidt en eensom Mand i dette Huus. Hans Datters havde, næppe voxen, forladt Hjemmet, tog Examen med Udmærkelse, og helligede sig til pædagogisk Virksomhed. Digteren og hans daværende Hustru, født Thorbjørnsen, vare to udpræget grundforskjellige Naturer uden Saminteresser. Aarene havde mere og mere fjernet dem fra hinanden.

I «Viben Peter» skriver Carit Etlar: «Man kan gaae ved hinandens Side og være skilt ved Bjerge og Dale — Land og Hav kan være os imellem, og vi gaae dog ved hinandens Side.» —

Samtidig med, at Carit Etlars Sygdom tog en alvorlig Vending, maatte Fru Brosbøll søge Pleie i Diakonissestiftelsen for en ældre Svaghed. Hun vendte ikke oftere tilbage. I Slutningen af Januar 1885 flyttede hun til en Søster og sendte en Skilsmissebegjæring til Hjemmet, idet hun med beundringsværdig Takt havde forstaaet, at saavel hendes egne som Digterens sidste Dage endnu kunde blive lyse og lykkelige. Brosbøll troede, at hans Død vilde løse op for et treogtredivaarigt Ægteskab, som ofte gjensidig ønskedes hævet; han nægtede derfor en Tid at modtage sin Frihed paa Andres Bekostning.

Vinteren 1885 sneg sig hen. Følgende Udbrud fra hiin Tid fandt vist det rette Udtryk for den Syges Stemning og skildrer denne tydeligere end lange Sider:

«Tier nu stille, I Streng,
som haver lydt saa længe,
jeg føler mig træt og mat.

Saa vil min Dør jeg da stænge,
 jeg kan til Hvile nok trænge —
 Farvel, og Godnat!»

Carit Etlar følte sig i dobbelt Forstand forladt denne Vinter. Hans Pleiedatter, der i Aarenes Løb var voxet fast til hans Tilværelse, saaledes som Digteren skildrede det i Bogen «Zilo», og som var begyndt Malerstudier paa Galleriet, i hvilken Tid hun opholdt sig i sin Onkels, Overhofmarskal Løvenskjolds, Huus, befandt sig de senere Aar i Sverige.

Da April Maaned kom, blev Skilsmissen fuldbyrdet; to trætte Menneskesjæle fandt endelig Havn hver for sig.

Carit Etlar stod op for efter Lægens Raad at søge til Syden. Ingen, som i hiin Tid saae ham, troede, han vilde vende levende tilbage, heller ikke han selv. Støttet til en Vens Arm forlod han sit Huus. Denne unge Ven var Forfatteren Alex. Schumacher, der trofast havde besøgt den Syge og adspredt hans Tanke.

Carit Etlar bøiede sig ud af Kupeevinduet, til det sidste Glimt af Hovedstaden var forsvundet, og udbrød:

«Farvel, Du Vugge for al min Lykke og for saa megen Sorg.»

Her var han traadt iland som sextenaars Dreng, hjemløs, med en lille Kiste — som halvfjerdsindstyveaarig Mand reiste han fra den samme Stad, uden Hjem, med en lille Kuffert. — Men paa den sidste Kæmpegrav ude ved Korsør stod nok nu «lille Palle» med Benene kjækt fra hinanden og blæste for sin gamle Digter paa den Trompet, han endelig havde faaet, og hans Toner lode langt.

«See, hvor de hilse venligt,» sagde Brosbøll og nikkede

ud til Stationernes Bekjendte. «Hvem der vidste, hvor jeg kjender dem fra.»

«Fra Bøgerne,» lød Svaret.

«Ja, det er jo det Allerbedste,» svarede Etlar og nikkede engang til, mens Toget brusede videre.

Carit Etlar naaede dennegang dog ikke længer end til Göttingen, hvor et Tilbagefald tvang ham til en Uges Ophold. Han reiste videre og naaede Universitetsstaden Marburg, hvis gamle Taarne paa tidligere Reiser ofte forgjæves havde fristet Carit Etlar til et Besøg. Her maatte han atter blive liggende; men en higende Uro efter at naae Syden drev ham op næste Formiddag. Hans nuværende Hustru var først i April bleven tilkaldt som Sygepleierske, nu, da det syntes for silde. Hendes Hjerte gav hende Kraft og hendes Families Opmuntring Mod til at overtage den ansvarsfulde Post at ledsage den dødssyge og faderlige Ven paa hans store og maaske sidste Reise.

I Marburg var der Konfirmation hiin Foraarsdag.

«Lægerne gaae ikke ud en saa høi Helligdag,» lød Hotelværtens Svar paa den ængstelige Kimen.

En sjælden Fylde af Grønt og Foraarsblomster omgav den tause, svulmende Lahnflod, der ilede gennem Staden, Luften var mættet af Duft og Malmklokkernes Klang fra den nære Elisabethskathedral. Den Syge laa reiseklædt og ventede med Fieberpuls paa Hotelvognen, der skulde afhente de Reisende til Sydtoget. Fuld af Bekymring ilede hans Sygepleierske i Smug til Byens første Læge, Geheimerath Mannkopff, Chef for Stadens Klinik, Professor ved det der-værende Universitet, men blev afviist af Professorinden, fordi de selv havde Barn i Kirke.

«Kom igjen Klokken tre,» tilføiede hun, da hun saae, at der var Nød paafærde.

Klokken tre stod den Fremmede for Professoren, en venlig, middelaldrende Mand. Godheden lyste i hans Ansigt. Stemmen svigtede hende pludselig af Sindsbevægelse. Uden at sige et Ord trykkede Professoren den Ubekjendtes Haand og fulgte med til Hotellet. Den Syge blev strax bragt i Seng, enhver videre Reise forbudt.

Fra den Dag besøgte den trofaste og opofrende Læge den danske Gjæst, som oftest 3—4 Gange daglig i flere Maaneder, en af disse Kjærlighedsgjerninger, der af en saa udpræget dansk Mand som Brosbøll gjorde en for Livet tydskvenlig Skyldner. — Trods den fremragende Videnskabsmands Bestræbelser vedblev en snigende Feber at hærge den Syge; tilsidt sank han hen i en apathisk Sløvhedstilstand. Efter to Maaneders uafbrudt Sygeleie, ved hvilket Videnskab og Æmhed havde udtømt alle Hjælpekilder, opgav Lægen Haabet og meddeelte hans Pleiedatter, at det nu efter al Sandsynlighed var paa det Sidste med Carit Etlar.

Værelset, hvori han laa, var smykket med friske Bøgegrene, Digterens Yndlingsfugl, Stæren, fløitede ude paa det spidse Gjenbotag, Studenternes Fryderaab lød nede i Gaden — inde paa Pudens laa det dødstrætte, karakteristiske Hoved med det taalmodige Smil. Jo nærmere dets Eier syntes Skyggernes Rige, desmere forklaredes hans Træk.

Den Eftermiddag stege brændende Bønner om Helbredelse til Gud for vor gamle, prøvede Ven, Danmarks folkekjære Digter, som her i det fremmede Land nu droges med Døden.

Carit Etlar døde ikke.

«Det var Guds naadige Villie, at jeg skulde op og skrive nogle flere Historier endnu,» siger han, naar han taler om den Tid.

Midt i Juni overraskede den Syge en Dag ved at aabne Øinene og sige:

«Hvem der havde et Stykke dansk Rugbrød!»

Rugbrød fandtes ikke paa Hotellet; men et saadant var bleven seet hos en Kjøbmand i Staden. Den Syge spiste et Stykke med Appetit.

«Um Gottes Willen, was haben Sie gethan!» udbød Professoren og slog Hænderne sammen. Næste Dag gjentoges Forsøget i Forbindelse med en Portion Tykmælk. Fra Dag til Dag vaagnede Livet.

Iblandt de venlige Mennesker, som i den Tid besøgte den Syge, kan nævnes den bekendte theologiske Professor Wellhausen og Frue og Doktor Gram fra Danmark. Den hjertelige Deeltagelse og Kjærlighed, den Syge blev Gjenstand for i det fremmede Land, indeholdt maaske Lægedom. Først i Juli stod Carit Etlar op; men da han vilde gjøre de første Skridt, faldt han til sin store Forundring om paa Gulvet.

Det var en Himlens Tilskikkelse, at han netop blev standset i Marburg, i hvis umiddelbare Nærhed Specialistbadet Wildungen findes. Midt i Juli besluttede Geheimeraad Mannkopff at flytte Patienten hertil. Professoren og andre Venner løftede ham op i Kupeen, og Badestedet naaedes ved godt Mod, dette andet Thüringen, hvis mineralske Kilder skjules mellem lave, skovklædte Bjerger, en Juveel af Naturskønhed og Ynde, og hvis verdensberømte Specialistlæge, Dr. Sanitätsrath Marc, bekendt for sine ene-

staaende heldige Operationer, modtog Brosbøll af Geheimeraadens Hænder og helligede ham en sjælden omhyggelig Pleie.

Da Etlar samme Aften sad i en magelig Stol i en Privatvillas grønne Have, medens Solsorterne smuttede ud og ind i Buskadserne, og lune Skovluftninger syntes at bringe Forjættelse om et nyt Liv, brast Carit Etlar for første Gang i al denne Tid i Graad og udbrød: «Skal jeg døe, saa lad mig døe her i den frie Natur og ikke i det skrækkelige Værelse, hvor jeg seer Syner paa Væggen!»

Det var, som om alle Febersyner her med eet forsvandt; et nyt, rigt, poetisk Liv aabnede sig for den Prøvede. Fra denne Dag gjenvandt Carit Etlar efterhaanden Kræfterne, badet i den varme Sol, omgivet af Forstaaelse og venlige Mennesker. Her dikterede han Fortællingerne «For slet Intet», «Ingos Bedrifter» og «Frøet spirer».

I otte Somre blev dette Sted Carit Etlars jævnlige Opholdssted.

Da Efteraaret kom, ordinerede Lægerne Etlar mod Syden. Efter hans Ønske skrev Geheimeraad Mannkopff en Ansøgning til vort Kultusministerium om forlænget Ferie, for at Digteren i Syden fuldstændig kunde restituere sit Helbred.

Først i Oktober, da gulnede Blade af Storm og vedvarende Regn svøbedes gennem Alleerne, tiltraadte Carit Etlar endelig for Alvor sin afbrudte Reise mod Syd. Vognen, hvori de Reisende bortførtes, var fyldt af Venners Blomster; Hilsener tilvinkede dem overalt en lykkelig Reise. Det blev ogsaa en lykkelig Reise, der indeholdt Hovedbegivenheder i Digterens Liv: Hans Vielse i Innsbrucks

evangeliske Kapel til hans Pleiedatter, Olga Augusta Schultz. Vielsen forrettedes af Pastor Johannes Sebering. — Og saa Opholdet paa Corsika.

Det var en sand Glæde at gjense Marburg. Brosbøll traadte ud af Vognen med kneisende Holdning og faste Skridt. Hotellets Folk stimlede sammen for at see det nye Vidunder, som Wildungen saa øiensynlig havde frembragt. Geheimeraad Mannkopff greb Brosbøll i sine Arme og krystede ham kraftigt; men da Brosbøll gjorde Gjengjæld, skreg Professoren og søgte at frigjøre sig for Favntaget. «Sie sind ein nordischer Eiche!» udbrød han fornøiet.

Efter nogle glade Dages Ophold i den interessante, gamle Stad, som Professorerne Wellhausen og Mannkopff selv foreviste, gik Reisen over Basel, Bern, Lausanne, Simplon til Pallanza, som naaedes i November.

Herlige Dage i «Grand Hotel» ved Lago Maggiore's Bred! Solen skinnede endnu varmt, Fiirbenene boltrede sig paa Murene, Viindruer og Ferskenes hilste Velkommen til Italien. Her fik Digteren ogsaa venlige Hilsener fra sine Landsmænd, idet den elskværdige Etatsraadinde Suhr, Generalkonsulinde Holmblad og Frøken Clara Bergsøe besøgte ham i den lille Chalet, der hørte til Hotellet. Især den sidste Dame spredte ved sin aandrige Samtale og ligefremme Hjertelighed Lys over de mørke Aftener. Desværre skulde dette behagelige Ophold brat afsluttes.

«Har De hørt, at Vexellerer Hansen er gaet fallit?» spurgte Frøken Bergsøe Digteren en Aften, medens vi sad i den kameliasmykkede, kunstig opvarmede Vestibule.

«Hvem?»

«Hansen paa Amagertorv.»

Inden Bortreisen havde Carit Etlar betroet alle sine rede Penge til denne Vexellerer. Nu havde han tabt dem. Det var et haardt Slag. Klokken var ni om Aftenen. Det var en ophidsende Gang langs Søens Bred, hvor den hvide, usunde Aftentaage indhyllede Lygterne, ind til Telegrafbureauet i Pallanza. Telegrammet afsendtes; men der kom intet Svar. Næste Dag indtraf derimod det længselsfuldt ventede Brev fra Kultusministeriet. Etlars Ansøgning om forlænget Ferie var afslaaet, eftersom hans Sygdom allerede et Aar havde hindret ham i at røgte sit Embede.

Det var ikke lyse Udsigter for Reconvalescenten. Pensionen efter femogtredive Aars Embedstid blev ansat til lidt over femhundrede Kroner aarlig, hans Forfattergage beløb sig dengang til tusind Kroner aarlig, hans Eiendom i Frederiksberg Allee, der var overgivet et Fællesboes Administration, indbragte Underskud, de rede Penge vare tabte ved Hansens Fallit, de bedste af Etlars Værker vare allerede dengang solgte til Boghandlerne til Arv og Eie, og udover disse Poster eiede Digteren Intet. Hans Arbeidskraft syntes nu udtømt. En Galdefeber fængslede atter Carit Etlar til Sengen. Den stærke Mands tidligere ubøielige Energi syntes lammet i de første Dage efter Katastrofen. Det var som om den gamle Bygning skulde nedbrydes til Grunden, før den nye opreistes derpaa. — Etatsraad Hegel, der altid havde viist sig som en god Ven af Carit Etlar, og som bekjendt var en Fader for sit Forlags Forfattere, blev underrettet om Carit Etlars Uheld. Han sendte øieblikkelig et Forskud paa et bestilt Værk over Corsika.

Saasart Forfatteren atter var vel oven Senge, fortsattes Reisen til Ajaccio over Genua langs Rivièraen.

Atter her laa Digteren syg. Først i December 1885 gik han ombord i Nizza og naaede endelig Ajaccio en taaget Morgen efter en stormfuld Overfart.

Embedsmanden Brosbøll var ikke mere. Digteren Carit Etlar, for første Gang i sit Liv fri for alle tyngende Baand, steg iland paa den vilde Bjergø, der lidt over to Aar skulde blive ham et hjemligt, romantisk Opholdssted.

Fra Corsika.

Det første Indtryk, de Reisende modtog af Corsika, blev en Skuffelse. Forfatteren Gregorovius, der skildrer Øen som Verdens skønneste Egn med Farver og Duft, der tilhøre Feelandene, bidrog sit til den nedslaaede Stemning, hvormed de Fremmede modfaldne betragtede de smudsige Huse ved Havnen, medens de begave sig opad «Cours Grandval», den lange Hovedgade, der fører fra Havnen gennem den moderne Villaby op til kaktus- og makiklædte Klipper, blandt hvilke findes Napoleons Eremit-hytte fra hans Drengaar.

Det første Syn, som mødte Carit Etlar, var en gammel Kone med Faldettaen trukket sammen om Ansigtet, medens hun midt paa Alfarvei forsøgte at tænde Ild i noget sammen-skrabet Platanløv, for at koge i et svættet Leerkar.

Lidt efter naaedes det danske Pensionat. Det var i December 1885.

Om denne Dag fortæller Carit Etlar:

«Ved Middagstid slog Veiret om; et klart Solskin fulgte efter Regntaagen. Det lyste og tindrede over Ajaccio og farvede Baggrundens Bjerger med et rødligt Skjær. Der

oppe laa Sneen i smaa, afbrudte Striber, hvorfra Vandet som hvide Aarer sivede ned i Kløfterne. Skyerne bag Monte Rotonde samledes i blaagraa Masser, som Fantasien kunde antage for endnu fjernere Bjerge. Febertræet og Makikrattet udsendte bedøvende Duft over Eggen. — Alt var Lys, Varme, Forjættelse. — Men paa de meest iøine-faldende Punkter omkring Ajaccio, sees en Mængde smaa, hvide Bygninger, de rige Familiers Begravelsessteder. Hvor Øiet seer hen, møder det disse Forgængelighedens Minder ligesom Kæmpehøiene paa Ahlheden, — et opbyggeligt «memento mori» for de stakkels Brystsyge.» —

Forfatterens Ophold i det danske Pensionat blev kun af kort Varighed. De mange Brystsvage i alle denne Sygdoms forskellige Stadier fyldte Huset og dets Omegn med sørgelige Billeder og Fare for Smitte. Dertil kom de mange smaa Interesser, som groe frodigt i et Pensionat, og lidt efter lidt drog et Slør for den fremmede, eiendommelige Natur, saa at Opholdet mere antog Charakter af dansk Provindsliv end af corsikansk Friluftsliv. Carit Etlar flyttede derfor i Januar bort fra dette lille Danmark til et fuldblods corsikansk Hjem. Først her begyndte det egentlige Corsikanerliv at oplades, eiendommeligt og berusende. Værtinden var en Cousine til den berømte Bandit Serafino fra Ota, Helten i Etlars Værk af samme Navn. Corsikansk Gjæstfrihed, Ædelmod, Fædrelandsstolthed, flammende Had, opofrende Venskab omgav kort efter Digteren med den Natur, han ofte forgjæves søgte paa Fastlandet.

«Her aander man frit,» var hans stadige Udbrud, naar han færdedes, snart oppe hos Gedehyrderne, der øverst paa Klipperne om Ajaccio havde indrettet deres Vinterstade i Steenhuse uden Vinduer, hvori der kun fandtes et mørkt

Rum med Natteleier og udenfor dette en Forhal. Men hvilken Forhal! Ingen Konge eier den skjønnere: den mørkeblaa Himmel som Hvælving og en Udsigt mellem nedstyrtede Klippeblokke til et Bjerglandskab, hvis varme Farver uafbrudt skifte. — Snart gik Veien op til Folketesterne ved den hellige Antonios Kapel langs snevre, bugtende Klippetier, mellem graa forvitrede Stene, til pludselig et rundt, skaldet Bjerg kom tilsyne, langs alle Sider omgivet af dybe Afgrunde, og midt paa hvilket Helgenkapellet reiste sig over primitive Udsalgsboder, et eiendommeligt Forlystelsessted, som ved sit Øde og Eensomhed, omkredset af Rovfugle, snarere syntes indviet til Sorg.

Da Foraaret kom, og Solen brændte mattende langs Kysten og Fiskerne for svulmende Latinerseil førte de Fremmede ud over Havet mod de røde Øer «Sanguinæerne», da fraaadede Landsmænd og Fastlandsvenner den endnu svage Digter at tilbringe Sommeren inde paa Øen, som ofte hjem søges af Feber og kun frembyder faa Bekvemmeligheder for en Fremmed.

«Les misérables!» udrød Værtinden og rakte truende sine knyttede Hænder mod Himlen, da hun hørte dette Raad; «les infâmes! oh, les payens!»

En Tungefærdighed, der udelukkede al mulig Forstaaelse, en Strøm af Forsikringer om Corsikas Herligheder og op høiede Egenskaber i Forbindelse med Etlars nye Vens, en gammel Abbeds, Overtalelse bevægede ham til roligt at oversomre oppe i Bjergene, især da hans Pung efter omtalte Tab ikke var rigeligt forsynet.

Præsten Simony leiede nu en Leilighed, bestaaende af en «Salon», to Værelser og Kjøkken, for sine danske Venner ved Vico Kloster, en Dagsreise oppe mellem Bjergene,

medgav dem en Anbefalingsskrivelse til Prioren ved nævnte Kloster. Værtinden fyldte Vognen med Nødvendighedsartikler for den første Tid; og saa begave de Reisende sig modigt afsted til den eventyrlige Færd.

Om denne Dagsreise skriver Carit Etlar:

«Det gik bestandig opad mellem optaarnede Steenmasser, splittede, truende med at styrte ned i næste Øieblik, bevoxede med Cistus og Jordbærtræet, der bærer hvide Blomster, gule og røde Bær paa eengang. Brombærranken slynger sig ind mellem blomstrende Ericabuske og danne med deres skarpe Torne en uigjennemtrængelig Væg og det sikre Skjul, som den Fredløse elsker og Gensdarmen frygter. Over Buskene hæver sig her og der en gammel Jerneeg, eensom, mosgroet, kroget, Efterkommer af de mægtige Skove, som i gamle Dage dækkede Egnen, og som først Fønicierne, siden Grækerne, Romerne, Pisanerne og sidst Genueserne have hærget. En Solsort synger inde i Skyggen, dæmpet og afbrudt, som om den søgte at opfriske sine bløde Melodier fra forrige Sommer. Langt, langt borte galer en Hane fra de smaa Hyrdehytter, Kilder risle ned gjennem Kløfterne og forsvinde flere hundrede Fod nede i den lille Flod Liamone, bevogtet af skrigende Ørne, der undersøge, om ikke en tankeløs Forel skulde være gledet ind mellem Vandets flade Stene. Langs Veikanten slæber et Regiment Myrer de gule Cistusblade i smaa Bunker om deres Tuer. En Ged med sammenbundne Forbeen og et lille næsviist Kid, som dandser omkring, vise sig et Øieblik paa Skraaningen og synes at spørge, hvad Du har at gjøre her, hvor alene Ødet og Mindesmærket af henfarne Sekler synes at have hjemme. Intet Menneske møder Dig. Du bliver saa lille og ubetydelig i denne storslaæede Natur, det tynger og

knuger Dig i denne Kirke, hvori Du seer og hører uden at forstaae og blot har et intetsigende Superlativ til at udtrykke, hvad Du føler.» —

Saaledes var Carit Etlars Stemning paa Reisen op til Vico. Mørket faldt, og med dette kom en jævn, øsende Regn. Da de Fremmede naaede Vico, skimtedes enkelte Lys, hørtes Raab og Skrig, derefter gik det endnu en halv Times Vei over til Klosteret paa den anden Side af Dalen.

De stege ud, Kufferten læssedes af, Vognen forsvandt, en Følelse af Forladthed greb dem, medens Regnen vedblev at strømme, og Omridsene af et høit Huus dukkede frem af Mørket. En Kæmpe kom frem i Døren og viste Vei. De arbeidede sig op ad en mørk Trappe gennem Maisblade og Høvlspaner og stode omsider i «Salonen». Den viste sig at være et langt, smalt Rum med sodede Vægge, et Gulv, der næppe havde kjendt Sæbe eller Vand, en gabende, sort Kamin, et Bord og nogle Stole.

De saae fortvivlede paa hinanden, fik dækket et Bord midt paa Gulvet, begreb kun, at de næste Morgen maatte reise tilbage til Civilisationen.

Næste Morgen, da Skodderne aabnedes, lød et eenstemmig Beundringsraab. Fire forskellige farverige Bjerglandskaber laae udstrakte for deres blændede Blik ved Husets fire Façader, Klipper og Dale, den karakteristiske Landsby Vico paa Bjergskraaningen, Klosteret i dets Kastanieskov, Alt laae smilende i det varme Sollys.

«Her kan blive kongeligt!» udbrod Carit Etlar. Hans Energi fra Byggetiden i Frederiksberg Allee vaagnede paany, Murene kalkedes, Gulvene høvledes, Væggene beklædtes med Malerskizzer, indfattede i Rammer af eviggrønt Løv, blomstrede Kalicoforhæng for Arnegabet og over dette paa Ka-

minen en af de antikformede Leerkrukker, hvori Pigerne bære Vand. Klosterets tjenende Brødre bragte Viin, Blom-

Dagligværelse i Carit Etlars Huus.

ster, Grønt, kort sagt, faa Dage efter var Digterværkstedet færdigt, i hvilket Bøgerne «Serafino fra Ota», «Vendetta», «Tre Pistolskud» og andre Noveller bleve skrevne.

To forunderlige Held indtraf i disse Dage, saaledes som det ofte er hændet Carit Etlar i kritiske Tider, og som har styrket hans Tro paa et naadigt Forsyn.

Med den samme Postvogn, der bragte ham til Vico, fulgte en Skrivelse, der meddeelte, at den forhøiede Digtergage, femten hundrede Kroner, der var bleven ham tilstaaet for nogle Aar tilbage af Thinget, men som hidtil havde manglet Regjeringens Samtykke, nu vilde blive ham udbetalt.

Saa begave de Reisende sig en Morgen over til Landsbyen for at træffe Aftaler med Slagter og Bager. Etlar var iført en lys Lærredsdragt, stor Straahat, saae frisk ud og jodlede underveis, saa at det gav Ekko mellem Klipperne. Et Stykke op ad en Bjergskrænt laae et Huus, omgivet af en lukket Muur med Glasskaar paa Tinden.

«Der boer Bageren,» svarede en gammel Kone og pegede op ad Skrænten. Carit Etlar lod Dørhammeren lyde. Porten gik op, og indenfor kom en Patriark tilsyne.

«Nei, jeg er ikke Bager,» svarede han med venlig Værdighed. «Jeg er Grev Colonna de Lecca. Værer velkomne! Mit Huus er Eders.»

Næste Morgen Klokken otte bankede det paa de Fremmedes Dør. En ung Corsikaner bragte som Gave tolv Flasker gammel Viin fra Colonnas Kjælder. Klokken ni kom han selv og hans Frue og bade «les étrangers» (en hellig Titel for Corsikanerne) om at betragte sig som Medlemmer af Colonnas Huus under Opholdet paa hans Fødeø. Klokken elleve samme Formiddag bragte hans Pige hjemmebagt Brød, for at vise, at de ogsaa vare Bagere.

Det er umuligt at vise større Gjæstfrihed og kjærligere Omhu, end der fra den Dag bleve de Fremmede tildeel, ikke alene fra Colonnas Huus, men fra hans hele Slægt. I

dette Selskab førtes de om paa Øen, til dets Badested Guagno, til Kystens mærkelige Bjerger, vare snart Gjæster i dette Huus, snart i hiint. En Dag kjørte Colonna sine Gjæster til tre Ruiner.

«Her boede mine Forfædre,» sagde han med Stolthed; «den første Borg brændte Saracenerne, den anden Romerne; den tredie, De seer deroppe i Skyerne, ødelagde Genueserne for os.»

Saaledes aabnedes det virkelige Corsika for den danske Forfatter, og han lærte Øen at kjende under Forhold, som ikke falde i mange Reisendes Lod, naar de i Vogne gjæste Seeværdighederne. Corsikaneren aabner sig sjældent for den Fremmede, betragter ham oftest med en overlegen Medlidenhed.

Hjemme i Klosterbygningen under Kastanietræerne udfoldede sig et andet Liv. Her samledes jævnlig Klosterets Fædre hos Carit Etlar. Disse ærværdige Missionairer, hvoraf nogle vare af udpræget Dannelse, som tilbunds kjendte deres Corsikanere og skildrede deres karakteristiske Oplevelser, medens de syntes at finde Behag i de danske Retter.

Paa den Maade indsamledes Stoffet til de nævnte Bøger fra Corsika. De indeholde derfor ny og karakteristisk Virkelighed.

En Dag traadte en laset Bandit ind i de Fremmedes Stue. Han bragte som Gave en Flaske Olivenolie, der «ikke kunde veies op med Guld», hans Tak, fordi han nogle Dage tidligere gennem en Gedehyrde havde modtaget en Flaske Viin og andre Levnetsmidler fra Carit Etlar, som havde hørt om hans fredløse Liv i det nærliggende Maki. Bandittens Brøde var undskyldelig: en Mand havde haanet hans Moder, saa skjød han ham ned.

Veiret var disse Somre straalende. Ingen Sky viste sig paa den mørkeblaa Himmel fra Marts Maaned til først i Oktober. Høiluften i Vico blev aldrig overvættets varm. Da Efteraaret kom, begyndte mørke Skymasser brummende at reise deres Hoveder over de fjerne Bjerge, Tordenen vedblev at rulle, hver Dag kom Skyerne nærmere, og pludselig brød Regntiden ind, voldsom, ustandselig og fordrev de Fremmede ned til Ajaccio.

Disse to Aars Ophold i det milde Klima blev heldbringende for Carit Etlar. Da han i 1888 forlod Øen, var hans Helbred synlig bedret, skjøndt Steensmerterne ikke forlode ham. De corsikanske Venner ledsagede deres Gjæster til Missionskorset, som danner Grændseskjellet mellem Distrikterne. Heroppe i Bjergpasset, hvor Regnskyerne dreve lavt paa den skytunge Himmel, stege Alle af Vognene og omfavnede hverandre til Afsked. De varmblodede Hjertemennesker sønderrev Luften med deres gutturale Klageraab, da Vognen atter satte sig i Bevægelse. De løb et Stykke ved Siden af den, trykkede de udstrakte Hænder og modtog Løftet om et snarligt Gjenbesøg, — der ikke skulde finde Sted. Digteren staaer endnu i varm og stadig Brevvexling med Corsika.

Reisen gik nu over den maleriske Ø, nye vilde Egne oplodes, Bastia naaedes, først i Florents gjordes Vinterrast. Her indsamledes Stof til Savonarola-Bogen af J. E. Cart.

I Sommeren 1888 var Carit Etlar igjen i Danmark. Han tilbragte denne ligesom de to følgende Somre hos hans Hustrues Moder, Jægermesterinde Schultz, hvis Hjem laae udenfor Aalborg. Tre stemningsrige, uforglemmelige Somre.

Hans Svigermoder var en ophøiet Natur, en Heltinde i det Skjulte, en af disse herlige Kvinder, som man kun

tænker paa efter deres Død med Taarer i Øiet og Længsel i Hjertet.

Heroppe i den afsides Egn mellem Limfjordens Klitbanker og Nørre Tranders' talløse Kæmpehøie holdt Etlar af at tilbringe sine Dage.

Aaret 1891 blev atter for ham en haard Sygdomsvinter, henlevet deels paa Kommunehospitalet deels paa Sofaen i et Pensionat i Tordenskjoldsgade. I Slutningen af Marts reiste han igjen til Badestedet Wildungen, hvor han underkastede sig flere heldige Operationer.

Den 7. August, da Carit Etlar fyldte fem og halvfjerdsindstyve Aar, stod han i et af Hotel d'Angleterres Stueværelser i Kjøbenhavn. Det var hans Livs Hædersdag. Kong Christian den Niende sendte ham Dannebrogordenens Ridderkors. Kort Tid i Forveien havde Kong Georg af Grækenland udnævnt ham til Ridder af Frelserens Orden.

En Deputation af Mænd fra de forskjelligste Samfundsklasser med den bekjendte Kriger og Militairforfatter Oberst Vaupell som Ordfører, overrakte Digteren en Folkegave, bestaaende af en Sølvpokal med Guldindhold til en Reise, et Gulduhr — som Digteren ofte spøgende kalder sit Taarn-Uhr — og en Adresse, der indeholdt Underskrifter af Mænd og Kvinder fra Samfundets Høider ned til «Lille Maren Skolepige», 10 Aar. Oberst Vaupell ytrede i Festtalen, at han gjorde sig til Talsmand for den Taknemmelighedsgjæld, hvori den danske Nation stod til Carit Etlar for de smukke og rene Følelser, han i et halvt Aarhundrede havde forstaaet at vække. Obersten endte sin Tale med Slutningsordene af en af Digterens historiske Skildringer: «Den har ikke levet sit Liv forgjæves, der levede sit Liv for Andre.»

Et andet Medlem af Deputationen var Historikeren,

Dr. phil. Alex. Thorsøe. De Fleste kjende denne Mand med det sydlandske Fysiognomi, den personificerede Begeistring for det Store og Skjønne, for Literatur og Kunst. Den historiske Filosof eller filosofiske Historiker, der nu i over tredive Aar har oprullet Historiens lærerige Traditioner, traadte derefter frem og talte, støttet til egen Erfaring som Discipel paa Herlufsholm Skole, om den Indflydelse, Carit Etlar havde udøvet paa den opvoxende akademiske Ungdom, idet han styrker dens religieuse og moralske Følelse og vækker Glæde og Stolthed hos den over Danmark.

Han slüttede med følgende Ord:

«De har tillige gjennem Deres Skildringer lagt an paa at vække Ærefrygt for det nedarvede Kongedømme. Skjøndt De er en Frihedens Mand, er De, i Lighed med de Liberale i England, en loyal Undersaat overfor Kronen. Vilde man vælge en Devise, under hvilken hele Carit Etlars digteriske Virksomhed kan samles som under en Hovedrubrik, da vilde denne lyde: «For Gud, Konge og Fædreland.» —

Den 7. August 1891 var i Sandhed en Fest- og Hædersdag for Carit Etlar.

Det følgende Aar flyttede den gamle Digter fra Hovedstaden ud i landlige Omgivelser. Han har bygget sig et nyt Huus ved Foden af en Kæmpegrav, i Læ bag en Skov. Poesi og Granduift og nye Blomster skyde op om ham. Her lever han sit eget Liv uforandret; han selv er ogsaa vedbleven at være den Samme.

Carit Etlar ender Bogen «Zilo» med følgende Ord: «Der i Egnen traf man altid Mand og Hustru sammen, de vare uadskillelige, de To, de beskjæftigede sig kun med hinanden og havde bestandig saa meget at fortælle, som om de, hver Gang de saaes, mødtes efter en lang Adskillelse. —

Kan Du erindre, naar Du i Eensomhed og Stilhed en Sommeraften pludselig hørte en Fugls Sang, hvor da Alt omkring Dig blot ved den Enes Røst syntes at blive rigere, at antage en dybere Poesi, en større Skjønhedsfylde? Saaledes gik det dem. Det blomstrede og sang, medens den Ene lyttede til den Andens Ord, de glemte Verden omkring sig. De To gik altid helst alene —»

Nei, det er sandt: Digterens store, trofaste, danske Hunde følge ham ogsaa altid — alle fire.

Der er en smuk Solnedgang bag Kæmpegraven.

Carit Etlars Forfattervirksomhed 1838—1896.

	Exemplarer.
De to Studenter (Liunge) 1838	500
Organisten i Jellinge (Liunge) 1838	
Slægtskabet (Høst) (Pio) 1839—1896	3000
Liniedanseren og hans Børn (Liunge) 1839	1000
Smuglerens Søn (Steen) (Pio) 1839—1895	10000
Diggrevens Børn (Steen) (Pio) 1840—1892	4500
Sagn og Eventyr (Steen) (Pio) 1840—1892	5000
Hedemanden (Steen) (Pio) 1840—1895	6500
Madsalune (Steen) (Pio) 1841—1892	9000
Livets Konflikter (Steen) (Riemenschneider) (Pio) 1842— 1896	5700
Skygebilleder (Bing & Søn) 1846	1000
Foldingbro (Steen) (Høst) (Pio) 1848—1896	3500
Singebok (Høst) (Pio) 1849—1896	3000
Jeanne Tujon (Meyer), senere udkommen under Navn af Krybskytten (Riemenschneider) (Pio) 1849—1896	9700
En Skibsjournal (Meyer) 1850	2000
Pilesmeden (Riemenschneider) (Pio) 1896	5700
I. Ayella } (Steen) (Pio) 1851—1892	6400
II. Ingola }	
I. Herregaardshistorier (Steen) (Pio) 1853—1892	6500
Strandrøveren (Steen) (Pio) 1853—1895	10000
Teyano (Steen) (Pio) 1854—1892	5900
I. Gjøngehøvdingen 1853—1896 }	31000
II. Dronningens Vagtmester 1854—1896 }	
Vaabenmesteren (Stinck) (Steen) (Pio) 1855—1895	10000
Transport	139900

	Exemplarer.
	Transport . . . 139900
Haabløs (Stinck) (Steen) (Pio) 1856—1892	6500
II. Herremænd (Stinck) (Steen) (Pio) 1857—1892	6500
Reisende (Steen) (Pio) 1859—1892	5500
Medens de kæmpe (Steen) (Pio) 1860—1892	7500
III. Herremænd (Steen) (Pio) 1860—1892	5000
Krøniker (Steen) (Pio) 1862—1892	5500
Herverts Krønike (Steen) (Pio) 1863—1892	5500
Krigsbilleder (Steen) (Pio) 1865—1892	5000
Fra Ahlheden (Steen) (Pio) 1866—1892	5500
Broget Selskab (Steen) (Pio) 1868—1892	5500
Araber og Kabyler (Steen) 1869	1500
Tranens Varsel (Steen) (Pio) 1869—1892	4000
Gjennem Ungarn og Siebenbürgen (Steen) 1869	1650
Jydske Fortællinger (Hegel) (Jydsk Forlag) 1892	4000
Hjertets Kampe (Hegel) (Jydsk Forlag) 1893	4000
I Løndom (Hegel) (Jydsk Forlag) 1893	4000
Gazela (Hegel) (Jydsk Forlag) 1893	4000
Viben Peter (Hegel) (Jydsk Forlag) 1893	4000
Gode Venner (Hegel) (Jydsk Forlag) 1893	4000
Utro (Hegel) (Jydsk Forlag) 1893	4000
Fangen paa Kalø (Steen) (Pio) 1877—1892	6000
Sømandstro (Hegel) (Jydsk Forlag) 1892	4000
Bodils Penge (Hegel) (Jydsk Forlag) 1892	4000
Salomon Baadsmænd (Hegel)	3250
Zilo (Steen) (Pio) 1881	4000
En Balnat (Steen) (Pio) 1883	4000
Pintsefest i Tibirke (Hegel) 1884	1500
I Stormveir (Hegel) 1886	1500
Serafino fra Ota (Hegel) 1887	1500
Vendetta (Hegel) 1888	1500
Eventyrslottet (Hegel) 1891	1500
Hofbal paa Troldborg 1892	1500
	Transport . . . 267300

Anm. «Tre jydske Fortællinger», «I Løndom», «Hjertets Kampe», «Gode Venner», «Bodils Penge», «Sømandstro», «Utro» udkom oprindeligt hos Hegel under Fællestitlerne: «Seet og hørt» 1873, «Gjennem Brændingen» 1876, «Folk i Nød» 1878, «Smaafolk» 1879.

Carit Etlars dramatiske Virksomhed.

	Exemplarer.
	Transport . . . 267300
Falskmøntnerne 1841.	
Kontubernalerne 1842.	
Eiighs Sønner (Høst) 1844, opført paa det kgl. Theater	1000
Cameronerne 1846, opført ved en Sommerforestilling paa det kgl. Theater.	
Dione , opført paa det kgl. Theater.	
Gino (4 Akter).	
Abohordilla (5 Akter).	
Munken (2 Akter), prisbelønnet af Selskabet for de skønne Videnskabers Fremme.	
Tonne gaaer i Krigen (Reitzel) 1849, opført paa det kgl. Theater	1000
Naar Solen gaaer ned (Steen) 1859, opført paa det kgl. Theater	1000
Fengos Skat (Steen) 1861, opført paa det kgl. Theater .	1000
Kongen paa Furland (Steen), opført paa det kgl. Theater	1000
Hr. Lauge med den tunge Haand (Steen) 1861, opført paa Kasino	1000
En Holmgang , antaget til Opførelse paa det kgl. Theater.	
Skolemesteren og hans Klarinet (4 Akter).	
Trælleæt (Steen), opført paa Folketheatret	1000
Før Stormen (Steen), opført paa Kasino	1000
En gammel Soldat (Steen)	1000
Rørfuglen (Steen), opført paa Folketheatret	1000
I Dynekilen (Steen), opført paa Kasino	1000
Tordenskjold i Marstrand (Steen) (Rom), opført paa Kasino	2000
Prangeren (Steen), opført paa Kasino	1000
Hastings , antaget til Opførelse paa det kgl. Theater.	
Den Fortabte , opført paa Kasino, antaget til Opførelse af det kgl. Theater.	
Jeanne af Foix.	

Ialt . . . 281300

Anm. Af Carit Etlars ovenanførte samlede Skrifter ere omtrent de to Trediedele udkomne siden 1890. Indtil 1889 var udkommet 98,150 Expl. Fra 1890 er udkommet 167,650 Expl. Denne Statistik er det blevet Udgifveren mulig at tilveiebringe ved Carit Etlars samtlige Forlæggeres velvillige Bistand.